

In nomine sanctissime & individue trinitatis. Incipit prologus in Compendium theologicę veritatis.

Veritatis theolo

Sic sublimitas cum supernt
splendoris radius: illumi
nans intellectus & regalium de
litarum conuiuium: reficiens effectum: de
magnorum theologoz scriptis breue com
pendium colligere dignum duri. quo & cui
terur fastidij polixitas. & tñ ad plurima in
uestiganda via detur & occasio sapienti.

Theologia certe scientiarum est princeps
omnium & regina cui artes ceterę tanq; pe
diseque famulantur. Nam de naturis rez
illa solum ad vsum suum accepit de quibus
sibi speculum fabricare valeat in quo con
spiciat conditorem. Hęc dicitur scientia sci
entiarum que super omnem speculationez
philosophicę extollitur. & dignitate ac vti
litate omnibus antecertur. Ipsa enim phi
losophia est que in naturales: & racionalem
ac moralem distinguit. Philosophia qui
dem naturalis. lz doceat cognoscere creatu
ras: non tñ creatorem. Rationalis vero lz
doceat concludere hominibus non tñ dia
bolo resistere. Et moralis lz doceat acquire
re virtutes cardinales: nō tñ docet acquire
re charitatem. Nostra vero philosophia. s.
veritas theologica hec omnia opatur. Do
cet. n. deum cognoscere: diabolo resistere.
& charitatis exercitijs insudare. hec ē diui
norum pigmentoz apotheca delectabilis
super anel & fauuz. hec quoq; thesaurus de
siderabilis super aurum & lapidem sciosuz
hec est fons de loco voluptatis egrediens.
ecclesie militantis irrigans paradysuz. De
niq; presens scriptum in septem libellos di
stinct. & singulas in vnoquoq; materias ru
bricis proprijs assignauit. Primus est de
natura deitatis: 2° de operibus conditoris.
3° de corruptela peccati. 4° de humanitate
xpi. 5° de sanctificatione gratiarum. 6° de
virtute sacramentorum. 7° de vltimis teni

poribus: & de penis maloz. ac de premijs
bonorum. Sicubi ergo in hoc scripto deui
ani pareatur mihi. quia ignorans feci: vbi
vero recte processerit laudet gratia Iesu xpi
sui. ad cuius honorem & beatissime matris
eius presens opusculum compilauit.

Deus est.	Capitulum primum.	
Deus vnus deus est.	Cap. .2.	
Deus vnū solum primum est.		3
Deus pater est.		4
Deus filius est.		5
Deus filius est imago patris.		6
Deus spiritus sanctus est.		7
Deus spūs scūs amor p̄ris & filij ē.		8
Deus spiritus sanctus charitas & donum san ctorum est.		9
Deus in trinitate personarum vnitas essentie est.		10
Deus multipliciter trinitas est.		11
Deus equalitas personarum est.		12
Deus inter essentiam & personam differentia est.		13
Deus inmensitate dei		14
Deus in finitate dei		15
Deus comprehensibilitate dei.		16
Deus circumspectibilitate dei.		17
Deus eternitate dei.		18
Deus incommutabilitate dei		19
Deus simplicitate dei.		20
Deus excellentia dei.		21
Deus nationibus dei.		22
Deus nominibus dei.		23
Deus deus ineffabilis est.		24
Deus ideis & librovite.		25
Deus appropriatis diuini personis.		26
Deus potentia dei.		27
Deus virtute miraculorum.		28
Deus scientia dei.		29
Deus predestinatione.		30
Deus prescientia & reprobatione.		31
Deus voluntate dei.		32
Deus iusticia dei.		33
Deus misericordia dei.		34
Deus deus est.	Capitulum primum.	3

aliquo addito ad esse singulare. et ita componeretur alteri. nec esse simplicissima quod falsum est quia in summo bono nulla potest fieri adiectio cum sit omnino simplex. Nota quod unum sumitur prout est principium numeri. sic deo conuenit. Alio modo prout conuertitur cum ente. sic deo conuenit potius quam alicui creature. quia cum unum sit indiuisum in se. et diuisum ab alijs. excepto deo solo nihil in quo non intelligatur aliqua diuisio uel actualis uel potentialis. Cum unitas uel numerus aliquis de deo dicitur nihil ponit ut quidam dicunt sed tantum priuat. unde cum dicitur deus unus est intelligitur quod non sunt plures. Aliquod singulare non est unum tribus modis. scilicet pluralitate secundum species diuersas sicut angeli et stelle qui et que sunt idem genere. sed differunt specie uel mutabilitate secundum quod unus homo plures dicitur qui modo sanus est modo eger. modo diues modo pauper. uel propagatione secundum eandem species prout unus homo plures est in filijs qui propagantur ab ipso. sed nihil pre dictorum in deo est. De primo enim strari habemus in simbolo atbanasij. Nec est fides catholica. ut unum deum in trinitate. et trinitatem in unitate ueneremur. De secundo. psalmus iohannis. Ipsi peribunt. tu autem permanes. Ver. Non ex tempore alter rationem habet deus non in substantia alteritate. Leo papa. Simplicis distinctiuitatis nature nihil addi uel minui potest. De tertio psalmus. lxxx. Non erit in te deus recens. Recens est recent formatum uel natum diuinitatem tria genera hominum multiplicat scilicet idolatre. psalmus. 95. Omnes diligitur demonia. nigromantia qui attri buunt uirtutem caracteribus. et huiusmodi stultitij. carnales homines ut gulosi colentes uentres. Aplos. Quorum deus uenter est. Et auari qui super oia pecuniaz amant ut idem apostolus dicit ad coll. 3. Auaritia que est idolorum seruitus. Est itaque in deo uera unitas propter simplicitatem immutabilitatem et singularitatem et propter unita-

tis create similitudines: quia sicut unitas a nullo descendit. et omnis pluralitas ab ea descendit. sic deus a nullo. omnia ab ipso. Item sicut unitas de se gignit unitatem. ita deus pater de se gignit alterum se. scilicet filio ut dicit. Augustinus id est alterum similem sibi uel alterum a se. Hoc nomen de tripliciter accipitur scilicet naturaliter ad priuam et nuncupatiue. Primo modo soli deo conuenit. Secundo modo conuenit bonis hominibus qui diuine bonitatis participes sunt per gratiam prouidentie uel doctrinam et potestatem prelationis et uoluntatem miraculorum. psalmus. lxxxi. Ego dixi dii estis et filij excelsi omnes. Tertio modo dicitur idola. sed solo nomine quia res nonominis scilicet diuinitas non illis conuenit. Primo modo non habet nomen deus plurale per se cum sit unus solus deus uerus nec diuinitas recipiat distinctionem sed secundo et tertio modo plurale habet.

Quod unum solum principium est.
Capitulum tertium.

Sicut unus deus est sic unus solus principium est: quod ostenditur multiplici ratione. Primo sic. quoniam si duo sunt principia. unum scilicet summe bonum et aliud summe malum. aut communicant existentia per se. ut for. et plato si mul sunt in esse aut non coicant. Si ergo alterum illorum erit ens per aliud. et ita non erunt duo principia. Si sic cum existentia per se sit bonum: malum plus esset malum si non haberet aliquod bonum: ergo non est summe malum. quia si esse per se haberet hoc ipsum esse quod est bonum summe malum nunquam esset. Preterea i creaturis quattuor inueniuntur scilicet multitudi: ordo: imperfectio: et conserio. si quod libet istorum probatur tamen unum esse principium. Omnis enim multitudo si principio: ab unitate trahit originem. ergo necesse est omnis multitudinis unum esse principium. Item omnis ordo cum ha

beat primus & posterius oportet q̄ vnum habeat principium. Item s̄m Boetiz Omne imperfectum ab aliquo trahit originem, supple perfecto. & hoc est deus noster. Item omnis connerio diuerso vni causam habet sue connerionis & conseruationis ad vnum & hoc est deus. Item si esset vnum summe malum a quo omnia mala essent, sequeretur q̄ s̄m corpus christus esset ab illo malo principio. cum in eo fuerit malum pene. quod absurdum est dicere.

Ex predictis patet q̄ deus est principium & summum & vnum solum principium tuz ratione dignitatis. tum ratione antecessionis. tum ratione causalitatis.

¶ pater est. Capitulum. 4.

¶ Ternum patres esse per hoc ostendit q̄ cuz sit deus potestissimus sapientissimus & optimus. potest. scilicet. & vult se summe communicare. hoc est maiestatis sue plenitudinem alteri dare. ergo deus pater ab eterno filium sibi equalem genuit. cui diuinitatis sue essentiam comunicauit. Dicit enim deus in Isaiā. Si ego qui generati onem alijs tribuo ipse sterilis ero. quasi dicit non. Pater enim multipliciter dicitur. Dicitur enim pater eterna generatione.

Et scilicet. generationem eius quis enarrabit. predestinationem. Eph. primo gratia vobis. & pater a deo pater q̄ predestinavit vos in adoptione filiorum. Et ratione. Deuter. 32. Nunquid non ipse est pater tuus q̄ possedit fecit. & creauit te. fecit inq̄ secundum corpus. creauit secundum animam possedit secundum vtrumque. Redemptione. Isa. Tu die pater noster. & redemptor. noster a seculo nomen tuuz. Sacramentali re generatione. prima petri. Benedictus deus & pater domini nostri Iesu christi qui re generauit nos. s̄m dei instructione. Jo. primo. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine dei. vel eius. Gratia adoptione. Roma. Accepit spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus. abba pater. Glorie collatioe. Gala. Itaq̄ iam non est seruus. sed filius. quod si & be. per deum

id est per opera dei. Opera nostra magis sunt per deum vite eterne meritoria q̄ per nos. Primo modo sumitur pater persona liter. & iste modus soli patri conuenit. Quarto modo scilicet redemptione. non solum effectiue sumitur sed etiam mysterij exhibitionem. Sumitur etiam personaliter. & iste modus soli filio conuenit secundum quod modus redemptionis fuit per mortem filij.

Omnes alij modi simul tribus personis conueniunt. quia indiuisa sunt opera trinitatis. nisi forte aliquis illorum modorum conueniat alicui persone per appropriationem. Circa generationes nota quattuor propositiones in quibus videri poterit. vtruz essentia diuina generet vel generet. Prima hec est. essentia generat essentiam. Secunda hec. essentia generat personam. Tertia hec persona generat essentiam. Quarta hec. hec persona generat personam. Quartus propositio num tres pater falsus sunt quarta autem vera est. Est enim regula in theologia quod essentia diuina non generat nec generatur dicendum tamen quod pater virtute essentie existentis in se generat. & quoc filio per generationem coeiat essentia. sicut & spiritui sancto per processionem.

¶ filius est.

Capitulum. v.

¶ Vm sint correlatiua pater & filius per eandem rationes ostenditur filium esse eternum. per quas & ostensum est patrem esse eternum. Preterea inter omnes emanationes perfectissima est generatio qua penitus assimilatur genitui quod emanationes alie non faciunt. Cum igitur copiosissimo fonti bonitatis compctat emanatio perfectissima constat q̄ persona qui pater est qui est fontis bonitatis generat filium equalem sibi cui communicat sue plenitudinem maiestatis. Aliquis est filius dei per gratiam vnto nis. vt christus homo. Aliquis per veritatem natiuitatis. vt christus. In quantum

deus. Aliquis per adoptionem. vt sancti. Aliquis per creationem. vt quenis creatura. De filio dei dicit Athanasius in altercatione contra Arrium quod ipse dicitur sensus quo cuncta cogitantur sapientia qua cogitata disponuntur virtus qua disposita perficiuntur. lumen quo perfecta clarescunt verbum quo clarificata nunciuntur. si filius ergo dei dicitur sapientia patris non quod pater sapiens sit sapientia genita sed quia filium genuit cui appropriatur sapientia. Unde pater dicitur omnia fecisse in sapientia. id est in filio dei vel cum sapientia que est filius quoniam indiuisa sunt opera trinitatis. Unde hec prepositio innotat subauctoritatem. in filio qui hoc ipsum habet a patre quod res creat. Venerabiliter enim verum est quod quicquid habet persona. vel operator hoc habet a deo a quo est. Qualiter autem filius sit de patre nota quod hec prepositio de. quandoque notat causam efficientem vt cum dicitur christus conceptus de spiritu sancto quam adque causam materialem vt cum dicitur christus natus est ex maria virgine. quandoque ide impitatem essentie vt cum dicitur filius natus de patre quandoque transsubstantiationem vt cum dicitur corpus christi sit de patre quandoque ordinem secundum quod dicitur creatura fieri de nihilo.

Et filius est imago patris.

Lapulum.

6.

Imago triplex est. scilicet equalitatis imitationis. et representationis. Primum modo filius est imago patris. Secundo modo factus est ad imaginem dei. Tertio modo mundus dicitur speculum. vel imago dei. Est igitur imago non ad imaginem. sicut filius est. Nam hec prepositio ad dicit differentiam et distantiam inter imaginem et imaginatum. hoc autem non cadit in filium vnde bene dicitur imago patris sed non ad imaginem et est imago ad imaginem sicut homo et angelus. Et est aliud non imago. sed ad imaginem vt mundus hic qui proprie non dicitur imago. sed vestigium creatoris. quia lumen trinitatem representat non tamen imitatur

nec est capax eius sicut homo. est tamen mundus ad imaginem dei factus. quia deus aliud exemplar non habuit ad cuius similitudinem creaturas faceret. nisi seipsum. Est imago genita vt filius. et est imago creata. vt homo et angelus et est imago facta vt ista tua herculus que ipsum representat. Ex his patet quod esse imaginem conuenit creatori. et creature. Creatori quidem quia filio qui est imago patris. Creature vero conuenit tamen corporalitati quod spirituali quod etiam compositum. Primum in loquendo dicitur quod creatura corporalis est creatoris vestigium. vnde Augustinus ad romanos. Inuisibilia dei per ea que facta sunt etc. Ibi hec prepositio. p. non dicit medium disponens in quantum creatura consideratur in se sed excusans in quantum est similitudo creatoris quia non disponit ad cognitionem creatoris immo potestatem modum potius imprecaret cognitionem cum inter creatoris et creaturam maior sit dissimilitudo quam similitudo. creatura vero spiritualis dicitur creatoris similitudo. Ezechiel. 28. Tu signaculum similitudinis etc. et hoc ideo quod in angelo propter nature simplicitatem expressior est similitudo ad deum quam in boie. Creatura vero composita. id est homo dicitur imago dei. Vnde primo. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem dei quod in boie inueniuntur plures trinitates quod in angelo. vnde quo ad hoc homo potius dicitur imago trinitatis. si filius dei possidet triplicem excellentiam sicut inuenit. Augustinus ad Hebræos. Qui cum sit splendor glorie et figura substantie eius potest tanquam omnia verbo virtutis sue. prima scilicet respectu patris a quo producit. et sic est splendor glorie paterne. Et sic enim vt ait Dionysius. si talis radius in se manifestans gloriam patris. Secunda scilicet respectu spiritus sancti que producit ex se. et sic est figura. id est similitudo substantie patris. Et si. n. alia persona ab ipso. sicut a patre. quod persona quod non accepit spiritus sanctus a patre. sicut et filius. Tertia respectu creaturarum que per eum produciunt. et sic est portus omnia verbo virtutis sue. Propter primum dicitur verbum filius patris. quoniam perfecte loquitur

bonitatem, et summam patris liberalitatem qui nihil habere voluit quod filio suo non communicaret. Illud est verbum essentialiter et eternaliter genitum temporaliter promissum a prophetis et apostolis predicatum ab angelo in incarnationem nunciatum. Propter secundum deum deus filius imago patris. Quia tres personae sunt aequales in eternitate, in maiestate, et potestate. In filius deus potius imago patris quam spiritus sanctus. quia non solum habet convenientiam intus cum patre in essentia idem potentia, sicut et spiritus sanctus sed etiam habet convenientiam extra cum patre ex eo quod sicut a patre procedit filius sic a filio spiritus sanctus: sed a spiritu sancto nullus. Nam secundum rationem intelligendi respectus huius revelationum sunt extrinsecus existentes, quod potius ab aliquo sunt quam in aliquo. Intelligentia enim relationum ad hoc ad quod refertur aliquid respicit, unde si patrem non habeo filius non sum, et conuerso. Propter tertium dicitur filius, virtus patris prima ad ebor, per. Nos autem predicamus christum dei virtutem et dei sapientiam. Inuenitur etiam imago trinitatis in nobis videlicet in memoria, intelligentia, et voluntate, vel in mente notitia et amore, in quibus per ordinem patri et filio et spiritui sancto assimilamur. Nota etiam quod imago deus relative ad illud cuius similitudinem gerit, et ad quod imitandum facta est. Hoc autem contingit dupliciter, quantum ad speciem et signum speciei, et sic imago hominis est in filio suo qui ipsum in humana specie et figura imitatur, et haec est perfecta imago, quantum ad signum tantum, et non ad virtutem speciei, sic imago hominis est statua lapidea, et haec est imperfecta imago. Primum modo filius est imago patris sicut in natura communicans. Secundo modo imago dei est in homine, licet minus perfecte.

Et spiritus sanctus est.

Capitulum. 7.

Ad natum duplex est in diuinis.

Una per modum naturae, alia per modum voluntatis. Illa que est per modum naturae, est generatio secundum quasi

liis est a patre. Illa que est per modum voluntatis, haec dicitur processio appropriate. Primum patre vero dicitur spiratio secundum quod spiritus sanctus est a patre et filio. Idcirco autem haec creatio per modum voluntatis dicitur esse, quia spiritus sanctus amor est. Amor autem secundum voluntatem est. Procedit autem spiritus sanctus a patre mediate et immediate: Mediate quia filius ipsum spirat qui hoc habet a patre. Immediate vero quia ipse pater ipsum spirat.

Et spiritus sanctus amor patris et filij est.

Capitulum. 8.

Spiritus sanctus amor dei est, et tripliciter, videlicet essentialiter, personam, et exemplariter. Essentialiter dicitur spiritus sanctus amor, in quantum ipse cum patre et filio vnus deus est. Ipse enim tres in quantum sunt vnus in essentia diligunt se amore essentiali, qui approbatur spiritui sancto. Personaliter vero dicitur spiritus sanctus amor, in quantum ipse est nexum patris et filij. Ipse enim et filius diligunt se amore procedente qui non est pater nec filius, sed spiritus sanctus. De hoc next dicit Augustinus. Est ineffabilis quidam complexus in illa trinitate non generatus, sed genitoris genitum suauitas ingentis largitate perfundens omnes creaturas pro captu earum. Exemplariter quoque dicitur spiritus sanctus amor, quoniam amoris gratum qui est in nobis spiritus sanctus non solum efficiens est, sed etiam exemplar atque finis. Amor enim qui est in nobis a spiritu sancto est efficiens, et hoc in quantum ipse spiritus sanctus est deus. Exemplariter autem est in nobis, in quantum ipse spiritus sanctus est procedens per modum amoris a patre et filio. Sed finaliter est in nobis amor, in quantum spiritus sanctus a quo amor noster est habet rationem primi boni in quod tendit amor noster. Notandum quod amor qui est spiritus sanctus ex modo procedendi est nexum, strinitans, sed propter ipsam processionem est distinctus a patre et filio, per naturam vero diuine perfectionem est persona

et suppositum, ppter diuinam vero simpli-
 citate ipse est deus et sume bonus. Igitur spūs
 sanctus ē amor quo pater et filius se diligūt
 cū aut dicitur pater et filius diligunt se spūs san-
 ctus, i. amore qui ē spūs sanctus, et secunduz
 hoc prepositio ē vera, sed intelligit sic, dili-
 git se spūs sanctus, i. p spūs sanctū, vel p amo-
 rē qui ē spūs sanctus, et secundū hoc non ē
 concedenda, esset enī intellectus qd spūs sctus
 esset principiū in trinitate qd falsum ē
 qd a patre filioqz pcedit, quia non est ibi ali-
 quid respectu cuius hec dictio, p. dicat ibi
 principiū. Est enī regula qd hec dictio, per-
 semper dicitur rōnem principiū respectu alicu-
 ius spūs in locutione, sicut qm dicitur pater
 operatur creaturas per filium, ibi notatur
 ratio principij in filio respectu opis. Simi-
 liter hoc cōceditur, s. filius operatur per pa-
 trem, nā ibi notatur rō principij in patre, et
 hoc duplici respectu, s. respectu filij, et respe-
 ctu operis.

Et spūs sanctus charitas et donū scōz ē.
 Capitulum. 9.
 c. Vm inueniat in scripturis sepius
 qd spūs scūs charitas et donū dī di-
 ligenter notandū est qualiter hō debeat intelli-
 gi, et utrū spūs scūs sit charitas qd nos deuz
 et primum diligam⁹, vñ notandū ē qd amor
 siue charitas tribus modis sumit. vno mō
 effectiue, et sic absqz dubio veruz est qd spūs
 sanctus amor ē quo diligim⁹ deū, qd spūs
 sanctus opatur i nobis habitū et modū cha-
 ritatis. Alio mō sumit exemplariter, sic etiā
 spūs sanctus ē charitas qua diligimus deū
 et primum. Charitas enim que est spūs sctus
 ē exemplar nostre charitatis. Tertio mō
 sumitur charitas formaliter per modū in-
 herentie, et sic charitas dicitur virtutis ha-
 bitus in aia quo diligimus deum et primum.
 Et secundū hunc modum spūs sanctus
 non dicitur charitas, nec contrariatur dictū
 Aug⁹. 1.º. de tri. c. 6.º. Eadē charitas qua
 nos diligit deus, et nos ipsum, qd hō verum
 sit tñ aliter et aliter ē, nā deus diligit nos ca-
 formaliter, nos vero ipsi diligimus efficiē-
 ter et exemplariter, nō formaliter, nam oē

esse et agere est a forma inherente agenti, qd
 est principium agendi, et forma sicut calidi-
 tas igni. Sciendū tñ qd spūs sanctus dat,
 cum datur eius donum, quia spūs sanctus
 est amor et primum donum, posterius autē
 nō datur sine prior. Inter ea corpus mys-
 ticum est vñ per amorem, cum enim ni-
 hil creatum sit vnum in diuersis particulari-
 bus oportet qd mēbra corporis mystici vni-
 antur vno amore increato qui est spūs san-
 ctus. Itē fm Aug⁹. Totum malum hoīs
 est vñ fruendis, et frui vtendis, constat er-
 go qd oppositum est totum bonum eius, s.
 frui fruendis, et vti vtendis. Sed ad fruen-
 dum eo qd fruendū ē requiritur pñtia eius
 fruibilis, et etiā dispositio debita fruendi
 vnde requiritur presentia spūs sancti et ei⁹
 donum, s. amor quo inhercat ei, verūtamē
 cum datur nobis spūs sanctus non inducit
 esse in loco nouo, sed nouo mō per produc-
 tionem noui effectus, et noui respectus ex q
 creatura se habet aliter ad spiritum sanctuz
 qz prius, quia est in ipsa, vt in cognoscente
 et amante ipsum, qd non fuit prius. Et itāz
 dicitur ps qd in iustificatione duplex charitas
 nobis datur, s. creata et increata, illa qua di-
 ligimus, et illa qua diligimur, vel datur no-
 bis charitas increata qua diligimus effec-
 tiue, et creata qua diligimus formaliter, qd
 nostrum diligere ipse creat, ex his colligi-
 tur, quia hō deus sit vbīqz per essentia pre-
 sētia, et potētia nō tñ habetur ab omnibus
 hominibus per gratiam, Adhūc spiritus
 sancti duplex est, sicut et filij, vna visibilis,
 sicut apparuit super xpm in columba et su-
 per apostolos in linguis ignis, Alia inui-
 sibilis qua mittitur in mente ad sanctifican-
 dam creaturam, et ista missio fit ad inabi-
 tationem creature rōnalis, sed prior fit ad i-
 habitationem demonstrādam alijs. Eo mō
 filij duplex est missio, s. visibilis, vtricar-
 nario et inuisibilis, vt est in terna mētis illu-
 minatio, Notandū qd missio filij et spūs scti
 insepabilia sūt, s. dī filij qñ mens p gra-
 tū illuminatur ad deū cognoscēdū, dī spūs
 sancti, quando effectus accenditur ad deū

amandum. Sciendum est q̄ solius patris est mittere et non mitti. cum eni pater a nullo procedat nisiq̄ mitti dicitur. quia uero filius et producit et producit. ideo mittit et mittitur. Sp̄s uero sanctus producit et non mittitur. sed non producit nisi ex tempore. ideo ipsius est proprium mitti et non mittere nisi respectu creature. ut ad conuersionem populi dicuntur apostoli missi a sp̄u sancto nisi forte dicatur mittere hominem assumptum. Sed sp̄s sanctus mittere dicitur in quantum cum patre et filio idem est in essentia trinitatis non in quantum persona. sic etiam filius mittit se ipsum unde. Augus. libro de trinitate. Intellegamus illam incarnationem. et ex uirgine natiuitatem in q̄ intelligitur filius missus una eademq̄ operatione patris et filij inseparabiliter esse factam non separato etiam spiritu sancto. Ex his patet q̄ he sunt improprie exponende. Spiritus sanctus mittit se et mittit filium et filius mittit seipsum nisi intelligantur in quantum est de uirgine natus. Nec autes est ratio. quia mittere dicitur auctoritatem ratione productionis eterne. Quibus modis datus est spiritus sanctus in signo uisibili. Sciendum q̄ in igni apparuit spiritus sanctus ut calefaceret frigidus. Et in linguis ut doceret ignaros. Et in sono ut terreret rebelles. Apparuit etiam i alijs tribus modis scilicet in nube. tempore Moysi ut ductor eius columna nubis esset sicut legitur esai. 63. Item in columba super baptismum christum ad ascendendam gratie plenitudinem que in ipso erat. Item in statu p̄ resurrectionem ad significandam uisificationem affectus. quia status ab interiori p̄cedit. Datus est igitur spiritus sanctus bis post resurrectionem scilicet in terra propter dilectionem proximi et de celo propter dilectionem dei. uel datus est in terra ad relaxanda peccata aliorum. Jo. 20. In su. et dicitur eis. Accipite spiritum sanctum quem uos remi. et. Datus est de celo repente ad robur. et ad operationem miraculorum de his

duobus psal. 32. Verbo domini celi firmati sunt quo ad primum et spiritu oris eius omnis uirtus uirtus eorum quo ad secundum.

Tertia fuit collatio spiritus sancti apostolis facta ante passionem quando fuerunt baptizati. ibi enim inuitur eorum baptismus ubi dicitur. Qui lotus est non indiget. nisi ut pedes lauet. in signum predictorum ter inungitur homo ad significandam hanc triplicem spiritus sancti missionem. scilicet in baptismo in confirmatione et in morte. Quadruplicem effectum consecuti sunt apostoli ex presentia spiritus sancti. Primo eloquentiam in linguis. Secundo audaciam in tormentis. Tertio efficaciam in miraculis. Quarto protectionem a uitijs: quia post pentecostem non peccauerunt mortaliter. Accipiunt et modo uulter spiritum peccatores in igne ad purgandum. Luce tertio. Et baptizabit uos in spiritu sancto et igne. Itz penitentes ad proficiendum psal. 42. Spiritus tuus bonus deducet me. Item perfecti ad sanctificandum. 2° ad Cori. i. Qui dedit in cordibus nostris pignus spiritus. Item beati ad fruendum psal. Renuit consolatio mea et. Item tribulati ad consolandum ad ro. 8. Non accepistis spiritum seruitutis. iterum in timore et. Item ignorantibus ad instruendum. Jo. Paracletus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo et. Quo tempore datus fit spiritus sanctus attendendum est quod in die quinquagesima. ut ostendatur actor esse remissio. nam annus iubilatus seruebat remissio. uenit etiam in die dominica ut esset dies primus renouationis qui fuit etiam creationis. Datus quoq̄ fuit tertia hora qz dicitur primus homo in hora tertia perdidisse gratiam uenit etiam in eadem hora apostolis reddere. Item alia ratione datus e hora tertia. s. ut ostenderet q̄ etiam nobis hora tertia datur gratia dei. Sicut enim tres hore mortales. s. primo p̄fessio. et satisfactio. et hoc noie sp̄s sci sciendū est q̄ pot esse et cū.

locutio vnus proprii nominis: et tunc conuenit in persone tertie in trinitate. vel possunt iste dictiones sumi diuisim. et sic quilibet trium personarum est spiritus sanctus. Spiritus sanctus habet multa nomina. dicitur enim spiritus a spirando actiue: eo quod spirat. Jo. 2. Spiritus ubi vult spirat et hinc hunc modum hoc nomen spiritus concipitur est omnibus tribus personis. sed spiritui sancto conuenit per appropriationem. Alio modo dicitur spiritus a spirando passiuo eo quod spiratur. et hoc modo proprium est spiritui sancto qui procedere debet per modum spirationis non solum etiam dicitur spiritus sed additur sanctus. quia sanctus idem est quod mundus vel firmus vel sine terra. Ita autem non solum inueniuntur ei quoad se. sed in comparatione quo ad nos nam per gratiam spiritus sancti a peccatis mundamur. in bonis firmamur. a terrenis separamur. Sanctus ergo non solum est in se. sed quod nos sanctos facit et sanctitate. de qua dicit Dionysius. Scititas est ab omni inuiditia libera et perfecta. et omnia immaculata munditia. Preterea spiritus sanctus vocatur noster vnitas et apterius. et hoc prout comparatur ad patrem et filium. Item dicitur donum altissimi et hoc prout comparatur ad nos. quod omne datum opti. et omne donum. per. de. est de. etc. Item dicitur fons viuus. quod semper templi riuo donorum nobis fluit. Et sicut. Spiritus sapientie et intellectus spiritus consilij et fortitudinis. spiritus scientie et pietatis. et spiritus timoris domini. Item dicitur ignis quod effectum accendit. Item dicitur caritas non solum quod est amor patris et filij sed quia nos amantes facit. Item dicitur spiritalis vnctio quia omnes tribulationes mundanas suaves facit iocundas. sicut illud In labore requies. in esu temperies. etc. Item dicitur dextera dei digitus quia sicut omnes corporales res digito demonstrantur ita per spiritum sanctum ostenduntur res spirituales oculo spiritali. Item dicitur paraclytus. quod consolationes mentibus infert. Item magistrorum optimus. quod intellectum ad cognitionem et suuipius

illuminat.

Et in trinitate personarum vnitas essentie est

Capitulum. io.

In vnitate nature diuine tres sunt persone. quarum prima est a nulla. Secunda est per generationem a sola prima. Tercia est per concipionem a prima et secunda. Isti tamen sic est quod trinitas personarum non excludit ab essentia vnitate. simplicitate. inmensitate eternitate. et incommutabilitate. huiusmodi per hoc patet. quod si crederet deum non posse se sume concipere et regeret in eo potentiam. Qui hoc crederet hoc cum posse sed nec scire negaret in eo sapia. Qui crederet cum hoc posse et scire. sed non negaret in eo bonitatem. cum igitur potuerit. sciuerit. et voluerit se sume concipere hoc fecit et ralius. sicut hinc dilectionem et dilectum. hoc est filium et spiritum sanctum. Preterea omne bonum est sui diffusiuum. ut dicit Dionysius. vnde cum patris sit fons bonitatis emanatio erit ab ipso perfectissima que est generatio. Erunt etiam emanatio iocundissima que est per modum benignitatis et liberalitatis. Hec autem emanatio amor est quod est spiritus sanctus a patre et filio. procedens Et bene dicitur amor emanatio liberalitatis. quia amor primam donum est quod a liberalitate procedit cum sit donum intrinsecum in ipso dante. in quo. scilicet amore omnia alia donantur. Hec beata trinitas tribus modis innotescit. ipsa. n. patet in scripturis. ostenditur in figuris relucet in creaturis. Primo in quantum beata trinitas patet in scripturis. vnde Leo papa. Credimus sanctam trinitatem patrem et filium et spiritum sanctum. vnum deum omnipotentem vnus substantie vnus essentie. vnus potestatis. Item Isa. Audiui seraphim ter dicentia Sanctus in laudem beate trinitatis subiungentia in singulari dominus deus sabaoth. propter confessionem vnitate diuine. Si ergo non essent tres persone non diceretur in genere. scilicet etiam hoc ad similitudinem nostram sed meam: et tunc si essent tres persone et non vna substantia non diceret ad imaginem. sed ad imagines nostras ad idem ostendit de potentia patre cum dicitur. Benedicat nos deus deus

noſter benedicat nos deus: ⁊ tñ ſemel ponitur hoc pronomen cum: vbi ſubiungitur ⁊ metuant eum omnes fines terre. Item Jer. p^o. a. a. a. domine deus ecce neſcio loqui vide q^a triplicauit. ⁊ in ſingulari dixit domine deus quod notat trinitatem ⁊ vnitatem. Item ap^lus: Et quo omnia p^{er} quem omnia in quo omnia ipſi gloria in ſecula. Et nota q^{uod} hec prepoſitio ex dicit auctoritatem in eſſe a nullo: hoc autem p^{ri} conuenit qui eſt principium ſine principio. Sed hec prepoſitio per notat operationem ſiue medium ⁊ eſſe ab alio. vnde per hoc intelligitur filius qui eſt principium de principio. Hec autē prepoſitio in notat p^{er} ſeruationes ⁊ eſſe ab alijs. ⁊ p^{ro}pterea competit ſpūi ſancto qui eſt continentia omnis boni. Oſtenditur etiam beata trinitas in figuris. Si gnatur enim per tres amicos Job: item per tres angelos quos Abraham hoſpitio recepit. tres vidit ⁊ vnum adoraui. Item per tres digitos quibus appenditur oleoſterre. Item per tres ciuitates refugit equali ſpacio ſe diſtantes. Item per tria difficilia ad inueſtigandum. Item per tres ciuitates quas vidit Ezech. Relucet quoq^{ue} in creaturis veſtigium beate trinitatis. Logno ſcitur enim in magnitudine creaturarum potentia patris: in diſpoſitione ſapientia filij: in ornatu bonitas ſpiritus ſancti. Item in quolibet indiuiduo inuenies virtutem: ſpēm ⁊ vtilitatem quoz primū p^{ri}. ſcōm filio. tertium ſpūi ſcto. Item in ſole vides eſſentiam ſplendorem ⁊ calorem in quibus p^{re}ſent ⁊ filium ⁊ ſpūm ſanctum cognoſces. Item in ſm memoria intellectum ⁊ voluntatem. conſidera perſonarum trinitatem ⁊ vnitatem ſubſtantie. Item in hierarchia celeſti ſuperiori deus eſt in thronis vt maieſtas in cherubin vt veritas in ſeraphin: vt charitas per que notatur perſonaz trinitas: Item in virtutibus theologicis. ſ. fide ſpe ⁊ charitate. idem intellige. Item in tribus doctibus aie. ſ. cognitione. cōp^{re}henſione ⁊ delectatione. notandum autē q^{uod} aliter relucet deus in creaturis maioribus aliter

in beatis. Exēplū d^o ſpecto i quo alio modo vt a nobis notus ⁊ aliter ignotus nam notus vt in ſpeculo ignotus p^{er} ſpeculum. Ex predictis patet q^{uod} tam in creatura corporali q^{uam} in ſpirituari. ⁊ q^{uod} ex his compoſita beata trinitas cognoſcitur tamē diuerſimode p^{ro}ut unūquodque iſtorum d^o veſtigium creatoris q^{uod} aliud d^o eius ſimilitudo ⁊ aliquid eius imago ſicut ſuperius eſt notatum i titulo quod filius eſt imago patris. Vnūq^{ue} ſciendum ē. q^{uod} p^{er} ſtatū p^{er} ſonarum. Vnitate eſſentie ⁊ vnitā ē. eēntie in perſonarum pluralitate ſm Bernar. ſcrutari temeritas ē credere pietas eſt noſce vna etna ē.

Multiplex trinitas eſt.

Cap. 11.

Triplex iuenitur in ſcripturis trinitas. Eſt enim trinitas increata: que ſūma ⁊ iſſeſſabilis eſt. Alie trinitates ſūt create: in has vna eſt que cecidit. ſ. rationalis concupiſcibilis iraciſibilis. Alia ē per quam hō cecidit. ſ. ſuggeſtio diaboli delectatio ſenſualitatis ⁊ coſenſus rōnis que tria ſignificata ſunt p^{er} ſpentem mulieres ⁊ virū in paradiso. 3^a eſt in quā cecidit. ſ. ignorantia veri ipotentia boni. ⁊ concupiſcentia mali. 4^a eſt per quā reſurgit. ſ. fides. ſpes. charitas. Item eſt trinitas per quā ad grāz reparamur. ſ. triplex ſubſtantia que eſt in xpō. ſ. diuinitas. aia. ⁊ caro. eſt autē alia per quam regeneramur. ſ. ſpiritus aqua ⁊ ſanguis. Spūs inq^{ue} ſcificatiōis. Aqua abluōis. Sanguis redēptionis. Hanc nobis Jo. in epla ſua recitat. Eſt quoq^{ue} trinitas alia per quam ad gloriam reformamur. vt ſunt tres doctes aie. ſ. cognitio dilectio cōp^{re}henſio. eſt ⁊ multiplex trinitas in creatur: que eſt veſtigij beate ⁊ increate trinitas ⁊ de hoc hēs in titulo ſupra q^{uod} trinitas p^{er} ſonaz ⁊ vnitās eſſentie eſt.

Equalitas perſonarum eſt. Cap. 12.

Qualitas perſonaz in tribus conſiſtit. vñ Aug. Nullus aliū p^{re}cedit eſſentia. aut excedit magnitudine. aut ſup^{er} p^{re}ſtat. Equalitas ſm h^{ab} tria ſit i doctis cōſiditur: q^{uod} in iſtis inferioribus tria ſunt

incomprehensibiliter ait. **D** altitudo di. rē. Et propter hoc etiam dicitur sedere super cetera. **R**ubini. i. super plenitudinem scientie: et super omnem intellectum. s; in comparatione ad locum sic est in circumscribibilis. **A**mbrosio. Nihil prescriptum et conscriptum nihil diuissimum trinitas habet. non loco clauditur. non estimatiōe concluditur. nō etate variat: si in ppa / ratiōe ad duratiōem sic est eternus. **A**pl's i. ad thimo. i. Regi autem seculorum immortalis. rē. **D**e his quatuor dicendum est in sequentibus per ordinem. **T**enendum est certissime quod in deo nō est ppa longitudo. nec latitudo. nec subtilitas nec profundus. sed bec methaphorice sunt in deo. **E**st. n. latitudo charitatis que nos ab errore reuocat. **J**er. **C**haritate perpetua dilexite ideo attraxite miserans tui. **E**st et longitudo patientie que malos expectat. dissimulat nanq; peccata hominum ppter presentiam. **E**st in eo sublimitas sapientie que oēm sensum superat. **A**pl's ad heb. 4. **O**mnia autem nuda et aperta sunt oculis eius. **E**st etiam in eo profundum iustitie que peccatores dānat. **A**da theus. **I**te malediciti in ignem eternum.

De infinitate dei. **C**ap. 15.

Debitandum non est deum esse infinitum. quia cum in deo sit potentia et essentia. p; q; essentia eius est infinita sicut et potentia. vñ sicut potētia dei nō ita pot' i tot. qn possit plura: sic et cētia dei nō est ita in aliquibus rebus qn possit esse i pluribus: imo si mundi essent infiniti oēs repleret. **P**roterea cū sit deus et ex se efficiēs formalis et finalis. sicut dicere de deo nō est inquantum est causa efficiēs q; sit effectiua nec inquantum est formalis q; sit formata. eadem ratiōe non erit dicere cū sit causa finalis q; sit finita. **N**ullo ergo modo dicendum est deum esse finitum s; substantiam nisi finitum dicatur completum et perfectus. **S**ane triplex dicitur infinitum. s. negatiue priuatiue. contrarie seu desepate. **I**n finitum negatiue dicitur per abnegationem finis. et sic dicitur infinitus illud quod non finitur. et hoc modo infinitum est quod nō

natum finiri. **I**n finitum priuatiue est quod natum est finiri. non tñ finitur. **I**n finitum contrarie est qd habet contrariam dispositionem ad finiendum. **P**rimo modo essentia diuina est infinita: quia non habet finem nec est nata finiri. **S**imiliter si dicatur infinitum tertio modo. **S**ivero dicitur infinitus priuatiue sic non potest dici finita: quia non est nata finiri: imo est finiens omnia. **I**te finis dicitur triplex dicitur enim terminus. et s; h; quantitas continua dicitur infinita. quia non est dimensibilis in infinitum. et hoc ideo quia in continuo non est terminus in productione. sicut nec in numero est terminus in additione. **A**lio modo dicitur finis idem quod perfectio. **T**ertio modo dicitur finis id quod vniuersum dicitur finitur. **P**rimo modo deus est infinitus non s; quantitatem diuinitatis que in eo non est. sed s; quantitatem virtutalem que in ipso est. **S**ed quia in deo omnia modis est diuisio virtutis et essentie. non potest esse infinitas virtutis. quia etiam sit essentie. **S**ecundo modo materia dicitur infinita: quia caret perfectione. **T**ertio modo malum culpe dicitur infinitum: quia non est ordinatum ad finem.

De incomprehensibilitate dei. **C**ap. 16

Reatore a creatura cognosci nō potest ad plenum in via. vel etiam in patria quia finiti nulla est proportio ad infinitum. **B**oetius trinitas sibi soli nota est. et hōi xpo vñ **B**er. **N**ihil deo pñtius est et incomprehensibilis. qd nēpe cuius rei pñtius q; ee suū. **S**ane ee omnium dixerim deū nō quia illa sint qd est ipse. sed quia ex ipso et p ipso et in ipso sunt oia. **E**st cni intelligentia nra ad illa lucez inaccessibile multo minus q; visus noctue vel vesperationis ad lucez solis vñ dicitur i psal. 103. **Q**ui ambulat super penas ventoz. hoc est super intelligentias angelicas. verumtē pprehendit de' aliquo modo p fidē i via. **A**ug. **A**detis hūanc acies in ualida itā excellētī luce nō figit nisi p iusticiā fidei emūdet. **A**d idē **B**er. **I**ta de' ē i rōnalib; creatur' ut tñ capiat ab ipso; arōnalibus tñ capi pot' oibus per fidei cognitio

nem sed a bonis tñ capitur per amorem.
Dicimus ergo qd de deo scire possumus
qd nō sit nō aut qd sit. Aug^o. Intelligam^o
deū sine qualitate bonū sine q̄tate magnū
sine indigētia creatore sine sui p̄sidentē
sine habitū vel ambitu omnia continētes.
sine loco vbiq; totū. sine tempore sempitē
num. sine sui mutatione mirabilia facientē
nihilq; patientem. Comprehenditur quoq;
q̄s deus per speciem p̄o dignitate meritoꝝ
sui patri. Aug^o. Videbimus tue maiesta
tis essentiam. & vnusquisq; eo p̄spiciatū
quo hic vixerit purius. Et est exemplum i
uari. quod se offert visui. & tamen secūdit^o
ambitum totum videri nō potest. & hoc ē
tam propter maris latitudinem q̄s propter
ip̄tū nostri visus ad tantam superficiem
improporcionabilitatem. Docigitur tene
dum est q̄ in via deum cognoscere possu
mus q̄ est in patria q̄ sic est. nunq; tamen
nec hic. nec ibi quid est. Visus corporalis
impeditur tripliciter. s. per tenebras. p̄ sal
sam lucem. per auersionē a re visibili. Lo
dem modo impeditur visus spiritualis cir
ca cognitionem dei. p̄. per tenebras peccā
ti vel erroris. Jo. Qui facit peccatum in te
nebris est. cum legitur. 2. ad. Cor. 3°. vsq;
in hodiernum diem cuz legitur moyses ve
lamen positum est super cor eozum. 2° per
falsam lucem hoc autem sit quādo quis me
tur eterna secundum naturalia. exempluz
habetur in ligno putrido qd in nocte quam
dam lucem videtur habere: sed cuz dies ve
nerit nobilest. 3° per auersionem a re visi
bili: siue cognoscibili. hoc est quando quis
sp̄tuo incommutabili bono rebus mutabi
libus adheret. talium oculis egris odiosa ē
lux & puris amabilis. Deus cognoscitur i
terius & exterius. Interius dupliciter. quia
quandoq; per inspirationem quod paucis
datum est. Ap^o ad cor. Scio hominem in
ip̄o Iesu &c. quandoq; per rationem per
quem moduz plures philosophi de deo nō
titiā habuerunt. Ad. Ro. Inuisibilia dei
&c. & exterius etiam dupliciter. s. per creatu
ras. Ap^o. Videmus nunc per speculuz. s.

creaturarum. que modo sunt speculuz crea
toris in p̄nti. sic econuerso. ipse deus erit
speculum creaturarū. in futuro. in quē
omnia videbimus que ad gaudium postq;
pertinebunt. Item per doctrinam. Ap^o.
Fides ex auditu sicut cognoscitur vnū
quādoq; ex auditu. quādoq; visu quāq;
gustu. sic deus quodāmodo cognoscitur au
ditu. s. cognoscunt. n. deū qui audiunt ver
bū dei. & per illud credunt. visu cognoscit
theologi qui lēgunt deū in scripturis & phi
losophi qui speculantur eum in creaturis
gustu. cognoscunt soli boni. p̄ sal. Dustate
& vi. quoniam sua. est do. Et iste vltimus
modus p̄secutissimus ē. & certissim^o. Dio^o
dicit q. tribus modis cognoscitur deus. s.
p̄ remotionem. siue abnegationem. vt cum
dicit deus nō est hoc vel illud. Dñ. Dio^o.
3° de ange. gerar. p̄pones. negatiue de do
sunt vere affirmatiue vero incomparate.
Item per eminentiam. ut cū in creatura in
ueniatur potentia attribuenda ē deo sumā
potentia. & sic de alijs. Item per causam se
cundum q̄ per effectus veniunt ad cogni
tionem cause. vel per cognitionem motuz
ad cognitionem mouentis. Item nota q̄ aia
sensu percipit corpora & formas in mate
ria tñ p̄ntē corpore. imagine vero corpore
similitudines & formas abstractas a mate
ria etiam p̄sente corpore vel absente. ra
tione autem corpore naturas. intellectu spi
ritū creatum. intelligentia vero sp̄i increa
tum. Sciendū est q̄ cognoscibilia quedam
sunt intra rationem. quedam iuxta quedam
supra. Intra rationem sunt que sensu per
cipim^o. vt alba nigra. & huiusmodi. Iuxta
rationē sunt que ratione percipiunt. vt ve
ra falsa. iusta. vel iniusta. Supra rōes sunt
que sola diuina reuelatione p̄prehendunt.
aut auctoritate scripturarum creduntur. vt
tres esse personas vnū deum.

De Incomprehensibilitate di. Cap. 17.

Vbiq; deus est. & in nūq; est quia
u nec abest vllō loco nec vllō capitur
loco. Aug^o. Deus ē in mundo nō
inclusus extra mundū nō exclusus. sup̄a

mundum non elatus infra mundum non
depressus. Et bis pz q̄ deus ē intra oia. r
hoc q̄ oia replet. r vbiq̄ presens ē. Item
extra oia q̄ oia cōtinet. nec vsq̄ valet coar
ctari. s̄ nota q̄ hoc p̄positio. extra. dicit ibi
non actualē presentiā ad locū. s̄ potentia
lein que est dei immensitas que infinitos
mundos pot̄ replere si essent. Item ipse est
supra oia. quia oibus presidet. nec aliqd ei
equat. Item infra oia ē. q̄ cuncta sustinet.
r sine ipso nihil potest subsistere. Dicimul
etiam q̄ deus vbiq̄ est. non vt indigeat re
bus ut in eis sit. sed potius res sui indige
ant vt per eum subsistant. Deus enim an
te mundi cōstitutionē fuit vbi nunc ē. s̄ in
se. quoniam ipse sufficit sibi. vnde verus.
Dic vbi tunc esset cū p̄ter eū nihil esset.
Tunc vbi nunc in se quoniam sibi sufficit
ipse. Per q̄d pz solutio questionis quom
daz simplicium q̄ querunt vbi deus fuerit
priusq̄ mundus esset. Sciendū est q̄ ali
quid est in loco circumscriptiue. r diffinit
ue vt corp⁹ aliquid diffinitue nō circumscri
ptiue. ut angelus aliquid nec sic. nec. vt de
us. Et hoc ideo. quia non indiuiduatur
p̄ materiā. ut corp⁹. neq̄ per suppositū. ut
angelus. Aliquid est et in loco. p̄m circū
scriptiue. p̄m diffinitiue. vt corpus xpi in
sacramento. q̄d est totū sub tota hostia. ita
q̄ non credit. r secundum hoc est circum
scriptiue. Est quoq̄ sic sub hostia q̄ non
vbiq̄ r sic est ibi quodāmodo diffinitiue.
Corpus autem xpi nō sit vbiq̄. cū sit
creatura. nec equari possit in huiusmodi
creatori. In pluribus tamen locis ē totū. i.
sub diuersis hostijs. r hoc est. p̄pter vni
onē carnis ad verbū. vnde merito h̄z am
plius q̄z alia creatura. s̄ q̄ in locis plurib⁹
simul r semel possit eē. Et predictis pz q̄
esse vbiq̄ simpliciter solum conuenit creatori
sed in loco vno esse soli conuenit creature.
In pluribus vero locis esse s̄ non vbiq̄
conuenit corpori Iesu xpi. Nota q̄ deus ē
multipliciter i rebus. s̄ per naturā. r sic est
vbiq̄ potēntialiter. p̄ntialiter r essentialit̄.
Itē per grātiā sic est i bonis. Jo. xlii. di/

cū. Qui manet in me. r ego i eo rē. Item
p̄ gloriā sic est in rōnali virtute aie. ut veri
tas. in cōcupiscibili. vt bonitas. in irascibi
li. vt pietas. Itē p̄ vniōnem sic fuit in vtr
ro virginis vnitas humane nature. r in se
pulchro vnitas carni. r in inferno vnitas
aie xpi. Itē deus d̄ esse alicubi p̄ occultoz
reuelationē. Gene. Vere deus est in loco
illo. Item p̄ vestigiōz excellentem repre
sentationē sic d̄ esse in celo. q̄ ibi maxime
recluter sua potentia. sapientia. bonitas vel
p̄ nature idēmytatem sicut est filius in pa
tre. r pater in filio. r spūs sanctus i vtroq̄.
Itē p̄ miraculorum opationem. Exodi. s.
Digitus dei est hic. Item per cōseruatio
nem. r gubernationem sic est in mundo.
Deus ē in seipso. vt alpha r. o. secundum
illud. Dic vbi tunc esset rē. Ipse enī est in
mundo. sicut Rex in regno. Ber. Deus
vbiq̄ regnat vbiq̄ impat vbiq̄ maiestas
eius omnia replet. r complectitur vniuer
sa. Item in angelo vt decor. in quantum.
veritas in anima. r sicuti sapor in quantum
bonitas. Item in ecclesia est sicut pater sa
mītas in domo. vnde illud. Ecce ego vo
biscum sum vsq̄ ad cō. s̄. Item in electis
vt liberator a malis. adiutor in bonis r hoc
est quod dicit. Ber. Deus est in creaturis
vt mirabilis. in hominibus. vt amabilis.
in angelis. desiderabilis. in se ipso. in cōm
prehensibilis. i reprof̄ intollerabilis. Itē
in damnatis. vt terror r orror. Au. Quite
dimittit quod it. nisi a te placato ad te iratū.
Non enim manus domini possunt esse
rē. Si vero dubitatur vtruz deus sit in dia
bold. Sciendum q̄ quedam nomina sūt q̄
important naturas prout nature sūt. r his
concedendum est q̄ deus in sit. Sunt alia p̄
que intelliguntur deformitates. vt diabo
lus de quibus non est dicendum q̄ deus i
sit. nisi addatur in quantum spūs est. vt cali
quid tale. Deus est i aia fidei. vt sponsus i
thalamo. Rex in regno. turris i castro ma
gister in scholis. fons in oris. tur in tene
bris. thesaurus in agro. vinū i celario. car

hunculis in aure vel sicut manna in archa
figillum in charta. medicina in apotheca
sicut citrara in conuiuio. imago in specu/
lo sicut fructus in arbore. oleum in lapide.
lilium in conualle.

De trinitate dei. Capitulum. 18.

Sicut deus ubiq; est. et tamen nullo
loco circumferitur vel continetur
sic eternus est. et tamen nullo tēpore men/
suratur. Non enī ei competit tempus p̄ns
nec preteritum. nec futurum. nam tempus
presens eē nō habet quia semp̄ p̄tr̄āsit d̄s
autem semp̄ manet idem. Vnde Hylari/
us. Esse non accidens deo. s; subsistens
veritas et manens causa. Similiter tempus
preteritum modo non est nec habet esse sub/
sistens. sed de dō dicitur in ps̄. Iustus. ij. p̄.
Ipsi peribunt. tu autem. permanses. Simi/
luer tempus futuruz nō est. sed expectatur.
deus autem semper est. vnde mercurius.
Abbas est alpha. et o. hoc est quia deus ē
principium sine principio. et finis sine fine.
Cum enim simplex sit omnino non habet
in se principium p̄rietatis quod est causa
corruptionis. quid autem sit eternitas secū/
dum rem. Sciendum q; proprie dicitur
eternitas sine p̄ncipio. et sine fine et inmutabi/
litate. et secunduz hoc conuenit eternitas so/
li diuine nature in qua est diurnitas im/
mensa. Eternitas vero secūdum t̄bimo/
logiam dicitur quasi extra terminos. quia
termino caret. tā initiali q̄z finali. s; secun/
duz diffinitionez Boetij. in libro de cōso.
Eternitas est interminabilis vite. iocundi/
tas tota simul. et p̄fecta possessio. i. nullo
diffinitionis intelligētiā notanduz quod
in quibusdam est terminabilitas simplici/
ter. quia ex parte corumpi possunt. ut sunt
generalia. et corruptibilia. ad quorum diffe/
rentiam ponitur interminabilis. et ponitur
illud per abnegationē est. quia simplicia. et
p̄cipue diuina nullo modo melius mani/
festantur q̄z per remotionez. vt ait Dion/
sius. Et huius ratio est quia simpliciu et di/
uinoz esse nō potest intellectus perfecte
cōprehendere. et ideo ex negationibus eo

rū que ipsi remouentur manuducere i vel
lectus ad ea aequaliter cognoscēda Item
in quibusdā interminabilitas essētie sed
nō vite i corporibus celestibus ad quoz
differentiam additur vite. De deo autem
dicit. Aug. quod solus habz immortalitatē
In om̄i. n. mutabili natura ubi nulla mors
est. s. ipsa mutatio quia facit in ea aliqd non
esse. quod prius erat. vnde et homo quan/
do nascitur quodāmodo incipit mori. In
quibusdā est interminabilitas vite: sed tñ cū
miseria et infelicitate. vt in demonibus et
dānatis. ad quorum differentiam additur
iocunda possessio. in cuius intellectu est io/
cunditas felicitatis. quia tunc possessio ali/
cuius rei iocunda dicitur quando ad libitū
habetur. In quibusdam est interminabilis
vite possessio: sed non tota. vt in omnibus
beatis ante iudicium. quia tunc possessio
s̄m partem anima et non corporis. ad quo/
rum differentiam dicitur tota. quia totum
est quod non est diminutum vel cuius ni/
hil est extra addere. In quibusdam est in/
terminabilis vite possessio tota vt in ange/
lis beatis ante iudicium: q; s̄m totam sui
substantiam habent infelicem interminabi/
lem vitam. sed non simul cum aliqua sit in
eis successio reuelationum et gaudioz. ad
quorum differentiam ponitur simul. In q/
busdam est interminabilis vite possessio to/
ta simul. sed tamen non perfecta eo modo
quo diximus perfectum nullo indigens. si
cut est in angelis et in hominibus beatis.
post iudicium. ad quorum differentiam ad/
ditur perfecta. i. nullo indigens ad suū be/
atum esse. Patet igitur ex p̄dicta diffini/
tione q; tres ponuntur ibi conditiones que
sunt inseparabiles ab eternitate increata q;
deus est. s. interminabilitas interminabi/
lis vite possessio. Itē inuariabilitas ibi to/
ta simul. nihil. n. variabile est in deo. s; to/
tum simul. Itē simplicitas ibi p̄fecta. Illud
eīm sūme p̄fectum est cui non est possibilis
aliqua additio. Per primū sp̄atur deus oī
corporali. Per 2^m ab om̄i variabili. Per
3^m ab om̄i composito. Item nota q; illud
b

quod caret principio & sine dicitur eternus
vt deus cuius esse interminatum est. Sed
quod principium habent & carent sine dicun-
tur perpetua vt angelus & hō. Que vō pn-
cipū & sine habent dicunt spalia. vt sūt cor-
ruptibilia sicut vegetabilia. bruta & sensibi-
lia & brutissima.

De incōmutabilitate dei.

Capitulum .iij.

Incōmutabilis est deus & impu-
bilis. qz nō cadit in eo motus acci-
dentalis. s. augmentū. Leo papa.
Simplici nature diuinitatis nihil addi vlt
vel minui pōt. qz sp est qd ē. Itē nec dimi-
nutio. Malach. 35. Ergo deus & nō mutoz
Itē nec alteratio. Iaco. 3. Apud quez nō
est transmutatio. &c. Itē nec fm locū mu-
tatio. qz vbiqz pns est. Iere. 8. Eclū & ter-
rā ego iplco. Impmutabilis aut est. qz nō
cadit in eo motus substāntialis qui est de nō
esse ad esse vt est corpus. qz finē nō hēbit.
Illud. n. solū in nibil est veribile quod est
de nibilo factū. Incōmutabilis est etiaz de-
us ex eo qz nō cadit motus in eo ex opatōe
Nā soli deo conueniūt in opatione getuz cē
vñ Boetius pmo de pso. Q q ppetua mū-
dū ratione gubernas. Terraz celiqz sator
qui tempus ab euo Itē iubes. stabiliqz ma-
nens das cuncta moueri. vñ qñ deus fecit
aliquā rem nō sit in ipso deo aliqua muta-
tio. sed in re circa quā operatur. Quod ar-
fecit deus predicare subuertionem niniue.
& predicare mortē Ezechie. quoz neuruz
accidit. in talibus nō mutauit de^o consiliuz
quod ab eterno secum habuit. sed sniam q
respectum habuit ad ipsa negocia. qz nini-
ue subuertenda erat. fm merita. & Ezechi-
as mortuus erat fm causas inferiores.
sed hec non posuerunt necessitatē diuine po-
tentie. Itē tres distinguuntur motus. s. na-
turalis. voluntarius & violentus. Natura-
lis quo naturalr res tendit ad locū ppiū.
Adous autē violen us est qñ cogunt res
extra locum ppiū. sed motus voluntari-
us est in hominibus & in angelis. Nā bru-
ta potius naturalr mouentur qñ urrūt vl

mouentur. vel opantur. & iste motus ē me-
dius inter naturalē & violentū. qz parti est
naturalis. s. inq̄stum voluntas p̄ungitur
suo actui. sicut cā suo effectui: & p̄tim est vio-
lentus. inq̄stum. s. mouent mēbra contra
motū suū naturalē p̄pter quod etiā laxant
que ex motu naturali non laxant. Itē
p̄rio modo mor^o nō est in deo. s. naturalis:
& hoc p̄batur p̄ quattuor rationes. P̄ria ē
qz ois motus est ad getem. & p̄pter indigē-
tiam sicut dicit p̄s. 3. p̄bi. s. deus nullius
eget. scōa est. cuz s̄vbiqz non hz necesse
de loco ad locū moueri: Tertia est qz nō est
in eo gr̄uitas vel leuitas p̄pter quā sursum
& deorsū mouetur. qz a ta est qz cum deus
in seipso semper maneat nō hz necesse locū
p̄piū & sibi naturalē extra se querere sicut
alie creature. Itē scōo mō nō mouetur. s.
motu violento. qz nō sit ei violētia. Job. 9
Sifortitudo querit robustissimus est. Itē
tertio mō nō mouet. s. motu voluntario. qz
in ope nō laxat vt aiatia. pierca nra mens
est instabilis. qz modo p̄scim^o: modo desin-
cim^o modo reminiscimur: modo obliuiscimur.
modo vno: modo nolim^o. mō
diffusis cogitationib^o atqz effectiōib^o & p̄si-
lijs bucatqz illuc vagamur. de^o ar̄ sempe
hz equalr & imobiliter. Itē aliud ē motus
circularis: aliud rectus. aliud obliquus.
Circularis est corpoz superiorū prout fir-
mamentū mouet fm formā qdem. vt dicit
p̄s p^o celi. non fm sbām. hoc est dicere qz
non mouet ad locū sed in loco. Adous autē
rectus sursum est vel deorsuz. fm qz corpo-
ra inferiora mouentur p̄pter leuitatē vel gra-
uitatē. Adous obliquus p̄positus est ex re-
cto & circulari. vnde quod reflectitur habet
a motu circulari. quod vō linealiter proce-
dit hz a recto. Nullo autē istoz modorum
mouetur deus. qz p̄prietates istoz motū
nō pueniunt ei. possumus autē dicere qz isti
motus deo conueniunt nistice. vt dicatur
moueri motu circulari oia regendo & gub-
nando. Item motu recto bonos remunerando.
Item motu obliquo malos puniendo.
Eodē mō possit dici qz deus mouetur

motu naturali. quo solita. s. bonitate oibus creaturis p captu carū se cōicat. Itē motu violento quo peccatores iuste dānat. Item motu voluntario quo cuncta in esse cōseruat. Sic pōt exponi dictū p̄bilosophi q̄ assi gnauit motū a centro. ⁊ ad centrum. ⁊ circa centrū. qm̄ deus mouet ad cētrum i incar natione ⁊ a cētro in ascensione. ⁊ circa cen trum i predicatione. ppter hec ⁊ his silia dr̄ in li° sapientie. xi. Spūs scūs ⁊ mobilis et stabilis ē. mobilis qz facit sanctos mobiles ad bñ opandum ⁊ in bona p̄ficere. Stabi lis autē qz dat in bono p̄seuerare vel mobi lis in via. stabilis i patria. vel mobilis i ac tiuis. stabilis in contemplatiuis vel mobilis in alijs scis stabilis in xpo. Isa. 2. Requie scet sup eum spūs dñi ⁊c. Sciendū q̄ que dā operationes attribuunt deo secundum causalitatē ⁊ essentiā. vt scire. quedā secūdā causalitatē. ⁊ nō essentiā vt comedere ⁊ cur re quedā secundū essentiā ⁊ non cālitatē. vt creare ⁊ iustificare quedā nec sic nec sic. vt peccare ⁊ mēiri ⁊ huiusmodi.

De simplicitate dei. Cap. 20.

Simpler est de⁹ ⁊ angelus ⁊ aia. s. differēter. qz in deo idē ē qd ē. ⁊ q̄ ē ⁊ hec ē p̄fecta simplicitas. hec sola icreata natura hāc sibi vēdicat simplicitatē. vt nō aliud ⁊ aliud. alibi. ⁊ alibi. mō ⁊ mō iueniat. In eo nēpe qd hēt. ⁊ qd ē. sēp. ⁊ vno mō ē. s. angelo ⁊ i aia differūt qd ē ⁊ q̄ ē. ⁊ ideo ē ibi quedā alteritas ⁊ cōpositio. s. ibi nō sit dimētio q̄zitaris. vñ mercurius. In sup̄ celestibus celestibus ē vnita i cele stibus alteritas. i subcelestibus pluralitas. Simpler est itaqz de⁹ in essentiā. qz nihil ei accūs eē pōt imo p̄fecta simplicitas ibi ē cuz non sit ibi possibilis additio. qz quicqd ē in deo deus est. vñ Leo papa. Simplicis di uinitatis nature nihil addi. vt minui pōt qz semp ē qd est. cui ppriū ē sempiternū eē cui idē est viuere ⁊ itelligere veritū multiplex est in donis. Ap° ad Cor. xii. Alij dat ser mo sapientie ⁊c. Jacob 6 cor. p. ⁊ mne da. op. ⁊ oē do. p. ⁊c. Mō eni i deo ē cōpositio partū integraliū vt i domo. nec p̄tū poten

tialiū. ut in aia. nec gñis ⁊ drax. vt i spe na ture materie ⁊ forme. vt i corpibus. nec cog cernationis vniatū. vt i numero. nec qd ē. ⁊ quo est vt i angelo. nec simplicitie ⁊ acci dentis: vt i diuiduo. nec corpore substantie. ⁊ incorporee. vt i hoie. De his. Ber. Mō p̄nbus cōstitit deus vt corpus nec affectib⁹ distat. vt aia. nec formis substat. vt omne quod factū est. Hoc etiā ostendit rōne. qz cū omne cōpositū sit posterius oibus suis cōponentibus. nec primo principio. s. deo quicquid sit prius oꝝ deū qui ē. priū p̄n. n̄ eē cōpositū. Itaque nulla cōpositū ē to tū suum eē. deus igit cū sit suū esse non erit cōpositus. vñ. Ber. Mō ē formatus deus forma est. non ē effect⁹ de⁹ oium efficiēs cā est. non est cōpositus deus. simpler est.

De excellentia dei. Capitulū. 21.

Quine dignitatis excellentia tanta d ē qz mens de deo cogitans deficit.

Lū sit eni ipse incōprehensibilis. s. Sē sus eni nō p̄cipit. cū sit inuisibilis. Lingua ipsum non explicat cū sit ineffabilis loē cū non capit cum sit incircūscriptibilis. Scri ptura eum non explicat. cum sit inestimabi lis. Tempus cum non mensurat cum sit i mensurabilis. virtus eum non attingit cuz sit inaccessibleis desideria ⁊ vota transgre ditur cum sit insuperabilis. vel incompa rabilis. ⁊ h̄c viter omnis creatura ad deū comparata defectum habet. quia finiti ad in finitum nulla est proportio. Ecce p̄ qz diu na excellentia nullius egot. quia sibi sufficit qm̄ optimus est. Non enim indiget corpe. vt sic. nec loco vt alicubi sit. nec tempore. ut aliquando sit. nec cā vt aliunde sit. nec for ma vt materia sit. nec subiecto in quo subsi stat. vel cui assistat. Sunt ⁊ alia que soli di uine maiestati conueniunt. ⁊ nulli alteri cre ature in quibus excellentia sue dignitatis apparet. sicut est esse omnipotentem omni bonum. omniscientem. quia cognoscit om nia presentia p̄terita ⁊ futura ⁊ omnia sin gularia simul actu solus cognoscit ⁊ ea que subsunt libero arbitrio. ⁊ cogitationes ho minum solus cognoscit per seipsum. J. e. z

ad ipsū solum p̄inet vbiqz presentē esse de
 nihilo res creare. in instanti operari i ope /
 ratione quietus esse. mirabilia facere. ex au
 ctoritate de qualibet creatura facere qd̄ vult
 voluntate hominis cognoscere. i. actu ocu /
 li mortuos suscitare. essentie hominis illa /
 bi peccata dimittere gratiam infundere. in
 igne perpetuo corpus seruare. Quando
 aliquid creature conuenit quod cōpetit crea
 tori. tamen excellentius de deo dicitur: vt si
 in creatura est potentia. i. deo sit summa po
 tentia. si sapientia. in deo sit summa potētia
 et sic de alijs. Vnde et huiusmodi dicuntur
 de deo in suplatiuo p̄pter quod deus dicit̄
 potentissimus. sapientissimus optim⁹. pul
 cherrimus. et sic de alijs. Aug⁹. in libro de
 trinitate. Q̄ potest deū cuius est. et sume cū /
 eta sentire atqz intelligere. nec mori. nec cor
 rumpi. nec mutari posse. nec corpus esse.
 sed spiritum omnipotentissimū. mitissimū
 optimū. beatissimum fateamur potest et pre
 ter auctoritatem ratio intelligi. siue a signa
 ri. quia bona sunt excellentius in deo q̄ in
 creatura. quis semper est aliquid nobilius
 in causa q̄ in canto. videmus etia q̄ aqua
 purior est in fonte q̄ in riuo. Radij quoqz
 solis lucidiores sunt in ipso sole q̄ in aere
 et dulcedo maior est in melle q̄ in molito.

De notionibus dei. Cap. 22.

n Notiones dei sunt quinqz. s. pater
 nitas. filiatio p̄cessio. innascibili
 tas. et cōis spiratio. Prima est patris. scū
 da filij. tertia spiritus sancti. quarta patris.
 quinta patris et filij. Tres prime notionēs
 dicuntur personales eo q̄ personas faciunt
 et eas proprie distinguunt. et ille sūt tres vni
 tates trium personarū quibus per sone di
 cuntur tres. vnde licet pater plures habe
 at proprietates. tamen pater paternitate tā
 tum vnus est. indiuisus est in se. et diuisus
 ab alijs. Innascibilitas autem est in patre
 et sumitur priuatiue. eo q̄ pater sit a nullo et
 tamen pater significat distinctionem perso
 nalem sicut om̄is non signata per hoc ipsuz
 distinguitur a signatis. Similiter cōis spi
 ratio est vna notio. et illa vnitas est idem in

patre et filio. et est distincta ab omni alia no
 tione. Notandum igitur q̄ proprie lo
 quendo tres sunt proprietates personales.
 scilicet paternitas. filiatio. et processio. quia
 personalis proprietas est que vni soli per
 sone conuenit et eam ab omni alia re distin
 guit. Relationes vero sunt quattuor. quia
 vna est patris ad filij. s. p̄nitās. alia filij
 ad patrem. s. filiatio. tertia est patris et filij
 ad spiritum sanctum. s. cōis spiratio. quar
 ta spiritus sancti ad patrem et filium. s. pro
 cessio. Notiones autem sunt quinqz: qz
 quolibet relatio est notio. et preterea innasci
 bilitas que patri conuenit per priuationem
 relationis ad aliquid principium non est re
 latio. Notiones habent multa nomina. di
 cuntur enim notionēs. quia notificant per
 sones dicuntur etiam distinctiones. quia p̄
 sones distinguunt. dicuntur relationes. quia
 persone per eas ad se inuicem referuntur.
 dicuntur quoqz proprietates. quia proprie
 personis in sunt. Nota regulas notionū
 nulla notio de alia predicatur. Item que
 liber notio est essentia diuina que est deus.
 Item omnes notionēs sunt vna essentia.
 Item nulla notio inest diuine essentie que
 distinguit nec distinguitur. Item notionēs
 sumptē abstractiue predicantur de essentia
 sed sumptē concretīue. non vnde bene dici
 tur essentia est paternitas sed non dicitur
 essentia generans. Item notio semper
 importat dignitatem. Item sumpta notio
 ne non ponitur per sone. quia aliquid con
 uenit notioni q̄ non conuenit p̄sone. No
 tioni enī conuenit pprie distinguere. sed p̄
 sone distingui.

De nominibus diu nis.

Capitulum. 23.

Abne nomen quod de deo dicitur
 aut essentialē. aut personale. aut no
 minale ē. Essentialius quedā sunt
 substantiua. vt deus creator et similia. que
 dam vero adiectiua. ut bonus. eternus. im
 mensus. et huiusmodi. Personalia sunt
 vt pater. filius. et spiritus sanctus. No
 tionalia sūt vt paternitas. filiatio. innasci

bilitas. et spiratio cōs. De his notandum
 est q̄ nōmē subale vel eēntiale substātiā et
 abstractum nullo modo pōtrahi ad suppo
 nendum p̄ persona. vnde falsē sūt hec. Essē
 tia genuit essentiam vel diuinitas genuit
 diuinitatez. Actus. n. girationis sēper po
 nendus est in cōcreto. S; p̄creta lz sint es
 sentialiter ubi nō possunt ad supponendum
 pro persona. et hec per vba notōalia. vel
 per p̄positiones notōales. vñ vere sunt
 he. deus genuit deū. creator creatorem vel
 deus de deo. Silr. de nobis que mediā sūt
 vt lumen de lumine. Item hoc nōmē sapia
 lz sit abstractum vt sapia de sapia. Essētia
 lum at̄ adiectiuoz quēdam predicāt per di
 uinā substātiā: vt bon⁹. et ens quēdam eēntiā
 diuinā cōnotando priuationem p̄ncipij et fi
 nis. vt eternus. vel certe mensurē localis
 vt imensus quēdam p̄ncipaliter significant
 essētiā diuinā et cōnotant effectuz i cre
 atura actu vt creat. iustificat. vel in bitu vt
 iustus et misericors vel i potentia. vt omni
 potens. Sunt quēdam verba quozum nec
 significatio nec modus significandi deo cō
 uenit vt currere et ambulare. nā modus est
 varia inclinatio animi variis ei⁹ affectus
 demonstrans. Modus significandi nihil
 aliud est q̄z dispō vocis que p̄stuit intelle
 ctum sub tali modo intelligēdi et p̄sequēs
 ipsa rez cū ergo de deo dī ambulare vel cur
 rere. et huiusmodi significatio horum put
 sunt actu deo non conuenit. Modus at̄ si
 gnificandi. qui quēdaz ipozat iperfectionē
 dico quo ad motum. q̄ qdem motus neces
 sitatis deo conuenit absōmū est. Quēdaz
 sunt quozum significatio deo conuenit: sed
 non modus significandi vt creare facere
 quēdam quoz significatio ēt deo conuenit
 vt patet in hoc vbo Ero. Qui ē misit me
 ad vos. Et notandū q̄ omnia que sūt per
 sectionis de deo dīr. que at̄ sunt iperfectio
 nis non dīr. Lum dīr aut secundum assū
 ptionez humane nature. vel trāslatiue dīr
 Item in diuinis tñ sunt duo modi p̄dicā
 di. s. per moduz substātie. et per modū fla
 tionis: sed substātiā p̄inet unitatem et relatio

multiplicat trinitatē. Quēdā noīa q̄ de deo
 dicuntur: eternaliter vt dñs et misericors. q̄
 cōnotant effectum in creatura s̄m hitum.
 Quēdam v̄ orp̄aliter. vt diator et misator
 que cōnotat effectum in creatura s̄m actum
 Quēdam pluraliter vt persone. Quēdaz
 singulariter vt deus. Quēdam proprie vt
 p̄prietates personarum. Quēdam appo
 priate vt potentia et sapientia. Quēdaz po
 sitiuē vt iustus. Quēdam priuatiue vt im
 mortalis. et hec magis pp̄rie dicunt de deo
 q̄z positiuā. qz melius dī de deo qd non sit
 qz qd sit. Quēdā trāslatiue sunt. vt agnus
 leo. que symbolice de deo dicunt. Duplex
 est. n. theologia symbolica. v; et mystica.
 Symbolica noīat deum ab inferiori. My
 stica a superiori. Symbolica noīat deū per
 conuenientiam rez. cum dicitur leo. agn⁹
 et huiusmodi. Mystica vero. i. occulta no
 minat deū per hoc q̄ in occulto de ipō sērit.
 p̄ intellectuale visionē siue p̄tēplationē. vt
 qñ nominat deum suauem: dulcem dilectū
 et huiusmodi. Utrobiz tñ per creaturas
 nominatur. sed in symbolica p̄ exteriores.
 in mystica per interiores et digniores affe
 ctus quos anima supra se recipit. et ita im
 ponit per donum sapientie. huiusmodi pro
 priū exp̄imentū est cognoscere qualis sit de
 us. Quēdā dicuntur collectivē vt trinitas
 trinū. Quēdā relatiue vt equalis similis
 Quēdā respectiue ad creaturas. vt creat⁹
 refugiū. Et hec noīa nō dīcūt relationē dei
 ad aliud. sed alia hūt relationē ad ipm: vel
 ad ipsa. Duo sunt p̄ncipalia noīa dei. s. qui
 est. et donum. Per primū significat̄ dei eē
 absolutum in se. et sic considerat̄ vt ismi
 tum. per secundum notatur esse diuinum.
 vt causa. fecit. n. deus omnia propter boni
 tatē suā. In theologia supponitur quod. et
 hoc p̄pter noīs essentialia vt deus: diuini
 tas. potētia. eēntia. natura. Itē supponit̄
 qz pro persona supponitur que pro notīe
 p̄terea p̄ neutriū genus dī s̄ba diuina. p̄
 masculinū persona. p̄ femininum notio. et
 p̄ hoc pars q̄ nō d; cantari in hymno vnus
 p̄ficiū. filio. qz p̄r et filius non sunt vnus in

persona. sed vnu in sba. vnde magis cantan-
dum est vnum patri cum filio.

Dens est ineffabilis.

Capitulum. 24.

Ibi digne vel proprie de deo dici
n pot ppter eius excellentiam. no. n.
noia pprie loquimur. qz noia signi-
ficant sbam cu qualitate. et ita intelligit ibi co-
positio forme cu materia que in deo non est
nec per pronomia qz de deo dicta cadut a de-
mstratione. no. n. pot esse ibi demonstratio
ad sensu cu sit incorporeus: nec demonstratio
ad intellectu: cu sit incognoscibilis. Si ergo
dicis qz huiusmodi pronomia s; pascianum
cadunt a demonstratioe cassa erit et vana.
Vndum est qz ibi est demonstratio ad fidei
nec p verba que cu modis et formis cu tpe
sine casu agendi vel patiedi significatia sut
s; talia no cadut in deum neq; per picipia q
sequuntur naturam nois et verbi. nec p alias
pres ordnis que no sut subijcibiles vel pre-
dicabiles. Et his pz qz deum ro possum no
tificare p diffinitione. s; qualrcuq; p circu-
locutione. vii Ber. qd est deus. ex quo oia
per qua oia in quo oia. Quid est deus quo
nihil melius cogitari pot. Quid est deus vo-
luntas omnipotens. beatissimum Virtus. lumen
eternum. incomparabilis ro. suma beatitudo. i-
nvisibilis. inaccessibleis in se: in suis specta-
bilis. et solus mirabilis. Multis modis as-
seritur aliquid de deo. Primo p naturale ro-
nes que dicit qz vnus deus est remunera-
tor bonorum et punitor malorum. 2o p fides qua
dicim deum vnu esse in sba et trinu in personis
3o p sacra scriptura. 4o p rationes pbabiles.
5o p exterioris opiones vel predicationes
Sed in his duobus modis no est intendendum
nisi firmitate hcat ab aliquo predicto: trium
Est. n. regula qz quicq; asserit aliquid de deo
quod no est sibi certa p naturale rationes. vl
p fide. vel p sacra scriptura psumit et peccat.
De ideis et libro vite.

Capitulum. 25.

Dee i ex et exemplar et rationes sic in
i deo sunt qz idea ipozat cam efficien-
tem forme effectui. secund exemplar

causam formalem: ratio vero cam finalem.
Deus enim est principius omnium rerum
a quo sunt forma et exemplar. ad cuius imi-
tationem sunt. et finis ad quem sunt. Nec
tria sic a se differit qz exemplar vnu est. cau-
sata exemplar conotat calitatem: id vero in cau-
sa sunt. vnde sunt rationes et idee sui plures
qz ista respectu rerum dicuntur. Sunt ita-
qz plures idee que notant cognitione. Lo-
gnoscibilia autem distinguuntur in cogno-
scente. Similiter et rationes in deo plures
sunt: qz singula causata sunt propriis rationibus
Absurdum. n. est dicere. vt ait Augustinus. eum
creatum esse eadem ratione qua hominem
Sciendum autem est qz duplex est pluralitas
tas. vna quidem est reru. et fm hoc no sunt
plures idee. siue exemplaria i deo. imo vna
res est que oium est exemplar. scilicet essentia di-
uina qua oia imitantur in quantum bona sunt
Alia vero est fm intelligere rationem. et fm hoc
plures idee sunt in deo. qz. n. ois res in quibus
tut sit imitantur diuinam essentiam. put est imita-
bilis. no in vno. sed diuersimode: et fm di-
uersos gradus. Sic igitur diuina essentia fm qz
est imitabilis hoc modo ab hac creatura e pro-
pria ro huius creature. et sicut de alijs. vni fm
hoc plures idee in deo sunt. qz intelligit di-
uina essentia diuersos respectus quos res habent
ap ipsam eam imitantes diuersimode. Hi
autem non solum intelligunt ab intellectu creato
sed etiam ab increato ipsius dei. Scit. n. deus
et ab eterno sciuit qz diuersae creature diuersi-
simode ipsius essentiam essent imitare. et
fm hoc ab eterno fuerat in mente diuina plures
idee fm qz intelligunt: sicut rationes proprie re-
rum intellecte in deo. hoc. n. ipozat nomine
idee: vt sit. scilicet quaedam forma intellecta ab agente
ad cuius exemplar existit opus producere intendit
Vndum est qz h; rationes in deo. et idee sunt
vna virtus et vna lux et essentia: dicitur in plures
nes et idee proprie pluralitates ideatum.
cuius exemplum habes in naturis. Vide
mus enim qz omnes linee circuli vniuntur
in centro. remote autem a centro differunt
ab invicem. Item idee sunt vt dicit
Augustinus forme principales rerum que

diuina intelligentia continentur. Dicendum est
igitur quod sicut in mente artificis prius est for-
ma rei quam opus exeat. sic idee rerum ante man-
u diuina continentur in mente creatoris erant. Non
enim aliquid extra se aspiciat secundum quod
mundum faceret. Ex hoc patet quod omnis crea-
tura prius in deo existit quam in se ipsa unde
cum ab ipso per creationem processit ab ipso quo-
dammodo distare cepit. unde rationalis creatu-
ra ad ipsum redire debet cui primo coniuncta fuit
ante quam esset. et hoc per ideas que non aliud
quam ipse deus sunt et crunt sic autem ad locum
unde exeunt flumina reuertuntur. Res putantur
sunt in deo dum vita que importat rationem bo-
ni. Iohannes primo. Quod factum est in ipso vita
erat dicunt etiam lux que importat rationem vi-
tam. Augustinus super geneseos. Creature in deo sunt lux. hoc
io dicitur quod in deo non sunt mala neque falsa. Dis-
serentia est inter exemplar et librum vite. et spe-
culum. Exemplar namque dicitur respectu rerum vi-
uentium. Liber vite respectu rerum viuentium.
Sed speculum respectu rerum viuentium. De li-
bro vite dicitur. Vgo de seculo vite. quod liber vite est
cuius origo eterna incorruptibilis essentia
cognitio vera. scriptura indelebilis inspec-
tio desiderabilis. doctrina facilis scientia dulcis
profunditas perscrutabilis. verba innumera-
bilia tamen unum verbum omnia. Anima vero mo-
raliter loquendo multipliciter est in deo. sicut
ramus in arbore. apis in flore. nauis in
litore. fessus in thalamo. thesaurus in agro.
scriptura in libro. auicula in nido. piscis in riuo
quels res in sibi proprio. stella in firmamento
imago in speculo. cera in sigillo. gemma in au-
ro. mel in fauo.

De appropriatis diuini personis. Cap. 26.
Diuisio omnia essentialia omnibus personis
quod equaliter conueniant appropriat in pri-
potentia. filio sapientia. spiritu sancto boni-
tas. et huiusmodi per exclusionem carnalis intellec-
tus. ne versus per rationem antiquitatis credat impo-
tens filius rationem innentis credat insipientis.
spiritus sanctus rationem perpetuitatis credat crudelis
hec ratio punctat ad simplices. sicut quod potentia natu-
raliter precedit sapientiam. et virtutes bonam vo-
luntatem. De attributis itaque est loquor dupli-

aut secundam rem. et sic omnia idem sunt nec appro-
prietant. aut secundam rationem. et sic eorum quedam ap-
propriant. quedam non. nam appropriatio nihil
aliud est quam specialis attributio ratione alicuius
conformitatis cum proprio alicuius persone. sicut
potentia huiusmodi similitudine cum preteritum est primus
vniuersale et sapientia cum verbo. et bonitas cum
amore. Predicatio appropriacione habet con-
suetudo scripturarum que opera manifestatione
potentie attribuitur patri. sapientie filio bonita-
tis spiritu sancto. Alia est appropriatio Hylar-
ij. Eternitas in patre quod non habet principium
inceptionis in se. nec principium essendi ab alio
Spes in imagine. id est verbo. quod summe pul-
chritudinis. vltus in munere. hoc est in spiritu sancto. quod su-
me proficius et coicaciuus est. Illud palia ver-
ba sic insinuat Augustinus. in pre vntas in filio
equalitas. in spiritu sancto equalitatisque concordia.
Conueniantesque vntas. quod sicut vntas a
nullo descendit. et omnis pluralitas ab ea de-
fluit. sic deus per a nullo est et alicuius persone ab ip-
so sunt. Preterea sicut vntas de se gignit
vntatem. ita de se per gignit alterum se. id est filium.
In filio vero dicitur esse equalitas quo equatur
patri. non solum in potentia. sapientia. et bonitate. sed
etiam in hoc quod sicut per dat suam bonitatem alteri
personae. sic et filius. In spiritu sancto autem est
vntas. equalitatisque concordia. seu conuexio.
quod est amor amorum. id est patris et filij. ite quarta
appropriatio est quod in preteritum erit principandi et
originandi. quod summe principium. In filio ve-
ro ratio exemplandi quod summe pulchritudinis. sed in
spiritu sancto ratio faciendi. quia summe bonus.

De potentia dei. Cap. 27.
Potentia dei duplex est. scilicet absoluta. et
ordinata. Absoluta vero potest. primo modo
que non potest. secundo modo quod multa subsunt
sue potentie et que non conueniunt sibi. ut facere
mala possentis ea congruentia. et sic possent ea
facere. Deus per omnia potest omnibus modis. quia
potest producere de non esse in esse. et hoc per creatio-
nem. Item potest ex incompleto completum facere
et hoc per propagationes. Item potest mutare
vnum completum in aliud completum si-
cut per intransubstantiationem panis in cor-
pus christi. De talibus dicit Augustinus. Deus deo

aliquid posse. et nos intelligere non posse. Potentia dei apparet in mundi initio. medio. ac fine. In principio quidem quod res creauit de nihilo. In medio autem quod res ne in nihilo vertantur sua potentia continet. In fine vero quia mortuos mira celeritate suscitabit. Apparet quoque potentia dei in rebus spiritualibus quia cum diabolus potestate habeat in nobis inuictam dei sensum et fantasiam. angelus autem habet potentiam super hoc et super intellectum. Solus autem deus non solum habet prae se supra tria predicta. sed et potest mutare voluntatem. Aug. dicit quod deus nos praeuenit ut vellimus. et subsequitur ne frustra velimus. sed deus sit omnipotens. nisi non attribuntur ei actus culpabiles. ut mereri et male velle. nec penales. ut memere et dolere. nec corporales. ut comedere et dormire. nisi forte transumptiue. nec actus inconuenientes quod praesent est tripliciter. primo si aliquis actus contradi- citur diuinae potestate. ut est facere maiore se. et si contradicitur eius veritati. ut est facere aliquid simul esse et non esse. vel quod praeteritum sit futurum. et si contradicitur eius bonitati. ut danare Petrum. et saluare Iudam. De his Anselm. Sed libet inconueniens et minimum impossibile esse apud deum. Quod autem hoc erit. quod potentia dei cum sit perfectissima. nec est de nihilo. nec est sub aliquo. vnde non potest deficere peccando. nec succumbere patiendo nec agere subsidium in aliquibus querendo. ac per hoc nec culpabilia. nec penalia. nec materialia potest. Dicitur quoque quod deus potest omnia per se. vel per creaturam illa dico omnia posse que sunt potentie hoc autem id dicitur. quod posse peccare non est potentie. sed infirmitatis. deo autem competit perfectum posse. et perfectum diuinum. de quo Dionysius. Vanitatio est non peiore excessus. tamen sed omnium pulcherrimum. et bonum. omnimoda et perfecta possessio. firma et non valens cadere formido. Notandum ergo quod quedam operationes attribuntur deo secundum causalitatem et non secundum essentiam. ut comedere. currere quedam secundum essentiam. et non secundum causalitatem. ut iustificare. creare quedam nec sic. nec sic ut peccare.

De virtute miraculorum. Cap. 28.

Boniam per diuinam potentiam fuit quod miracula. id est de miraculis est agendum. Aug. autem illud vocat miraculum quicquid arduum. aut insolitum super se vel facultate admirationis apparet. Ad hoc quod aliquid sit miraculum quattuor requiruntur vel concurrunt. primum quod sit a deo. secundum quod sit praeter naturam. tertium quod sit euidens. quartum quod sit ad fidei corroboracionem vnde si aliquid istorum quattuor defuerit mirum dici potest non miraculum. Nota quod quedam sunt supra naturam. quedam contra naturam. quedam praeter naturam. Supra naturam sunt illa quibus non est esse in natura. nec in potentia nature sicut est virginem parere. Contra naturam sunt que sunt in usu contrario nature. tamen terminatae ad conformitatem nature. sicut est coeli illuminatio. sed praeter naturam sunt que sunt ordine simili nature. non tamen per principium nature. ut in mutatione virgatum in serpentes. quia illud potuisset fieri ordine nature per longam putrefactionem. ut per ea que sunt secundum rationes seminales. verum tamen quod non fuit. Res quae producit ab agente si successiue. hoc attribuitur nature. et dicitur naturale. quae producit ab agente dissimili in instanti. et hoc attribuitur deo. et dicitur miraculum. Sciendum quod quattuor potentia aie et eius actus est naturalis. sicut visus et videre quae potentia est miraculosa. et actus eius naturalis. ut quae cecus illuminatus videt quae vtrumque est miraculosum. ut partus virginis. Nota quod miracula vel mira sunt quandoque in ente. ut statio solis. et eius regressio. quae sunt in vegetabili. sicut quae virga Aaron floruit. quae in sensibili sicut fuit in locutione asine. Balaam. quae in rationali. sicut fuit in ambulatione claudorum. auditione surdorum. suscitatione mortuorum in partu virginis. Et autem scimus quando aliquid miraculum sit. Nota differentiam inter rationes cales. seminales. et naturales. quod ratio causalis est potentia passiva creature absque omni dispositione nature. ut scilicet modo deus ea faciat quod vult sicut fuit in partu virginis. et in talibus simpliciter est miraculum

Ratio autem seminalis est potentia passiva natura
re s; cum dispositione remota sicut fuit: i vir/
ginis de quibus facti sunt serpentes: et hoc fac-
tum fuit i instanti. natura autem scissis idem. s; non
nisi paulatim per longam putrefactionem. unde per
quod ea que sunt secundum rationes feminales
primum sunt naturalia. primum miraculosa. Ratio
naturalis est potentia cum dispositione proprie/
qua. sicut per in materia quam est in ultima sui
dispositione. ut forma recipiat. et secundum hunc
modum est ratio naturalis in grano semina-
to ad productionem segetis. et hoc est miraculum.

De scia dei.

Cap. 29.

Et deus omnia proutaliter. et simul per-
fecte quoque et immutabiliter. proutaliter
dico. hoc est ita limpide. ac si cuncta
essent proutaliter cristetia. Simul et scit omnia
quod videndo se. qui sibi prout omnia videt.

Perfecte quoque. quod cognitio eius nec potest
augeri nec minui. Scit et immutabiliter quia
noscit omnia per naturam sui intellectus quod est im-
mutabilis. Dicendum ergo quod deus cognoscit
temporalia eternaliter. mutabilia immutabili-
ter. contingentia infallibiliter. futura prouta-
liter. dependentia independenter creata i cre-
ate. Alia vero a se. i se. et per se. Nota dram
inter sciam. dei. christi. angelorum. et hominum. quod deus
scit omnia sicut videt enim multa i vno. i. a seipso:
vnum in visione dei non differt id quod videt. et per
quod videt. sicut i homine quod videt per oculum. quod vi-
det se per se. et i se videt omnia. christus autem sicut homo
scit omnia que scit deus scia visionis. sed non ita
limpide sicut deus. Angelus vero deiforme
habet intellectum cum deo. i. illa que scit simul actu
et scia visionis. sicut deus. sed nesciat omnia que
scit deus. sed homo vnum solum scit actu. quod videt
at multa. illa tamen non videt vno actu videndum.
sed multis. i. per multas rerum similitudi-
nes. Sapientia dei sed i se ipsa non diuersi-
ficatur. diuersa tamen fontitur noia. In quantum
enim. sapientia dei cognoscitua est passibilium dicitur
scia sine cognitio. Item in quantum est cognos-
citurua omnium que sunt i mundo dicitur esse visio.
in quantum est cognoscitua eorum que bene sunt
videt approbatio. in quantum est cognoscitua
futurorum dicitur preuisio. in quantum est cognos-

scitua eorum que ab ipso deo facienda sunt dicitur
dispositio. in quantum est cognoscitua premia-
rum dicitur predestinatio. in quantum est cognos-
citurua danandorum dicitur reprobatio. cognitio
diuina cum sit perfectissima omnia cognoscit disti-
ctissime sub omnibus conditionibus quas res
habet. et propter hoc futura sicut futura prouta.
et bona approbanda. malaque reprobanda.
Si autem scire volueris qualiter deus cognos-
cit mala. Notandum quod contingit aliquid cog-
noscit dupliciter. aut per spem propriam. aut
per spem alienam. Primo modo proutatio. Item
primo modo cognoscit lux. secundo modo tenebre.
Eodem modo quod est quod primo modo cognoscit bo-
num. 2o modo modo malum. s. per spem oppositum ha-
bitus. Nihil enim est malum. nisi bonum prouta-
tio. vnum dicitur quod deus cognoscit bonum per vnum
cum medium. s. per propriam essentiam. mala autem
per duplex medium. nam per essentiam suam cogno-
scit habitum oppositum malitie. et illo habitu me-
diante. ut est in ipso deo cognoscente cogno-
scit defectum eius. et ideo dicitur mala a longe cogno-
scere: vnum placet. Et alta a longe cognoscit. i.
male.

De predestinatione.

Cap. 30.

Predestinationis diffinitiones assi-
gnantur ab Aug. quatuor. Prima
est. Predestinatio est prescia benefici-
orum dei. secunda est. Predestinatio est alicuius
ad gloriam preordinatio. tertia est. Predesti-
natio est oppositum miserendi. quarta est. Prede-
stinatio est preparatio gratie i prouta. et glie i futu-
ro. In prima diffinitione notat dia cognitio
in secula electio. i. tertia vel libertas. i. quarta di-
rectio i finem. Predestinationis causa efficiens
deus est quantum ad effectus notatos in nomi-
ne predestinationis. Materialis autem causa est
illa que predestinat. sed formalis est modus vel
ordo predestinationis. quod primo datur gratia. et
opus hoc gloria. Causa finalis est vnum scimus
sci et imaculati i respectu dei. Nota dram in
hec que ponit Paulus apostolus. s. vocationem
iustificationem. predestinationem. et magnifi-
cationem. Vocatio enim retrahit a malo.
Iustificatio respicit initiale bonum gratie. pre-
destinatio respicit gratie bonum finale. Ma-

gnificatio vero ē bonū glorie future, vel di-
cas q̄ predestinatio p̄ grām gloriāz prepa-
rat. Vocatio grām offert. Iustificatio illaz
cōfert, sed magnificatio p̄ gratiam gloriāz
multiplicat. Sciendū q̄ duplex ē actio i di-
uinitis, sicut i naturalibus. Vna ponit aliquid
in re extra vt calor ignis. Alia nō vt vi-
sio ⁊ sic visio in diuinis ē duplex actō. Alia
vero, vt predestinatio, que nō infert rebus
necessitatē, sicut verbi grā Deus scit si iste
sit comesturus hodie, vel nō nihilominus
ille h̄z potestātē comedendi, ⁊ manū ad os
porrigendi, q̄ si predestinatio rebus neces-
sitatē iponeret multa sequerent inconueni-
enti, nā frustra p̄ponerent bonis premiā,
⁊ malis supplicia. Itē iniuste remunerarē-
tur boni, ⁊ punirent mali. Itē maloz no-
stroꝝ deus auctor esset. Itē nec sperādi ali-
quid, nec supplicandi vlla esset rō. Itē eua-
cuetur libertas arbitrij que se h̄z ad vtrū
q̄. Itē nec bona facientes esset laudabi-
les nec mala facientes vituperabiles. Sciē-
dum tamen q̄ hoc est duplex. Si deus pre-
uidet hoc, b. c. necessarius eueniet, quia con-
iunctim est vera, diuisim falsa, ⁊ est ibi ne-
cessitas consequentis, non consequentis q̄
l̄z ibi sit habitudo, siue illatio vnus catho-
gorice ad aliam, non tamen necesse est q̄ ip-
si termini sint actū verbi gratia. Si homo
est animal est necessitas est consequētis nō
consequentis, nam hoc potest non esse cuz
materia, tamen stabit ⁊ de hoc habem⁹ exē-
plum Boetij in libro de conso. Si aliquis
videt aliquem facientem ro am, necesse est
q̄ iste faciet rotam, nec tamen visus eius ē
causa illius factionis, sic deus videt mala il-
lius opa nec tamē est causa quare male ope-
tur verūm fieri si preuisum est. Itē bonuz
exemplum. Si aliquis h̄z oculum tante p̄-
spicitatis, vt videret futura, nō ideo liga-
ret res ad euentum. Itē artifer in materia
nodosa bñ videt defectum effectus, nihil tñ
est causa effectus. Itē duo sunt pagine li-
bri vite. Vna ē p̄ntis iusticie a qua pot̄ quis
deleri. Alia est dispositionis eterne de qua
nullus decebitur. Vna est iuxta predestina-

tionem ⁊ prescientiā: quia predestinatio est
p̄cognitio bonoz cū causalitate eorundē,
sed prescientia dicit p̄cognitionem in malo-
rum sine causalitate que potius refidet p̄-
nes liberum arbitrium. Cum dicitur a san-
ctis q̄ predestinatio orationibus adiunaf,
non est sic intelligendum q̄ temporale cau-
et eternū, sed hoc quantum ad effectū pre-
suscitationis iuxta oratio, s. quantum ad gra-
tiam ⁊ gloriāz, quia secundum illa bene co-
operatur liberū arbitriū predestinatiōi, vñ
sicut deus aliquem saluandum preuidet, sic
⁊ modum quo saluari debeat p̄pter qd̄ stul-
tus est qui dicit, Volo facere qd̄ placuerit,
quia si saluari debeo saluabor, vel si dāna-
ri dānabor. Sicut stultus esset infirmus q̄
diceret, Volo comedere ⁊ bibere quod pla-
cuerit, quia si curari debeo curabor, vel si
mori debeo moriar, sic enim inuitiles essent
⁊ medici ⁊ medicine. Sane si deus p̄mittit
liberum arbitrium q̄ se habeat ad vtrunli-
bet in malum cadere hoc nō permittit, nisi
iuste. Karfus si per gratiam preueniat nul-
li facit iniuriāz. Cum ergo deus malos dā-
nat ⁊ reprobat operatur secundum iusticiā
q̄ nō predestinat agit scdm̄ grām ⁊ misē-
cordiā que nō excludit iusticiā. Volūtatē at̄
p̄ima vult deus omnē hoīem saluū fieri in
quantum hō est. Volūtatē autēz secunda
non vult iustū hominem reprobū, inquā-
tū ipse est talis. Volūtas igitur antecēdēs
respicit ordinem nature in finē prout a deo
condita est, voluntas vero consequens, res-
picit ordinem persone, prout est libero ar-
bitrio suo vel alieno in finē disposita. Hec
de realitate dicta sunt, sed logicę loquendo
cum saluatio hominis sit contingens de ne-
cessitate determinari non potest quod enīz
potest esse ⁊ non esse contingens non ne-
cessarium, sicut philosophus dicit in libro
secundo perūnen. Si vero queritur qua-
re deus hunc predestinauit sine elegit, et
non illum, hec inexplicabile est in hac vi-
ta moralī. Id̄ hoc enim exclamat, Apo-
stolus Romanos, vndecimo cap. Multitu-
do dīna sa. ⁊. s. dci. q̄z i cō. sūt vi. ⁊ i. u. ci.⁹

Si enim dicimus q̄ reprobi repellunt gratiam hoc verum est. sed si essent predestinati nō repellerēt finaliter. vñ Augu. li. de predesti. san. B̄ra inq̄t que occulte humanis cordibus attribuitur a nullo duro corde respuif. is̄ q̄ppe tribuit v̄ duritia cordiū auferat.

De preſcia ⁊ reprobate. Cap. zi.

Reprobatio est vt ait Augu. preſcia in quitas quorūdam ⁊ preparatio dā nationis cōiūdes. vñ nota q̄ in reprobatiōe tria sūt. vñm est preuifio iniqtatis ab eterno alterū obduratio. i. subtractō gr̄e in p̄nti. tertiu est preparatio pene eterne in futuro. Si ergo querit̄ vix reprobatio h̄eat cām ex pte hoīs q̄z̄tum ad p̄imum meritū hoīs nō est cā quo ad. ſecunduz est causa meritoria ⁊ effectiua. quoadz̄m causa ē meritoria sed nō effectiua. e contra in predestinatione sunt tria p̄traria. sed in hoc est differentia. q̄ predestinato p̄parat gloriā fm beneplacitū. s̄z̄ reprobatio p̄parat penam fm exigentiam meritorū. De obduratione sciendū est q̄ trāslatiue d̄r fm similitudinē obduratiōis in corporibus. Duritiā autē corporū sequit̄ triplex p̄prietas p̄imū est inhabilitas ad suscipiendū imp̄ssiōnē. ſecundū est stabilitas ad permanendū i se. tertiu est fortitudo ad resistendū. His modis d̄r cor obdurari tripl̄r. vno mō per inhabilitatē ad suscipiendā gr̄am. ſecūdo mō per firmā adhesionē ad peccatum. itio mō per rebellionē diuinarū inspiratiōnū ⁊ mādatoꝝ dei. vñ querendū est vtrū p̄sciti a deo possint demereri. ⁊ e contrario ad quid d̄s q̄ scia dei comparat̄ ad res creatas. si cur ars ad artificia. vñ sicut ars nō solū est cognoscitiua. sed etiā factiua corū que s̄z̄ arte fiunt. corū v̄o q̄ ab artis regulis deuiatur est cognoscitiua tm̄ ita v̄ sciencia dei ē cognoscitiua ⁊ factiua oīum bonorū. malozum autē nō siue peccatoꝝ que sunt deuiationes quedā ab eterna lege ipsius. Sciencia dei est cognoscitiua tm̄. nō autē causatiua ⁊ sic p̄z̄ q̄ boni qui per gr̄am iustificantur. non solum sunt ab eterno cogniti a deo. s̄z̄ etiam ad gratiā habēdam. Peccatores an

tem neque iustificantur per gratiam nec sunt electi vel p̄ordinati a deo ad culpam. sed solum p̄sciti q̄ non sunt gratiam habituri sed sue nature reliquendi. ⁊ quia nō omne agens potest in id quod est supra se natura sibi relicta non potest in actum meritoriorum qui est supra. facultatem naturam potest at̄ in actum peccati qui est demeritorius sicut ⁊ in aliquid infra naturam humanam existēs homo nisi peccādo descendit a dignitate sue nature. ⁊ sic patet q̄ p̄sciti possunt demereri faciliusq̄z̄ merere.

De voluntate dei.

Capitulum. 32.

Voluntas dei duplex est. s. voluntas signi ⁊ beneplaciti. voluntas beneplaciti est duplex. s. antecedens. de hac vide supra capitulo proximo. que sepe expletur. ⁊ per consequens bec nunquam remāet inexplata. Alia ē volūtas signi ⁊ bec quāz̄ remanet inexplata. huiusmodi ratio ē q̄ voluntas dei p̄t̄ fami dupl̄r vel p̄prie: sic accipitur voluntas beneplaciti vel metaphorice: ⁊ sic accipitur voluntas signi. Primo mō d̄r deus aliquid velle. ⁊ hoc velle ipse deus est. 2o modo metaphorice est ad modū volentis se hēre. ⁊ hoc velle nō est deus. bec igitur diuisio nō rei: sed vocis est: sicut ire potest dici. vel p̄prie motus ire vel metaphorice signū ire: volūtas beneplaciti dei p̄nt̄ recta ⁊ efficac̄ ⁊ ir̄reprehensibilis. vnde quia est recta nullus est rectus nisi p̄formetur ei. Item q̄ est efficac̄ nihil sine illa potest effici. nihil contra illam potest fieri per nullum potest impediri. item q̄ ir̄reprehensibilis nihil precipit aut permittit nisi iuste nihil agit aut consulit nisi bene. Si igitur beneplaciti sunt quinque. scilicet p̄ceptio. prohibitio. consiliū. permissio. ⁊ operatiō. quozum numerus sic accipitur. voluntas diuina proprie loquendo. aut p̄sentium aut futurorū est. Si respectu p̄sentium aut id est bonum: ⁊ sic est impletio aut malum. ⁊ sic est permissio. Si respectu futurorū sic est triplex. quia aut est malum. ⁊ sic est prohibitio: aut est bonum:

necessarium. & sic est preceptio. aut bonum
supererogationis. & sic est consilium. Con-
tra tria prima potest aliquid fieri. qz se hnt
vrin fieri. sed contra duos vltima. s. promif-
sionē & operationē nihil potest fieri quia se-
bent vr in facto esse: & quod pfectum est nō
potest nō fieri. De his signis nota qz pcep-
tū dicit obligationē ad faciendū bonū. pro-
hibitio dicit obligationē ad vitandū malū
consilium dicit doctrinā per quā scimus qz
id quod consulter si fiat affert p̄mū. si non
fiat affert supplicium permissio dicit p̄iuatio-
nē cohibitionis. & est signū diuine volun-
tatis. nō respectu mali quod p̄mittitur. sed
respectu boni quod ex malo permissio dicit
Non. n. permittit deus malū fieri nisi ex
seipso aliquid bonum eliciat. vt p̄ in ten-
tationibus diaboli que p̄sumt multipl̄ san-
ctus. Preterea si non esset malū non eēt in
bono pulchritudo nisi ab soluta. Nunc vo-
pp̄ operationē ad malū clarū elucefcit. Ope-
ratio notat factiōē in re per quā refertur
creatura ad creatorē. De conformitate vo-
luntatis nostre ad deū sciendū est qz duplex
est p̄formitas. s. proportiois & proportio
malitatis. Primo modo est conformitas
voluntatū in se s̄m rōnem essentie. & sic est
ipossibile hoc mō finiri ad ifinitū nulla ē p̄-
portio. 2o modo est conformitas. que ē s̄m
s̄m se habere quod fieri potest. possibile est
n. idē volitū esse. al' vr obiqz. vt. s. hō velit
id quod deus s̄m velle quo vult nos velle
deus. qz si humane attendim⁹ in forma vo-
lendi. Stantē querit vr in absolute tenea-
mur. dndum est qz conformitas est. quedā
in actu ad quā non tenemur nisi habita cha-
ritate. & nec tūc nisi p̄ tpe. & loco. vt q̄i quis
cogitat dei veritatē. s. articulos fidei tenet
credere quādo cogitat dei bonitatē tenetur
diligere. Est alia cōformitas in habitu. ad
quā non tenetur quis nisi quando actu dei
bonitatē recogitat. qz tūc tenetur se ad cha-
ritatem dei preparari. De conformitate at
in volito sciendū qz voluntate sensualita-
tis non tenemur p̄formari voluntati diuine
nec in volitio nec in forma volendi. Volū-

tas sensualitatis tūc est animāris. vnde quā-
tum ad hoc nos hac voluntate non peccare
mus. si ratio huic voluntati iuncta nō foret
cuius est alteritate rep̄m̄ere. sed voluntate
rationis deliberatua tenemur deo cōfor-
mari in volito quod consistat nobis deuz ab-
solute velle vt salutem nostram vel congru-
it nobis velle. Si vero non congruit nobis
q̄z ut bonum sit in se non vult deus id nos
velle. vnde hoc non tenemur velle nisi in
q̄z ut est volitū a deo. vnde si scio deū vel-
le mortem patris mei tūc possum vitam vel-
le & laborare ad hoc. qz non vult deus vel-
le me patri meo contrarium. Item volun-
tate conditionata non tenemur deo cōfor-
mari. vt quando pluit vellemus qz nō plu-
eret si deus vellet. qz volendo conditionali-
ter non discordamus a voluntate dei quia
hoc non est velle simpliciter. Itē id quod
deus non vult simplr absolute. vt sniam cō-
minationis quam aliquando mutat quan-
do merita mutantur nō tenemur velle. Cō-
formitas diuine voluntatis quadrupliciter
potest considerari s̄m bitud. nē quattuor ca-
usarum. primo s̄m causam materiam. vt
quando idem est volitum quod se habz vt
materia circa quam est actus voluntatis. &
ideo ista conformitas est s̄m quid tantum:
& non simpliciter. qz esse simplr non ē a ma-
teria vel forma. Secundo modo accipitur
conformitas s̄m causam efficientem. sicut
quando aliquis vult hoc quod deus vult eū
velle. quia deus hanc voluntatem in co-
ca cū. deus. n. vnamquamqz voluntatem i bo-
num ordinauit: & hoc vult nos velle teritaz
s̄m causam finalem vt quando quis in glo-
riam dei sua facta ordinat. p̄pter quā & de-
us facit omnia. & in his duobus essential
omnis conformitas consistit. 4o s̄m causam
formalem: vt. s. ex charitate vel i quis quod
vult. sicut & deus ex charitate vult omnia.
& in isto consistit perfectio conformitatis vt
s. act⁹ voluntat' nre tāto sit volitū diue cō-
formior q̄nto est melior & p̄fectior. Ex pdi-
ctis collige qz p̄fecta seu completa p̄formi-
tas ad deū p̄prehendit quattuor. Primo

vt velimus qđ deus. secundo vt velimus quod vult nos velle. tertio vt velimus propter quod vult. quarto vt velim⁹ eo modo quo vult. Sed cōformitas non plena ē triplīciter. primo modo si cōformat quis deo in velito tm̄. sicut ⁊ iudei conformes erant deo in morte xpi. secūdo si cōformetur quis in volito ⁊ in fine. sed nō in modo. vt quādo quid nō sit ex charitate. tertio quādo qđ cōformatur i volito ⁊ i mō. sed non in fine. vt cū ad aliū bonū finē tm̄ retorquetur intentio: **De iusticia dei.** Cap. 35.

Iusticia dei tribus modis sumitur.

i. Primo mō qñ redditur alicui qđ meruit. secundo mō qñ pmissū soluitur. 3° mō qñ impfectū pficitur. p̄rio mō remuneratio bonoz ⁊ punitio reproborū est opus iusticie. scūdo mō incarnatio xpi opus est iusticie. qz pmissū fuit hoc per prophetas. tertio mō dicitur opus iusticie quādo deus peccato: es iustificat cū se ad gratiā habilitant. faciendo qđ in se ē. Notis qđ in omnibus operibus dei inuenitur iusticia ⁊ misericordia. sed iusticia qñqz est occulta. ⁊ misericordia manifesta. vt in iustificatione impij. ⁊ in p̄mo aduentu xpi aliquādo est econtrario. s. apta iusticia. ⁊ occulta misericordia. vt in p̄nitione paruulorū sine baptismo dicentium. ⁊ in secundo aduentu xpi. Aliunde virunqz est occultum vt in tribulatione quorundā. licet iustozum innocētium. sicut fuit in Job ⁊ in infirmitatibus paruulorū. aliquando virunqz est apertum. vt in remuneratione iustozum. ⁊ dānatione reproborū. quia illos remunerat supra meritū. ⁊ illos punit citra condignum. quod est misericordie. sed vtisque retribuit secundum merita. hoc est bonis bona. ⁊ malis mala. quod est iusticie. Si vis scire qua iusticia punitur homo p peccato momento eternaliter. vite p̄mo auctoritates Isai. 66. Vermis corū non morietur. ⁊ ignis eorum non extinguitur. psal. 48. Subunt in progenies patrum suorū ⁊ vtqz in eternū non videbunt lumen. Math. 25. Ite maledicti in ignē eternum. Apoca. 8.

Ascendimus eorū in secula seculorum. Sic Grego. in quarto dialogorū. Si deus plus non attenderet eorūqz facta iniusta posset dici talis iusticia. sed quia deus intuetur cor. iustū est vt sine fine puniantur qui nunquā vellent viuere sine peccato. Ratio nibus idē ostenditur. quia enī homo peccauit in suo eterno. merito punitur in eterno dei. Ite materia ignis est eterna. scilicet macula peccati. ergo ⁊ pena. Item peccati est contra illū qui est infinitus. ergo pena debet esse infinita. sed hoc non potest esse acerbitate. vnde oportet qđ sit diuturnitate. Item cū homo peccat erat in infinitū quodāmodo rationalis. irascibilis. ⁊ concupiscibilis quando finitū p̄ponit infinito illa quidem iudicabo. ista adherendo. ⁊ vltima appetendo. vnde congrue debet esse pena infinita. Ite mala volūtas reproborū eterna est. ergo ⁊ pena. Ite ostenditur exēplis quia venditio momentanea dat ius possidendi perpetuum vulneratio momentanea cicatrice infert perpetuā. Ite casus in foue am tēporalis est deieccio perpetua. Item effusio oculorū tēporalis est. ⁊ cecitate operatur perpetua. Item crimen lese maiestatis tēporale est seruitus perpetua. Ite potio veneni momentanee mortē operatur perpetuā. Dicit Aug⁹. qđ reddit deus mala pro malis hoc est penaz pro peccatis pro iusticia. quia iustus est. vel reddit bonuz pro malis. hoc est gratiā iniustus. quoniam bonus est. vel reddit bona pro bonis hoc ē gratiā pro gratia quia iustus ⁊ bonus est nunquā reddit mala pro bonis. qñ iniustus nō ē. Aliquis punitur in p̄nti ppter seip̄s. vt peccatū p̄teritū in eo purgetur. Jo. v. Ecce sanus fact⁹ es vade ⁊ nō pecc. ⁊c. Ite vt ppter peccatū p̄petuo crucietur. tā hīc qz in futuro. Exēplū hēs de Herode ⁊ de Anthonio. Ite vt culpa declinet vt in Paulo qui cecatus fuit p̄secutor vt p̄ illuminaret medic⁹ p̄dicator. ⁊ ad cor. xi. Me magnitudo re. ex. me. ⁊c. Ite vt glia i futuro detur. Actū. xiiii. Doret nos per multas tri. it. ⁊c. In p̄ntis duabus causis exerceat

deus iusticiam. in duabus sequentibus misericordiam. quinto punitur quis propter deum. scilicet per glorificationem. **Jo.** Neque hic peccat. neque pariter eius. **6.** punitur quis propter proximum. scilicet ut edificetur. sic fuit punitus **Thobias**. ut alius daretur exemplum patientie. sic punitur etiam innocentes pueri. ne videatur inconveniens peccatoribus. si quibus tribulant. **Iusto** dei iudicio puniuntur qui vel concessus abutuntur. ut **adam** vel concessa rapere conantur. ut **lucifer**.

De misericordia dei.

Capitulum.

.34.

Misericordia secundum etimologiam in am dicitur tribus modis. **Primo** dicitur misericordia quasi miseria cordis dividens sicut dicitur in auctoritate. **Celi** non indigent misericordia. quia i eis nulla est miseria: secundum hunc modum miseria solum modo est in terra. **Secundo** modo dicitur quasi mittens scorsum cordis rigorem. sicut accipitur ibi. **Misericordia** et veritas obviaverunt sibi. nam veritas per rigorem procedit. sed misericordia hunc rigorem temperat remunerans supra meritum. et puniens citra condignum sic est misericordia etiam in inferno. **tertio** modo dicitur misericordia quasi mira suavitas rigens corda. sic misericordia maxime est in celo. **13.** deus fit iustus. sicut et misericors tamen dicitur ei proprium esse misereri potius quam esse iustum. quod nihil requiritur ad complendum opus misericordie. nisi voluntas eius. sed ad complementum opus iusticie requiritur etiam aliquid ex parte hominis exigentia. scilicet meritum. **Misericordia** dei per se in effectibus divinarum beneficiorum. dat enim reis veniam dimittendo tam peccati reatum quam peccati sequelas. de quibus duo psalmi. **cii.** Qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis. quo ad primum. Qui sanatur omnes infirmitates tuas. quo ad. **2.** Item largitur iustus gratiam dando. scilicet virtutis habitum et virtutis motum ut per primum faciat hominem deo gratum ac vite eterne dignum: sed per. **2.** augetur ei meritum. **De his duo**

bis psalmi. cii. Qui coronat te in misericordia. quo ad primum et miserationibus. quo ad. **2.** et loquitur de corona gratie. **Item** confert sanctis gloriam. et hoc dupliciter. quod nunc in specie. et tandem in re. **De his psalmi. cii.** Qui replet in bonis desiderium tuum. quo ad primum. renouabitur ut acquirat inuictus tua. quo ad. **2.** Item ex misericordia deus patienter expectat peccatores benigne revocat. ut cuncti dissimulat. de multis periculis liberat: gratiam liberaliter donat. datam multiplicat multiplicatam conservat. conservatam in celo premiat. **Item** ex misericordia deus peccatorem ad se redeuntem hilariter suscipit. ad penitendum cor emoluit. offensam cito remittit iniurie post remissionem non meminit. **Item** ex misericordia dat deus aduersa ut peccatum purget. dat prospera. ut ad amorem prouocet. dat sacramenta. ut meritum cumulet. dat precepta ut premio ditet. **Item** ex misericordia errantes ad se reducit. cunctes. ad se conuertentes erigit stantes tenere non desinit. peruenientes in gloriam introducit.

Explicit liber primus. Incipiunt.
Capitula secundi.

De ipsa rerum creatione. Cap.	.10.
De distinctione creaturarum in generali.	.2.
De distinctione orbium tam celestium quam elementorum.	.3.
De natura celorum et supernorum corporum.	.4.
De natura stellarum in communi.	.5.
De luce.	.6.
De planetis in specie.	.7.
De natura quattuor elementorum.	.8.
De impressionibus aeris.	.9.
De tempore.	.10.
De angelis.	.11.
De distinctione celestium hierarchiarum.	.12.
De proprietatibus angelorum in communi.	.13.

De proprietatibus et officiis angelorum in comuni. et singulorum ordinum.	14
De cognitione et motu angelorum.	15
De prelatione angelorum.	16
De confirmatione angelorum.	17
De custodia angelorum.	18
De locutione angelorum.	19
De spaliibus nominibus angelorum	20
De casu angeli.	21
De speciali casu.	22
De locali casu.	23
De restauratione ruine angelorum.	24
Quare peccatum diaboli sit irremissibile.	25
De proprietatibus demonum.	26
De militia diaboli contra nos.	27
De lucifero spaliiter.	28
Quid sit anima secundum diffinitionem.	29
Quid sit anima secundum rem.	30
Quid sit anima secundum nomen.	31
De triplici anima.	32
De potentia anime vegetatiue.	33
De potentis anime apprehensiuus.	34
De sensibus particularibus.	35
De sensu communi.	36
De vi imaginatiua	37
De vi extimatiua.	38
De fantasia.	39
De memoria.	40
De vi sensibili motiua.	41
De potentis anime ronalis.	42
De diuisione potentiuarum.	43
De differentiis potentiuarum ipsius ani me.	44
De modo cognoscendi.	45
De intellectu agente et possibili.	46
De intellectu speculatiuo et pratico.	47
De ratione et partibus eius.	48
De voluntate.	49
De anime motiuis:	50
De synderesi.	51
De conscientia:	52
De operibus anime.	53
De quantitate anime.	54
De immortalitate anime.	55
De libero arbitrio.	56
De natura corporis humani.	57

De philosophia:	58
De regulis generalis philosophie.	59
De toto homine.	60
De proprietatibus hominis.	61
De primis parentibus.	62
De preceptis Ade datis.	63
De paradiso.	64
De casu primi hominis.	65
De ordine tentationis in nobis.	66

De ipsa rerum creatione:

Capitulum primum.

Summe bonita

Summe bonita
tis triplex effluxio est .s.
per generationem. per spe
rationem. et per creationem.
due priores emanationes
sunt ab eino. 3^a est ex tpe de qua nunc est agen
dum. Inter creare generare et facere dra e
q: res denibilo existit in esse p creationem
exit i esse de aliquo per factionem. q: facere e
opari de aliena ma sed de substantia exit in
in esse per generationem. Deus est rerum
triplex ca. s. efficiens. exemplaris. et finalis
sed nullo modo materialis. Inter operari
dei et creature differentia est. q: deus ope
ratur in instanti. angelus autem repente.
sed natura paulatim. Preterea rerum pri
cipia sunt a deo et immediate. effectus vero co
sequentes sunt ab ipso mediante natura. ni
hil autem est a deo immediate tm. Circa mu
di creationem quatuor erant errores. Qui
dam dicebant mundum eternum. Alij dicebat
mundum qdem factum. sed habuisse mate
riale principium. et non esse de nibilo. Alij
dicebant deum superiores creaturas perse
produxisse. sed inferiores per ministerium
angelorum. Alij ponebant duo principia:
sicut manichei. vnu. s. summe bonu. et aliud
summe malum dicentes. incorruptibilia ef
se a bono principio. corruptibilia a malo.
Nos omnes errores excludit Moyses.
primum cu dicit. In principio. secunduz ibi

Et eam t^m quando dicit deus. 4. cum seq-
 tur. **Celum** & **terram**. Tenendum est etiam
 q^d deus omnia simul creauit nec aliquas no-
 uam sp^{ez} postmodū addidit quando prius
 nō fecerit. vel in se. uel in suo. sicut hominum
 animas v^l n^o ratiōe seminali sicut patet i his
 que naturaliter nitro ducuntur in esse. & hoc
 est quod dicitur deum die septima quicunq^{ue}
 se non quidem a labore. uel ab opere. sed
 a nouarum specierum conditione. De ope-
 ribus uero sex dierum dicunt quidam nun-
 quam in illis debere intelligi ordinem tem-
 poris sed nature. q^z dicunt omnia simul tē-
 pore fuisse facta: creata & disposita. ac in su-
 is speciebus distincta. Alij dicunt omnia
 simul creata in materia. sed non in tali for-
 ma sicut in diebus sequentibus receperūt.
 & hec opinio magis sequitur vltimam litte-
 ram. sed prima magis sequitur rationem
Deus enim dupliciter operatur. aliqua nā
 q^z facit mediante natura. & hec fiunt succes-
 siue. aliqua facit per se immediate. vt creare.
 peccata dimittere gratiam infundere & hu-
 iusmodi. & talia sunt incontinenti. & perfe-
 cte & complete: **Cum** ergo deus primordia-
 les res nō produxerit mediante natura. sed
 immediate. & per se v^l q^z in instanti fecerit
 eas pfectas & completas tam in materia q^z
 in forma. **Locu** sunt quattuor. hec primiti-
 ue rerum creature. **Celum** empyreum. an-
 geli. materia mundi & tempus.

De distinctione creaturarū in gnāli. **L. 2.**

Creatura mundi triplex est. s. coz-
 poralis. t^m. vt elementa. Spūalis
 t^m vt angelus. p^oposita t^m ex his.
 vt homo. corporalis quoq^{ue} natura distin-
 guitur in corpora lucida. vt sydera & opaca
 vt terra. metalla. & huiusmodi: atq^{ue} per spi-
 cua siue diaphana. vt aer & aqua. creature
 quedam sim. **Dregō**. habent esse nū. vlla
 pides. quedam viuere vt arbores. quedaz
 sentire vt animalia. quedam intelligere vt
 homines & angeli. **Dist**inguitur autē mū-
 dus triplex. s. archi^lpus. i. deus. & dicitur
 ab archos quod est p^{re}ceps. & ty^lpus quod
 est figura. idest principali figura: q^z ipse ē

exemplar mundi sensibilis. **Item** est mun-
 dus q^d dicitur macro cosinus. i. maior mun-
 dus: vt iste mundus sensibilis. **Item** est
 mundus qui dicitur micro cosinus. idest
 minor mundus. vt est homo. **De** his tri-
 bus **Job**. **In** mundo erat ecce primum. &
 mundus per ipsum facius est ecce secundū
Et mundus eum non cognouit. ecce tertū
Differentia est inter elementum & elemen-
 tatum & quintam essentiam. **Elementū** est
 primum componibile: & non composi-
 tum. vnde nec terra nec aqua. nec aer: nec
 ignis purum elementū est. & simplex apud
 uos. q^z inter se inuicem ista cōmiscuntur. &
 maxime in ea parte vbi se contingunt. **E**le-
 mentarium est quodlibet corpus composi-
 tum ex quattuor elemētis. 5^a. essentia ē cor-
 pus per se differens ab omnibus elemen-
 tis & elementaris. tam in materia q^z in for-
 ma tam in natura q^z in virtute non habēs
 in se contrarietatem. vnde nec causam cor-
 ruptionis. **O**pera sex dierum prout **Ado**
 ses distinxit moraliter sic habentur. **S**igni-
 fican^t. n. res create de nihilo impij iustifica-
 tionem. **I**firmamenti operatio. boni p^{ro}-
 futi confirmationem. **A**quaz congregatio
 cordis adunationem. **S**yderum perfectio
 exemplum bone operationis. **D**iscium et
 auium formatio statum actionis & contem-
 plationis. **H**ominis plasmatio. rectitudi-
 nem intentionis. **D**ost hoc **Yo** sequit sep-
 tima dies. eternitas. s. requies. **E**st loc^u sū-
 mus. i. celum vbi sola letitia. & est infimus
 i. infernus vbi sola tristitia. & est medius
 i. mundus in quo sunt summa spanda. & infi-
 ma metuēda. **D**iabolus igitur a sumo cor-
 ruit. & in infinitum detrusus est. q^z repa-
 dus non erat. **H**omo **Yo** a sumo nō cecidit
 in medio collocatus est vt esset ei locus
 quo ascenderet per iusticiam vel descende-
 ret per culpam. **Item** **D**go de sc^o vic. di-
 cit q^d est aliq^{ue} locus in quo solus & summū
 bonum est. s. celum aliquis in quo solum &
 summū malū est. s. infernus aliquis i quo so-
 lum malū est. s. nō summū. s. purgatorij ali-
 qs in quo bonū & malū est. sed neut^{us} sum

num s. mundus iste.

De distinctione orbium tam celestium
q̄z elementorum. **Capi. 3.**

Oporalis mundi machia tota cō-
sistit in duobus. s. in natura celesti
et in natura elementalī. Celestis au-
tem distinguitur in tres celos principales.
scilicet in celum christalinum: et empireum
et firmamentum. Intra firmamentū quod
est celum stellatum continentur septem or-
bes planetarum qui sunt. Saturnus. Ju-
piter. Mars. Sol. Venus. Mercurius
Luna. nomine aulez celesti christalini siue
aque intelligitur illa pars materie prime.
que s̄m p̄m formata est i duos orbis quo-
rum prior est primum mobile. Istorum or-
bium natura est q̄ omnes mouentur excep-
to empireo quod quietum est. Natura vo
elementalis in quattuor speras principales
distiguitur. s. Ignis Aeris. Terre et aque
Spera ignis tria habet interstitia. s. super-
num quod vocatur igneus et medium et in-
imum quod vocatur olympum. Similiter
fer tria habet interstitia. sup̄remū quod vo-
catur ethereus. et mediū ac infimū quod vo-
catur acreū. et in sup̄reino est calor lur. pp̄-
ter solis p̄p̄nuitatem. Similiter est in in-
fimo. s. propter radiorum repercussionem
a terra. In medio autem interstitio ad qd̄
non pertingere potest repercussio radiorū
est frigiditas et obscuritas in quo dicuntur
habitare demones qui decessi sunt in hūc ae-
rem caliginosum. Ibi etiam sunt tempe-
states contraria grando. nives. et silia. Et
his collige septē orbis terrā et aquā ambiē-
tes qui omnes possunt vocari celi. Istos
autem excellit celum trinitatis ipse deus: q̄
est in omnibus et super omnia. Distant a
dictorum orbium et planetarum hec est. A
terra vsqz ad lunam sunt miliaria. 15625. h
sunt stadia. 1260. A lunavsqz ad Mercuri-
um sunt miliaria. 791. et semisse. A mer-
curio vsqz ad venerē tantundē. A Venere
vsqz ad soles sunt. 24435. A Sole vsqz ad
martem sunt miliaria. 15625. A marte vs-
qz ad Iouem. 6812. A Ioue vsqz ad Sa-

turnum tantundem. A Saturno vsqz ad
firmamentū. 24427. Et his colligitur q̄ a
ira vsqz ad celū stellatū sunt miliaria. 19375

De nā celoz et sup̄noz corporoz. **Ca. 4.**

Elum est corpus purū natura sim-
plicissimum essencia subtilissimum: quā-
licozup̄bilitate solidissimum: quā-
titate maximū. q̄litate lucidū. diaphanitate
p̄spicū. materia purissimum. fiḡra s̄peri-
cū. situ locali sup̄p̄mum. amplitudine circa
turarum in se aliquarū p̄rentivā. Istic p̄pri-
etates tā celo p̄ueniunt empireo q̄z primo
mobili. Sz p̄mum hoc est celū em̄ p̄reuz
a motu est extraneū b̄toz sp̄mum bitaculuz
sp̄aliter sedes nuncupatur. E lo aut̄ crista-
lino p̄uenit sp̄ūaliter qd̄ est motus velocissi-
mum: ac in inferiora virtutis influxuum.
Eodē mō dicendū est de firmamēto q̄ plu-
rime sibi conueniunt de proprietatibus su-
pradictis. et insup̄ est aquaz diuisiū ac stel-
lis decoratū. Corpora celestia diuidunt in lu-
centia. et nō lucētia et diaphana. Nam cor-
pus lucens est sol qui solus inter sydera pla-
cet: sed non lucētia sunt ceterē stelle et pla-
nete que lumen suum a sole mutant. Cor-
pora vo diaphana sunt omnes s̄pere cele-
stes. Item s̄pere celestes cū mouent nō mu-
tant locum: sed mouentur in locis suis. su-
p̄iora influunt in inferiora virtutē motuaz
vegetatiuā: sensitiuā ac o um gnābilitum p̄-
ductiū. Item lz careant qualitatibus ele-
mentaribz. nō. n. sunt calida v̄l frigida sic-
ca v̄l humida. t̄m non influunt super libe-
rum arbitriū. nec h̄nt virtutē inuandū ho-
minis voluntatē: lz bene inuoluntē atqz dis-
ponant p̄plexione hoīs aliq̄ que voluntatez
nō h̄nt cogere. sed magis et minus in diuer-
sis hominibus inclinare. Opantur quoqz
corpa sup̄iora distinctionē cognitionē dicē
s̄m lumen solis: distinctionē mensū s̄m motuz
men lune. ac distinctionē amoz s̄m motuz
solis in aliquo circulo: atqz distinctionem
temporum s̄m variarum cursum planeta-
rum. distantiā et cursum ascensum et de-
scensum. retrogradationem et stāum. Cir-
culus quidem est in s̄pere intersecq̄ns eq̄

noctium qui intersecatur ab eodem in duas partes equales: et una medietas declinat versus septentrionem: alia versus austrum. et dicitur ille circulus zodiacus a zoi quod est vita. nam secundum motum planetarum sub illa omnis vita sub rebus inferioribus est. vel dicitur a zodiacis quod est animal. quia cum dividatur in duodecim partes equales quaelibet pars appellatur signum. et habet nomen speciale a nomine animalis propter proprietatem aliquam convenientem: tamen ipsi quae animalia. vel propter dispositionem stellarum fixarum in illis partibus admodum animalis. Hic vero circulus dicitur laqueus signifer. quia fert signa: vel quia dicitur in ea. Ab Aristotele vero in hoc de generatione dicitur circulus obliquus: ubi dicitur quod secundum accessum et recessum solis in obliquo circulo fiunt generationes et corruptiones in rebus. Nomina vero signorum. et ordinatio et numerus in his verbis notantur. Sunt aries. taurus. gemini. cancer. leo. virgo. Libraeque. Scorpius. architeucus. caper. amphibia. piscis.

De natura stellarum in communi
Capitulum quintum.

Stelle supreme in firmamento fixae sunt. et cum illo semper moventur. materia sunt purissime. figura sphaerice. quantitate magne. apparentia parue. qualitate lucide. radiorum diffusivae. rerum inferiorum generativae. a sole illuminatione receptivae. tenebrarum expulsiuae. quae tunc obscurior tanto plus sui manifestatiuae. in praesentia solis sui luminis occultatiuae. tempestatis et serenitatis concitatiuae. virarum navigantium directivae. quanto soli coniunctiores tanto in communi lucidiores sed singula minus apparentes. ut patet in galinaria claritate quantitate differunt ac virtute. Galinaria est multitudo parvarum stellarum quasi contiguarum illi loco orbis ubi diffunditur lumen solis. sicut autem eclipsis cum se soli luna subnectit: ut tene-

bras efficiat. Nota quod omnes stelle eclipsantur. et hoc vel a scipsis: vel a terra: vel a planetis. Planete enim dicuntur quando quae retrogradi. quandoque progressivi. quandoque stationarii. prout in eclipsibus suis diversimode moventur. Planete sunt sydera inter celum et terram errantia. firmamento contrarium cursum agentia. cursu quem habent ab influxu primi mobilis moventur directe sed cursu proprio moventur oblique non simulant. singuli suos colores et circulos habent. et tamen. et circulos aliorum ingrediuntur. et istorum participant qualitatem cum sole micantes occultantur. quanto terre propinquiores: tanto circulos habent minores. quanto sunt altiores. tanto cursus eorum naturalis videtur esse tardior. Cometae eorum non sunt lucida. vel perspicua. sed opaca. Alioquin non eclipsarentur se inuicem. Motus primi mobilis scilicet nove sphaere ab oriente in occidentem rediens iterum in orientem dicitur rationalis ad similitudinem motus rationis in microcosmo quando fit consideratio a creatore pro creaturas rediens in creatorem. et ibi sistendo. Secundus motus firmamenti et planetarum est huius contrarius ab occidente in orientem rediens in occidentem. qui dicitur irrationalis siue sensualis ad similitudinem microcosmi qui est a corruptibilibus ad creatorem. et iterum rediens ad corruptibilia.

De luce.

Capitulum sextum

De actu autem primo secundo de anima actus lucidi secundum quod lucidum videtur de sciendum est quod lux est qualitas activa cordis luminosi sicut calor ignis. Lux quoque dat esse intentionale corporibus vel coloribus sicut intellectus agens sententiarum. dat esse intellectualem. Ipsa est medietas differens omnia quae a celo in nos descendunt. ipsa quoque nutrit corpus non lucens a lucido. Ipsa est secundum philosophum celi purpurata maleficiorum inimica navigantium directio

oculus noctis facies omnium rerum. Lux
 ut ait Augu. rectum habet incessum ut nul
 lo modo incedat per cursum. hec omnibus
 rebus et decorum tribuit. et absq; illa cuncta
 sunt ignota. et abscondita. motus enim ei⁹
 est subitus. quia sine mora replet omnia.
 Hec in superficie est corporis vmbrosi no
 se perfundit nisi in corpore dyaphano. vni
 de secundum corporis grossitudinem vel
 subtilitatem magis et minus participatur.
 lux enim sine sui diminutione vbiq; se dif
 fundit. Plusres proprietates lucis habes su
 pra de sole que illi conueniunt in quantum
 lucet. Sciendum est qd lux vocatur in cor
 pore luiso lux sed lumen prout est commu
 nicans alijs.

De planetis in spē.

Capitulum.

7.

Aurnus est a nobis remotissim⁹
 frigidus et sicus. hoc intelligas in
 effectu sicut in alijs planetis. Ex vi
 cinitate eius calor solis remittitur. Et con
 iunctione eius cum Jove clarus efficitur.
 cum naturaliter sit palidus nocivus ē. Ip
 so dominante tantam habet virtutem ut si
 influat in inferiora. fetus nascitur mortifica
 tus aut debilis. Plus noceat retrocedēdo
 qz procedendo. Adorat i quolibet signo
 30. mensibus. ex quo sequitur qd cursum su
 um complet. s. 30. annis. Juppiter est cla
 rus. et quasi ad instar lactis candidus in q/
 litatibus est bene temperatus. quia calidus
 et humidus In superiori parte assidue tem
 pat malitiam saturni cum ascenderit in cir
 culum saturni. contrahit palorem. Is sit cla
 rus. In quolz signo moratur per annum.
 et ita complet cursum suum in .12. annis.
 Mars calidus est et sicus et ideo nocivus
 ex proprietatibus suis homines incitat ad
 bellandum et interpositione veneris. et Jo
 vis eius nocuitas reprimitur. Igneus ap
 paret et radiosus. In quolz signo moratur
 40 diebus. Sol dicitur octies maior terra
 sed fm ptolomeum ē. 160. vicib⁹ maior ter

ra calidus et luminosus. eclipsim patitur et
 munis est obuius. nube celatur solus p se
 lucet. quod nulli sideri magis competi. et tū eas p
 nomen accepit stellas illuminat. et tū eas p
 suam presentiam ab apparentia sui luminis p
 priuat. medius est planetarum. odiosus e/
 gris oculis. s. amabilis puris. tempora di
 stinguat. locis immundis non inquinatur
 terrestria consolidat. gelida resoluit. flores
 aperit. fructus maturat corpora dyaphana
 penetrat. non requiescit. visu retundit. va
 pores eleuat. homisperia vicissi perulstrat
 appropinquans nobis estatez facit recedēs
 vero hiemem efficit. oculus ē mundi i quo
 libet signo moratur. 30. diebus. et .10. horis
 cursum per annum facit motu proprio. sed
 diem perficit motu pimi mobilis. Venus
 ē lucidus calidus et humidus malitia Adar
 tis teperat. semp comitatur solē. sed cū pre
 cedat dī lucifer qn sequitur dī vesper colorē
 hz candemē et resurgentem electro similez.
 Inter sidera plus splendet. cōplet cursum
 suū in. 348. diebus. Mercurius semp cuz
 sole graditur. nunqz ab eo plus. 30. gradi
 bus distans. colorē habet radiantem. raro
 ppter vicinuatm solis cernitur eloquentia
 sub ipso est aquis dicitur dominari. et pree
 seminibus cursū cōplet. 338. diebus. Luna
 noctem illuminat. lumen inmutat. augmen
 tum patit. et detrimentum. Infima ē inter
 planetas eclipsim patitur. et efficit maculas
 habet propter coniunctionem eius quam
 cum inferioribus habet scilicet cum terra.
 Item corniculata interdum apparet et eo
 qd pars eius non illuminata a nobis absco
 ditur. Item regina celi appellatur quia sol
 tāquā medius planetarum participat. pprie
 tates omnium. et eas ad lunam cum lumi
 ne suo trāsmittit. Ipsa enim luna quecūqz
 a sole sicut recipit ita influit. Vnd quia per
 eam tali modo virtutes planetarum recipi
 mus merito. Regina celi vocat. His vi
 sis patet qd quando luna prima intenditur
 optimum est semina iacere. quia tunc virtu
 tes planetarū quas in inferioribus influit col
 ligit frigida ē et hūida. solē pcedēs minuit

sed sequēs crescit. et ab eo elongat̄ accessus
et recessus maris p̄ eam causatur. Signa
autē zodiaci quolibet mense percurrūt.

De natura elementoz. Cap. 8.

Ignis consumit et interminat in se
i multitudinem suam sibi appropin/
quantia conuertit. motum facit de
centro ad circumferentia. ardet et lucet i ma/
teria aliena sed non in sua sphaera. Inferiora
reducit ad superiora. qz resoluit terra i aquo/
sa aquosa in aera. aera in se. Adollificat du/
ra et indurat. mollia subtiliat. vt pz i reso/
lutione glaciē et condensat. lutum depurat
vt rubiginem in auro. et corrumpit sicut ea
que consumit. frigidificat per accidēs. vt pz
in aceto. et penetratius. cōcitatius. et di/
uisius. Item ignis in sphaera sua non lucet
quia compactus non est. Nullum enim cor/
pus dyaphanum lucet. sed potius est illu/
minabile. Sed tiam ignis in sphaera cōpac/
tus esse clypsat et omnes stellas que supra
ipsum sunt. Ignis vero hic lucet apud nos
propter materiam coadunatam in qua est.
hocqz. qz vna candela alteri opposita vim/
bram facit. Aer est subtilis. mobilis per spi/
eius per inspirationem et respirationē. La/
lois cordis temperatius. decoratur vola/
tilibus. locus impressionum mansio spiri/
tuum damnatorum est et alterabilis. leuis
atqz rarus. non lucet. sicut nec aliquod cor/
pus dyaphanū sed est illuminabilis. Aqua
super celos eleuatur. piscibus decoratur. tē/
pestatibus subijcitur omnis fontes et flumi/
na ad mare continuantur. ad locum vnde
venerunt reuertuntur. Aer i prebet aqua i/
formationem volatiliū ornamentuz et ve/
getalibus nutrimentum. et optime est ter/
minabilis termino alic nō. sed minime ter/
mino proprio. Aqua corpus est dyaphanū
omnibus est communis in cristallum cō/
gelatur. iridem vel ioni in nubibus causat.
sordes purgat ortos irrigat. febescitantes
sua frigiditate et humiditate delectat. naues
vehit. lumen recipit. ad suum principium
recurrit loca vacua subijcit. lapides cauat.
ignem extinguit. et olim mundum purga/
uit.

In mari rubro populo defcessit de late
re xpi fluxit. hanc xps in vnum mutauit. ac
de ipsa baptismi materia ordinauit. Ter
ra inter alia elā est infinita. nigra magis de
specta. ponderosa. rotunda. clementis alijs
circundata. mater fructuum radix plancta/
rum. nutrit animalium edificiorum funda/
menta. mortuorum receptaculuz. machine
mundialis centrum. concludit in se infernū
frigida. siccā opaca. corporis humani mate/
ria. Seruat metalla centro. motum centruz
ex vaporibus suis concutitur. inclisus her/
bis et floribus albet. et decoratur. cōtra eam
motu circulari celum cum sideribus voluit
ab hominibus et inuentis calcatur. horum
terre quedam competit secundum esse suuz
quedam secundum situm. quedam secundū
contemptum quedam secundum ornatum
quedam secundum vilitatem.

De impressionibus aeris.

Capitulum. 9.

Cometes lz appareat quasi stella
c non est tñ aliud qz vapor inflāma/
t̄ a vi. initaate ignis. Sic comas
luminis fundit. et dicitur signare mutatio/
nem regum. aut bella. aut pestilentias. Lo/
rona est albus circulus. qui quandoqz ap/
paret circa solem vel lunam. aut stellas ali/
as. et causatur ex liquoris nubium per plane/
tarum radios attractis et illuminatis. talis
etiam circulus figura est serenitatis. A sub/
duplex est ascendens. s. et descendens. ascē/
dens sit ex vaporibus inflāximatis i supre/
mo aeris. et videtur ascendere sicut si uola/
rent simille de fornace. A sub vero descen/
dens est ignis retentus in nube. quitamen
expellitur obuiante nube frigida. et cadit cō/
tinuc. propter quod ne qz stella cadens sit lō/
ga. quia reliquit eius vestigia post se. Nu/
bes sunt quando a virtute solis extraban/
tur humores. seu vapores de aquis ac palu/
dib. et locis humidis. et feruntur sursum. Me/
bula ē id qd ex nubib. aqua pluētib. relinq/
tur et iō nebula sūm Aristo. signū est sereni/
atis. Caligo est vapor tenebrosus. que
vulgo appellatur nebula. Hic vapor

non eleuatur: sed priusq; conuertatur in
tes vel in pluuia. n. depiuntur. ⁊ remanet
iuxta terram. Nos est id quod descendit ex
vapore paruo. ⁊ in descensu suo tardatur
in paruis minutis. pluuia est aqua descen
dens ex nubibus resolutis. velocitatem ha
bens sue descensiois. ⁊ hoc guttatis: Prui
na ex vapore rorido que congelatur anteq;
ex ipso resoluatur aqua. Nix generatur in
nube calidissima. cuius cogelat o simul fit
ca conuersione in aqua ⁊ ideo guttatis: Tonitru
um est sonus vaporis siccis egredientes de
nube humida vel in nube frigida ⁊ humi
da. ⁊ scindit quicquid inuenit. Iris est lu
men solis receptum in nube concava ⁊ aqu
osa ac foli ex aduerso opposita. Glacies est
aqua congelata. Ventus est vapor terreus
superiora transcendens: ⁊ aerem fortiter p
cutiendo impellens. Venti sunt quattuor
principales. s. Subsolanus ab oriente tem
peratus habens a dextris vulturum desi
cantem. ⁊ a sinistris currum nubes gene
rantem. Item meridie est auster calidus: q
flumina gignit ⁊ pluuias largas habens a
dextris africanum calidum. ⁊ a sinistris no
tum temperatum quidem. sed pestilentias
inducentem. Item a septentrione est aqui
lo frigidus habens a dextris grecum niues
facientem ⁊ grandines a sinistris boream nu
bes constringentem: ac pluuias prohiben
tem. Item est zephibus flores producens.
habens a dextris circium tempestates. ac
pluuias ac tonitrua generantem a sinistris
sauenium in oriente nubila: sed in meridie
feruora facientem. Turbo est ventus egre
diens de nube in seipsum ⁊ egrediens: vel
duo venti lateraliter sibi orientes. sefeq; iux
ta terram orbiculariter inuolutes. Ter
remotus est vapor grossissimus extractus
de profundo terre: non potens exire prop
ter superficiem terre ⁊ illius soliditate sicq;

coartatus in interfordibus concassandus
De tempore.

Capitulum. x.

Tempus est mensura motus primi
mobilis: ⁊ hoc patet: q; hic est tem
pus ⁊ non in celo s; in suam substā
tiam: q; hic mutantur omnia. ⁊ non ibi. hic
ē. n. nunciemus: nunc estas: nunc par. nūc
discordia: nunc tranquillitas: nunc tempe
tas. Mutabilitas rerum ostenditur i hoc
q; ea que precipue mundus amplectitur. i.
sapientia ⁊ potentia in oriente ceperunt. ⁊
terram habitabilem percurrerunt vsq; ad
occidentem. in signum q; omnia tendūt ad
occasum. Nam studium sapientie cepit in
Egypto. postea fuit in grecia. post hoc Ro
me. deinde in Francia ⁊ in Anglia. Simi
liter regia primo fuerunt in oriente. post in
Bretia. post apud Romanos. nunc pote
tas imperii residet in germania. Droptere
rea Iacobus comparat vitam nostram. et
hec mutabilia vaporis. Salomon sōno. Ita
ias baculo harundino. ⁊ liber Regū aq
dilabenti. Differentia est inter tempus et
eum ⁊ eternitatem. Nam tempus ha
bet principium ⁊ finem. suum caret fine.
sed non principio. Eternitas caret utroq;
termino. quia est mensura interminata. It
te sunt etates mundi. Prima est ab Adā
vsq; ad Noe. habens iuxta hebreos annos
1656. sed secundum. 72. interpretes habent e
2242. Secunda est a Noe vsq; ad Abā
ham habens s; in hebreos annos. 297. sed
secundum 72. 1072. Tertia est ab Abā
vsq; ad Dauid. habens annos s; in hebre
os. 672. sed secundum. 72. 1130. Quarta ē
a Dauid vsq; ad transmirationem Ba
bilonia: habens annos s; in hebreos. 473
sed s; in. 72. 485. Quinta est a transmira
tione Babylonis vsq; ad christum habēs
annos s; in hebreos. 585. sed s; in. 72. 578.
Igitur ab exordio mundi vsq; ad christum
s; in hebreos bēn' annos. 3952. s; s; in hiero.
c. 309

est hęc computatio. fm̄ Do. 72. quos greci sequunt. ur. 5508. Eusebius autem quem Porosius secutus est inter virosq; incedēf numerat annos. 5198. quos pene omnes latini sequuntur. Sexta etas est a christo vsq; ad finem mundi. Septima est quiescentium. 7. cōcurrūt cum sexta. **O**ctava est resurgentiū. **P**oro fm̄ hebreos in prima etate sunt generationes. x. **I**n secunda. x. **I**n tertia. 14. **I**n quarta. 17. quas tñ **A**da / **t**h. gratia miserū. 15. ponit. **I**n. 6. 13. **E**tas res hominis sunt iste. s. **P**rima est infantia a natiuitate vsq; ad. 7. annos. **S**ecunda est pueritia vsq; ad. 14. annos. **T**ertia est adolēcentia a. 15. annos vsq; ad. 18.

Quarta est iuuentus a. 28. vsq; ad. 49.

Quinta est senectus. a. 50. vsq; ad. 78.

Sexta est decrepitas ab anno. 79. quo vsq; vita finitur. **D**ignitas dominici diei notatur in hoc q; fuit prima dierum. **I**tem vt dicitur erit vltima dies. **I**tem nox illam non precessit. **I**tem nox illi non succedit. **I**tem celum 7 terram in ea sunt creata. itē angelus in ea conuersus est ad deum. **I**te primo data sunt in eis filiis **I**srahel man / data. vt dicit **O**rigenes. **I**tem in ea christus natus est. **I**tem christus in ea surrexit. **I**tem in ea spiritus sanctus datus est apostolis. **I**te omnes in ea resurgemus atq; iudicabimur. **I**tem in ea continuanduz est perpetuo in laude dei.

De angelis in communi.

Capitulum .xii.

Angelus est fm̄ Damascenum substantia intellectualis semper mobilis arbitrio libera incorporea deo ministrans. immortalitatem suscipiens h; gratiam non naturaz. **S**ubstantia ponitur in hac diffinitione pro genere: 7 ponit ur hoc ad differentiam accidentis. **I**ntelligitur etiam substantia qualitercunq; composita. ex eo quod est 7 quo est. **I**ntellectualis dicitur potius q; rationalis. quia ratio ē virtus collatiua cause 7 causatim. 7 ideo composita. vt omnino homo animal: for. et cetera.

Syllogismus nihil aliud est q; discursus a causa in causatum. **I**ntellectus est de ratione sui. nec compositionem habet 7 collocati onem. sed est sine inquisitione 7 compositione. 7 ideo competit nature magis simplici pro differentia vt est angelus. **R**atio autem differentia est nature minus simplicis scilicet hominis semper mobilis: non dico de loco ad locum. sed mobilitas dicitur hic triplicem mobilitatem in angelo. scilicet nature intelligentie 7 voluntatis. **A**d mobilitate enim habet nature. q; omne creatum veritabile est in nihilum: nti manu omnipotentie diuine cōtinetur. **A**d obilitatem intelligentie habet: q; lz in angelo non fit viciā / do intelligentie quo ad scita in verbo: cum de formē habeat intellectum fm̄ Dionysiu potest tamen in eo esse vicissitudo intelligētie quoad cognitionem rerum in propria natura: 7 quo ad discenda. 7 hoc est quod dicit **A**ugu. q; omne creatum habens intellectum intelligit vnum post aliud. **I**tem i voluntate mobilis est angelus: quia nō simul vult hoc 7 illud. **I**tem potest dici mobilis motu dilectionis. **A**rbitrio libero hoc non dicitur propter reflexionem ad bonum in differenter: 7 ad malum. sed propter liberam electionem eorum que voluerit. vnde bonus angelus semper eligit libere bonū: 7 angelus malus libere 7 sine coactione eligit malum. **I**ncorporea substantia dicitur. quia angelus habet proprietatem corporis non naturam. scilicet in loco contineri. **L**ū enim corpus sit in loco circumspectiue 7 diffinitiue est angelus diffinitiue i loco. **D**e ministrans. **A**d ministerium hic ponitur pro quo eniq; obsequio. 7 fm̄ hunc modum tā assistentes q; ministrantes q; etiam demones ministrant. **I**mmortalitatem suscipiēs fm̄ gratiam non naturam. quia rediret in nihilum nisi per gratiam conseruationis detineretur. **A**ngelo attribuuntur quattuor. scilicet essentia. subtilitas. intellectus. ppi / cecitas. libi ar. facultas. discretio psonalis. **I**n p̄mis trib; uenit aia cū āgelo. **I**n 4° nō. q; aia nō ē psona. h; ēt alia tria angelus

scilicet virtuositate in operando officiositate in ministrando immutabilitate post electionem. siue in bono. siue in malo. Differentie quatuor assignantur inter angelum et animam. Prima et principalis est penes eam naturalem. quia anima est vniuersalis corpori. etiam actu separata. angelus non. secunda est penes eam logicum. id est diffinitionem. quia anima rationalis est. sed angelus intellectualis. Anima enim apprehendit inquirendo et conferendo angelis vero intuendo. tertia est penes eam metaphysicam. id est separatam a materia et a motu quia angelus non habet passibilitatem. nisi respectu superiorum. anima vero respectu inferiorum. quia innata a sensibilibus. quarta est penes esse theologikum. quia anima verubilis est a bono in malum. et contrario. angelus vero non quia manet in eo ad quod se conuertit. siue bonum sit siue malum. Angeli enim sunt omnes similes in eo quod immortales inuisibiles. indissolubiles. simplices. discreti personis. incommutabiles. iconicabiles sicut alteri nature. sed dissimiles sunt in donis gratie et nature. Preterea dicit Dionysius quod in omni natura spiritali creata aliud est essentia aliud est virtus aliud est operatio.

De distinctione celestium hierarchiarum.

Capitulum. 12.

Hierarchia triplex est. scilicet supercelestis. celestis. et subcelestis. Supercelestis est in tribus personis. ut quidam dixerunt. et male. quod in Dionysio. hierarchia dicitur ordinem. et ille absolute non est in tribus personis. sed in modo ordo nature. Celestis est in ordinibus angelicis. Subcelestis in hominibus sanctis. Porro hierarchia celestis diuiditur in superiorem mediam. et inferiorem. Superior continet tres ordines. scilicet cherubin. seraphin et thronos. quorum primi considerant dei bonitatem. secundum dei veritatem. tertium dei equitatem. Item in primis deus amat ut charitas. In secundis notatur ut veritas. In tertijs. sedet. ut equitas. Media continet dominationes principum et potestates quorum primi regunt officia ungelorum sequentes capitibus presunt po-

pulorum. Ultimi potestatem coercent beatorum. Item in primis deus dominatur. ut maiestas in sequentibus regit. ut principatus. in vltimis iacet ut salus. Inferior hierarchia similiter continet tres ordines. scilicet virtutes. archangelos. angelos. ad quorum priores pertinet miraculorum operatio. Ad secundos maiorum negotiorum denuntiatio. Ad tertios humane custodie sollicitudo. In primis deus operatur ut virtus. In secundis deus reuelat. ut lux. In tertijs mittit ut inspirans. Hec dicta sunt secundum beatum Gregorium. et secundum Bernardum. sed secundum Dionysium. Virtutes sunt medius ordo secundae hierarchie et principatus primus ordo tertie hierarchie. Hic attendendum quod in qualibet trium hierarchiarum premissarum notatur trinitas diuinarum personarum. ut patet in celesti hierarchia tam superiorum quam media quam est inferiorum.

De proprietatibus ungelorum.

Capitulum. 13.

Angeli secundum Hieronymum sunt spirituales et in se subacti ante omnem creaturam creati natura mutabiles conditi. scilicet contemplatione immutabiles facti animo impassibiles. mente rationales felicitate securi. futurorum prescienti. in se mundum regunt. in se corpora aerea sumunt in celestibus commorantur Bernardus. de eodem. Inuestigemus inuestigabilia. et primo spiritus esse parentes gloriosus beatos distinctos in personis dispositos in dignitate ab initio stantes in ordine suo perfectos in gratia suo. immortalitates perperuos. mente puros. affectu benignos religiose pios. vnanimitate inuisos pace securos. diuinis laudibus et obsequijs deditos. Item secundum Bernardum. In angelis est dignitas creationis gratia. confirmationis. amor creatoris visio diuinitatis. est et in angelo per omnia. sicut supradictum est essence subtilitas. intelligentie perspicacitas. libertatis facultas. agilitatis velocitas prompte omnes obediunt. maiores sine elatione presunt. minores sine vitio subsunt.

qui ad exteriora exeunt. ab interiori cōiunctura
patione nō recedunt. omnem veritatem i
feriorū superiores participant. non ecōtra.
Qui excellunt in natura precedunt in grā &
gloria. In eodē ordine alij esse alijs digni
ores duplicem habent visionem. s. matutina
& vespertinam. Illuminationes quas a su
perioribus recipiunt alijs tribuunt.

De proprietatibus et officijs singulorum
ordinum.

Capitulum. 14.

Proprium est seraphin in amore ar
dere. a iōs ad incendium diuina
mons promouere. & deum ordina
re formam diligendi tribuere. Isti immedi
ate deo iunguntur. & ideo purius & sancti
us in ipsos operationes theopbanie deserunt
ad aliud quoq; extra amatum non diuertūt
Cherubin quoq; primo & principaliter re
lucent diuini luminis radio pro eo q; vicini
diuine & prime veritatis iunguntur. Horū
officium est promouere homines ad diuinā
cognitionem. ideo dñr pte ceteris lucere. qz
plenitudinem iustitias quam suscipiunt alijs
inferioribus communicando transferunt.
Throni dicuntur eo q; in eis dominus se
deat. & iudicia sua per eos determinat. In
his ergo precipue relictū rectitudo diuini iu
dicii. Hi quoq; veritatem dei quam supra
se accipiūt ad inferiores transfundunt. Do
minationes dñr eo q; ceteris angelis domi
nantur & ab omni oppressione sunt liberi &
nulli inferiori subiiciuntur. Horum offici
um s̄m Brego. est i bello spirituales instru
ere qualiter oporteat prelacionis officij ex
ercere. & qualiter debeant subditis domina
ri. Horum officium est s̄m Dio. timore
terribili deposito in deum moueri. & incessā
ter ei famulari. Principatur subditis an
gelis presunt. & eos ad ministerium diuinū
explendum disponunt. Ad hos pertinet s̄z
Dio. vniuersale regimē vnus regni & gē
tis ducere ad ei similitudinem. Ad ministeri
um quoque eorum est s̄m Brego. docere
homines. exhibere reuerentiam vnicuiq;

secundum gradum suum. Horum etiam
officium est promouere homines. vt non p
pter vtilitatem propriam sed propter solius
dei amorem & honorem faciant iusticiam.
Potestatibus s̄m Jfido. virtutes aduer
se subiecte sunt ne mundo tantum nocent
quantum cupiunt. Horum officium s̄m
Brego. est illos qui in spiritali certanti
ne desudant confortare. & ne spiritali re
gnum amittant defendere. Et s̄m Dio.
ad ipsos spectat angelos inferiores quan
tum possibile est diuine potentie confirma
re. virtutes sui infatigabiles ad executionē
faciendorum & robusti ad perceptionē mu
nerum. Horum officium est s̄m Dion.
docere prelatos vt facile & per seueratē ad
officium prelacionis pertinet erequantur &
spiritalia onera sustineant patienter. Itēz
per istos fiunt. & virtutes faciendi mirabi
lia perfectis conceduntur. Archangeli s̄m
mi nunciij nuncupantur. & summa nunci
ant. Horum officium est s̄m Brego. de
his que pertinent ad promotionem fidei.
vt de natiuitate christi. & de factis eius ho
mines expedire. & demones ab hominib;
remouere s̄m Dio. prophetias reuclare.
Isti illuminationes quas a superioribus
suscipiunt inferioribus annunciant & per
eosdem nobis. Angeli sunt in celesti dispo
sitione vltimi & hominibus magis propin
qui. Angelus nomen est officij. non natu
re. Isti minora nunciant & homines ad
diuinam cognitionem ducunt. & vt iuste vi
uant instruant. Hi se sursum extendunt p
dilectionem dei. & in semetipsis firmanur
per custodiam sui. ac sub se progredimur
ad auxilium proximi. Nos autem assimila
ri debemus seraphin per charitatem. Che
rubin per cognitionem thronis per equita
tem dominationibus carnicem spiritui sub
iungendo. principatibus reuerentiam ma
ioribus exhibendo. potestatibus tenatio
nibus diabolicis resistendo. Item de
bemus assimilari virtutibus per compas
sionem. archangelis per instructionem.
angelis per obsequij exhibitionem.

De cognitione et motu angelorum.

Capitulum. 15.

Angeli cognitionē habent matu-
riā. hoc est cognitionem rex i ver-
bo. Item vespertinam. i. cognitio-
nem rex in se. Itē meridianam. i. aptā dei
visionem. Est et alia cognitio angelica. pro-
ut maiores iudicant minoribus que per di-
uinas theophasias perceperunt. Theophe-
nia vero ē ostensio alicuius cognoscibilis d
deo p illuminationem de deo venientem.
et hoc potē esse. vel in symbolis. vel facie ad
faciem. Nota q angelus in cognitione re-
rum in ppria natura cognoscit plura simul
babi u. non actu. Circa incarnationem et
passionem xp̄i sciuerunt angeli subām facti
sed non omnes circumstantias. vt quare vl
quō. Preterea quocunqz angeli cognoscūt
remota sicut p̄p̄inqua. qz cognitio eorum si
per sensum. sed per intellectum est. Statua
angeli triplex est. s. innocentie gratie. et glo-
rie. Distinguitur motus angelorum tripli-
citer s̄m Dio. circularis rectus et obliquus.
Circularis est ab eodem in idem et contra
idem centurunt immobilem. hanc motū ha-
bent angeli qui immediate recipiunt illumi-
nationes a deo. et per illas reuertuntur ad
deum. Istud autem conuenit superiorū hie-
rarchie tantum. Itē motu recto mouentur
quando procedunt ad prouidentiam subie-
ctorum recte omnia transeuntes. et ibi non
reuertuntur ab eodem in deum. sed d vno
ad aliud. Item est in angelis motus obli-
quus quando cognitionem inferiorum qui-
bus prouident reflectunt in deum principi-
um et finem pulchri et boni. Nota d̄ram in-
ter assistere et ministrare. quia assistere ē fa-
ciem contemplari. sic assistunt omnes boni
angeli. Item assistere est immediate recipere
illuminationes a deo. sic assistunt t̄m tres
primi ordines. Item assistere est appropin-
quare deo et extraneum esse ab exterioris mis-
sione sic assistunt quattuor primi ordines.
Ministrare vero est nunciare pro tempo-
ris opportunitate. vel operari secundum
officium. est enim ministrare. nunciū vl offi-

cij. Erratum est circa motum angelorū tri-
bus modis. Dicebant enim quidam p̄bi q
angeli nunqz mouentur. sed mouent spes-
ras. et per eas voluntates hominum. Itē
dixerunt quidam alij q angelus sit in plu-
ribus locis etiam vbicunqz si voluerit. Itē
dixerunt alij q angelus sic venit de sine spa-
cij q non transit media. sed transiit. Itē
quozqz pretermittendum non est q vnusqz
qz ordo ab eo denominatur secundum q re-
spectu inferiorum ordinum aliquid excellē-
tius accedit in munere.

De prelatione angelorum.

Capitulum. 16.

Resunt quidam angeli regionibus
vt d̄r Daniel 7°. Princeps greco-
rum et princeps psarū etc. Quidaz
No presūt ecclesijs. Apoc. 2. Angelo eph-
si ecclesie scribe. Itē alij presunt personis:
Actū. 12. Angelus Petri credebatur ad bo-
stū stare. quidā etiaz spiritus maligni d̄nr
vitijs preesse. vñ vocatur aliquis sp̄s sup-
bie et luxurie. et huiusmodi. Quod autē pre-
lationes permancant. vl q cessent post hāc
vitam. Sciendum est q hierarchie semper
stabunt quantum ad instantiam beatitudi-
nis. et quantum ad gradum dignitatis. et
nobilitatem doni gratuiti ac nature. Cessa-
bunt prelationes angelice ad hominis et ad
angelos. quo ad actum regiminis secundū
gubernationem mundi et electorum secundū
viam ad patriam. Prelatio autem in de-
monibus. quo ad officium sustādū et irridē-
di. et secundū q vnus puocat alterum in ma-
litiā et hoc non destruetur psal. 73. Supbia
eorz quie oderunt ascēdit semp. nec destru-
ctur quo ad malitiā et naturā. Cessabunt at-
eorz prelationes quo ad officium tentandū
eos qui sunt in via. In hominibus etiā p-
lationes euacuantur. quia erunt decanice
tutiones cyliarche et huiusmodi. In creatu-
ris similiter cessabunt prelationes. qz supe-
riora nō mouebunt tunc inferiora sicut mo-
De confirmatione angeloz. Cap. 17.
Confirmationē hz angelus et tribo-
c. et ex nā. grā et gloria. Et natura. qz

natura spiritalis semel tantum veribilis est vel in bonum vel in malum nisi ex vni-
 one vnus cum altero. sicut pz i aia. que dñ
 eit in corpore pōt mutari sepius de bono in
 malum. ⁊ contra. soluta vero non. Quis
 autē rō est. quia natura spiritalis ppter su-
 am simplicitatem se totam cōuertit ad id qd
 elegit quod non facit natura vnta. qz habet
 corpus retrahens. Ex grā similiter habet
 confirmationem. qz si aliqd connectitur sta-
 bili eterno vinculo ppetuo illa conmerio sē-
 per manet. Sic angeli colligati sunt stabili
 eterno. s. d hoc vinculo indissolubili. s. cha-
 ritatis. Ap. 13. Caritas nunqz excidit.
 Ex gloria quoqz hñt eā. quia cum habeant
 confirmationem quod possit eos a fore diuine dul-
 cedinis auertere. Tenendum ē itaqz qz an-
 geli boni ex libertate arbitrij ad deū. cōuer-
 si statim fuerunt p grām ⁊ gloriā in volū-
 tate cōfirmati fideles ac felices effecti. atqz i
 rōne illustrati. vt non solum cognoscerent
 res in proprio genere. sed etiaz in arte hoc
 eit in verbo. filius enim dicit esse ars prius
 quam operatur. Acceperunt autē in se p-
 fectionem in virtute operatiua siue erequā
 tur illam assumpto corpore. siue alias. atqz
 perfectionem in virtute contemplatiua qua
 quoqz mutantur intra deum currunt.

De custodia angelorum.

Capitulum. is.

Angeli nobis ad custodiam depu-
 tati tenent nos obstantes ne cadam⁹.
 ⁊ cadentes nos adiuant vt surga-
 mus. nec vnqz nos deserunt etiā peccātes
 quin sint semper pati auxiliari si volumus.
 Docet tamen fallit in obstantis a quoqz cu-
 stodia desistit angelus actualiter. paratus ē
 tamē custodire si redire voluerint qz nūqz
 deserunt hō ex toto ab angelo nota qz xps
 non habuit deputatū sibi angeluz qz aia ei⁹
 superior fuit omni angelo. sed antixps ha-

bebit quem licet propter nimiam suam ob-
 stinationem suam nimiam non sit habitus
 rus secundā promotionem habebit tamen
 ad accusationem. Effectus autem angelice
 custodie multiplex est. Primus est ipedi-
 menta boni ⁊ occasiones mali ⁊ actōes pec-
 candi remouere. Exodi. 23. Aditā angelū
 precursore qui exijciat Iehuscū. Secundus
 est tentationes mitigare Dan. tertio. An-
 gelus dñi descendit in fornacē ⁊c. Tertius
 est contra hostes visibiles adiuare. 4. Re-
 gū. Heliscus vidit castra angelozū. Quar-
 tus ē orationes nostras ⁊ elemosynas deo
 presentare. ⁊ pro nobis orare. Thobie. 12.
 Quādo orabas cū lachrymis ⁊c. Quint⁹
 est viā ostendere Thobie. 5. Ego sanū du-
 cā ⁊ reducā ⁊c. Sextus est in agendis do-
 cere. zacharia secundo de ang. lo qui instrū-
 xit cū de fabris. Septimus est se ipsū ⁊ alia
 secreta reuelare. Thobie. 12. Ego sū rapha-
 el angelus. Octauus est a peccatis excitare
 Actū. 5. Surge velociter. Nonus est ad
 feruorez excitare. tertio. Regū. 19. Surge
 comede grandis eni tibi restat via. Deci-
 mus est consolari. Thobie. 5. In ortu animo
 esto in proximo est vt adeo cureris. Vnde
 cimus est de peccatis increpare. Iudith.
 Dixit angelus populo. Israel. Cur contra
 deum fecistis. Duodecimus est contrarias
 potestates arcere. ne tantum nocere valeāt
 quantum velint. Thobie octauo. Quali-
 ter angelus a sinodeum ligauit angeli serui
 unt nobis propter tria. s. propter ruine sue
 reparationem. quia homines saluandi itra-
 bunt in locum cadentium angelozum. Itē
 propter meriti accidentalitatis cumulatōe qd
 augetur in eis vsqz ad diem iudicij. Item
 propter amoris erga nos demonstrationē
 Diony⁹. attribuit angelo tres actus scilicet
 purgare illuminare ⁊ perficere. Purgant
 itaqz angeli remouendo fantasmata que im-
 pediunt illuminationem quāz angelus in-
 tendit facere in nobis. Vnde tria remo-
 uent ab aia scilicet ignorantia ⁊ nubila fan-
 tasmā ac falsas opiniones philosophicā
 rationū reuelationi contrariāz. Illuminat

vero animam tripliciter ad sensum vt paret
 quando aliquid manifestatur in assumpto
 corpore. et hanc potestatem etiam habet dia-
 bolus. Item ad intellectum. et talis illumi-
 natio solum perfecta est. Notandum autem
 quod angelus non illuminat intellectum efficien-
 do nouum cognitionem in anima quia non
 potest intellectus nouam speciem creare nec
 habitum noui luminis creare vel excitare
 sed nec eius intentionem quod uult conuer-
 tere potest quia hoc est contra naturam li-
 beri arbitrii. Decem enim tria requiruntur ut
 intellectus nostri intelligat aliquid scilicet spe-
 cies quia cognoscatur et lumen in quo cogno-
 scatur et iterum quia conuertat se intellectus
 super speciem. Illuminat autem angelus in-
 tellectum nostrum excitando et disponendo
 et lumen diuinum in nobis transferendo.
 Facit enim ut dictum est in fantasia trans-
 mutationem specierum componendo et di-
 uidendo secundum exigentiam rei quas uult
 reuelare. Item irradiat lumen intellectus
 sui super illas species ut moueat intellectum
 nostrum. et sic plura et subtiliora videre pos-
 sunt in lumine duplicato. Item excitat inte-
 tionem anime aliquo motu ut ipsa conuer-
 tat se super illa fantasmatia abstractando se
 ab aliis. Proficiunt autem. id est promouent
 ad melius. Sed utrum angelus accende-
 re possit effectum humanum tripliciter po-
 test intelligi. scilicet efficiendo vel mouendo. vel
 excitando et adiuuando. Primo modo so-
 lus deus potest inflammaré affectus. scilicet per
 effectum. Secundo modo ipsum desiderium
 inflammaré. scilicet excitando et iuuando.
 Tertio modo potest angelus affectum nos-
 trum incendere per motum. De istis ha-
 bemus exemplum in naturis: quod primo ignis
 accendit ligna. Secundo modo ligna incen-
 dunt ignem. Et tertio quod ligna igni appo-
 nit incendit ignem. Differentia est inter
 mittere cogitationem et incendere. et men-
 tem illuminare. quod cogitationem immittit
 est ut dicit Beda intus creare et facere cog-
 gnitionem: sed incendere est cogitationem
 factam inflammaré. Illuminare uero est da-

re reuelatione de aliquo occulto intelligibili.

De locutione angelorum.

Capitulum 19.

Et huius triplex est. scilicet mentis. oris.
 et operis. uerbo mentis loquitur de-
 us angelo. et e contrario. Item de-
 us anime et e conuerso. Item deus diabo-
 lo et e conuerso. cuius in intento deum late-
 re non potest. uerbo autem oris loquitur ho-
 mo homini corpore unito anime. Angelus
 uero homini corpore assumpto: sed uerbo ope-
 ris loquitur deus diabolo et angelus diabo-
 lo. De locutione itaque angelorum. No-
 ta quod angelus loquitur deo cum ex uisita in-
 morum admiratione iurgat. uel cum effe-
 ctus suos ei presentat: quos tamen cum la-
 tere minime dubitat. Angelus uero loqui-
 tur angelo uerbo mentis sue. species ostē-
 dendo mediante illuminatione quedam spi-
 rituali irradiante ab ipso. Item angelus fa-
 cit coram angelo: quod factum intelligit quod
 non intelligebat. Et sic loquuntur omnes
 omnibus. scilicet maiores inferioribus et e con-
 uerso. Item loquitur angelus angelo per
 communicationem diuini luminis ipsum in-
 struendo. sic non loquuntur omnes omni-
 bus nec omnia: sed tantum superiores inferiori-
 bus de his que per diuinas thesophias p-
 ceperunt. Loquitur autem angelus homi-
 ni dupliciter. Primo modo uerbo uocali
 in assumpto corpore. sed tunc sicut non pro-
 fert sonum in organis materialibus sicut in na-
 turam. ita nec circulariter immutat mediū
 quemadmodum in uoce naturali unde non
 additur nisi ab illo ad quem ordinatur. et si-
 mile est in apparitionibus angelorum quos
 quidam uident et alij eque ppingunt non uident.
 ut appert in Heliseo et puero ei. Dicunt tamen
 alij quod angelus nunquam appert uel appuit. aut
 loquitur homini in subiecta creatura: sed inten-
 tionē suē sicut iudicē imponit in oculo ei. uel
 intentionē uocis ponit in aure ei et ita recipit
 se sicut eōdem spēs illas: ac deinde pueniunt ad
 imaginationē. per hec ad intellectum. et hoc est quod
 angelus dicitur appere uel loqui homini. et modo lo-
 quitur angelus homini per impressionē reze sensibili

moto instrumento imaginis: & sic loquitur vigilantibus & dormientibus. Item loquitur angelus diabolo species sui intellectus ei sine aliqua illuminatione offendendo. Item loquitur diabolo homini dupliciter Primo modo sensum immutando. & hoc vel imaginationem alicui rei imprimendo. instrumento visus vel obiciendo visui similitudinem alicuius rei. Secundo modo loquitur diabolus homini per impressionem rerum sensibilibus instrumento imaginis. & hoc facit quandoque vigilantibus: quandoque dormientibus. & sic imitat cogitationem mali: cogitationem malam non potest imitare que nisi mala sit per consensum. Est & locutio animarum quod anima loquitur: deo per desiderium cuius affectiones nude sunt & aperte oculis dei. Anima similiter angelo loquitur. sed per voces corporis quas bene percipit angelus. sicut & alia sensibilia. Unde existens anima in corpore alia speciali potestate loquendi ad angelos non indiget. sed habebit exuta a corpore. Item anima loquitur diabolo: quod similitudines affectionum imprimunt sensibus ubi diabolus legit eas.

De spiritalibus nominibus angelorum.

Capitulum. 20.

De Michael & Gabriel & Raphael nominibus. Sciendum est quod hec sunt propria nomina archangelorum. 13 eorum interpretationes conueniant excellentius Michael interpretatur quasi deus. Hic est ordine principatum & attribuntur ei quattuor. scilicet esse. prepositum paradisi. id est ecclesie. sicut & olim fuit princeps synagoge. Item deserere animas in paradysum: sed hoc intellige quod gloriosus deferat quasi alii. Item pugnare cum dracone cum diabolo. sicut legitur in Apoca. 12. Factum prelium magnum. Michael & angeli eius preliabantur cum dracone. Item veniri in adiutorium populo dei. Gabriel interpretatur fortitudo dei. Hic est de ordine archangelorum & merito. quia magna nunciavit. Raphael interpretatur medicina dei. & de ordine angelorum est. quia vnam

personam custodiunt.

De casu angeli.

Capitulum. 21.

Adnes angelos fecit deus bonos non in summis. sed medios inter summum bonum & bonum commutabile quod est creatura. ita quod si conuerterentur ad amandum deum qui supra se erat ascenderent ad statum gratie ad glorie. Si uere auertarentur ad bonum commutabile quod fuit intra se. hoc ipso irruerent in malum culpe & pene. quia non est de deo peccati sine decore iustitie.

De spiritali casu.

Cap. 22.

Asus diaboli duplex fuit. scilicet spiritalis & localis. Spiritalis: quia cecidit de nature puritate de flexibilitate liberi arbitrii ad commutabile bonum de luce in tenebras. de scientia ad ignorantiam. de innocentia ad culpam. de felicitate ad penam. de dilectione in odium. Post casum. n. factus est ipenitens: & obstitatus in malo & exccatus a vero. & deordinatus in bono. & infirmatus in virtute. & exclusus a dei contemplatione. Preterea voluntas eius impia conuersa est ad hominis odium & inuidiam. unde toto conamie mittitur ad ad eius subuersionem per tentationes multiplices.

De locali casu.

Cap. 23.

Asus etiam diaboli localis fuit. quia vel in infernum vel in caliginosum aerem quiescit in medio. interstitio aeris corruit. Demones non enim sunt in superior parte aeris: ne lumine gaudeant nec sunt in parte inferiori ne nimis contra nos seuiat. Non notandum est quod in demonibus est tria considerare. scilicet nam officium & peccatum. Et nunc quidem uenit locus suus. id est celi in quo tanquam in loco congruo sunt creati. & primo modum in nam si stentissem perficiendi. Officio vero quod habent exercendi habes uenit locus medius id est aer caliginosus ubi & satis propinquum nobis tenendum: & in non habet lumen ad gaudentium. Sed peccatum uenit locus infernus. scilicet infernus. Unde & demones post finem mundi quando cessauerit eorum officium derudent sicut in infernum. dicunt quidam quod angelus cecidit sexta die. & color

est opinio q̄ prima de subito post creationē suam ceciderit. Dicitur cōmuniter q̄ dicitur chorus angelorum ceciderit. sed h̄ nō dicitur q̄ decem ordines angelorum fuerūt sed q̄ tot de singulis ordinibus ceciderunt q̄ poterant facere chorū unum. Nō uem ordines angelorum sunt. quilibet ordo h̄ suas legiones. Regio autem angeloz̄ h̄nt. 6666. unitates. Tot autem in singulis ordinibus sunt legiones quot in legione sunt unitates.

De restauratione ruine.

Capitulum.

24.

Angelorum ruina restaurabit p̄ saluandos. Dicit Aug. q̄ tot saluabūtur homines quot angeli ceciderūt. Breg. vero dicit q̄ tot homines saluabūtur quot angeli p̄siterunt. Dixerunt etiaz̄ quidā q̄ duo parietes crunt in celo: s. vn⁹ hominū ⁊ alius angeloz̄ ⁊ q̄ ruina angelica restaurabitur per virgines. ⁊ d̄ alio pariete tot sūt saluādi quot in alio pariete sunt virgines ⁊ angeli. Cur peccatum diaboli sit irremissibile.

Capitulum.

25.

Vare peccatū diaboli sit irremissibile assignant plures rōnes. Primo ma est q̄ s̄m Aug. nullo suggerēte peccauit. ⁊ ideo nullo reparāte reddidit. secunda ē s̄m Dama. quia contra diformē intellectum peccauit. Quanto autem nobilior est cognitio tāto peior est error. Jo. 13: Seruus enim sciens voluntatem domini ⁊c. Tertia secundum eundem Dama. ē q̄ angelus non est suscepibilis penitentie vñ nec venie. Quarta est quia in diabolo extitit est synderehis quantū ad boni promotionem. Quinta est quia natura spiritalis semel tantum veribilis est eo q̄ tota se conuertat. quod non facit homo quia caro semper repugnat spiritui. Siatus autē angeli mali triplex ē vt patere potuit ex predictis. Primus. s. nocentie. Secundus culpe. Tertius pene ⁊ miserie.

De pprietatibus demonum.

Capitulum.

26.

Emones autem sunt spiritus spurdi
 d ribumant generis inimici. men e
 rōnales. in nequitia subriles. cupi
 di nocēdi. p̄ superbiā tumidi. sēper i frau
 de noui immutāt sensus. inquinant affec⁹.
 vigilantes turbant. dormiētes per lōmnia
 inquietant morbos inferunt tempestas cō
 citant. in lucis angelos se transformant.
 Semper infernum suum secum portant. i
 idolis diuinum officium sibi vsurpant. su
 per bonos dominari appetunt. magice ar
 tes per eos fiunt. bonis ad exercitium dan
 tur. semper fini hominis insidiantur. Tri
 pliciter acumine vigēt demones. Primo sub
 tilitate nature. ⁊ hoc per cognitionem vesp
 tinam. Secundo experientia tēporū. Ter
 tio reuclatione superiorum spiritū. Pri
 mo modo intelligunt naturalia p̄ticia. Se
 cundo modo futura naturalia. Tertio mo
 do cognoscunt voluntaria. Multipliciter
 vero diabolus nominatur per quod ⁊ pro
 prietates sue cognoscuntur: vocatur enim
 diabolus. quod interpretatur defluēs quia
 defluit. i. corruit spiritaliter ⁊ localiter si
 cut dictum est grece interpretatur diabolus
 clausus ergastulo ⁊ hoc sibi conuenit. quia
 non permittitur tantum nocere quantū vel
 let. Preterea secundum etimologā dia
 bolus dicitur a dia quod est duo ⁊ bolus q̄
 est morselus. quia duo occidit. s. corpus et
 animam. Item vocatur demon. i. sangui
 neus. ⁊ hoc propter peccatum. vel sciens.
 quia viget triplici scientia sicut dictum est.
 Item Bellial quod interpretatur absq̄ iu
 go. vel absq̄ domino q̄ pro posse cōtra eū
 pugnat cum deberet esse subiectus. Item
 Belzebub quod interpretatur vir musca
 rum. i. aiatum peccatricū. q̄ relinquunt ve
 rum sponsū xp̄m. Itē Satbanas. i. ad
 uersarius vñ. Itē. ca. v. ⁊c. Item Behe
 moth. i. bestia q̄ facit hoīes bestiales. Itē
 Lemathan. i. additamentum eoz̄ qui pec
 cata peccatis cumulant.

De militia diaboli 3 nos. Cap. 27.

d Diabolus nocet homini multipliciter. quia per violentiam. ⁊ hoc q̄nq̄

exterius corpus ledēdo sicut fecit Job quā doqz intra membra ledendo sicut in obfessis. ⁊ propter hoc datur paruulus angelus bonus ne diabolus in his ledat eos ⁊ excedat. Item nocet per impressionem imaginum mala suggerendo vel per commotionem sanguinis ad peccatum accedēdo. vlt sensus exteriores per obiectionem falsarum formarum decipiendo. De his ⁊ similibus dicit Breg. Aut opprimendo rapit. aut in fidiando circumuolat. aut suadendo blanditur. aut minando terret. aut desperādo frāgit. aut permittendo decipit. Diabolus decipit homines quattuor modis. Primo suadendo bonum. ⁊ hoc propter malum vt cū homini instabili suadet ingressum religionis. ⁊ hoc vt postmodum apostatet. Secundo modo suadendo malum. ⁊ hoc sub specie boni. vt periurare pro reb⁹ alterius obferuandis. Tertio modo dissuadendo bonum tanquam nociuum vt cum dissuadet bono viro religionis ingressum ne de hoc peniteat ⁊ egrediens confundatur. Vel quando dissuadet alicui orationem vel elemosinam. ne per hoc incurrat vanam gloriam. Quarto dissuadendo malum vt ducit ad peius. vt quando dissuadet temperantiam in victu ⁊ somno. vt per hoc inducat ad indiscretam abstinentiam quod peius est. Impeditur diabolus in effectu sue malitie multis modis scilicet quandoqz per terminum sue potestati a deo impositum. Item quandoqz per resistantiam bonorum spirituum. Habet enim quelibet anima duos angelos. vnum bonum ad custodiam. aliū malum ad exercitium. Item per arbitrium hominis non consentientis. Item per peccati abominationem. quia quandoqz demones nobilitatis nature peccata vilia detestantur. Item propter cautelam omnium facere mala vt peius fiat. sicut modo non verat excommunicatos vt minus timeant tales sententias. Vtrum diuersus tentationis minuat in diabolo quando vincitur diuerse sūt opiniones. Dicunt enim quidam qd superatus in vno vitio ipsum victorē non possit

amplius tentare de eodem vitio. sed alius diabolus potest. Alij dicunt qd superatus de vno vitio nullum de illo vitio possitam plius tentare de cetero. Data est potestas demonibus exercendi magicas artes multiplici ratione. Primo ad fallandum fallaces sicut egiptios ⁊ ipsos magos. Vnde etiam que ipsi per talem modum acturi sūt quasi communicando predi. vt vbi. Erus perdet alium transuictus maxima renga. Secundo ad monendum fideles. ne scilicet tale quid pro magno desiderent. cui⁹ videant etiam malos facere huiusmodi. Tertio ad probandam ⁊ exercendam patientiam ⁊ fidem iustorum.

De lucifero.

Capitulum. 28.

Lucifero sciendum est quod fuit de supremo ordine superioris hierarchie. ac in illo ordine supernum gradum tenuit. cui tanquam principi de finibus ordinibus magna multitudo adbesit quos omnes secum traxit. dictus est lucifer quia pro ceteris luxit. sueqz pulchritudinis consideratio cum excecavit. Primum bonum tentauit. ⁊ vicit. Secundum tentauit. ⁊ victus est. Potestatem tunc amisit quam vltimis temporibus recuperabit nūc religatus est ⁊ in fine soluetur. Peccatum luciferi fuit qd se in suum bonum priuatum dilexit excecatus de altitudine habita presumpsit. ac propriam excellentiam abnuuit quasi habiturus fuerit ex se non ab alio ⁊ sine meritis habere voluit stare vel sperare cū posset. quousqz gratia apponeretur dei similitudinem concupiuit. nō quidem causa imitationis. sed potestatis id est subditos habere voluit ⁊ nulli subiectus esse concupiuit. Quid sit anima secundum diffinitionem.

Capitulum.

29.

Si naturam corpoream incorpo-
p reā dicendum est de natura vtriusq;
composita. Sed primo ex parte
mentis. secundo ex parte corporis. tertio ex
pretorius hoīs. De aia igit vidēdū ē quid
sit fm diffinitionē. Porro a quibusdā dif-
finitur vt spiritus. a quibusdā vt anima,
a quibusdā vō vt spiritus & anima. In-
quantum igitur anima naturam habet spi-
ritus diffinitur ab alexandro in libro d mo-
tu cordis. Ab Aug. sic. Anima est sōa in-
corporea intellectualis illuminationis ca-
par vltima reuelatione perceptiua. vltima
dico q; medianibus angelis percipit. Ex
hac diffinitione cognoscimus q; spiritus hu-
manus qui est anima inter omnes creatu-
ras post angelos immediate illuminationis
diuine sit perceptiua. Aia vō inquantum
ania sic diffinitur a Remigio. Anima est
substantia incorporea regens corpus. Ex
hac diffinitione habemus q; anima sit cor-
poris rector & motor. Item aia inq̄stum
anima diffinitur a pbo lib. o. De aia sic ani-
ma est endelchia. i. actus corporis p̄fici-
organici potentialiter vitā habentis. En-
delchia formam vel actus signat. & dicitur
hic actus primus siue perfectio. Et hac dif-
finitio habemus q; anima vniuersalis est cor-
pori non omni. sed solo organico & p̄fici-
co. i. naturali ad susceptionem anime ratio-
nalis dispositio. Item anima inq̄stum est
spiritus & anima diffinitur ab Augu. ani-
ma est omnium similitudo. Hec diffinitio
data est per comparationem anime ad crea-
tura. anima enim ex sui natura ad suscipi-
endas omnium rerum tam corporalium q̄;
spiritualium similitudines apta est. Sc̄i-
endum est q; quedam intelligi habent op-
posita: vt tenebre per presentiam lucis. in-
corporalia per corporalia. & sic dicitur susci-
pere anima spiritaliter rerum similitudi-
nes. Item anime descriptio talis est. Ani-
ma est dei forme spiraculum vite. Hec de-
scriptio datur fm q; anima comparatur ad
deum prout non ex traduce vel seminali ra-
tione propagatur. sed a deo corpori crean-

do infunditur: & infundendo creatur. Itē
sic diffinitur animam. Anima est spiritus in-
tellectualis ad beatitudinem in se & in cor-
pore ordinatus. hec diffinitio est in reuelati-
one anime ad finem. fm q; non solum sepa-
rata beatificatur in se sicut angelus: imo in
corpore glorificato ipsi beatitudo ampliat:

Quid sit anima fm rem.

Capitulū. 30.

Quid sit anima fm rem. diuersas vi-
q duntur sententias philosophi pro-
tulisse. Plato. n. dic aiam numerū
f. ipsum mouentem. Aristoteles endelchia
am. Pythagoras armoniam. Hippocra-
tes spiritum tenuem. Rabbanus lucem.
Democritus spiritum ex atomis compo-
situm. Acconomius hypercus igneum vi-
gorem. Parmenides dicit eam de terra et
igne esse. Epicurius autem ex aere & igne
Inter has diuersitates nos sequimur dic-
ta sanctorum & catholicorum magistrorum
dicentium q; anima est substantia spiritua-
lis & rationalis ad viuificandum corp̄ hu-
manū de nihilo creata. Creatā est inq̄stum
ma perfectibilis & imperfecta q̄stum ad sci-
entiam & virtutes. perfectissima tamen est
q̄stum ad potentias naturales. Et quia in-
est sensui non est subiecta neq; fm dimen-
sionem est extensua. Quantitatem enim
habet anima: vt dicit Augustinus nō dimē-
suam. sed potestatiuam & virtualem: Et qz
simplex est anima: ideo nec augmenti: nec
detrimenti est susceptiua. quia nec in corpo-
re maiori maior. nec in minori minor repe-
riur. vt dicit Augu. Multitudo potentia-
rum in anima non ponit maiorem tatem i ani-
me natura: sed multiplicem effectum. ani-
ma etiam est vita perpetua. scilicet per me-
moriā intelligentiam & voluntatē ad ima-
ginem dei facta: capax virtutis & vitij susce-
ptibilis pene vel penij arbitrio libera: po-
tentis & habitus & effectioibus decora-
ta. caret pondere & figura: & calore passibi-
lis & mutabilis est: eo magna ē q; capax est

ternitatis eo recta quo naturaliter appetens est bonitatis. eo bona quo particeps est diuinitatis.

Quid sit anima fm nomen.

Capitulum. 31.

Anima dicitur in quantum corpus animat et utiificat. Adens in quantum recollit. Animus dum uult. Rō dum recte iudicat. Spiritus dum spirat vel qā spiritualement naturāz habet. Sensus dum sentit. Memoria dum recordatur. Voluntas dñi consentit. Hec nomina diuersa sicut anime non pp essentia pluralitatem. sed pp effectus multipliciter et operationes. Dicitur anima ab a quod est sine. et nemes quod est sanguis. eo qd sit sine sanguine uel dicit ab an qd est tribuere: eo qd anima uitam tribuit.

De triplici anima. Capitulum. 32.

Etus anime triplex est. s. vegeta / re sentire: et ratiocinari. et secundum hoc distinguitur anime potentia triplex

scilicet vegetabilis sensibilis. et rationalis. De quibus dicit Ambrosius. qd anima vegetabilis appetit esse sensibilis bene esse rationalis autem optime esse. et ideo nunquam quiescit donec optimo coniungatur. et propter hoc ui amoris mouetur in deum ut ipso summe delectetur. Hec tres potentie in diuersis substantijs tres anime dici possunt Nam vegetabilis est anima in plantis sensibilis in brutis rationalis uero in hominibus In homine autem predictae tres anime una sunt essentia sed differunt in potentijs nec obstat qd in homine successiue. ac diuersis temporibus manifestantur hoc enim est a uirtute formatiua que rationaliter prius disponit ad uitā qz ad sensū: et prius ad sensū qz ad rōnem. presertim cum nō subito s; paulatim et successiue operatur. Cū autē aia rationalis fundat corpus dicitur et p̄ infuse nō hnt actiōes suas deiceps a uirtute formatiua: s; ab ipsa aia. Aia quoq; duas prias potētiās. s. vegetabilem et sensibilem exercet tñ in corpore. aia vegetabilis et sensibilis nō debēt dici aie in homine s; potētiē. nec aia vegetabilis in animalibus

dicenda est aia: s; potētia. Aia autē vegetabilis in plāta dicenda est aia non potentia.

De potentia aie vegetatiue.

Capitulum. 33.

Anima vegetabilis tres habet potentias. s. gñatiuā. nutritiuā et augmentatiuā. Prima est ad spēi p̄seruationē. Secūda est ad cōseruationē indiuidui. Tertia est ad p̄fectionē subiecti. Virtuti autē nutritiue quatuor deseruiunt. s. uirtus attractiua que assumit necessaria in nutrimento. Item digestiua que separat conuenient ab inconuenient in alimento. Item reuerentia que cibum tādiu retinet in uno loco: donec debitā recipiat alterationē. Item expulsiua q̄ expellit qd supflūū est in nutrimento. sed ante omnes has est appetitiua.

De potētijs aie apprehēsiuis.

Capitulum. 34.

Anima sensibilis duplicē habet potentia. s. apprehēsiuā et motiua. apprehēsiua diuiditur in apprehēsiuā de foris. et apprehēsiuā de intus. Dicitur apprehēsiue de foris sunt quatuor sensus particulares. s. uisus. auditus et cetera. uel potentie exteriores. Dicitur autem apprehēsiue de intus sunt quatuor potentie interiores. sensibiles. que sunt cōis sensus. imaginatio. estimatio. fantasia et memoria. Tradunt peripatetici omnes uires istas organicas esse. et qd per instrumenta corporalia suas operationes perficiunt. eo qd sint circa particularia tantum. Omnis enim forma particularis in materia aliena est: quoniam forma sine omni materia accepta uniuersalis est. circa quam operatur intellectus. Ita facile est uidere in sensibus particularibus. quoniam illi non apprehendunt nisi per rei sensibilem presentiam. De uirtutibus autem interioribus que sunt imaginatio. estimatio. fantasia idem est: quoniam in illis omnibus est apprehensio formā singularis secundum sensum partium et lineamentum et quantitates. Omnes istae potentie passiuę sunt. et patiuntur a formis et indiuiduis que sunt principia cognitionis sensibilis: sensibilis dico quod duplex est cognitio

nis sensibilis. sensibilis dico qz duplex est cognitio intellectialis que oritur ex eo quod proprie per intellectum habet cognosci. vt forme convenientes z huiusmodi. Sensibilis que prouenit ex indiuiduis z obiectis se sum particularibus que sunt principia cognitio nis sensibilis. Sciendū preterea qz nulla potentia apprehensiuā sensibilis retinet id quod apprehendit. immo quod vna apprehendit alia retinet. Morandum ergo qz alia virtus est que bene tenet: alia que bene recipit. z ista que bene tenet perficitur sicco z frigidō. sed illa que bene respicit perficitur humido.

De sensibus particularibus.

Capitulum. 35.

Ensus particularis in quinqz diuiditur. s. in visum. auditum. gustum. odoratum. z tactū qui in multis conueniant z in multis differunt. Conueniunt. n. quinqz sensus in hoc qz sunt vires passivæ: Sentimus enim intra suscipientes non extra mittentes. Sensibile enim positum supra sensum non sentitur. secundo de anima. Omnes sensus sunt precepti biles singularium non vltimū: ad quēlibet sensum extenduntur nervi duo. vnus ad sentiendū qui agit contra exteriora. z alius ad motum voluntarium qui agit z ius anime interior: z ad organum dirigit intentionem. In omni sensu oportet esse proportionem sensibilis ad sensum. qz in medijs delectantur. z in extremis corrumpuntur. Ad sentiendum aliquid oportet esse obiectū pre sens z medium deferens: z organum sanū atqz conueniens z anime intentio actualis. Omnes sensus vnam habent originem: s. in sensum cōmūnem a quo velut a centro quasi linee quedam exeunt. Differunt etiam sensus particulares in multis. nam qui libet habet speciale instrumentum: Differunt etiam in obiectis: differunt in medio differentie. qz tactus z gustus habent medium intrinsecus: z alij extrinsecus. Differunt in velocitate apprehendi. qz visus est citissimē apprehensio. z remota apprehendit.

Differunt sicut. qz visus est supremus. Post auditus. deinde alij per ordinem. Differunt vtilitate. qz gustus z tactus maxime sūt necessarii ad conseruationem indiuidui z speciei. Vultus. n. discernit cibum per quem seruatnr animal a nocuo. z tactus discernit qualitates sensorum. sicut calide z frigide z huiusmodi. vt animal declinet extremitatum qualitatum ne corruptionem incurrat. Differunt generalitate. qz tactus est generalior. cum non habeat organum determinatum. sed in omnibus membris sit. Differunt etiam in impressionum retentione. sensus enim grossiores fortius retinet suas impressiones. sicut patet in tactu. Nota qz videmus visu z oculo: sed differenter. nam visu videmus effectiue siue formaliter. sed oculo videmus instrumentaliter. Eodem modo dicendum est de ceteris sensibus. Anima alienatur a sensibus tripliciter.

Primo in sono. Secundo in extasi magis. Tertio in morte maxime.

De sensu communi.

Capitulum .36.

Ensus cōmūnis est potentia que omnium sensuum particularium obiecta apprehendit. vt dicit philosophus secundo de anima. Omnes enim sensus exteriores a sensu communi exteriori velut a centro particulariter exeunt. z sensorum suorum similitudines ad sensum cōmūnem reducunt quo mediante de singulorum proprietatibus iudicant z discernunt. Vnde sciendum qz sensus cōmūnis est fons ex quo omnes sensus oriuntur ad quē omnis motus sensibilium refertur sicut ad vltimum. Hec potentia quedam habet in quantum est sensus. z quedam in quantum cōmūnis est in quantum. n. sensus est habet recipere rerum species sine materia z tamen presente materia. in quantum cōmūnis est habet duos quorum vnum est iudicium sensibilium per quod nos apprehendimus nos videre quādo videmus. z audire quando audimus. et sic de alijs. Si enim hoc iudicium nō esset in animalibus. non satis esset videre z au

dire velle. et fm alios sensus apprehendere
Secundum est comparare plura sensata di-
cendo vnum esse dulce et aliud dulcius esse
et hoc iō sensus cōis bz. qz ad ipm referunt
omnium proprium sensum sensata.

De virtute in anteriori parte cerebri ponitur
in loco vbi concurrunt nervi sensitiui
quoz sensuū q locus medulosus et humidus
De vi imaginatiua. Cap. 37.

Virtus imaginatiua est potentia ap-
prehensiuā. in qua imagines rerū
sensibilium referuntur. Hec vir-
tus plus abstrahit qz sensus. qz sensus non
accipit formam nisi presente re. illa autem
referuat formam etiam re absente. In hoc
etiam imaginatio differt a sensu cōi. qz sen-
sus cōmūnis pntia rei exterioris indiget: si-
cut sensus particularis. Ista autē virtus. s
imaginatio thesaurus formarum vocatur.
qz in ea sicut dictum est forme a particulari-
bus sensibus recepte retinentur. hec poten-
tia in anteriori parte cerebri seu interiori. si-
cut et sensus cōis ponitur. et hic maior est du-
rities ex frigiditate cerebri proueniēs. vbi
et imaginatiua retinet impressiones a sensu
communi receptas.

De vi estimatiua. Cap. 38.

Estimatiua virtus que a forma acq-
sita intentione elicit: que a sensu
non percipiuntur fm quam ouis
fugit lupum: et lupus miseretur filio suo.
hoc autem non posset fieri nisi lupus habe-
ret cognitionem eius individui. et qz hoc in
diuiduum sit natus eius. sicut et ouis app-
hendit lupum sibi noctuum. Ista vero nō
possunt fieri nisi per sensum. Estimatiua
differt ab imaginatione: in imaginatio so-
lū retinet formas apprehensas per sensum
communem et ad imaginationem solaz nō
sequitur affectus misericordie vel tristitie vel su-
ga vel insecutio. Ad estimationē autem sta-
tim sequitur quodlibet istorum. vnde sicut
intellectus practicus se habet ad speculationem.
ita se habet estimatiua ad imaginatio-
nem. et propter hoc estimatiua non penitus
apprehensiuā est. sed etiam motiua: p hoc

qz terminat ad quid moueri debeat animal
et a quo fugere. cum enim animal mouetur
ad cibum oportet imaginem cibi in anima
li esse. Sed estimatiua nō solū mouet: imo
etiam apprehendit. Oportet igitur animal
habere estimationem qua moueatur. Offi-
cium estimatiue est apprehendere intentio-
nes non quidem rationis sed nature. Vnde
de non apprehendit quid sit similis aut no-
men aut verbum vel amicitiam: vel inimi-
ciam cōmode vel incōmode. sicut dictum
est. De virtute ponitur in prima parte me-
die cellule cerebri que calida ē et motu mul-
ti sps ad ipsā. De fantasia. Cap. 39.

Fantasia est potentia cōponēs ima-
gines euz imaginibus. et imagines
euz intentionibus. Eōponit in qz
fantasia imagines cum imaginibus: vt est
apprehendere aliquid esse album vel nigrū
vel diuersas formas componere vel finge-
re chimeras. Eōponit etiā imagines cū in-
tentionibus: vt cū apprehendit ouis formā lu-
pinam esse fugiendā. Eōponit etiā intentō-
nes cum intentionibus vt patet in oue que
apprehendit nato suo prebenda esse vbera
et alienū esse repellendū. Ista fantasia ma-
ior habetur cognitio qz potest haberi in ani-
ma sensibili que est in brutis. per hanc. n. nō
solū scit pntia: sed etiā prouidet sibi in fibri-
rā. Per hanc. n. qdam aialia faciunt sibi ca-
sas. et de cibo pudent in longinquū. p hanc
de illo scit qd sit. idē et de alio qz sit aliud. et
sic de eo oī de quo sntia pferit p modū affir-
mationis et negationis. Per hanc quoqz vide-
mus aliqd eligere aialia: et aliqd refutare.
Ad electionē et refutationē preextigit scia et
discretio. et iō multi dixerūt qz fantasia est ali-
quid rōnis. s. dicim⁹ nō esse verā electionem
aīe sensibilis. s. aliqd sile. Hec a vulgo i bo-
mie vocat cogitatio: cū in cogitare pprie sit
rōnis. Fantasia opatur in sono sicut vigilia
Quā in sonis res videntē pntes hoc est
qz sit reuersio ad sensus cōem. Ista potētia
quā diuicta est rōni sicut ē in hoīe tūc accipit
agēdi et opandi regimē a rōne. Sz. qz rō di-
uerificat fm diuersitate eoz de quibus

ratiocinatio fit. ideo per operationes fanta
 sie multiplicantur in homine vald. Vbi at
 fantasia non est cum ratione. vt est in brutis
 tunc regitur solum fm instinctum natu
 re. Et quia natura vno modo est in haben
 ribus speciem vnam. ideo conceptio fanta
 sie operatur in talibus vno modo. Et inde
 est q' ois hirundo facit vno modo nidu su
 um. Dixerunt quidam philosophi q' iste
 virtutes in brutis potius aguntur qz agat.
 sed in homine potius agunt qz agantur. qz
 bruta mouentur secundum impetum et im
 pulsum appetitus naturalis. Adotus autē
 humani regulantur secundum regimen ra
 tionis. Notandum q' melanchonici et infir
 mi et amantes multas habent fantasias. sed
 hoc non est ex illustratione que fit per ima
 gines rerum sensibilibus. sed ex passionib⁹
 nature et confusione spirituum ascendentiū
 ad cerebrum et caput turbantium. Tales
 enim spiritus diuersarum imaginum inuo
 lutiones faciunt et generant horribiles visi
 ones et conceptiones. Preterea sciendū
 q' bruta citius recipiunt influxus primi mo
 toris qz homines. sicut p' i formica que qn
 cibum colligit infra tres dies non pluit. Et
 gallus tantum suum per tempus variat. qz
 immutationem aure ex i fluxione primi mo
 toris presentunt. Huius dicti hec est ratio
 qm homines multum occupantur circa cō
 ceptiones suas conferendo et componendo
 et diuidendo quare influxiones primi mo
 toris non percipiunt ita cito sicut bruta que
 non sic occupantur in suis conceptionibus
 nec secundum illas operantur. sed tantum
 secundum intellectum nature. Ista vis. s.
 fantasia plurimum impedit intellectum co
 q' minus occupat animam compositione et
 diuisione imaginum: non solum acceptarū
 a sensibus. sed etiam fictarum. maxime autē
 impedit intellectum quando aliquid decele
 stibus et diuinis imprimitur ei. et hoc ideo.
 quia conceptiones tales intellectus non po
 test ferre nec sunt similes imaginationibus
 et fictionibus fantasie. Fantasia vero ponit
 in medio medie cellule cerebri tanquam cē

trum inter memoratiuam et imaginatiuam.
 quia fantasia conuertit se t' p formas quas
 accipit imaginatiua per sensum qz super in
 tentōes quas reseruat memoria. et tuc istas
 formas ac intentiones diuidit ac componit:
 De memoria.

Capitulum.

40.

Memoria autem ē repositorium pre
 m teritorum. Reseruat enim memo
 ria intentiones per estimationes a
 figuris rerum elicitas. Anima per memo
 riam medianribus rebus sensibilibus in
 ipsas reddit res sensibiles que sunt extra ip
 sam. et propter hoc oportet acrum memorie
 duas precedere operationes. quarum vna
 est hoc esse receptum. et hec est operatio sen
 sus cōis. et in hoc memoria incipit. secunda
 est hoc esse conseruatum apud nos quod fit
 per imaginationem. Oportet etiam q' ante
 memoriam quedaz virtus operetur que ex
 figuris rerum diuidat rerum intentiones
 singulares. Differunt imaginatio et memo
 ria. qz ista conseruat spēs rerum hec conser
 uat intentiones spēs. Sciendū quoqz q' me
 moria differt a reminiscētia. quia memoria
 discrete et distincte reuertitur ad res compo
 nendo intentiones distinctas cum imaginē
 bus. Reminiscētia siue recordatio est mo
 tus quasi interceptus et abscissus per obli
 onē. et est cum collatione temporis et loci et
 huiusmodi. Reminiscētie enī modus nō
 est vniformis sed causatur in pluribus pri
 cipijs circūstantibus id cuius pprie ē remi
 scibilitas cū sit principiū multoz prius me
 moratoz. Cū enī per memoriā fiat rerum
 apprehensio qd cedem res prius fuerint in
 se v' in sensibus alijs cognite. patet q' si ge
 rem totaliter oblitus est non potest per me
 moriam recordari se esse oblitum. Sed si
 oblitus est in parte. tunc per id quod remā
 sit potest reminisci. sed quādoqz sciuisse vel
 per collectionem reminiscētie pot etiā ad id
 qd oblitus ē redire cū illius adiutorio quod
 remāsit memorie. Alia ē dīa iter memoriā
 et reminiscētiā. qz memoria multa partici
 pant animalia. sed reminiscētia est solius

rationis. quia remiſcentia eſt quedam in-
ueſtigatio que ſine ordine rationis non eſt.
ac ſine deliberatione per que antecedens or-
dinatur ad pñs. Sane cum quis remiſci
vulnerit ea que non eo modo quo per ſen-
ſum. ſed per intellectum apprehēdit hoc nō
ſit p memoriam. quia memoria talia non re-
ſeruat. ſed intellectus cōuertit ſe ſup ea que
habet apud ſe. et ea reducit ad actuz que ha-
beret in habitu. Iſte autem habituz manet
actualiter apud intellectum potentialez qui
eſt locus ſpecierum vniuerſalium. vnde et
vniuerſalia ſpeculata remanent apud ipſuz
tanqz in loco ſue gnationis etiam actu quā-
do illa non conſiderat. Intellectus autem
potentialis ad has ſpēs quas ſichz apud ſe
conuertitur. vel ab eis auertitur quādo vo-
lucrit. Vltimo notandum q memoria po-
nitur in poſteriori parte celebri qui locus ē
ſiccus propter neruos motiuos qui oriūtur
ex ipſo.

De vi ſenſibili et motiua. Cap. 41.

Equitur de vi ſenſibili motiua. hec
mouet quandoqz ſpiritualiter. quā-
doqz corporaliter. Primo mō dicitur
appetitua que mouet dupliciter. aut di-
ligendo. aut odiendo. et diuiditur in concu-
piſcibilem et irraſcibilez per quas appetit aia
bonum. vel inſurgit contra maluz. Ab his
vero duobz. ſ. irraſcibili et concupiſcibili ori-
untur quattuor affectiones. ſ. gaudiū ſpes.
dolor. et timor. Nam ſi pñs eſt qd concupi-
ſcimus gaudemus ſi abſens eſt ſperamus.
Similiter ſi pñs eſt de quo irraſcitur dole-
mus ſi abſens eſt timemus. Senſualitas
autem eſt vis anime ſenſibilis motiue. et ad
idem mouet ad quod concupiſcibilis et ira-
ſcibilis. Senſualitas enim appetit. que
delectabilia ſunt corpori. ac nocua refugit.
Diſſert autem ſenſualitas a cōcupiſcibili et
irraſcibili. quia ſenſualitas magis coniungi-
tur corpi. et ſicut in brutis ita in homine nul-
la lege ſtringitur. quin ſemper in appetitus
rerum ad corpus pertinentium moueatur.
Sed concupiſcibilis et irraſcibilis iungitur
rationi. et prout ſunt in homine frenantur

rationi. ac reguntur virtutibus que fundā-
tur in ipſis. Eſt enim temperantia in cō-
cupiſcibili. et fortitudo in irraſcibili. et ſic de
alijs ſecundum q vis motiua ſenſibilis mo-
uet corporaliter. ſic diuiditur in virtutez na-
turalem. vitalem. et animale. quarum pri-
ma ſuum ſuum habet in epate. vt in proxi-
mo principio. cum primum principium eſt
cor. Secunda in corde. tertia in capite. vt i
proximo principio. tamen primum princi-
pium eſt cor. Virtus naturalis eſt motiua
humorum. vitalis motiua pulſuz. anima-
lis eſt motiua membrorum. Dicimus q vir-
tus naturalis eſt motiua humorum mediā-
tibus arterijs et venis que radicantur in
epate ſim Valienum. ſed ſim Ariſtolelem
radicantur in corde. et hoc per ſpiritum na-
turalem. Eſt autem virtus naturalis ſub-
ſtantia ſubtilis et aerea vi caloris i corde ge-
nerata hec ſanguinem ad ſingula membra
impulſat. ex quo corpus vegetatur. Virtus
vitalis eſt motiua pulſum mediātibus ar-
terijs que radicantur i corde. Spiritus aut
vitalis eſt idem qui et naturalis. Idem di-
co in ſubſtantia. ſed diſſert in virtute. ſ.
per arteriaſa d membra corporis ſe diſ-
fundens viuificat ipſum corpus tanqz in-
ſtrumentum. Virtus animalis eſt motiua
membrorum mediātibus neruis qui ra-
dicantur in capite. et hoc per ſpiritum ani-
male. Eſt autem ſpiritus animalis idem
qui et naturalis. et vitalis. ſed animalis dicitur
cum ad cerebrum deuenit. hic ceteris
ſubtilior per neruos ad organa ſentiendi di-
rigitur vi ſenſus et motus ſecundum locuz
exinde generatur in corpore animalis. Eir-
ca vires iſtas deniqz ſciendum eſt q cū vir-
tutes animales intendunt. tunc naturales
remittunt. ppter hoc in hoie dedito ſtudio
vel meditationibus minus opatur virtus
nutritiua et generatiua. et augmentatiua. ex
quo pz q cōcupiſcentia carnis domatur in
viro ſtudioſo. Vnde ait Hieronymus
Ama ſciam ſcripturaruz. et carnis vicia nō
amabis. Preterea quando virtutes aiales
remittuntur. naturales incēdunt. ſicut patet

In somno qui describitur esse quies virtutum animalium cum intentione naturalium
De potentia anime rationalis.

Capitulum. 42.

Ria sunt in aia ut ait ph^o. 3°. de aia scilicet potentie. habitus. et passiones. Potentie quidem sunt innate. habitus autem sunt acquisiti vel infusi. passiones vero sunt illate vel innate. Habitibus enim sunt acquisiti. ut patet in scientia et virtute politica. Nam ex frequenti studio homo acquirit scientiam et ex frequenti bene agere fit homo bonis bonitate virtutis politicae. Sunt et habitus quandoque per acquisitionem. sicut in infusione. sicut sapientia fuit infusa Salomoni. et virtutes theologice auferuntur quotidie puulis in baptismo et etiam penitentibus in iustificatione et ex actibus non generantur tales habitus. sed potius ex talibus habitibus eliciuntur boni actus ex potentia. unde in habitibus acquisitis sequitur. quales sunt actus tales sunt habitus sicut in habitibus infusis est contrarium. scilicet quales sunt habitus tales sunt actus. Est tamen verum quod sicut habitus acquisiti generantur per actus ita et generantur per actiones. sed non meritorias in quantum tales. Passiones autem sunt illate ab extrinseco. vocantur autem passiones per receptiones obiectorum. Sumuntur et aliter passiones ut dicantur affectiones sicut dolor timor spes et gaudium.

De divisione potentiarum anime. Capitulum. 43

Unce ad divisionem potentiarum anime accedamus. Per 3° de aia igitur dividit principaliter anime potentias in cognitivam. et motivam. quas theologus appellat intellectum et affectum. ipsum autem affectum intelligit voluntatem. Potentiarum autem aie quedam sunt separate a corpore. ut velle. et intelligere. secundum quas anima non vivit corpore. sed vivit viete corpore. scilicet fantasia que sic habet se ad intellectum sicut color ad visum ut ait philosophus 2° de aia Quedam vero sunt vires inseparabiles a corpore. ut vegetabiles. et sensibiles quantum ad operationem. et quantum ad essentiam. ut in brutis. Sed in homine separantur vires iste a corpore quantum ad essentiam. licet anima operationes

eorum exercere non possit extra corpus. In brutis vero simpliciter percipit quantum ad utrumque. Item anima potentias quasdam habet convenientes cum brutis. ut est sensualitas. sensus particulares. sensus communis imaginatio estimatio. memoria. Quasdam habet non convenientes cum illis. ut est ratio. et intellectus. et habitus motus. Item anima habet vires quasdam quo ad se. ut est ratio. voluntas. liberum arbitrium. quasdam habet quo ad corpus permissum. ut est vis naturalis. vitalis. et animalis de quibus dicitur est supra cap. 41. Et iam dicitur patet quod potentie quedam sunt organice. quedam non Item ex predictis colligitur quod anima rationalis omnes potentias habet vegetabiles et sensibiles. sed non in quantum rationalis est. Verum in quantum rationalis est addit intellectum liberum arbitrium et habitus motus. Et hoc quod dicit Gregorius. Vis inquit creature aliquid commune habet homo. Habet namque homo commune esse cum lapidibus. vivere cum arboribus. sentire cum animalibus intelligere cum angelis. Quicquid enim virtutis aut nobilitatis habere potest nature inferiores habet et superiores. sed perfectioris modum et nobilitatem propter hoc manifestat quod omnes vires quod communicantur brutis differunt specie. prout sunt in nobis et in brutis.

De differentiis potentiarum ipsius anime.

Capitulum. xxxviii.

Datur assignatur differentie virtutis intellective. Prima datur secundum differentiam nature sic intellectus divinus datur in agente et possibile. scilicet datur secundum differentiam obiecti. et sic dividitur intellectus in speculativum et practicum. tertius assignatur secundum differentiam dignitatis. et sic dividitur ratio in partem superiorem et inferiorem quarta datur secundum comparisonem ad actum et sic dividitur intellectus in habitum et in actum. in habitum quidem cum potest intelligere quantum vult. In actum vero cum actualiter ad intelligibile se convertit. Differentia vero intellectus in effectum et eius qui dicitur adeptus sumitur secundum maiorem et minorem perfectionem ipsius intellectus possibilis. Nam cum intellectus possibilis recipit species cum lumine intellectus agens tunc dicitur intellectus

in affectu. et etiā in habitu. Intellectus ho-
cum recipit pfecte lumen secundum forma-
lem cōiunctionem. tunc vocatur intellectus
adeptus. Diligenter autē notandū ē q̄ om-
nes differentie intellectū iā predicte sumun-
tur vel secundū actū. vel secundū habitum
vel secundū modū intelligēdi. et nulla sumi-
tur secundū diuisionē potentie cognitive.
nisi prima tm̄. secundū quam diuiditur in a-
gentem et possibilem.

De modo cognoscendi. Cap. 45.
Es cognoscit aliter deus. aliter an-
gelus. aliter hō. Ipse quoq; hō alit̄
cognoscit deū per intellectū. aliter p
creaturas. Intellectus enī diuinus cogno-
scit res et se ipso. Intellectus autē angeli co-
gnoscit res p spēs sibi concreatas que sunt
similitudines rerum. Sed intellectus hu-
manus cognoscit res per species abstrac-
tas. a rebus particularibus per sensum pri-
us cognitis. Vnde sciendum q̄ sicut sen-
sus cognoscit res presente obiecto. et sicut
imaginatio cognoscit absente obiecto. et ta-
men cum appenditis materie ita intellectu
cognoscit sine appenditis materie sub intē-
tione vniuersali. Alia igitur per intellectū
aliqua aliter cognoscit omnia et attingit. Co-
gnoscit enim deum supra se et seipsam in se
et angelos infra se. et quicquid celi ambitu
conuenit infra se. Quid sit autem modus
cognoscendi deum. nota q̄ intellectus hu-
manus non cognoscit deum per abstractio-
nē sicut alias res. et hoc ideo est. q̄ similitu-
do abstracta simplicior est illo a quo fit ab-
stractio. deo autem nihil simplicius ē. Alia
ratio est quia in abstractione oportet esse p-
ticulare et vniuersale. particulare quidem a
quo fit abstractio. vniuersale autē. s. seipsum
abstractū. sed nihil horū cadit in deū. Scie-
dum præterea q̄ per sensū cognoscimus p-
ticularia. sed per intellectum vniuersalia. et
quando se intellectus conuertit ad particu-
lare vt ipsum apprehendat. tunc similitu-
do abstracta a particulari erit vniuersalis et
non particularis. Itē nihil venit in intellec-
tum nisi per sensum. et hoc fit duobus mo-

dis. s. vel simpliciter. vel per accidens. sim-
pliciter quidē vt quando intelligimus sen-
sibilia prius per sensum apprehensa. Per
accidens autē. vt quando intelligimus insen-
sibilia p effectū. Notandū est et q̄ aliud est
rem per cognitionem in intellectum veni-
re et aliud est in re iā intellecta versari. quia
tunc cognitio rerū per sensum venit in in-
tellectum. sicut dictum est. sed cum intellec-
tus iā apprehendit. tunc delectatur et nego-
ciatur in illa. etiam sine sensus admīculo
ad cognoscendū ista plenius nota vtrunq;
vex esse. s. q̄ particularia cognoscunt per
vniuersalia et contra. vniuersalia cogno-
scuntur p particularia istō sic p3. q2 duplex
est vniuersale. vnū. s. prout est abstractū. et
aliud consusum videlicet secundū q̄ ē in p-
ticulari. Dicimus ergo q̄ ad cognitionem
vniuersalis abstracti venimus p particula-
ria. sicut p3 in pueris in quibus prius opa-
tur sensitiua q̄ intellectiua. quia prius co-
gnoscunt particularia p sensus et postea vni-
uersalia p intellectū. Sic et philosophi inue-
nerunt modū argumentandi p inductionē
quia ex multis propositionibus particularibus
vnā conclusionē faciunt vniuersalē h mo-
do. Socrates ē animal. Plato est animal.
Licero est animal. ergo ois hō ē aīal. Ecō-
trario ē in vniuersali confuso. qm̄ per tales
vniuersalē venimus in cognitionem parti-
cularium. sicut p3 quando videmus hoīes
a remotis. tunc nō cognoscimus. nisi eius
subām corpoream. sed postea per motū cer-
nitur esse hō. tandē cognoscitur esse pe-
trus. Nota q̄ secundū pbm̄ in libro de sen-
su et sensato plura scire possumus. sed vnū
solum intelligere. qm̄ scire dicit habitum p
quem plura scimus. intelligere autē dicit ac-
tum qui non potest in intellectu esse dupli-
catus. intellectus enim ad vnū solum se po-
test actualiter conuertere. et hoc p3 q2 quan-
do quis agit duos actus rationis simul vno
tēpore vnus ē intellectus et alius memorie
sive cōsuetudinis. verbi grā. Aliquis dicit
horas et querit in libro concordantias. vel

numerat denarios. vnum illorum .s. quera
re concordantias est actus intellectus: sed
aliud. s. dicere horas est actus memorie. si-
cut etiam animal brutum sine regimine in-
tellectus vadit ad domum ad quam sepe vivit.
Itē nota q̄ ad intelligentiā rei nō requirit p̄-
ntia rei intelligibilis: sed p̄ntia similitudinis ei⁹ m̄-
q̄ res nō cognoscunt essentia: sed per simi-
dinē. ⁊ inde est q̄ intellectus apprehēdit re
nota sicut propinqua.

De intellectu agente ⁊ possibili. Ca. 46
Hinc de intellectu agente ⁊ possibi-
li sp̄aliter est dōm. Intellectus igitur
agens est qui abstrahit species
ab imagine siue fantasia. ⁊ sua irradiatione
facit vniuersales. ac ponit res in intellectu
possibili. nam sicut ad visus corpalem extra-
bitur lux abstrahens intentionē colorū. i. si-
militudines a colorato. ⁊ ponit eas in aere.
non q̄dem s̄m essentia. sed s̄m intentionem
i. similitudinē. Sic intellectus agens qui ē lux
aie ponit sp̄s abstractas a fantasia in intel-
lectu possibili. non q̄dem actualiter: sed s̄m
intentionem. i. similitudinē. Quare ar in-
ter imaginationē ⁊ intellectū possibile non
sunt potentie eiusdem sp̄is hec est ratio. qm̄
altera est potentia aie sensibilis. altera aie
rōnalis. intellect⁹ ar possibilis dicitur. q̄ pot
recipere tales sp̄s: sed nōdū suscipit eas cu-
i⁹ crepluz est tabula nuda nullā h̄ns pictu-
rā: potēs est autē habere quācumq̄. Sane cū
intellectus possibilis tales sp̄s recep̄t nō
sicut h̄s supra. ca. 44. vocatur intellectus
in effectu vel in habitu. Luz v̄o illustratur
multitudine sp̄erum sensibilium tunc est intel-
lectus adeptus. Qualiter autē iste sp̄s re-
mancant in intellectu possibili: vel quali-
ter ad eas fiat per reminiscentiā p̄uersio et
reuerſio habes supra in ca. 40. de memoria
Doro intellectus agens ⁊ possibilis disse-
runt: sicut lux ⁊ illuminati sicut p̄ficiens ⁊ p̄-
fectibile. q̄ vt dicit p̄b̄s. intellectus agēs est
omnia facere: sed intellectus possibilis est si-
eri. Et vt plenius innotescat notandum q̄ si-
cut ad hoc per speculum aliquid videatur.
tria sunt necessaria. s. speculum quod aptuz

natum recipere impressione in corporū obie-
ctorum. color autem in corporibus obiecto-
rum qua mouetur color corporum obiecto-
rum que sine luminis influxu quantum
cumq̄ obijciuntur non sūt receptibiles a spe-
culo. sic similiter ad hoc vt aliquid in intel-
lectu videamus oportet q̄ sit intellectus possi-
bilis qui aptus natus est recipere sp̄s quēz
admodum dicitur est de speculo oportet eti-
am q̄ sint species speculate apud intellectus
possibilem qui habet ipsas habitu cum sit lo-
cus specierum vniuersalium. Sed sicut color
in corpore non mouetur: nec species nisi
mediante lumine imp̄muntur in speculo:
sic nec fantasia nata erunt actu intelligibilia.
nisi intellectus agens irradiet ⁊ diffundat su-
per eum lumen suum sicut lux super colores
vt sic s̄m actum intelligibilia efficiuntur.

De intellectu speculatio ⁊ practico. Ca. 47
Equitur de intellectu speculatio et
practico qui ambo in cognitione cō-
sistunt. sed in hoc differunt: q̄ intel-
lectus speculatio cognoscit verum in ra-
tione veri: practicus autem cognoscit veruz
in ratione boni. Item intellectus speculati-
uus vocatur cognitio speculatio: sed practi-
cus dicitur cognitio affectiua. Itēz finis spe-
culatiui est verum. finis autem practici est
opus. Item per speculatiuum intelligimus
recte. sed per practicum recte viuimus. In
tellectus practicus vocatur operatiuus. quia
dicitur a parari quod est operatio. Item in-
tellectus practicus diuiditur in rationem et
syndereſim. Ratio autem diuiditur in par-
tem superiorem ⁊ inferiorem de quibus per
ordinem dicendum est.

De ratione ⁊ partibus eius. Ca. 48
Ratio autem est vis anime non solū
cognitiua: sed etiam motiua. Ideo
autem cum iudicat aliquid esse bonū
vel malum ⁊ ibi s̄sistit tunc dicitur cog-
nituiua. Si autem procedit amplius ⁊ iudi-
cat bonum vt fiat sic dicitur motiua. si vero
ad hoc vltimum p̄cedit vt non soluz iudicet
esse bonum vt fiat: sed etiam id appetit. sic di-
citur liberum arbitrium. quoniam liberum

arbitriū apprehendit rōnem ⁊ voluntatem
Ratio prout se habet ad bonum particula-
re dividitur in partem superiorem ⁊ inferio-
rem. Superior pars diuina ⁊ eternis in-
tendit. Inferior autem de transitorijs iudi-
cat ⁊ ea disponit. Itē superior pars accipit ra-
tiones per leges diuinas: vt hoc est facien-
dum quod de nepecepit. Pars aut inferior ac-
cipit rōes p leges humanas. vt hoc est faciē-
dum qd honestum est. vel qd expedit recip.
Item superior pars rōie dicit vis. qz vsqz
ad contemplationem eternorum se extendat:
differt tñ ab intellectua. qz intelligentia ne-
gociatur in eternis per modum rationis vt
intentionis. Ratio autem non sic: sed con-
ferendo ⁊ ratiocinando. Differt autē ratio
alio modo ab intellectu: qm intellectus ap-
prehendit esse rei absolute. ratio autem cum
colleone vnus ad alterum. inferior. Vt pars
rationis dicitur multipliciter. que circa res
corporales versusur conjunctione est sensuali-
tati. ⁊ sepe allicitur ab ea: videt enim semp
porrigi pomum sibi. illecebram vicinam.
Ratio tamen inferior ⁊ superior differunt
in essentia sed differunt in officium. Exem-
plum de oculo sursum ⁊ deorsū aspiciēte.
De anime motus. Cap. 49.
Primum motiuarū anime rationa-
lis est diuisio. Diuisiō. n. vis mo-
tiua in imperatiuam ⁊ consiliatricē
⁊ effectiuam ⁊ consiliatricem simul ⁊ effecti-
uam. Vis imperatiua est liberum arbitri-
um ⁊ synderesis. Consiliatrix est ipsa vero
que diuiditur in partem superiorem ⁊ infe-
riorem. Vis effectiua est voluntas que di-
uiditur in thelesyn ⁊ bulisyn. Vis que si-
mul consiliatrix est ⁊ affectiua est ipse intel-
lectus practicus. De voluntate. Cap. 50.
Inter dictas potentias primo dicē-
dum est de voluntate que inter ce-
teras motiuas est precipua cu in se
generalis motor omnium virtū. Lum est
intellectus apprehendit aliquid vt bonum
voluntas in perat virtibus astrictis ipsis or-
ganis. sicut vsus ad videndum. auditui ad
audiendum: ⁊ sic de alijs sensibus. Simili-

ter in motu locali voluntas imperat virtuti
aniniali que est in nervis ⁊ in muscolis. et
ita mouet ad ambulandum vel currendum
⁊ ad huiusmodi similia: s; fallit istud in po-
tentijs anime vegetabilis: in quibus volun-
tas suum imperium non exercet. Nutriti-
ua generatiua ⁊ augmentatiua non sim no-
strum arbitrium: s; naturaliter operantur.
Voluntas autem in duas diuiditur partes.
s. in thelesim ⁊ bulisim. i. voluntatē natura-
lem ⁊ deliberatiuam: quarum prima. s. vo-
luntas naturalis dirigitur per sinderesim.
secunda vero scilicet deliberatiua per ratio-
nem. Nota q voluntas proprie ⁊ stricte est
tantummodo rationabilium. sed large dici-
tur etiam brutorum esse. improprie vero
quasi metaphorice. dicitur etias esse vegeta-
bilium. vnde voluntas primo modo sum-
pta scilicet prout est rationabilium proprie
voluntas dicitur. Secundo modo prout est
brutorum vocatur proprie desiderium.
Tertio modo prout est vegetabilium voca-
tur appetitus inter potentias nulla est libe-
rior qz voluntas. quia nec obligatur orga-
no sicut imaginatio ⁊ estimatio ⁊ huiusmo-
di: nec cogitur a bono: sicut intellectus cogi-
tur a vero. Vires autem affixe organis
immutantur necessario imutato organo: qui-
bus omnibus voluntas caret. vnde ait Au-
gustinus. Nihil adeo i nostra potestate est
sicut voluntas. Si autē scire volueris qua
re voluntas non cogitur a bono sicut intel-
lectus a vero: hec est ratio. quia citra pri-
mum nihil ita bonus quod non aliquid im-
perfectionis habeat. sed aliquid ita verum
est q nihil falsitatis habet: vt in hac propo-
sitione quodlibet totū maius est in sua par-
te. vnde talis vero cogitur ⁊ intellectus assen-
titur: sed voluntas nullo bono creato cogi-
tur adherere. item voluntas videtur inter-
dum cogi per inordinatum appetitum pro-
pre voluntas quandoqz trahit homines ⁊ al-
licet vt bonum spnat ⁊ incommutabile. ⁊ re-
bus mutabilibus adhercat. sed huiusmodi
coactione libertas quedā est. vnde Aug.
Quine peccatum adeo est voluntarium: a

qd si non est voluntarium non est peccatū:
De synderesi. Capitulū. 51.
Synderesis via est motiva que sem-
per nata est tigi in superioribus na-
turaliter mouēs & stimulans ad bo-
nū. & abhorēs malū. & istū nunq̄ est errās
neque secūdu synderesim est peccare. Scien-
dum q̄ ois synderesi nunq̄ extinguitur to-
taliter etiā in diabolo & in damnatis re-
manet in illis aliquis actus. Synderesis i-
quantum ad instinctum boni. & q̄stum ad
displicentiam mali culpe absolute conside-
rate extincta est in diabolo & i dānatis. se-
cundum vero q̄ culpa cōparatur ad penāz
sic non est extincta in illis synderesi etiā in
hunc modum remanet in pena. Isa. ca. 66.
Dermis corā nō morietur. Adnūgitur dis-
plicentia mali in comparatione & colloe ad
penam.

De conscientia. Capitulū. 52.
De nomine conscientia cōponitur
ab hac propositione. cō. & hoc noie
scientia unde conscientia dicit duo-
s. scientiā. & secundū hoc conscientia est ha-
bitus naturalis. nō solū cognitiuus. sed et
mouiuus. inclināt. n. aīam ad prosecutionē
boni: & fugam mali. aliō modo dicit consci-
entia acceptionem ex parte rationis. qd̄ no-
tatur in hac p̄positione cum. Primo igitur
modo prout p̄scientia ineludit scientiā in se-
bz se sicut superius. & coniungitur syndere-
si. & semper ē recta. 2° nō coniungitur ma-
gis rōni. & sic se bz sicut inferius. hoc modo
recipit errorem & conturbationem. in cōsci-
entia. n. ex parte inferiori bene potest accid-
re error. Nam ratio cum conscientia parti
inferiori iūgitur: & habet versari circa parti-
cularia in quibus sepe contingit errare. si-
cut p̄ in sigillo conscientie in quo synderesi
ha p̄ponit maiorēz sic. nullum malum esse
faciendū. rō affinit minorēz. s. hoc est ma-
lum conscientiam concludit: ergo nō est fa-
ciendū. Circa p̄mam nō est error. Circa
secundam quāq̄ est error. & ex hoc falsitas
in cōclusionē quandoq̄ oritur. Cauenda ē
conscientia nimis larga & nimium stricta.

Itaz prima generat p̄sumptionem. scdā
desperationem. item p̄ima dicit sepe malū
bonū. scdā econtra bonū malū. item p̄ima
sepe saluandū. scdā econtra dānat sal-
uandū. nota q̄ aliud est conscientia aliud ē
timor conscientie. tūc. n. est p̄scia q̄ q̄ sen-
tentialiter iudicat aliquid esse faciendū vel
vitandū: & contra talē conscientia facere.
etiā si sit erronea peccatum est. Sed con-
tra timorē conscientie facere nō semp est pec-
catū. q̄ talis timor non est semper ex diffini-
tina snia rationis per quā iudicat se teneri
ad aliquid: sed ex eo q̄ vacillat inter dubia
sciens quid sit melius. vel ad qd̄ teneat po-
tius. cum tū non ommitteret quicquid sciret
esse placitū diuine voluntati. De conscientia
quoq̄ faciendū q̄ quandoq̄ respicit. p̄tere-
ritum quandoq̄ p̄sens: quandoq̄ futurū
nā conscientia accusat de p̄terito: remunerat de
p̄senti & p̄cauet futuro. P̄terita nāq̄
respicit vt quando conscientia' mentē repre-
hendit de malo cōmissio. vel de bono omis-
sio p̄sita aut respicit contradicendo ei cuius
p̄ conscientiam hēmus oppositū. p̄ utura quo-
q̄ respicit: vt q̄ instruit & stimulat mentes
ad ea faciēda. vel vitāda ad que conscientia ip-
sa iudicat nos teneri. q̄ autē conscientia se extē-
dat vt dictū est tā ad facta q̄ ad fiēda pōt
colligi ex diffinitionibus conscientie que tales
sunt. Ioannes Dama. Conscia est lex itel-
lectus nostri. Basilius. Conscia est ratio-
nale iudicatoriū. Diffinitiones magistralēs
sunt iste. Conscia est cognitio sui p̄ius. itez
conscientia est habitus animi agendorum.
Item conscientia est habitus boni & mali
discretiuus. Item conscientia est credulitas
intentionem ad aliquid faciendū vel non
faciendū animi deliberatione firmata.
Error conscientie octo modis causatur.
Primo ex ignorantia. quando scilicet ne-
scit quicquid sit eligendū vel declinan-
dum. De tali errore dicitur secundo p̄sa-
ralipomenon. 20. Cum ignoramus quid
agere debeamus hoc solum residui hēmus
v̄ oculi nostri ad te diligantur. secundo ex
negligētia vt cū quis negligat conscientiam di-

ferre. vel si nescit se expedire negligit: nisi ab alijs querere. Tertio ex superbia. ut quādo quis humiliat intellectum suum ut melioribus et sapientioribus se velit credere. Contra quod **A. p. 2. corin. 10.** Captiuantes eam intellectū vestrū in obsequium xpi. hoc est quod glibet in credendis plus de consensu dei quam sibi. et in agendis plus de alijs credere quam sibi. 4.º ex singularitate qua homo sequens sensum proprium non conformat se alijs. nec sequitur vias cōsuetudinū bonorū. De his **Numeri. cap. 1.** Extrema castroz sumptus ignis. 5.º ex affectu inordinato qui sepe inclinatur ad id quod homo tunc appetit. et sic facit eā a sua rectitudine declinare. **Seneca.** Perit omne iudicium cum res transit in affectu. 6.º ex singularitate: quia quis timet non timenda secundum rectum iudicium rationis. **Isa. cap. 30.** Dicite pusillanimes confortamini et nolite timere. 7.º ex propter tate qua homo se credit esse positum iter duobus peccatis. quorum alter sit impossibile declinare. Sed sciendum quod propter eas nihil est simpliciter potest inquis esse propter eas secundum quid. id est secundum errorem conscientiam qua deposita erit liberatus. 8.º ex humilitate et cordis puritate **Gregorius.** Bonarum mentium est tibi culpas agnoscere ubi culpa non est. Error primis septem modis acceptus reprehensibilis est. nemo vero modo laudabilis est: imo nec error dici debet. sed humilis suorum defectuum cognitio. dummodo non sit nimia.

De operibus anime. Cap. 53.
Anima secundum diuersas potentias multas et diuersas habet operationes. Ipsa enim cognoscit verum per intellectum speculatiuum affectat bonā per intellectum practicum. Discernit autem conferendo inter bonū et malū verum et falsum per rationem. Discernit simul et elegit per liberum arbitrium. Consentit per voluntatē. Inuenit medium per ingenium simulat ad bonum per synderesim. Anima etiam in actibus suis ordinem habet. nam quod sensus percipit imaginatio representat. cognitio format. ingenium inuestigat. ratio iudicat. memoria

seruat. intelligentia apprehendit. et ad contemplationem adducit. Anima propterea cognoscit res prius per sensum. ab his vero per imaginationem. res autem in materia per presentiam sui. In semetipsa autem seipsum per reflexionem sui supra se. Anima alios habet actus pertinentes ad corpus. sicut est vegetare per virtutē naturalem sentire. per virtutem animalem: et viuificare per virtutē vitalem. de quibus dictum est supra.

De quantitate anime. Cap. 54.
Anima cum sit simplex non habet quantitatem dimensionum: sed virtutalem. unde patet quod anima secundum essentiam non est in toto corpore: sed in parte corporis determinata. et in virtutem influat in toto corpore. et ad hoc ponit **Calcidius** exemplum de aranea que in medio telle sue residens sentit quolibet motum siue interius siue exterius in tela factum. Eodem modo anima in centro cordis posita sine sui distinctione totum corpus sibi vnitum sensificat viuificat atque mouet: nec contra simplicitatem anime est quod dicuntur tres anime esse. scilicet vegetabilis. sensibilis et rationalis. contra intelligentiam superius expressam. Anima quoque quilibet sit simplex. nisi secundum **Boetium** differat in eo quod est. et quo est: sicut et angelus et omne creatum: que omnia differunt secundum rationem vniuersalis et particularis.

De immortalitate anime. Cap. 55.
Animam esse immortalem ostenditur auctoritate et ratione. **Sapientia. 3.º.** **Iustorum anime in manu dei sunt et infra.** Et spes illorum immortalitate plena est. Item in euangelio. **Querent boni nesciunt mortem et non inuenient.** **Ite. 5.** **logē de malis inferni.** **Ibi mors sempiternū finis incipit. et defectus deficere nescit.** Item **30. annis. 6.** **Qui manducavit et bibit meum san. habet vitam eternam.** Item per rationem **Prima** talis est. **Omnis corruptio et contrarietas catur. nihil autem est quod subest anime contrarietur.** Item anima capax beatitudinis est: sed deus ut ait **Augu.** ingentem liberalitate replet omnes creaturas pro captiuearum

ergo confert aie beatitudinē. sed ad beatitudinem spectat vita eterna ⁊ perpetua gloria. **P**ropterea si aia moreretur cum corpore hō non timeretur mortuus. sicut ne lupus. nec canis mortuus. ergo relinquit aliquid viuens post mortē hoīs quod timeretur ⁊ hoc est aia. item cum deus iustus sit habebunt iusti premiū. ⁊ mali penam. sed hoc non fit in hoc mundo. Cū mali videantur florere deducentes i bonis dics suos. vt dicit Job. Boni ergo vbi florēbunt. fiet ergo sic alibi. sed hoc non potest nisi aia sit immortalis. Aug. Transcunt in pñti tri. ⁊ prospera cū tēpore. sed cancellatis manib⁹ more iacob eadem redcunt sine fine māsurā. vt hic tribulati ⁊ afflicti sine fine gaudent. iocundi vero ⁊ ditati penas eternas sustineant. iacobus ca. i. Omne gaudiū existimate fratres. cum in varias tentationes inciditis. Veda super isto verbo. Ne indigimini fratres mei si mali in mundo florent. ⁊ vos patimur. quia non est cūstia ne dignitatis in temporalibus exaltari. sed depūni. Adali nihil habent in celo. vos nihil in mundo. Sed spe illius boni ad quod tenditis quicquid in via contingat gaudeat debetis Hieronymus. Difficile imino impossibile est vt presentibus quis fruatur ⁊ futuris. vt hic ventrem illic mentem reficiat. vt de delictis ad delicias transeat. vt in celo ⁊ in terra appareat gloriofus. Item deus fecit animam ad imaginem ⁊ similitudinem suam. sed deus est immortalis ergo ⁊ anima.

De libero arbitrio.

Capitulum. 56.

Liberum arbitrium est vt ait Aug. facultas rationis ⁊ voluntatis qua eligitur bonū gratia assistente. malum vero gratia desistente. in hac diffinitione simul ponit rō ⁊ voluntas. Rō quidem vt cōsiliari⁹. voluntas autē imperator. nam rō dicit aliquid eē bonum vel malū. Volūtas dicā fiat fiat. nota libertas liberi arbitrij est libera a coactione sufficienti. sed nō libera a coactione efficiēti. nulla enim coactio

exterior ē cū sufficienti vt aliquid fiat. s; quādoq; sit efficiens. vt p3 in multis qui coacti sunt negare xpm per tormenta. qm i huiusmodi coacta voluntas. Voluntas est vt ait Aug. Quis peccōi retrahitur a grā tunc non destruitur libertas liberi arbitrij. q; cecus vel sēssus. vel claudus i foucā cadens quādo extrahitur nō fit eo inuito. Libertas liberi arbitrij triplex est. s. ⁊ necessitate a peccato a miseria. Prima libertas est nature: secunda grē. tertia glorie. item prima ē bonorum ⁊ malorum. secunda tñmodo ē bonorum. tertia ē in celo regnantium. Ex his p3 q; libertas maloz est velle peccare. s; libertas i paradiso fuit posse nō peccare. nec posse turbari. **P**atet ergo q; libez arbitrium est tā i bonis q; i malis. q; i bonis ē tñmodo seruitus miserie i malis autē ē seruitus miserie ⁊ peccati s; in pziā ē liberrimū. qm ois talis seruitas destruit. Nō q; s; de nō possit male facere. ⁊ similiter angelus ⁊ aie bone vel beate. nō est i eis libez arbitriū. q; bonū eligūt ⁊ malū declinat. nō ex infirma necessitate. s; libera voluntate. Eodē modo dō ē de diabolo. q; h; libez arbitriū bonoz tñ sup respuit. ⁊ malū eligit. sed hoc nō factū in eo violenta coactio. s; voluntaria obstinatio. Libez arbitriū h; se i qbusdā indifferenter ad bonū ⁊ ad malū vt i primis parentibus ante lapsū. In qbusdā plus se h; ad malum q; ad bonū. vt i generatis post baptismū. In quibusdā se h; ad bonū: q; ad malū scificatis i vtero. In qbusdā se h; necessario ad malū. vt in infidelibus nō re generatis. In qbusdā se h; necessario ad bonū. vt in confirmatis. sicut fuit beata virgo post conceptionem filij.

De natura corporis humani.

Capitulum. 57.

Omo grece antropos dicitur. i. arbor: euerſa. habet enim caput cum capillis ad modū radices. brachia vero cum cruribus sūt quasi rami. Solus hō est longi ⁊ lati corporis. solus etiā hō est

erecti corporis. et huiusmodi ratio duplex est. scilicet naturalis et moralis. Naturalis ratio est: quia in alijs animalibus habundat in capite. materia terra deprimēs: et deficit calor erigens quod non est in homine. Est et ratio moralis ut. scilicet rectitudo stature corporis attestet rectitudinē mentis sursum ad celestia tendentis. Accidentia autē transmutat corpus: quod forma delectabilis imaginata mouet corpus sicut cristallus. et ideo Auicē. ait. quod multū tristis ac lepra timēs erit aliqui leprosus. sicut econuerso quod corporis passionēs redundāt in aīe turbationē. sicut patet in sono. Item partes corporis humani habent similitudinē totius mundi. quia tanta est distantia inter extremitatis duorum longiorū digitorū vtriusque manus quanta est a vertice capitis vsque ad plantā pedis. sicut tanta est distantia a cenitū capitis ad oppositū tropicū in celo: quanta est ab oriente in occidentem. Elementus humanū ex quattuor elementis compositū est. sed appet terra in ossibus et in carne. Aqua vero in humoribus. scilicet sanguine flegmate. colera. melanconia. Aer continetur in pulmōne. et hoc patet: quia semper in motu est. nam pulmo ventilarum cordis est. ne nimio calore dissoluatur. Sed ignis continetur in corde et ideo inferius est latum. et superius acutū quā formā ab igne retinet. Ad membra corporis triplicia sunt. Sunt. n. quedā redicaria ut cerebra. epar. cor. genitalia. inter que tria prima sunt esse indiuidui in quibus ut supradictū est sedem habet spiritus naturalis vitalis. et aīalis. sed membra genitalia sunt ad conseruationē sp̄ci. alia sunt membra deseruientia: ut vene artherie et nerui. per que vehitur ille triplex spiritus. vt habetur supra. alia sunt membra officia lia vt manus et pedes. et huiusmodi. Sunt etiam membra tam artificialiter ordinata. vt mutuo deseruiāt. nam superiora inferioribus ad ministrant subuentionē. vt pars in oculis. Item inferiora prebēt superioribus supportationē. vt pars in pedibus et cruribus que totū pondus aliorū membrorum sustinent. Item membra impertuntur vtriusque defensionem et ne-

cessariorum acquisitionem. vt patet in manibus et brachijs. Item sic sunt ordinata vt mutuo sibi p̄doleāt. Nam si vnū membrum dolet condolent ei omnia membra: et hoc p̄pter connexionē et colligationē. Item sic ordinata sunt vt quā membrum deficit alia membra eius defectū supplet. vnde videmus aliquos carentes manibus comedere cū pedibus. et alios carentes pedibus cum manibus ambulare. Item sic ordinata sunt vnus membrum periculis se exponat pro alio: vt patet in capite pro cuius defensione alia membra periculis se exponunt. Item magnus dolor in vno membro facit minores in alio non sentire. Item membra quorum motus subest libero arbitrio tam p̄mpta obedientia seruant. vt inter impium volūtatis et executionem operis qua si nulla mora videat et hanc obedientiā videmus seruare oculum in videndo. linguam in loquendo. os in comedendo. manus in operando et huiusmodi.

De physonomia hominis. Capitulum. 58.

Quere membrorum dispositiones secundum artem physonomie diuersos affectus ac mores indicāt in homine. non quia ista signa necessitate iponant moribus hominum. sed ostendant inclinationē nature que tamen retineri potest freno rationis. Sequamur igitur in hoc tractatu huiusmodi artis magistros auctores. scilicet Aristotile. Auicēnas. Constan. et Philomenem. Lorium. P̄dalenotium. incipientes a complexionibus. Ad melanconicos tristes et graves esse dicimus. sanguineos hoc opposita habere videmus. Colerici faciles sunt iras: et flegmatici pigri sunt et somnolenti. Physonomie textus dicit quod masculinus veniens est ad impetus studiosus et animosus. femine autem misericordes sunt et timide. Capilli moles et rari habēs ingenium proloquuntur. Item capilli crispi p̄ncipiāt timidū. et luci cupidū. Item depressi nimium et fronti immitēs sex declarat aīum. et his

concordat capitis vsini capillatura. Item capilli flauis et grossi et albi indicant idociles. Capilli vero subnigri si sint moderate ternes mores indicant bonos. et bonam hominis indicant complexionem. Caput nimis magnum stolidū indicat. Caput autem globosum et breue est sine sapia et memoria. Item caput humile superius et quasi planū infolentis et dissolutionis dat indicium. Item caput oblongum aliquantulum et maleo simili hominem circumspectum ac prouidū indicat. si rons angusta nimis indociles et voracem declarat. lata vero paruitatem signat discretionis. Sed rotunda designat iracundiam. Item humilis et demissa signat verecundiam. et non admittentem turpia. Itz quadrata et moderate magnitudis magne sapientie et magnanimitatis est indicium. Supercilia arcuata que coniunguntur vsqz ad cornu nasi signant subtilem et studiosum in omnibus operibus suis. Si autem ibidem cocunt tristem hominem et parum sapientem demonstrant. Si autem arcuositas declinat ad tempora. et ad gibositatem genarum signant negligentem. Item supercilia si sint longorum et multorum pilorum signant serum et magna mediantem. Oculi qui tanqz guttule nitoris relucēt mores compositos indicant quando varie mouentur vt modo currant. modo quiescant. signant mala reuolui iam in animo. sed nō dum esse perpetrata signant. Oculi glauci splendor tamen micantes signant audacē et peruigilem ad maliciam. Oculi nigri trementes. et obscuri designant potestorem vini. et intemperantiam ueneris. Oculi pupille nigri signant imbecile. et sine virtute animum et lucri auidum. quando autem guttule rubentes aliquantulum ibi sunt et tamen nō apparent animum iustum probum et ingeniosum ostendunt. Vbi autem in nigris oculis guttule vehementer rubent et alique tendunt ad quadraturam. et quedam sunt palide quedam glauce. et circuli qui forim lecus ambiunt pupillas sunt sanguinolenti. et sunt magni oculi et nitor pupilli mo-

ueatur vt mouetur palpebra tales inquantum oculi signant animum qui omnium excedat more ferarum. quicquid enim nectandorum cogitari potest talibus oculis perpetrabile est. nec etiam a domestico cessabunt sanguine. Oculi nimium prominentes rubicundi. et parui linguam declarant effrenatam et corpus instabile. Oculi acute intuentes si sunt humidi indicant hominem veridicum ac in agendis velocem prouidū qz. Oculi qui frequenter clauduntur. et frequenter referantur timidum ac imbecilem declarant. Oculi multe apertionis signant stultum et inuerecundum. Si autem multe clausure sunt signant mobilem et inconstantem in omnibus factis suis. Aures prominentes et valde magne signant soliditatez et garulitatem. et imprudentiam. sed valde parue malignitatis sunt indicia. Aures nimium rotunde indocilem signant. Aures oblonge et anguste inuidie signa sunt. Aures iacentes et supra caput applicate pigriciam designant. Venne grasse signant ignauitiam et somnolentiam. nimium autem tenues malignitatem. Venne rotunde inuidie arguuntur. Mares patule alacritatis et fortitudinis dant indicium. longe vero tenues mobilitatis signum habent. Marium autem pars que iuxta frontem est. si nec alta nec humili. sed equali linea descendat virile signum est. et constantiam demonstrat siue prudentiam. Mares minores debito furibus assignantur. Omnis vultus cum plenus est et crassus ignauum et volupatibus deditum signat. vultus dependēs cogitorem subdolum indicat. Labia tenua in ore maiori si superius labiuz aliquantulum exuperet super inferius magna nimium indicat et fortem. Tenua vero et parui oris imbecilem animum et versutum indicant. Labia vero soluta aliquantulum ab ore dependentia inertem demonstrant.

Mem in asinis et equis antiquis hoc signum inuenitur. Os paruum conuenit tam vultibus mulierum qz hominibus effeminatis. Os quod ultra modum di-

latatur voracē indicat. et immitte. et impius. Talis enim oris ritus marinis monstris conuenit. Adentum prolixum aliquantulus demonstrat minus iracundum et minus perturbatum. Qui paruum et breue mentū habent inuites sunt et inuidi. Hoc enim plato ad serpentes pertinere referebat. Uilius est mentum comensuratum: secundum aliquid ad quadraturam accedens. Adentum si ipso litum distendatur dolis assuetum ostendit. Vox exilis similis voci ouium aut caprarum stultitie habet indicium. Quod autem in modum apium de facili sunt leues. Vox tenuis quasi lugubris tristitiam indicat et suspiciosum. quorum vox in nares incurrit. ita ut nares consonent mendaces sunt et maliuoli. ac malis alienis gaudentes. Lennis longa et tenuis eum signat qui maligna mediatur. Lenuit rotunda probat virtutem animi et corporis humilitatem. Lenuit breuis indicium est eius qui cum temeritate audax est. Lenuit nimis erecta insolentem et contumacem dicit. Pectus quidem multis carnibus congestus in dociles et ignaros indicat. Pectus quod longius est quod venter prudentem indicat. Pectus si numerate pilorum cum vertice tegatur signat hominem instabilem et animimum sine religione et pietate. Cum autem solum pectus capillos prefert animosus designat. Humeri tenues et qui in acumine acumine erecti sunt insidiosum indicant hominem. Brachia quando in tanta prolixitate extenduntur ut erecto corpore extremitas medij digiti appropinquat ad genu. licet forte mensura quattuor digitorum deficiat huiusmodi dicit homines et fortes. cum autem prolixitas. hec ad femur definit. vel paruum vltra declarat homines maliuolos et malis alienis gaudentes. Manus nimium breues et exigue: fortes designat et sagaces. Lasse manus si digitos breues et vltra modum habent declarant tergiversorem insidiosum et furem. Manus indomitae. id est intorte et tenues loquaces signat et voraces. Ungues abij et plani et molles ac tenues ac obrutiles et bene perlucidi optimum ingenium indi-

cant. Ungues influxi et curui imprudentes indicant et rapaces. Ungues breues nimium declarant malignum. Digniti collecti et globati auarum dicunt et malignum. Digniti parui et tenues stultum demonstrant. Digniti vero parui et grossi inuidum indicant et audaces. Latera tenua et angusta et depressa timiditatem indicant. Latera reflecta carnibus et dura ostendunt homines in docilem. hec enim ad ranas secundum platonem referuntur. Pars cruris que sub genu est que vocatur sura quando plena est et quasi grauida intemperatum hominem signat et imprudentem. molles sure effeminatis assignantur. Pedes grossi et breues valde in firmum hominem indicant. Pedes nimium prolixi pertinent ad hominem dolosum. Pedes perennes et breues produnt hominem malignum. Qui longis passibus incedunt magnanimitate esse solent et efficaces. qui celeriter incedendo se comprimunt et vultu deducunt atque totum corpus implicat signat timidum paruum et versutum. Qui breues passus habet cundoque accelerat malignus esse dicitur et imbecillis. Color cutis niger versutum indicat. Color albus rubensque fortes animosusque ostendit. Color vehementer albus cuius palore defectu virtutis signat ex nimia victoria fleumatis. Color ignitus lucentibus oculis ad infantiam vergit. Color medius inter nigrum et album qui declinat in brunum si clarus est ostendit virum bonum in genij et bonorum morum.

De regulis generalis physionomic.

Capitulum.

59.

Generaliter igitur tenendum est quod membra que in proportione naturali sunt quo ad figuram. colorem quantitatem. situm. et motum indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Ad ebra vero que non habent proportionem debent in figura. quantitate. situ. et motu qualitatem peruersam mentis indicant.

Propterea plato dicebat q̄ quęcūque fini
 ludo animalium aliquoꝝ in hominibus
 est tales homines etiā talium imitantur mo
 res. Nota insuper q̄ licet per signa men
 brorum naturalium mores hominū cogno
 scantur. non tamen imponunt necessitatez
 sed tantum ostendunt inclinationem natu
 re. nec semper denūciant affectus hominū.
 sed frequentant probabilitē. Item pro
 pter signa proferenda exteriora. de quibus
 dictum est non statim proferendum est iudi
 cium. quia forte signum est per accidens ⁊
 non per naturam. ei forte dictum est per cō
 trariam consuetudinem ⁊ renno rationis te
 netur. vnde narrat Ari. q̄ discipuli hippo
 cratis detulerūt Philomeni excellenti phy
 sionomi figuraz hippocrati. qui pronunci
 auit d̄ ipso q̄ esset vir luxuriosus: Illis au
 tem indignantibus ⁊ culpātibz Philo
 menem. ⁊ q̄ de optimo viro taliter iudicas
 set retulerunt hoc hippocrati. qui confessus
 est philomenem hoc recte iudicasse. ex amo
 re philosophię ⁊ honestatis sui cordis con
 cupiscētiā dixit se vicisse ⁊ accepisse per stu
 dium quod nature fuerat denegatum. De
 niq̄ sciendum est q̄ signa exter. oia non re
 feruntur nisi ad eas passiones que naturali
 ter insunt homini. sicut est ira. concupiscētia
 ⁊ huiusmodi. non aut eas que sunt aie soli
 sicut est musica. geometria ⁊ silia. Scien
 dum quoq̄ q̄ in oculis principaliter consi
 stit omnis perfectio physionomie. ⁊ si oculo
 rum iudicium confirmat ceterorum mem
 brorum iudicium. tunc ratum dixit Arist.
 esse iudicium vt in leprosis. Si autem con
 trariantur tunc preualent iudicia oculorum
 ppter q̄ omnes physionomi affirmauerūt
 oculum esse verum cordis nuncium.

De toto homine.

Capitulum .60.

Quisq̄ expeditum est de omie ex
 p̄ parte mentis ⁊ ex parte corporis.
 nunc d̄dm est de ipso prout est com
 positus ex viroq̄z vbi specialiter d̄nditur dei
 potētiā: q̄ naturas tam distātes coniunxit
 in vnā psonam. s. naturam corporeā ⁊ icor

poream que maxime distant in predicamē
 to substantie. Proterea cum esset vna sola
 creatura que habebat intus cognitionem
 per intellectum vt angelus ⁊ alia que habe
 bat cognitionēz foris per sensum. vt quod
 liber animal brutus fieri debuit cratura ad
 completionem ⁊ decorem vniuersi propter
 perfectionem vniuersitatis que hac duplici
 cognitione esset predita: vt posset legere in
 libro scripto intus ⁊ foris. hoc est in creato
 re ⁊ in opere suo. Vnita est anima cor
 poris multiplici rōne lz separata dignior vi
 deretur. Prima ratio est vt per coniuncti
 onem tam disparatum naturarum erigeret
 mens ad sperandam illam vnionem: quo
 erit inter animam ⁊ spiritum creatus. Alia
 ratio est vt anima seruiendo deo in corpo
 re habeat maius meritum. quia vbi maior
 pugna. ibi maior victoria. ⁊ per p̄sejns ma
 ior corona. Difficultas. n. operis multum
 valet ad efficaciam merendi. Tertia ratio est
 propter complementum vniuersi. Lum. n
 sicut dictum est quedam esse creatura pure
 spiritualis quedam pure corporalis conue
 niens fuit fieri creaturam mixtam scilz par
 tem spiritalem ⁊ partem corpalem. Quarta
 est. q̄ sicut corpus vnum valet ad fructum
 penitentie sic post mortem resuscitatus vale
 bit ad confirmationem stole duplicate quia
 non solum aia. sed etiam corpus premiabi
 tur dore. Quinta ratio est q̄ homo ex defe
 ctu corporis inultam habet materiaz humi
 liationis. iuxta id. Humiliatio tua in me
 dio tui. Sicut aia ex coniunctione ad corp⁹
 plura consequitur bona: sic ⁊ multa contra
 bit incōmoda. Primo peccati originalis in
 quinationē. Job. 13. Quis potest facer mū
 dum de imundo scie conceptus. Secundo
 peccati pronitatem. Gen. 8. Proni sunt
 sensus hominis ad malum ab adolescentia
 sua. Tertio operandi bene difficultatem.
 Prover. 24. Per agrum hominis pigri
 transiui. ⁊ ecce totum suffocauerant spine.
 Quarto intellectus beberdinez. Sapien
 tie. 9. Corpus q̄ corrūpitur aggrauat aiaz
 5º p̄nuā ipugnationē. gal. 5. caro ꝑcupi

scit aduersus spiritum etc. Sexto curarum sollicitudinē. Math. 6. Di. vo. ne solliciti sitis aie vestre etc. 7°. passionū multiplicitate. Job. 3. Homo natus de muliere breui uiuens tempore repletus multis miseris s^o glorie retardationem. gloriam enim percipere non possumus q̄s diu in corpore detinēmur. propter hoc d^o cupiebat dissolui etc esse cum christo.

De proprietatibus hominis.

Capitulum .61.

Proprietates hōis sunt d^o scernere p̄ inter honestū et turpe. vñ et solius hōis honestū in prosequi euz omnia bruta nisi vitia et delectabilia persequantur. Item passiones ordinare adiuicem ratione. Supra mundū per intellectū cleuari et ideo q̄s aliq̄ per adhesionem in terrenis se mundo inferiorē facit tam quasi bonore humanitatis exutus proprietatem accipit bestie ita vt dicatur fieri per concupiscētia porcis. per iram canis. per rapinā leo. et sic de alijs. quod Plato vocauit secundā animarum incorruptionē q̄ quidam male intelligentes crediderunt platonem dixisse q̄ anime excentes de corpore intrabant bestias quod falsum est. Amicitia habere fm̄ omne genus amicitie et in hoc differt a brutis que non habent amicitie specie nisi que delectationis est vel cū nutritiua et huiusmodi. Intellectus theoreticis eminentibus speculari et delectari in talibus. verecundari in turpi q̄ perpetrato p̄pter qd̄ in emēdabilef dicuntur inuerecūdi q̄ in aliquo mutati sūt a rōnis honore pecozinā naturā assumentes. Perfec̄te esse pingale aial eo q̄ legib⁹ ordinatas faciant honestates nuptias. Li- uile aial esse. q̄ distributiones et cobabitaciones et federa pugna perfectas h̄z urbani- tatis ordinatas. Discipline esse p̄cepi- bile propter rationis vsū. Esse animal mā- suctum. Nam p̄pter ciuilitatem h̄z esse ani- mal risibile. Esse animal glorio sum prop̄ perfectas gaudendi rationes que soli p̄- sūnt domini. Esse microcosmus. i. miores mundā eo q̄ de omnibus creaturis aliq̄

habeat hō. v̄z esse cum lapidibus. vegetari cum arboribus. sentire cum animalibus intel- ligere cum angelis ex duplici natura cōpo- situm esse. s. corporali a spiritali creatura- rum esse dignissimā. Esse animal rationale et mortale. Humana fragilitas in hoc consi- stit. q̄ in hōie est assiduitas deficēdi. ipossi- bilitas standi. facultas cadendi. difficultas resurgendi. vilitas nascendi. incertitudo moriendi. Defectus humanus est. q̄ quicqd̄ habemus aliunde habemus imperfecte ha- bemus in super amittere possumus. In ho- mine quoq̄ est moriendi necessitas. sicut fuit in Adam. vel innata sicut est. in nobis vel assumpta sicut fuit in christo.

De primis parentibus.

Capitulum .62.

Omnia bonitas volens cōicare f^o bonum suū cū alijs fecit creaturas rōnales que sumus bonū intelligere: et intelligendo amare et amando possi- dere: et possidendo beata esse. s. cicit autem deus hōiem formandū corpus eius. p̄ mi- nisterium angelorum de limo terre i agro damasceno: et inspirauit in facie eius spira- culum vite. i. animam creauit quam corpo- ri facto vniuit. factus est aut hōmo ad ima- ginē et similitudinē dei potiusq̄ angelus conuenientiam habet hōmo cum deo itus et extra quod non habet angelus. Intus. n. habet conuenientiam fm̄ memoriam intel- ligentiam et voluntatem sicut angelus. Nam sicut a patre est filius. sic ab homine hōmo eiusdem nature. Preter ea sicut de- us p̄elatus ē omni creatare simpliciter. sic hōmo in suo vniuerso. ps. Omnia subieci sti sub pe. etc. Item sicut deus vbiq̄ est. sic anima vbiq̄ est in suo hab tabilitate i cor- pore. non quidem per essentiam sed per po- tentia. Dignitas humana est in hoc q̄ de- us fecit hōinem ratione sapientem. vita innocentem. domino potentem. primū no- tatur in hoc q̄ hō factus est ad imaginē dei fm̄ q̄ ad dei similitudines. 3^m q̄. p̄posit⁹ est hō

sanctis animantibus: et alij creaturis que
 omnia sibi seruiunt. Et nota q̄ volūtatē ho-
 norum hominum non solum subditū cre-
 atura s̄ etiam ipse d̄s. ps. cxxxiii. Volū-
 tatē timentū se faciet. et. Item angeli qui
 deputantur ad custodiam. Item demones q̄
 dantur ad exercitiū bonorū. Item hoies
 boni qui sūt socij tribulationem. Item ho-
 mines mali qui bonos magis promouent
 persequēdo q̄ possent facere seruiēdo. Lor-
 pus tale dedit deus primo homini q̄ anime
 subiectum esset vt esset obtemperans sine
 rebellionē esset propagabile sine libidinē
 esset vegetabile sine mortalitate: esset pro-
 portionabile quo ad complexionem equa-
 lem: esset quoq; anime cōforme vt sicut aia
 erat innocens: et tamen poterat peccare sic
 corpus esset impassibile. vt tamen possēt iū
 mortalitatem incurere. et adeo poterat mori
 et non mori. poterat habere sufficientiam et
 indigentiam. poterat obtemperare et rebel-
 lare. et hoc fuit ratione nature defectiue ex
 nihilo create nec per gloriam confirmate.
 fuit tamen corpus ita conditum vt in eo es-
 set nulla pugna rebellionis nulla promitas
 libidinis. nulla diminutio vigoris. nulla
 corruptio mortis. Nec autem immortalitas
 corporis a deo principaliter fuit ab an-
 ima. sicut ab influente a corpore pro equali cō-
 positione sicut a disponente a ligno vite. si-
 cut a uegetante. a regimine vero diuinc̄ po-
 tentie. sicut ab interiori p̄seruante. et exteri-
 us protegente. factus est itaq; homo abs-
 q; omni culpa et miseria. nec ad culpam ha-
 buit fomitis incitamentum. Insuper da-
 tum est ei quadruplex adiutorium. Primum
 ad recte volendum. qd̄ est conscientia secu-
 dum fuit ad murmurandum contra malū
 et ad stimulandum ad bonū qd̄ est syn-
 deresis. tertius fuit sententia illuminas̄ itel-
 lectum ad cognoscendū deum suū sic seipm̄
 et mundum istum qui factus fuerat p̄ ip̄sū
 quartū fuit charitas accendens affectum ad
 diligendum deum super omnia et proximū
 suum sicut seipsum. Primum duo pertinent
 ad perfectionem naturalium. alia duo ad p̄-

fectionē gratiarum: quorū vnū fuit grātie
 gratis date. s. scientia. reliquā grātie grāti
 facientes. s. charitas. Accēpū homo tripli-
 cem oculū. s. carnis quo videret mundū
 rationis quo videret animū. et p̄emplatio-
 nis quo videret deū. Et sic oculo carnis vi-
 det homo que extra se sunt: oculo rationis
 que sunt intra se oculo p̄emplationis que
 sunt supra se. Motiū dei hūc cuius presen-
 tiam quadā interiori aspiratione cōtempla-
 batur non ita excellenter vt in patria nec ita
 in enigmate vt in via. Res etiam factas no-
 uit quibus omnibus nomia imposuit. Mo-
 titiam quoq; sui habuit. qz qualis factus erat
 sciuit. et quid agere quid cauere deberet in-
 tellexit. fuit quoq; sine penalaribus. qz
 nec c̄surit nec sitit. Item frigus vel est
 labor vel infirmitas cum non leuit nec mor-
 tem expectauit. qz viuus erat ad gl̄iam tras-
 ferendus. Vestibus non eguisset: et nudus
 verecandia nō scisset. natura in eo quo ad
 deformitatem mēbrorum non errasset. Con-
 ceptus fuisse sine pudore: et partus sine do-
 lore fuisse. Adotus membrorum etiam su-
 biecti voluntati fuisse.

De preceptis Ade datis. cap. 63.

Dam factum deus transfudit in pa-
 radisum. et ibi de costis dormientis
 Euas sibi sociam formauit. Hanc
 non fecit de capite ne viro vominarctur nec
 de pedibus ne contentueretur: sed de latere
 vt amoris vinculum probaretur. Duplex
 bonum illis deus preparauit. vnum tempo-
 rale aliud eternum. primum dedit. secundū
 promisit. Ideo duplex preceptum primis
 homo habuit. vnum nature ad custodiē-
 dum bonū datum. Aliud discipline ad pro-
 merendum bonum promissum. et hoc non
 poterat mereri melius q̄ per meram obe-
 dientiam que tunc mera est quando precep-
 tum ex se solo obligat: et non ex alta causa. et
 tale dicitur preceptū discipline. quia per ip-
 sum dicitur quanta sit virtus obedientie.
 Vnde et discipline preceptum dicitur:
 quia vitare lignū scientia non suadebat na-

tura sed disciplina. Preceptum vero nature duplex fuit. unum de conseruatione indiuidui. vt ibi **Gen. 3.** De omni ligno paradisi comedere. Inter que ligna fuit specialiter nominatum vite. et sic dictum est ab effectu. quod corpora primorum parentum debebat conseruare vegetare. Aliud fuit preceptum nature per conseruationem speciei. vt illud. creare et multiplicamini. Circa primum id est preceptum discipline. nota quod aliquid prohibetur. quia malum. **Ero. 20.** Non furtum facies. Aliquid quia occasio mali. **Matth. 5.** Non iurare omnino. sic prelati multa prohibere potest que tamen non sunt expressa in sua regula. Aliquid ad probationem obedientie et tale fuit preceptum deligno vite.

De paradiso. Capitulum. 64.

Quo predictis fultus auxilijs ac cepit locum paradisi terrestris inhabitacionem tranquillam. si vit aut locus ille vt ait Damascenus exaltationis vniuersi preumptuarium qui terra excelsoz est positus. et temperato ac purissimo aere circumfulget. plantis semper et floribus ornatus est. bono odore plenus. nullumque irrationabilium animalium ibi habitat. precipue habetur in **Gen. xi.** quod a domino paradus plantatur fonte qui diuiditur in quatuor capita irrigatur ligno vite ac sciencie boni et mali decoratur. Per cherubim et flammam gladium custoditur. Notandum in super quod ibi nulle sunt tempestates. Due quoque hyemes sunt ibi et due estates. et his fructificant ibi arbores. In vtroque solstitio habent hyemem temperatissimam et in vtroque equinoctio estatem. huiusmodi ratio est. quod paradus sub circulo equinoctiali situs est et semper habet equinoctium.

De casu primi hominis.

Capitulum. 65.

Quidena ergo diabolus felicitatem hominis in specie serpentis ipsam mulierem tanquam fragiliorem aggreditur tentandam quam cum in respiciet du-

bitantem cerneret fortius insiuit. et vincens illam tandem virum illa mediante deiecit. Processit ergo sic? Primo. scilicet querendo cur preceptum deus etc. Secundo. asserendo falsum. nequaquam moriemini. Tertio promittendo. Eritis sicut dii scientes bonum et malum. Processus iste fuit magne virtutis. quod processit experiendo. spellendo. et alluciendo. Scientiam enim accepit interrogatione. impulsit in mendacii assertione. allexit in falsa promissione. Allexit vero diabolus mulierem per triplex appetibile. scilicet per scientiam que est appetibilis rationalis. per excellentiam ad modum dei que est appetibilis irascibilis. per suauitatem eue est appetibilis concupiscibilis. Igitur vir peccauit. quod lignum vitium gustauit. vnde ad penam accepit vt in se sudore vultus sui pane suo vesceretur. Mulier autem in duobus peccauit. Nam superbiuit et vitium comedit. vnde et duplicem maledictionem habuit. scilicet sub viri potestate eris. et hoc propter primum. Itaque in dolore paries. et hoc propter secundum. Diabolus vero in serpente inuidit mentium est deceptus. vnde propter primum dictus est ei **Gen. 4.** Supra pectus tuam gradieris propter secundum terram comedes. propter tertium ipsa conteret caput tuum. Si scire volueris quis eorum plus peccauit. scilicet vir vel mulier dominum est quod plus peccauit mulier quod ad alium et quod ad ipsum virum. Nam mulier plus peccauit quo ad peioris finis intentionem. voluit enim fieri sicut dominus sed vir intendebat non contristare delicias suas: ut mulier peccauit in peius. quod in se. in deum et in primum. ut mulier damnosius peccauit quod plures maledictiones recepit. Vir autem peccauit plus quantum ad originem. quod ex certa scia. Itaque vir peccauit maior in ingratitude. Querunt multi cur deus hominem fecerit qui posset peccare. et ad hoc assignantur plures rationes. Prima est vt ostendatur divina potentia qui solus immutabilis est. omnis autem creatura mutabilis est. scilicet vt declaratur dei sapientia que de malo sit clicere bonum. quod non potuit fieri nisi deus creaturam fecisset vertibilem in malum. tertia vt man-

restetur dei clementia qua xps per mortem
 suam hominem perditum liberauit. quar
 ta vt ostendatur dei iusticia que non solum
 reddit bonis premia. sed etiam malis sup
 plicia: quinta vt homo non sit peioris con
 ditionis q̄ alie creature quas omnes deus
 sic amministrat. vt eas proprijs moribus
 agere finat. vnde et hominem in proprio ar
 bitrio reliquere debuit. sexta e laus huana.
 Laus est enim viri iusti q̄ potuit transgre
 di. et no transgressus. septima e deū vni
 uersi. q̄ opposita iuxta se posita magis elu
 gesunt. ita mali bonos comendat ad inui
 cem copati. octaua ratio est quia boni exer
 citantur et pbatur per malos. Adaz et Eua
 post peccatum de paradiso expulsi sunt sic
 lucifer de celo. et in hac valle miserabilem
 res facti sunt mortales. Nam sicut in celo e
 no posse mori. sic in inferno est semper mo
 ri. In mundo medio posse viuere et posse
 mori. Ex his pz q̄ primus status hois fuit
 innocencie. secundus gre tertius culpe quar
 tus penitentie quintus glorie. Du enim in
 ordinate creuit se supra se cecidit miserabili
 ter infra se. s. a statu innocencie et gratie in
 statum culpe et miserie. Item q̄ factus est i
 obediens suo superiori iusto dei iudicio fac
 tum est vt sibi fieret inobediens suum infe
 rius. s. caro et maxime circa membra virtu
 a gnatuue deseruientia.

De ordine tetatois i nobis. Cap. 66.
 Rdo tentationis q̄ fuiti primis pa
 retibus et in nobis coples. Na si
 cut serpes vbi suggestit. mulier de
 lectata e vir comedit. sic i nobis fm Bre.
 diabolus gregit serpentis officium. sensua
 litas vero que in carne e officium mulieris
 et ro tenet locum viri per consensum. vt di
 cas fm Aug. suggestio serpentis est primus
 motus ex fomite. comestio vero mulieris e
 delectatio cogitationis. s. per inferiorē ptez
 ronis. sed comestio viri est consensus ro
 nis. s. superioris ptis. Per hec eni tria. s.
 suggestione delectatione. et consensum ho in
 tentatione ducitur q̄ tentatio p suggestio
 ne inchoat. sed per delectatione progredit

per consensum ante consumatur sunt ante
 alia tria per que quis in tentationem deine
 tur. s. opus paruum consuetudo. et despera
 tio. Sciendū est q̄ tentatio e triplex. s. a pa
 ma est a diabolo. vel per modum suggestio
 nis. vel per modū afflictionis. secunda e
 a mundo qui voluptate ac vanitate alijcit.
 vel psecutione frangit. tertia est carnis que
 per sensualitatem ac fomite ad peccatu im
 pulit quibus ro consentiens perficit pecca
 tum. Duc sunt spes tetationis. Prima. s.
 diaboli. secūda mundi. et sunt extra nos. et
 non hnt peccatu. vii Aug. Tentatio cui no
 consentitur non est peccatu sed materia ex
 ercende virtutis. 3° mundus tentandi est i
 tra nos. et est peccatum veniale quin primus
 motus est tñ. sed morale est si consensus ad
 uenerit. Contra predictos tentatores dedit
 nobis dñs tria remedia. q̄ cōtra diabolū
 habemus spūs angelicos qui ad bonū nos
 stimulant. et contra insultus diaboli defen
 dunt. Item contra mundū habemus et e
 pla sanctorū. quos no alliciebant mudi bla
 dimenta. nec terrebant supplicia. Item cō
 tra carnes habemus bona naturalia. s. syri
 deresim et vim irascibilem que naturaliter
 nos docent no acquiescere carni. sed spū.
 Habemus etiam gratuita. s. charitate. te
 perantiam. et huiusmodi quibus carnis vi
 tia mortificamus. Est autem differētia in
 ter tentationes que sunt a diabolo. et que sūt
 a carne. Tentationes enim que a diabolo
 sunt sepe oriuntur preter rationem. vt cum
 nup faciatu fame patitur et post longa do
 mitione somno grauitur. tentationes vero
 que sunt a carne frequenter surgunt ppter
 necessitatem. sed interdum exerceunt in su
 perfluitatem. vt si cibus post ieiunium im
 moderate appetitur vel in comedendo me
 sura et modus no tenet. Tentatio multiplex e
 q̄dā e pbatiois hec e adeo sedz q̄ dñs teta
 uit Abrahā. q̄dā exaiatiois. hec e ab hoie. q̄
 dā pcpitatiois. hec e a diabolo q̄ pmos pen
 tes tetauit quedā delectatioes. hec e a carne
 quedā consensus. hec e rois. Tentationū
 quattuor sunt spes. Prima e aspera. hec fit

de laboribus in consuetis in principio con-
 uersionis. Secunda est vana et oritur de spi-
 ritualibus prosperitatibus. ut cum qd de vir-
 tutum successibus gloriatur. Tertia est dy-
 bia. ut qui quis ambigit quid certum de ali-
 qua re tenere debeat. vñ accidit qd senior qd
 qd ad bonum redditur qñ id quod agit bo-
 num esse dubitatur. et prior sit ad malum
 qñ malum esse nescitur. Quarta est fraudo-
 lentia. ut qñ diabolus in angelum lucis se
 transfiguratur sub specie virtutum inducens
 vitium. hec fit quando suadendo honesta-
 tem inducit superbiam. vel dissuadendo dis-
 cretum obsequium inducit nimium carnis
 commodum. vel suadendo iustum iudiciũ
 inducit crudelitatem. vel suadendo miseri-
 cordiam inducit remissionem et negligentiam.
 vel suadendo largitatem inducit prodigali-
 tatem. et sic de alijs. In talibus autem peri-
 culosissimum est. periculum non videre.
 Primum ps. appellat timorem nocturnũ.
 per noctem enim aduersitas designatur.
 Secundam appellat fugitam voluntatem i
 die. quia per diem prosperitas designatur.
 Tertia in appellat negocium perambulã
 in tenebris. et hec propter dubium perplexi-
 tatis. Quartam vocat demonium meridia-
 num. vnde dicit. Nõ timebis a ti. no. a. sa.
 vo. in di. a nego. perã. in te. ab incur. et de
 mo. merc. De his quattuor generibus ten-
 tationum idem ait. Super aspidem quo ad
 primum. et basiliscum. quo ad secundum. et
 conculpabis leonem. quo ad tertium. et dra-
 conem quo ad quartum. Propter predic-
 tas tentationes vel deceptiones diaboli nõ
 sunt etiam licita facienda et hec in quinque ca-
 sibus. Primum est si suadet homini aliquod
 bonum non faciendum ne videamur suis
 consilia consentire. vñd xps ipso suadente
 voluit facere panem de lapidibus. quod tri-
 opus bonum fuisse. Secundum si propo-
 natur aliquod bonum contra legẽ dei. Vñ
 de Achabei volebant comedere carnes
 quas tempore necessitatis comedere licuit/
 set. Tertium quando bonum fit cum scan-
 dalo aliorum prima Corinth. 8. Peccan-

tes i fratres etc. loquitur de idolatriis. Quar-
 tus est quando bonum fit per ostentationẽ
 Job. ca. 36. Si osculatus sum manum me-
 am que est iniquitas marina. saper qd di-
 cit Drego. Adanum suam osculatur qui
 laudat quod facit. et hec est iniquitas mari-
 ma. Quintus cum impedit obedientiam
 superioris. quia licet propter madatam pre-
 lati nunq̃ malum debeat fieri. potest tamẽ
 bonum aliquando propter obiam remitti.
 Remedia contra tentationes. memoria do-
 minice passionis. mortificatio carnis. vile
 exercitium. declinatio occasionum. concu-
 catio principij tentationum.

Explicit liber secundus.
 Incipiunt capitula libri tertij.
 De malo in genere. Cap. 1.
 De peccati diffinitione. 2.
 Quid sit peccatum secundũ rem. 3.
 Quid sit peccatum secundũ nomen. 4.
 De origine peccati. 5.
 De visione peccati. 6.
 De effectu peccati. 7.
 De peccato originali secundũ rem. 8.
 De peccato originali secundũ nomen. 9.
 De primis motibus. 10.
 De morosa delectatione. et consensu pec-
 cati. 11.
 De peccato veniali. 12.
 De effectu peccati venialis. 13.
 De septem vitijs capitalibus in spẽ. 14.
 De superbia. 15.
 De inuidia. 16.
 De ira. 17.
 De accidia. 18.
 De avaritia. 19.
 De gula. 20.
 De luxuria. 21.
 Quomodo septem vitia sint venalia vel
 mortalia. et primo de superbia. siue vana
 gloria. 22.
 De inuidia quõ sit mortale vel veniale. 23.
 De ira quõ sit mortale vel veniale. 24.
 De accidia quomodo sit mortale vel ve-

aiale. nigre ut dicitur in... 33
 De caritate quod sit morale vel veniale. 26
 De Sula quod sit morale vel veniale. 27
 De Lururia quomodo sit morale vel veniale. 28
 De peccato in spiritu sanctum. 29
 De peccato cordis. 30
 De peccato oris. 31
 De peccato operis. 32
 De peccato omissionis. 33

Explicit capitula. Incipit liber tertius.

De malo in genere.

Capitulum primum:

Malum triplex est.

culpe pene et dani. quod opponitur triplici bono. scilicet honesto. delectabili. et utili. Maxime culpe opponitur honestum. pene opponitur delectabile. dano opponitur utile. Malum est vile multis modis. Primo propter suam ordinationem. quod per vilificationem ponitur in loco inferiori in vniuersitate rerum: unde et bene ordinantur. et sicut et ordinate ponitur diabolus in inferno et fur in patibulo. secundo modo vile est propter suam coactionem. Amaritudo. n. conscie cogit hominem a peccato recedere. Iere. 2. Arguete malitia tua. et auersio tua increpabit te. Item in eodem. Vide quod malum amarum est te dereliquisse deum deum tuum Tertio est vile per ipsius mali considerationem. cre. n. quod homo malum videt naturaliter proficit. quod sicut homo naturaliter bonum appetit. ita naturaliter horret. malum et fugit.

De peccati diffinitione. Cap. 2.

Est malum in genere sequitur de malo culpe in specie. Diffinitur autem peccatum multis modis. Primo sic ab Aug. Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat. Item ab eodem. Peccatum est dictum vel factum vel co-

ceptum contra legem dei. Item Amb. Peccatum est pruaricatio legis diuine et celestis inobediencia preceptorum. Item Aug. peccatum est propter incommutabili bono rebus mutabilibus adherere. Prima diffinitio datur secundum causam efficientem. 2. secundum causam malam. 3. secundum causam formalem. 4. secundum causam finalem. In quarta diffinitione nota quod in peccato duo sunt. scilicet auersio a creatore. et conuersio ad creaturam. quorum primum est quasi formale. secundum quasi materiale. Et in actione non est peccatum ratione conuersionis si non fistatur in creatura. sed ratione auersionis in qua est deformitas et peccatum. Quod autem ratione auersionis non sit peccatum principaliter patet. quod potest fieri venialiter quantum ad quod. et quando quis delectatur in creatura plus debito. sed tamen circa deum. quoniam etiam quod potest delectari in creatura sine omni peccato. ut cum delectatio naturalis est tamen. secundum quod visus delectatur in viridi: et gustus in dulci: et sic de alijs. Interdum potest etiam quod delectari merito. scilicet quando ad deum refertur. vnde ps. 91. Delectasti me domine in factura tua etc. Sed tamen sumitur delectatio pro mutuo non pro passione.

Quid sit peccatum secundum rem. Capitulum 3.

Enendum est de peccato quod non est solum vel res aliqua: sed defectus et corruptio. Et dicitur peccatum nihil propter tria. Primo propter defectum: quod peccatum non est aliqua res naturalis: sed corruptio boni. Secundo propter effectum. quod peccatum annihilat hominem. et deficere facit a vero esse. Tertio propter despectum: quod vilem facit hominem et indignum premio. Circa predicta tamen sciendum est quod aliud est peccati actus et aliud habitus: et aliud macula peccati actus et aliud habitus: sed non habet amplius esse adueniente gratia: sed peccati habitus qui relinquitur ex malis actibus aliquid est et remanet interdum etiam cessanti bus actibus et post infusam gratiam et peccati remissionem. peccati vero macula nihil est secundum rem: et tamen deformat animam per modum passionis: sed priuationis: sicut truncatio membri deformat corpus et maculat. Dicit autem Augustinus quod abstinentia nulla substantia

est: et in ea corpus languet. Ita peccatum non est res aliqua vel substantia aliqua ex eo in natura contrumpitur. sed deletur per gratiam. Notandum praeterea quod peccatum quoad quod non est actus et remanet reatum. sicut peccatum peccato originali post baptismum. quibus transit actus in finem et reatum. sicut peccatum actuale post priam perfectam. quandoque remanet actus et reatum sicut peccatum originale ante baptismum.

Quid sit peccatum huius nomen. Cap. 4
Peccatum. n. habet multa nomina. vocatur macula. et hoc quod imaginem anime deformat. Item reatus: quoniam ad penam eternam obligat. Item pollutio: et hoc quod ad contagione contracta ex terrena delectatione. Item vocatur pena in quantum respicit peccatum primi hominis. in quo natura nostra fuit corrupta. Item delictum huius quod est recessus a dignitate gratie habite. Item vocatur culpa prout respicit ad penam. Item offensa. et hoc quod contra divinam legem et bonitatem est. Item peccatum. et hoc in quantum mandatum dei respicitur. Item vitium. id est defectus bonorum naturalium. Item peccatum prout est conversio ad bonum commutabile. Item vocatur scelus propter iniuriam dei magnam. Item nequitas prout est illicitum per se neque perpetratum. Item vocatur crimen prout est dignum accusatione et pena.

De origine peccati. Cap. 5
Dicitur peccatum sit contrarium ipsi bono: non in habet esse nisi in bono. quod quidem bonum est liberum arbitrium ac voluntas a qua peccatum sicut a prima origine et in qua est sicut in proprio subiecto. Voluntas igitur causa peccati causa dico non efficiens. sed deficiens. Voluntas enim huius quod habet respectum ad suum principium a quo est. scilicet ad deum non est nata elicere ex se nisi bonum: sed huius respectum ad principium ex quo est quod est nihilum inclinatum ad malum cum ipsa voluntas sit ex nihilo tendit ad defectum. Si ergo volumus scire unde sit malum culpe materialiter. dicemus quod ex absentia debiti boni. scilicet spiritus sancti et ordinis

Sed si volumus scire unde sit originaliter. dicemus quod a voluntate sine libero arbitrio. De progressu peccati nota quod peccatum in principio in cogitatione. peccat et crescit in delectatione. perficitur in consensu. Circa progressum peccati sciendum quod quaedam antecedunt ipsum peccatum. quaedam sequuntur. quaedam circumstant peccatum antecedunt aliqua ex parte eversionis. aliqua ex parte conversionis. Ex parte eversionis antecedunt ipsum peccatum ista. scilicet Contemptus. Despectus. Ingratitudo. Inobedientia. Percuratio. Illa vero quae peccatum antecedunt ex parte conversionis sunt haec. scilicet Cogitatio. Libido Concupiscentia. Delectatio. Perversa intentio. et consensus. Alia sunt quae sequuntur peccatum. sicut est macula. scilicet deformatio imaginis dei. et reatus. scilicet obligatio. ad penam eternam. Sunt et alia quae peccatum committantur: ut sunt peccataque circumstantia quae peccatum aggravant et diminunt quae notantur in hoc versu. Quis. quid. ubi. per quos. quotiens. cur homo: quando. Ad rem enim depreatur etiam per peccatum. etiam illa quae de genere bonorum est. quandoque in principio. quandoque in medio. quandoque in fine. et hoc per malam intentionem vel per negligentiam vel per vanam gloriam. Unum peccatum dicitur maius altero multis modis. scilicet casualitate. ut peccatum iustitiae. vel generalitate ut peccatum Adae vel de somnitate ut peccatum Iude. vel difficultate ut peccatum in spiritu sanctum. vel periculositate sicut peccatum ignorantiae. vel inseparabilitate ut peccatum cupiditatis. vel prontate ut peccatum carnis: vel offensivitate ut peccatum idolatrie. vel expugnandi difficultate. ut peccatum superbiae. vel mentis cecitate ut peccatum irae. Circa peccati gravitatem nota quod nihil est peccatum viro perfecto quod non sit peccatum in imperfecto. nisi in his quae novit. Nam perfectio non mutat genus peccati sed quantitatem augere.

De divisione peccati.

Capitulum.

Diuisio peccatorum multiplex est.
Alia est enim secundum causam efficientem secundum se vt hec peccatorum aliud est ex impotentia aliud ex ignorantia. aliud ex malitia. Alia sumitur secundum causam efficientem ratione annexi secundum quam sumitur hec diuisio. peccatorum aliud est ex amore male accedente. aliud ex timore male humiliante. hoc est q̄ homo potius vult peccatum committere q̄ amato carere. aut malum pene quod timet incurrere. Sumuntur peccatorum etiam diuisiones secundum causam materiale circa quam. et secundum causam formalem circa q̄ primo sumitur. hec diuisio peccatorum. aliud est cordis. aliud oris. aliud operis. Item hec. Peccatorum aliud locutionis aliud cogitationis aliud operationis. Secundo modo sumitur sic. Peccatorum aliud est in deum. aliud in seipsos aliud in proximum. In deum diuiditur sic aliud in patrem. aliud in filium. aliud in spiritum sanctum. Alijs tribus modis peccatur scilicet male per invidiam de deo sentiendo. Item blasphemando. Item sacramenta dei indigne tractando. Alio modo peccat quis in deum scilicet ipsum tentando. et hoc fit tripliciter. Nam quandoq̄ tentat quis dei potentiam vt cum signa petis quandoq̄ dei iusticiam vt cum per candes ferrum vel per duellum vel similia quis iudicium querit quandoq̄ dei misericordias. vt cum quis dei bonitatem examinans committit se stultis periculis. In seipsum peccat quis tribus modis similiter scilicet necessaria sibi subtrahendo. Item superflua sumendo. Item vltra vires quicquam agrediendo in proximum peccat etiam quis tripliciter proximo sua auferendo. Item sibi in necessitate non coicando sua. Itē malo exemplo illi ad peccati tradendo. Sumuntur preterea diuisiones peccatorum sc̄bz causa formalis. et hoc tribus modis. q̄q̄ naturaliter

secundū qualitatem vel secundū quantitatem vel secundū relationem. Secundū qualitatem sumitur hec diuisio peccatorum aliud ē commissi. aliud est delicti. quoz̄ primū ē p̄uaricatio preceptorum negatiuoz̄ secundū ē p̄uaricatio preceptorum affirmatiuoz̄. Itē predictum peccati est duplex contra duas p̄tes iusticie que sunt declinare a malo. et facere bonuz̄. Itē alia diuisio sumitur secundum qualitatem sic peccatorum quedā sunt carnalia quedā spiritualia. sed carnalia sunt maiores infamie spiritualia vero maioris culpe. Secundum quantitatem sumitur hec diuisio peccatorum aliud est mortale aliud est veniale. quoz̄ primū dicitur peruersio. secundū vero inordinatio. quoniam peccatum mortale est auersio totalis a bono. commutabile et conuersio totalis ad bonū incommutabile.

Sed peccatum veniale est amor vel voluptatum in creatura circa deum. tamen secundum relationem sumitur hec diuisio peccatorum. aliud est originale. aliud actuale. Vltima diuisio est secundū causas finale. et hoc dupliciter. quia vel secundū ipsū appetibile. vel secundū actum hominis appetentis. Secundum ipsū appetibile sumitur hec diuisio. Omne quod in mundo est aut est concupiscentia carnis aut concupiscentia oculorum. aut superbia vite quoz̄ primū est appetitus deliciarum. secundū appetitus diuitiarum. tertium est appetitus honorum. Secundū actum hominis appetentis diuiditur peccatum in septē vitia capitalia. Superbia. Inuidia. Ira. Acedia. Avaritia. Gula. et Luxuria. Nota q̄ quinq̄ sunt genera operum. Nam quedam sunt mala in se. vt illa que secundum suam naturam mala sunt possunt tamen per aliquam circumstantiam fieri bona vt homicidium.

Quedam sunt mala secundum se vt illa que per nullam circumstantiam possunt fieri bona sicut est odire deum fornicari et huiusmodi. Quedam sunt bona in se vt que sunt bona ex genere tamen possunt fieri mala ex circumstantia sicut ē dare

Emosynam. Quedam sunt bona secundum se, ut que per nullam circumstantiam possunt fieri mala, sicut est diligere deum ex charitate. Quedam sunt in dicitur, ut que nec bona nec mala sunt prout in fieri vel bona vel mala, sic est mouere pedem sine liberatione, vel quam doque comedere.

De effectu peccati. Cap. vii. 7.

Alta mala facit homini peccatum, et ante mortem et in morte et post mortem ante mortem peccatum hec mala operatur. Naturalia vulnerat, ut significat in illo qui incidit in latrones. Item intellectus obfiguratur in cognitione veri, et affectus tepescit in operatione boni. Gratuitis spoliatur. Tre, quarto dispersi sunt lapides sanctorum et cetera. Sed ne aliquod bonum parcat illa bona opera que quod peccando motificat alijs saluandis dabuntur, sicut quando corporali morte quis moritur fratres et propinqui in bonis eius succedunt, animam maculat. Tre, quarto. Denigrata est super carbores facies eorum ad penam eternam obligat. Deinde, secundo, Quacumque die comederis, iuste conscientiam amaricat. Tre, ca. 22. Vide quod malum et amara est te dereliquisse deum tuum. Cor in durat propter, ca. is. Peccatore cum in profundum peccatorum venerit contemnit, Insensibilem reddit. Deinde, ca. 19. Visus est ei quasi iudens loqui. Simile habes in ca, ne submergendo qui non sentit, lapides in collo, donec in aquam extra nauem precipiatur animam occidit, quia vera vita. I. deo priuatur. p. Reg. 31. Saul irruit in gladium suum. Sed nota quod peccatum veniale disponit ad mortem. Mortale vero dat insert mortem, sed obstinatio detinet in morte, ad alia peccata trahit. Brege. Peccatum quod per penitentiam non diuiditur in morte suo pondere ad aliud trahit. Exemplum habemus in Chaym, qui egressus in agrum occidit fratrem suum, abel. Exemplum habes in figura. Coruus egressus de archa inter ceptus est aquis. Et diuina egressa ut videret et cetera, virginitatem amisit. Et iudas egressus christum tradidit. Et post adulterium Davi securus

est homicidium, et sic per peccatum est pena peccati. Peccatum enim secundum quod in se est culpa precedentis peccati dicitur pena, ita dicitur aliquid simul culpa et pena, sed ratione actionis culpa dicitur, vero pena ratione passionis, quia culpa est quod facimus, pena vero quod patimur. Licet igitur ois culpa sit a nobis, non tamen ois pena est a nobis, immo que dicitur est a nobis, acta, quedam a deo inflicta que dicitur a primis parentibus contracta. Et quod cum quis facit quod non debet iustum est per quod debet. Ideo ois pena est iniusta et a diuina prudentia ordinata. Quod autem vnum peccatum nascitur ex alio sic apparet. Superbia que vult ois excellere dolens si aliquis ei equatur, et sic ex ea nascitur inuidia. Inuidia vero quod de facili irascitur et cui inuidet ideo ex ea nascitur ira, sed ira tam non potest vni dicere tristitia, et ideo ex ea nascitur acedia, acedia vero consolationem querens in exterioribus facit auaritia, auaritia autem quia in temporalibus abundat potest magis exercere gloriolam. Vula vero propter repletionem de facili spumat in libidinem et ira generat luxuriam, ite bona que sunt in fructuosa reddunt, et quantum ad meritum et quantum ad premium, sicut ramus propter ab arbore non proferit fructum, sed arcescit et habilitatur ad incendium. De talibus dicit deuterio, cap. 28. Maledictus eris in ingrediens et egrediens, in ecclesia materialium ad orandum, quia talium, ois non est meritoria, immo dicit Aug. quod si tales cruce se signant potius includit in se diabolum quam excludant, quia iam in eis per effectum habitat. Et homine in infernum se cit quia in peccatore est ignis, auaritie, fetoris luxurie, tenebre ignorantie, vermibus conscientie concupiscentie, demones per effectus, et huiusmodi. Item tandem hominem relinquit vacuum. Deinde, ca. 1. Tertia erat in nauis et vacua et merito, quia mundo adherentes suggerunt vera arida eo quod reliquerunt fontem vite et venam aquarum viuentium et pallidibus turbidis se fatiant. Item saliendo decipit sic lignum putridum de nocte lucens, et sic esca in bannano letans per

kenm decepti. Solum homine demonstrat.
q; peccando quis sibi onus ad se deprimē,
dum iponit. & ligna super dorsum suuz cre-
manda colligit. & illi feruit qui eum p̄serui-
tio torquetur. Aug. Solum est in tali sta-
tu vivere i quo quis non audeat mori. Scie-
dum q; peccatum grauat hoicm in morte.
quia i morte priuatur hō solatio visibilium.
que dilexit. s. cibo. potu. amicis. rebus. lu-
mine. require. & pprio corpore. qd nunq; i
tali forma suscipiet imo vellet habere sic qm̄
p̄ dimidia parte corosum est a vermibus.
quia stupebit a peccatoris qm̄ corpus resu-
mendū videbit. Turbabit peccator in mor-
te qm̄ videbit cōcursum demonum ad aiam
parentum ad res. Trē. ca. i. Omnes ini-
mici eius apprehenderunt eū inter angusti-
as. Postremo videndū est qualiter pecca-
tum premiat hoicm post mortē. Cōsusione
habetur ex maloz operū denudatione. pro-
pheta. Mai. ca. 3. Reuelabo pudenda tua
in facie tua. Exprobationē xpi audiet i iu-
dicio. Math. 25. Elurui enim & nō de-
distis mihi manducare &c. Require & luce
priuabitur. Math. 22. Ligatis manibus
& pedibus mittit eum tenebras exteriores.
Vnde nō valebit ei ille cātus. Requie eter-
nam &c. Suffragiis ecclesie non gaudebit.
Isa. 66. Dermis coz nō mouetur & ignis
cozum nō extinguetur in infernū precipita-
bitur. Exemplum de lapide molari que an-
gelus in apoc. proiecit in mare dicens hoc
impetu mittetur babilon in inferno. Adeo
& electis & oibus bonis supabitur. Math.
25. ite maledicti in ignem eternuz. A statu
penitendi cadet Jere. ca. 8. Transijt etias
sinita ē messis. Omnis spes misericordie
precidetur. Isa. c. 30. Non remanebit te-
sta vt portetur igniculus. s. charitatis de in-
cendio aut hauriatur pax aque de fouea. s.
diuine misericordie. Sicut itaq; peccatum
nocet i peccato existenti hac in peccato mo-
uerit sic quoq; multipliciter nocet peccatuz
ipsum deserent & de illo penitent. quia glo-
riam p̄ime innocentiē nunq; recuperabit si-
cut enim corrupta de cetero virgo non erit.

ita semel peccatū nunq; se non peccasse gan-
debit. Istud multis ostenditur exemplis.
Nā post senationez vulneris semp manet
cicatriz. Itē qui semel furatur semper de-
fur. Item domus eius domus discalciani
dici potest. Item symon quem dñs a lepra
mundauit p̄ mundationē semper vocatur
symon leprosus. Itē templum quod recedi-
ficatum fuit post destructionē primi. nullo
modo fuit simile in pulchritudine templo pri-
ori. Id tēporalem penam obligat. Vnde
non erabit inde donec reddat nouissimum
quadrantē. Item regnum celoꝝ non itra-
bit donec lignum senuz stipulā. i. pena pec-
catoruz tam mortalium qz venialium que i
p̄nti soluta nō est super ipsum creneatur. a
gloria retardat quod figuratum est in abs-
lon qui postq; patri reconciliat⁹ fuit unū mā-
sit duobus annis q; faciem eius non vidit.
quia tādiu differat quis a gloria quousq; si-
at sine omni macula sicut erat in baptismo.
Tempus amissum & meritum quod sibi cō-
quirere potuit cum premio nunq; recupe-
rabit. Jere. ca. 26. Qui vendit ad id quod
vendidit non reuertetur. Obscurat oculum
cognitionis & hoc propter trabem que
intulerat propter stercoꝝ hirundinum que
ipsum excecauerant. vt signatur in Thobi-
am ca. 2. Vnde Augus. Oculis egris odi-
osa est lux sicut noctuis & vespertilionibus.
Et nota q; ad hoc de quodam ceco quem lz
dominus illuminauerit. non tamen statim
perfecte vidit. sed vidit homines quasi ar-
boꝝ ambulantes affectum reddidit trepidū
sicut in pede vulneratus. etiam sanatus cla-
udicat. & arbor d̄ loco sua amnota. aliquid
virtutis ammittit. Vnde templum est homi-
ni post peccatum. Ven. iij. Spinas & tri-
bulos germinabit tibi dictum est serpen-
ti Ven. tertio. Supra pectus tuam gradie-
ris. s. astidium homini generat. Numeri.
21. Anima nostra naufragat super cibo isto le-
uissimo. Augus. Mlato non sano pena est
pams. qui sano est suauis. Idē de se dixit
postquam conuersus fuit. plus valebit ma-
lum inmolitum qz bonum insolitū. Ad bñ

operandum impedi. **Ben. 19.** **Pro:** **Loth**
relapsus retro versa est in statum salis
quod sterilem facit terram. Item in dolore
paries scilicet bonorum operum et sa-
ctorum. Ad resistendum tentationibus de-
bilitat. **Judic. 16.** **Sanson** post crimem ab-
fessionem amittit vires et arbor leuata per se-
curum cito a vento deciditur. **feruorem** mi-
nuit charitatis. sicut eclipsis solis diu post-
modum nocet terre. eo quod modico tempore
sibi virtus radiorum solis subtrahitur. 3°
ri. i. **Rei David** senuerat et cum operire-
tur vestibus non calefiebat. Et aqua calori-
rem ignis innuit vel extinguit. **Dolorem**
et timorem semper infligit. **dolorem** quidem
quia certus de perpetrata culpa timorem at-
quata incertus est de venia **Aug.** **Penites**
semper doleat. et de dolore gaudeat. et non se-
per doluisse doleat. **Per peccatum corrupti**
tur puritas liberi arbitrii dupliciter scilicet
in agendo et suscipiendo. **In agendo** qui-
dem quia non potest semper facere quod de-
bet vel vitare quod nocet. **In suscipiendo**
sure. quia gratia stabilem non potest susce-
pere in hac vita. Item corruptur ratio in
hac vita dupliciter. scilicet quantum ad discretionem
iudicij inter bonum et malum. et quantum ad deli-
berationem consilij inter expediens et inexpli-
ciens. **Itē** corruptur affectus dupliciter. scilicet
in ordine et in modo. quia nec semper est ordi-
natus nec semper moderatus. **Peccatum**
multis nocet. scilicet ipsi facienti **ps. 50.** **Pecca-**
tum meum contra me est semper. **His** qui sunt
in purgatorio quos non potest peccatores tam
efficaciter iurare. sicut si essent in gratia. **Ipsis**
danatis et hoc per modum coniunctionis quam
to enim plures sunt in inferno tanto maior her-
tor et maior pena. **fallit** enim in inferno re-
gula illa. **Solatiū** est miseris socios habere
penarum. **Saluatis** et hoc per modum abstrac-
tionis. **Mer** consortio et societate glorificato-
rum augetur donum accidentale. **Denique** per
falsos viatoribus nocet. tam pro eo quod aces eorum
contra demones mirantur in illo qui pecca-
tum perpetratum pro eo quod alios malo et
pele corruptum et scandalizat. **Ad** multa mala si-

militer eueniunt homini et eo quod in peccatum a
quo per penitentiam surrexerat reciduar.
Primus est. quia homo fit impotentior ad
resurgendum. **Heb. vi.** **Impossibile** est
eos qui semel illuminati sunt et gustauerunt
terram et prolapsi sunt iterum renouari. **Secun-**
dum est quod virtus fortificatur ad impugna-
dum **Augul. de se** loquitur. **Plus** inquit
valebat malum inmolitum quam bonum inso-
litum. **Tertius** est quod culpa sit difficilior ad
remittendum. **Fere.** Quamuis facta es
nimis iterans vias tuas. ita etiam nos ter quod
vulnus iteratum tardius sanat. **Quartum**
est quod deus sit difficilior ad placandum. 3°
ri. de semel qui ad primam petitionem in-
uenit misericordiam eo tamen pacto quod sta-
ret in hierusalem. sed quando secundo pec-
cauit sine vlla misericordia occisus est. **Quin-**
tum est quod diabolus difficilior est ad expelle-
dum. **Luce. cap. xi.** **Tunc** assumpsit septem
spiritus nequiores se. et ingressus habitat
ibi. et si. no. ho. il. pe. po. **Sequitur** de cor-
ruptione speciei et modi et ordinis. **Vnde**
nota quod bonitas naturalium comparata ad
animam quam speciosam facit dicitur spe-
cies. sed comparata ad opus quod mundi-
ficat dicitur modus comparata vero ad fir-
nem. scilicet deum ad quem ordinatur dicitur ordo.
Alio modo corruptio speciei est dissimilitudo
aie ad deum. **Ma** spes aie est similitudo dei.
Corruptio vero modi est diminutio exten-
sionis virtualis siue infirmitas potentie que
lex hoc est quod anime non sustentatur cibo spi-
rituali gustando quam suavis est dominus.
Corruptio autem ordinis est in anima cuius
aspectus et affectus deorsu est ad creaturas
extra naturalem suum. **Cuz** enim hec duo
que sunt quasi caput anime sursum sunt ad
deum in naturali situ et ordine sunt. alioquin
homo erit quasi euerfus. **Ali-** **privatio** speciei
est deformitas siue carentia debite rectitudi-
nis voluntatis. **Recitudo** autem volunta-
tis est vi non declinet a suis extremis. scilicet a bono
principio. et a deo fine. scilicet omnia que habet a
deo principio referat ad deum. **Lum** enim
nisi quis quod beatus sibi attribuit aut ponit

alium finem q̄ deus homo iste curans est:
 Item primatio iudici est excessus proprie vo-
 luntatis. s. cum vult aliquid diuine volun-
 tati contrarium. Item priuatio ordinis est
 auersio voluntatis a deo & conuersio ad cre-
 aturam. Item aliter creatura rationalis a
 summo bono est sibi ipsiorem habitudo in-
 efficiētis, formalis & finalis. & ideo na-
 ta est agere opera sua a deo & sibi deum pro-
 pter deū. & hoc sibi modū sp̄m & ordinem
 sibi intem. Sed qm̄ eadem ratio nalis cre-
 atura de nihilo facta fuit q̄ tūm ad causam
 materialem ponit delicere in sua actionib⁹
 v. s. operationes sue nō essent a deo ac p̄ hoc
 ac sibi deum nec ppter deū. hoc aut̄ est pec-
 catū ipsius sp̄i. modis & ordinis corruptiua
 est. **De peccato originali sibi rem.** *Deo magis*
Nullus inquit. Capitulū. d. 10. h. 1. non
iniqui obruptio aut̄. s. 1. mensuris inquit
e *min.* **Apedito de peccō in genere.** dōm
 snūm est de peccō i specie. & primo de ori-
 ginali & p̄ hoc de actuali. licet igit̄
 damnation non sit ex traduce. tñ origina. is cui
 pa ab aīa ade transit ad animas p̄ sterioz
 mediante carne per concupiam. generata
 Ita q̄ sic ab aīa peccare ifecta fuit caro ade.
 & prona effecta ad libidinem & vitiatam
 raro secum abra iufecionem. ita feminata
 Ex quo patet q̄ peccatum originale est in
 carne & est in anima. In carne ē materialiter
 & originaliter. & in anima formaliter tanquam
 in subcō. Sola cōmūsa est sus. epubilis. v̄
 tūis & vitij. & tamen sic dictum est ex conū
 ctione ad corpus corruptum trahit ad vi-
 tium. sic quando cadit quis in lutum feda-
 tur & maculatur. Talis autem infectio anie
 non sī est pena. sed etiam culpa. Ipsa vero
 culpa que macula est deletur in baptismo.
 Pena autē que sōmes appellatur siue pec-
 candi prouitas remanet post baptisimū.
 Az enim curetur in baptismo culpa q̄ tūm
 ad reatum damnationis eterni. in remanet
 ipsa pena q̄ tūm ad actum & motum concu-
 piscencie: cum qua nos oportet q̄z diu viui-
 mus pugnare. nisi extinguatur concupcia p̄

gnām. qm̄ in raro consistit in aliquo homi-
 ne. qd̄ dico propter beatam mariā vir ginez
 in qua fuit extinta in conceptione sui per
 gratiam singularē. Et predictis p̄ q̄ per
 sona corrumpit naturā. e contra natura cor-
 rupta corrumpit personam. Nam per pec-
 catum primi hominis corrupta est humana
 natura. sed natura sic corrupta corrumpit
 alias personas. Notandum autē q̄ corrup-
 tio persone est reatus mentis. corruptio ho-
 nature est infectio carnis. prout est puni-
 cium ad carnem alterā. Deniqz nullo mo-
 do debet imputari deo infectio anie. s. car-
 creando infundat & vnat cum carne ifecta
 qm̄ ordinatissimū fuit vt humana natura cō-
 dretur. ita q̄ condita propagaretur. & pro
 peccato puni. cur. vnde sic in cōditiōe ser-
 uatus est ordo nature sic i punitione debu-
 it. vnaq̄ ordo iustitie. Et ita p̄ q̄ non est cō-
 tra dinam cōtatem si ad posteros culpa trā-
 mitatur. Dicendū igit̄ q̄ originale cul-
 pe transfusio vel transmissio non est a deo:
 nec a natura condita. sed a vitio primi hō-
 minis perpetrato. Et hoc est qd̄ ait Augū-
 ḡ peccatus originale non transmittit ad po-
 steros propagati. sed libido. Sic enī con-
 ditus est homo vt spūs p̄cesset corpori & cor-
 pus subesset sp̄itui. s. q̄z dū ille obediret
 suo conditor. Et e contra si sp̄itus non obe-
 dit deo iusto dei iudicio corpus inciperet
 rebellare sp̄itui. Sicut ergo si Adam ste-
 tisset corpus suū obediens ei fuisset & ta-
 le ad posteros non transmississet. sic Adam
 ex quo peccauit & caro eius facta est rebellif
 oportet q̄ talem ad posteros transmittat. et
 q̄ deus sibi institutionem primariam ani-
 mam infundat corpori. Ex hoc patet q̄ pa-
 ter est causa originalis peccati in filio. s. cau-
 sam hic intellige in genere. cause efficientis
 Omnes per concupiscenciā nati nascun-
 tur filij ire propter quod incurrimus mult-
 plicē defectū tam corporis q̄z aīe ad quos b̄
 sequimur penā mortis & penam carētie vi-
 sionis diuine amissionis gl̄ie celestis nō solū
 in adultis vix etiā in p̄ulis nō baptizatis q̄

pena mitissima inter ceteros puniuntur qz
solum penam dāni habet sine pena sensus
Originale peccatum sic curatur per baptis
mz in pēte qz nichilominus ab eo qui cu
ratus ē transmittitur in prole. sic videmus
qz circumcisus generat filiū cū preputō & gra
nū nudā seminatū gnat granum cum palea.
Et hec ē ratio. qz homo generat filiū nō se
cundum quod creatus ē in mēte. s; secūdu
quod corruptus est in carne nō secundū quod
spiritualis. sed secundum quod carnalis.
De peccato originali secūdu nomen
Capitulum. vi.
Originale peccatū h; multa nota.
hoc multiplici de cā. Scdm. n. q
originalē peccatū comparatur ad aīaz
vocat infirmitas. qz redditatam impotentē
ad resistendū moribus. Itē seditas: qz per
ipm aīa maculatur. Itē pīonitas. ppter cō
tinuā inclinationē appetitus ad malū. Itē
corruptio: qz ducit ad nihilū. i. ad peccatum
Itē vitū: qz diminutio est bonoz naturalū
Itē languor nature: qz durat in natura eoz
rupta. S; fm qz comparatur ad corpus voca
tur lex carnis: eo qz lege diuina carni fit illi
cū: Itē lex membrorū: qz mouet organa ad
opa deupie. Itē tyrānus ppter dānationē
quā habet quasi violentū in ipsa carne con
cupiscibili. Itēz fomes. qz sicut cinis fouet
ignē: ita per ipm fouet peccatū in carne fm
actū nutritiue & gnātine. Itē stimulus car
nis: qz stimulat carnē ad primos motus. &
aīam ad consensuz. Sed. put comparatur ad
actus delectabiles vocatur concupia que so
narvitū in actu. put est in adultis. Itēz cō
cupiscibilitas que sonat vitū in potētia. put
est in pūlis. Scdm. ho qz ppatur ad pīmū
hoīem a quo strahitur vocat peccatū origia
le. qd est carētia debite iustitie hoīs.
De primis motibus Cap. 10.
Om peccatorz aliud sit actuz aliud
pīacū ipm pēam actuale frēqnter
a primis motibus h; oriū. Dñ scie
tū qz statu inocentie nō mouebat sensuali
tas nisi fm motū rōnis. Itē stante pīmo ho
mie in eodē statu nō poterat in eo esse pecc.

atum etiam veniale. Primi motus & si pri
culariter & sigillatim possunt declinari: tam
nullo modo diuines possunt caneri. qz tot sūt
peccata quot sūt etiā pene peccati. & iō meri
to dicunt venialia. qz hoc ipso sūt digna ve
nia. Primi motus sic describit: qz est mo
tus sensualitatis fm ipsūsum formosus impe
tuose tendēns ad fructiōnē creatuz delecta
bilis. Duplī primus motus distinguitur
qz tum speciat ad pīem materiā. s. pīo pī
mus qui est motus naturalis. & scdo prim
qui est sensualitas. Cum ergo loquimur de
primis motibus qz sunt peccata intelligen
dum est de secundo primis que sunt sensus
litas. qz prim o pīmi non sunt peccata: cuz
sunt naturalis & extra genus inortis: qd p; per
hoc qz tales non sequuntur imaginatio
nem: sed solummodo naturalium qualia
tum actionem. Adotus autē secundo pīmi
sunt peccata. qz sunt actus ordinati in gene
re moris: qd p; per hoc qz tales motus sunt
sensualitatis: qz subiacent aliquo modo do
minio voluntatis. Volūtas autē est pīcipiū
moralū. vt habetur. 7. et. 1. 2. 7. Hic est qz
genus moris in principio incipit: vbi inue
nitur dominium voluntatis: hoc autē est in
sensualitate. Quis autem per rationēz pre
dictam fit in sensualitate peccatum non tam
erit mortale sed tñmodo veniale. qz volun
tas non habet plēnūz dominium super pī
mos motus qui sunt sensualitatis. sicut est
in illis actibus qui ex imperio voluntatis p
cedunt. sed habet in eis dominium incom
pletum sicut in illis actibus qui non per im
perium rationis procedunt: & tamen volun
tas tales motus sensualitatis impedire por
terat: & ideo sunt peccata venialia. Propter
hoc dicit Augu. qz peccatum adeo est volun
tarium. qz nisi sit voluntarium non est pec
catum. Primi quoqz motus ideo sensuali
tati ascribuntur. qz talis motus pīcipiū ē
subiectū. Dicendum ergo qz pīmi motus
fm predicta sunt peccata venialia triplici ra
tione. Prīo quia mouent ad illicitū. Scdo
qz sunt quodamō voluntarij non fm se: s;
qz sicut sticum est non ipeduntur a volū

Veniale autē peccatū est vt ait Aug. quod hominē vsq; ad reatū perpetue mortis nō grauat. sed penam meretur. ⁊ sic facile indulgetur. Peccatū veniale sēper est a voluntate. ad hoc mouente vel permissiue vt non pbibente. Peccatum aliquod est veniale tribus modis. Primo modo ex gñe sic verbum ociosum est veniale. Secundo ex euentu. secundum q; pphiam de mortali sit veniale. Tertio ex cā vt quando fiunt quedam ex infirmitate vel ignorantia que lz qñq; sint mortalia. tamē dñr venialia siue remissibilia ex cōpatione ad peccatū qd fit ex certa malitia. qd est irremissibile. ⁊ h̄ vey est nisi aliquod sit mortale ex suo gñe. sicut est fornicari. q; tale etiam si fiat ex infirmitate mortale est. Sciendum q; peccatum veniale. nunquam potest fieri mortale. Ita. s. si intelligatur idem. Secundū substantiam. q; prius veniale mortale. fieri nū q; potest. ⁊ hoc nec quantum ad actum. nec quantum ad maculam. Et rō huiusmodi ē q; nulla res potest mutare suā spēm. Peccatum autem veniale ⁊ mortale sunt diuerse spēs peccati. Verū actus qui ex se ē de gñe venialis potest fieri mortalis quatuor modis. Primo ex conscientia quia quicquid sit contra conscientiam edificat ad gehennam. etiam si sit contra conscientiam erroneam. ⁊ hec est ratio quia cum in peccato duo sunt. s. auersio ⁊ cōuersio. penes primum indicatur peccatum. qm̄ auersio a deo est quasi formale. ⁊ cōuersio ad creaturam quasi materiale. Quāuis ergo leuare festucam vel calamum de terra leue ⁊ indifferens. tamen quando sit contra conscientiam peccatum est. quia spernitur bonum incommutabile. ⁊ ita sit auersio a creatore. Secundo ex complacentia: Vnde Aug. Nullum peccatum a deo est veniale qd nō fiat mortale dum multum placet. Tertio ex dispositione. q; frequenter per lapsum in venialia disponit homo ad mortalia. ⁊ hoc s; illis Grego. Vitasti sara grandia vide ne obruaris arena. ⁊ hoc ideo dicit. quia sepe de minimis peccatis veniunt ad magna. si

cut de modica sintilla quandoq; surgit magnus ignis. Ecc. 19. Qui modica spernit paulatim decidit. Quarto ex progressu. q; quando surgit veniale si non prohiberetur posset progredi vsq; ad mortale. non quia ipsum veniale in subā posset fieri mortale. sed quia ex ipso occasionaliter potest fieri. progrediendo vsq; ad mortale. Et istud pz in primis motibus qui inter venialia computantur. sed quando delectatio conualescit in tantum q; consensus accedat iam peccatum mortale est. Differentia est inter peccatum mortale ⁊ veniale quia peccatum veniale ē libido siue voluptas in creatura circa deū: Mortale autem est libido siue voluptas in creatura supra deum vel eque deo. Rectus ordo est vt bonum incommutabile preferatur bono commutabili. ⁊ honestum vili ⁊ voluntas dei voluntati nostre ⁊ ratio sensuati quando iste ordo peruertitur. tunc peccatum committitur. Vtrū aliquis possit esse vel viuere sine peccato veniali deus est in hac vita pñti. Dicendum est quod si loquimur de tota vita hominis qui peruenit iam ad etatem adultam ex excellenti ⁊ speciali grā est quod talis sine veniali peccato sit sicut beatus Aug. dicit de beata virgine. Si autem loquimur de aliqua particula vite presentis sic potest esse aliquis sine peccato veniali. Istud pz per exemplū quia nauis potest singula foramina nauis ad horam obstruere ne aqua intret. sed nō potest simul omnia obstruere vt aqua nūq; intret. vnde charitas etiam perfecta nō facit q; peccatum veniale non adueniat. sed facit q; non durct. Quemadmodum caminus ignis non facit vt gutta aque sibi non apponatur. sed facit vt apposita citius extinguantur. Perfecta enim charitas statim i flammat homines vt de peccato veniali doleat ⁊ penitet quod non facit charitas imperfecta. vnde in imperfectis aggregantur multa venialia. per que fit ad prostrationem maior dispositio.

De effectu peccati venialis.

Effectus peccati venialis multiplex
 est. primus qz ad penā obligat. nō
 autē determinat neqz precise obli-
 gat ad penā eternā vel purgatoriā vel pñtis
 satisfactoris. sed ad aliquā illarū penarū
 quā fm forū ecclesie pñtis satisfaciāt homo
 leuiter fm forū purgatorij punietur gra-
 uius. fm vō forū inferni punietur homo
 grauissime pro veniali. qz eternaliter si cum
 veniali & mortali decesserit. Exemplum ha-
 bemus de hoc. quia mensura vini q in vno
 loco valet sex dinarios. si ducatur vterius
 valet sedecim. & si ducatur adhuc vterius
 valet duos solidos pena tamen illata pro ve-
 niali in inferno incomparabiliter minor est
 qz illata pro mortali. Vnde solet dici q pe-
 na illata in inferno pro mortali est sicut soli-
 ditas. illata pro veniali est sicut superfici-
 es. Illata pro veniali in purgatorio ē sicut
 linea. illata pro veniali i presenti est sicut pū-
 ctus. Vnde sic ista quattuor sunt impropor-
 tionabilia. ita inter predictas penas magna
 est differentia. Secundus effectus est q pec-
 catum veniale animam maculat: & ponitur
 tale exemplum aliquando enīz denigratur
 aliqua imago depicta in tantum vt videri
 non posset. aliquando vō sic obscuratur vt
 videri quidem possit. sed non plene discer-
 ni. & ideo propter talem differentiam dicit
 Bregorius q veniale obscurat. mortale ob-
 tenebrat. De macula vō ista dicitur q i sal-
 uandis omne peccatū veniale deletur a gra-
 tia finali. & hoc qz tum ad culpam non qz tum
 ad penam immo illa soluetur i purgatorio.
 Delet autem peccatum veniale gratia fina-
 lis in ipsa dissolutione corporis & aie ex vir-
 tute complexionis & sui status qzuis nō sit
 motus contritionis ad illud directus. scdm
 hoc intelligitur verbum Augu. qui dicit q
 in purgatorio potest esse absolutio a pena.
 non a culpa. hoc ab antiquis dicitur est. sed
 nunc cōiter tenetur q peccatum veniale hic
 deferatur a multis & q quantum ad culpā
 in purgatorio etiam purgatur. quia domi-
 nus dicit de quibusdam peccatis q non re-
 mittuntur neqz in hoc seculo neqz in futur

Exponit Bregorius q venialia dimittentur
 in futuro. q si intelligatur qz tum ad pe-
 nam tm tunc expositio Bregorij. nulla est
 qz etiam mortalia quoad penam purgatoriā
 que hic soluta non est. Tertius est. quia ma-
 nēt feruorem charitatis sicut aqua in igne
 proiecta. lz ignem non extinguit: feruorem
 tamen illius temperat. Quartus est qz po-
 tentias anime in boni operibus lassat. sicut
 quando ponitur pondus super equum min⁹
 erit promptus ad ambulandum. Quintus
 est. qz retardat a gloria. qz homo qui debe-
 ret & posse statim euolare ad celus post mor-
 tem cogitur propter venialia ad tempus in
 purgatorio expectare. Nunqz enim ab ali-
 quo facies dei videbitur. donec soluat mini-
 mum quadrantem venialium peccatorum
 s. per penam. Oportet enim quemlibet ita
 mundum esse ante introitum paradisi sicut
 fuerat in innocentia baptismali. Sextus est
 q bona glorie celestis diminuit: non qdem
 illa que iam debentur & que iam habemus
 ibi per meritum reposita. sed que deberen-
 tur si venialia non fierent. qz medio tempo-
 re possent aliqua bona fieri quando sunt:
 propterea post perpetracionem venialium
 oportet nos opera quedāz conuicere ad so-
 lutionem huiusmodi debitorū. per que no-
 bis deberet crescere cumulus eterni premij
 Septimus effectus est q venialia sepe sunt
 occasio mortalium peccatorum & hoc quattu-
 or modis. sicut habes supra. cap. proximo.
 vbi dicitur actus quic i se venialis est pot fieri
 mortal quattuor modis. Hoc est distingua-
 riter aduertendum q sic ad remissionē pec-
 cati mortalis erigitur desertio actus peccan-
 di cum voluntate in posterum abstinendi.
 sic quoqz peccatum veniale in presenti non
 dimittitur. nisi actuum pposito deseratur.
De septem vitijs capitalibus in specie

Capitulum. i. 4.

Eccatorum actualium vnum est in
 tim duplex radix. triplex fomentū
 septisime caput. Vnum initium
 dicitur superbia. iuxta illud Ecclēsi. capitu-
 lo octidmo. Ininituz omnis peccati superbia

Duplex radix est. timor male humilians: & amor male accendens. in ois timor oitum habe. ab amore. nullus enim timet aliquid pdece nisi q amat illud habere. Triplex forma. sunt tria que sunt in mudo. s. concupiscētia carnis. concupiscētia oculorum. & superbia vite. Septiforme caput sunt. Supbia Inuidia. Ira. Accidia. Auaritia. Gula. & Luxuria. Inter que sunt quinq; spūalia. duo vō carnalia. Sufficiētia horū vitioꝝ sic potest colligi. Voluntas nostra deordinatur: aut qz appetit non appetendū: aut qz refugit non refugendū. Si p̄mo mō aut ē interius: & sic est vana gloria. aut exterius: & sic est auaritia: aut inferius. & sic est deleterabile. Sz illud delectabile aut est ad conuersionē indiuidui: & sic est alimenū quod appetitur inordinate a gula. aut est ad conuersionē sp̄ci. & sic est coitus. qz appetitur a luxuria. Si autē voluntas nostra deordinat qz refugit quod non est refugendū. hoc potest esse triplr. aut. n. refugit qd nō est refugendū s̄m puer sum instinctū rōnalis & sic est inuidia. aut s̄m instinctū puer sum irascibilis & sic est ira. aut s̄m instinctū puer sū concupiscibilis: & sic est accidia. Ex his pz qz quatuo: sunt appetibilia & tres sunt vires s̄m qz rum instinctum est fuga. & ideo tm̄ sunt. 7. peccata capitalia. Peccata que dicta sūt qn qz se publice ostendunt. vt quādo directe sunt quāq; vō sub quādā specie palliata deceptiūt. Vn̄ supbia quāq; dicit ad hō volo peccesse vt possim. pdesse. Ira dicit non debent illata mala tollerari ne consuecant inferri. Inuidia dicit alijs: bona non cupio: ne in successibus eleuetur. Accidia dicit ad hoc in laboribus mihi parco ne temeritate indiscretiois arguar. Auaritia dicit ad hoc. Ad hoc sunt multa pgreganda ne ppter inopiā pmitat furū vel rapina. Gula dicit ad hoc est corpus cibis & potibus delicatioribus nutriendū. vt sit fortius ad deo fruendū. Luxuria dicit ad tps debet quisq; ad libitū vincere: vt possit postea fortiter penitere. Septē vitia cōparantur septē bestijs. Superbia cōparatur leoni. Inuidia cani. Ira lupo. Acci-

dia asino. Auaritia ericio. Gula v: fo Luxuria porco. Alio pparat. 7. infirmitatibus Supbia pparatur inflatōi. Inuidia lepore. Ira frenchi. Accidia litargie. Auaritia bizdropisi. Gula epilentia. Luxuria febri. Septem vitia chāstī passione curantur. Lapinis inclinatō in cruce curat superbiā. Oratio pro inimicis irā. Apertio lateris in uidiā. Portatio crucis accidiā. Traditio sp̄itus patri corporis cruci. matris discipulo vestitiū crucifixoꝝ: hec curant auaritiā. s̄ lagellatio luxuriā. portatio fellis gula.

De superbia.
Capitulum. 15.

Vnc dicendū est de septē vitijs capi talibus in specie. & primo de superbia que est regina omnium vitioꝝ & mater. Est autē supbia vt ait Aug. puer se celsitudinis appetitus. vñ sicut idem Aug. ait. Superbia oibus inuidet. s. maioribus. qz eis non equatur. Inferiorib; qz ei equari timet. paribus qz ei equantur. Superbia dicitur initū omnis peccati triplici ratione. Primo ppter eam que inuenit in oī pctō. qz in omni peccato inuenitur p̄ptus dei: qz est quedā cā peccati. Idē autē dicit p̄tē auctoris a creatorē que in oī peccato vbi p̄ponit bonū in cōmutabile bono in cōmutabili. qz sic ē sine charitate alie virtutes. nihil sunt ita sine superbia alia vitia nihil. abstrahē superbiā & habebis grām. qz supbis deus resistit. humilibus autē dat gratiā. Connerū. n. inq; tum huius non est receptiuus. sed concuū. Secundo qz p̄mū peccatū fuit. hoc. n. genere peccatū diabolus in celo. Isa. cap. 9. Nonam sedem meam in aquilone & ero similis ei. Et primus hō in paradiso. Gen. ca. 3. Erūt sicut dii scientes bonum & malum. Tertio qz ex ea nascuntur alia vitia secundum prius & posterius. hoc est mediate vel immediate. sic habetur supra capitulo d̄ effectu vitioꝝ. Est autem inter superbiā & vanam gloriā differentia. quia h̄ vitio bique sit appetitus proprie excellentie. ita tamen superbus sibi apparet magnus inu-

sed vanagloriosus appetit apparere in ore
aliorum per laudem exteriorum. Diuer-
sa peccata dicuntur radices et initia siue cause
aliorum peccatorum s; diuersis respectibus
Superbia dicitur initium omnis peccati propter tres causas su-
perius enarratas. libido etiam dicitur causa omnis pec-
cati sic ait Aug. et hoc propter delectationem cre-
ature que inordinate trahit a nimia et auer-
tit a summo bono. Est. n. libido impudica vo-
luptas qua mouetur anima rationalis ad hoc
quod delectetur in creatura. Cupiditas etiam
dicitur radix omnium malorum sic apostolus. i. ad thi-
vi. et hoc propter eadem rationes sicut libido
Est. enim cupiditas ex amore inordinato ad
creaturas. Lururia etiam secundum Cassianum dicitur
radix omnis peccati. quia carnales delectationes
nobis sunt naturales ad naturalia at pro-
prie sumus et difficulter resistimus. Inanis
glorie septem sunt filie secundum Grego. Prima
est iobediencia. quia vanagloriosus in nullo
vult videri inferior quod sciret si faceret ma-
datum. secunda est contentio. quia vult vincere cum
clamore. et hoc propter appere. Tertia est ia-
ctantia qua quis enarrat bona sua. vi lau-
dabilis appetat. Quarta est hypocrisis que
querit in exterioribus hominibus apparere.
Quinta est pertinacia que factum suum vel
dictum malum defendit. ne errasse videatur.
Sexta est discordia que contra omne dicitum su-
stinet vel assumitur contrarium propter vanam
gloriam. septima est nouitatum presumpcio qua ge-
noua vel dicit vel inuenit vel laudet. Quat-
tuor sunt species superbie quas assignat Bre-
gon. 32. moral. Prima est cum homo a seipso
estimat habere bonum quod habet. secunda si desup-
dantia credit pro suis in meritis accepisse se
putat. Tertia cum iactat se habere bonum quod
non habet. Quarta quando ceteris despectis sin-
gulari vult videri. Per primam et secundam spe-
ciem iniuriat homo deo in se: quia pro primam ponit
se homo totam causam sui boni. sed in secunda ponit
se causam principale. In tertia vero specie iniu-
riatur homo deo in primo. In quarta autem iniuria
homo deo in eo quod non habet. Bradus superbie
sunt. i. qui sunt Leuitas. Adhuc leuitas. In-
superbia leuitas. Iactantia singularitas. Ar-

rogantia. Presumptio. peccatorum defensio
Simulata confessio. Rebellio. Libertas
peccandi. Consuetudo. Numerus istorum
sic accipit. Hic propter superbiam iniuriat deo et ho-
mini. deo cui dicit esse inferior. homini cui dicit esse
par sex primi gradus accipiuntur secundum iniu-
riam que fit homini cui debet esse par.
Quatuor alii secundum iniuriam que fit homini su-
piori vel prelato. Duos ultimi terminatur pro-
prie quantum ad iniuriam que deo immediate fit.
hoc ideo dicimus quia et superiores gradus in deo
redundant sed mediate primo. Bradus autem
vocat. quia fit a minori progressus ad ius.
Primum. n. malus est. Secundus peior. et sic scilicet
dando inuenitur quod ultimus est pessimus.
Unde iniuria que est respectu parisi est mi-
nor. Illa vero que est respectu superioris est
maior. sed illa que est respectu dei est maxima
propter quod et isti gradus taliter ordinantur. Su-
perbia facit multa mala. Primum id quod dei est
vsurpat. s. gloriam. Isa. 42. gloriam meam alte-
ri non dabo. In bonis. n. operibus que faci-
mus duo sunt. s. honor et utilitas. sed primum
dominus sibi reseruat. aliud nobis tribuit. Unde
debemus deo suam partem relinquere et in
parte nolumus spoliari. Secundus peccatorum
ros impugnat. Superbia est. n. quasi turris ba-
bylonis que vsq; ad celos. i. vsq; ad viros
celestes debebat perungere. Superbia etiam bo-
nis operibus insidiatur ut peant. Non super-
bia incerpugnabilis est sicut castrum in alto
monte situm. Tertio gratia dei hominibus denu-
dat. Jac. 4. Superbis deus resistit. et. 2. Reg
i. Adhuc gelboe nec res nec pluuia ueni-
at super vos. Non secundum naturam conuenit non est re-
ceptiuum. s; deus. Quarto autem hominem deo priuat.
Vgo de sancto Diet. Superbia aufert mihi
deum. Inuidia priuatum. Ira incipsum.
Superbia et deo odibilis. Eccl. 10. et perbi.
Tria sunt que odit deus. pauperem superbum et
deum impugnat. quia verillum inimici sui. i. dia-
boli ponit in castro suo et deponit vexillum
christi. s. crucem quam debet semper homo por-
tare. iuxta illud cap. 14. Qui vult venire pro-
me diabolo hominem assimilat. Ipse est. n.
rex super omnes filios superbie. Unde

sicut dominus ait de charitate. Luc. 13. In hoc cognoscent omnes qd si ipsi mei eritis si dilectionem habueritis ad invicem, ita potest diabolus dicere de superbia. In hoc cognoscent etc. Dominum stultum demonstrat. qz ancillam ornat. et dominam nudam relinquit. Item qz magna pro medico vendit. id est pro laude humana. Item qz credit se posse cum superbia illuc attingere vbi diabolus existens non potuit cum superbia remanere. Dominum deiecit: quia scandens in altum de facili cadunt. et qui se elevat sub hostio humili de facili caput ledunt.

De Invidia.

Capitulum .16.

Invidia est vt ait Aug. odium facilius alienis. vel fm Joannem Damasco. Invidia est tristitia de alienis bonis. Dicitur autem invidia a non videndo. quia non potest videre bona aliorum. Unde displicentia boni que est invidia potest notari per visionem interiozem et exteriori: sicut vult Seneca dicens. Quicquid mente fugimus in gestum oculis videmus. Invidia habet quinqz filias fm Biego. Prima est odium quod est velle malum alicui et nolle bonam. Secunda est exultatio in adversis proximi. Tertia est afflictio in prosperis proximi. Quarta est susurratio que est detractio latens. Quinta est detractio. hec autem fit in operato. qz intendit melior apparere illo cui detrahit. Invidia multa mala facit. De lumine facit tenebras deo dente cecum. qz proximi bona videre non potest. Unde invidus comparatur nocte et vesperitioni. Aug. Egris oculis odiosa est lux que puris est amabilis. De vita moritur. B. Panis vitam fortius roborat et parvulorum necat. Unde invidus comparatur fabricandi cui etiam boni tibi sunt contrarij. Deo contrariatur. quia tam bonus est deus vt ait Aug. vt etiam de malis bonum eliciat. sed contra tam mali sunt isti vt de bonis malum eliciant. Item divina bonitas omnia sua coicit. isti vero non Item deo placet bonum hominis ac maluz

displicet. isti autem econtra bonum gratie et nature percurrunt. Unde sicut omnia munda mundis sic isti omnia sunt immunda. Et sicut bonis mala cooperantur in bonum ita invidis bona cooperantur in malum.

Unde tales etiam aurum conuertunt in cuprum gemmas in lutum. granum in paleam vinum in aquam. mel in sel. diem in noctem. gaudium in merorem. rosam in palium. balsamum in sterquilinum. electuarium in venenum. Dominum maledicit. Isa. 5. Vex qui dicitis bonum malum. et est stultum efficit. Nimis errat qui idcirco sibi vult unum oculum erui. vt alij etiam vnus cruatur. sicut facit invidus et diabolus qui per hoc qd alij invidet sibi magis nocet. Auctorem suum torquendo ledit. Seneca. Utinam invidi in omnibus civitatibus oculos et aures haberent. Proximuz fraudulenter decipit. Unde invidus comparatur can qui blanditur in facie et remordet a tergo. Item qui osculo christum tradidit. Item homini perfide qui ledit hominem qui eum nunqz molestavit.

De Ira.

Capitulum .17.

Ra est vt ait Aug. vlciscendi libido. et Las. Ira est motus ad coicitatus ad pena. hec est diffinitio ire p vniu non p zelu de qua est hic agendum. Ira igit duplex esse hz. scilicet nature et mortis prout ergo deordinat ab optimo hz esse morale qd vniu est. qz ira non est peccatum ratione pure passionis: imo pena. sed cu hoc dicitur quidam actione p qua deordinat hominem. et qz tum ad deum et qz tum ad proximum. Vult. n a se erpctere vel a iudice a deo constituto et sub deo. Vtrum teneatur quis remittere iniuriam inimico petenti. Nota distinctio eoz qz ex iniuria solent oriri tria. Primum est ira eoz in affectu. Secundum est rancoris signum in effectu. Tertium est actio contra iniuriantem. Primum teneatur quis statim remittere et si non rogetur. Secundum teneatur remittere veniam veraciter petenti. i. paco eme

dare sibi facultatē suam. Tertium non te-
netur remittere. Si vo volueris scire vix
ille cui facta est iniuria debeat amicitiaz que-
rere sciendum q duplex est debitus. primū
est necessitatis sine quo non est salus. Secū-
dum est perfectionis. Quantum ad primū
debitum non tenetur quis reconciliationē
querere siue amicitiam. Sed de secundo di-
cit Chriſto. q debet querere reconciliatio-
nem vt duplicem coronam consequatur.
vnam quia iniuriam passus est. Aliam qz
prior rogauit. Dominus autem ponit tres
gradus circa reatum re cum dicit Matth.
5. Omnis qui irascitur fratri suo reus erit
iudicio. Qui autem dixerit rachareus erit
concilio. Qui autem dixerit sature reus erit
gebenne ignis. De his dicendum est q
vbi creuit gradus culpe creuit & ordo pe-
ne. Vnde recte ira sine voce puniēda est
iudicio ira cum voce concilio ira cum ser-
mone contumelie gebenne igni mancipa-
tur. Secundum Augul. In primo est ira
tantum. In secundo ira & nox. In tertio
ira est & sermo & certa expressio irrisio-
nis. Dicit autem Grego. q iudicium est cause
discussio. concilium sententie diffinitio ge-
benna ignis sententie executio. Notandū
q reddere malum pro malo est fragilitatis
sicut fecit Joab quando interfecit. Abner.
scilicet interfectorem fratris sui asael.
Sed reddere malum pro bono est peruer-
sitas sicut fecit iuda tradendo xpm. Red-
dere bonum pro bono est equitatis sicut se-
cit assuerus quando Mardocheum bono-
rauit. Reddere bonum pro malo est perfe-
ctionis sicut fecit beatus Stephanus quan-
do pro inimicis suis orauit. Ille ire sibi
Grego. sunt sex. prima est rita. hec est au-
dar voluntas vindicandi iniuriam factam
per se. Secunda est timor mentis. hec est
voluntas vindicandi causa fugiens aduer-
santem ne cum eo colloquium habeatur p-
pter extimatas inimicitias. Tertia est con-
tumelia que est voluntas se vindicans per

exprobationem malorum. Quarta est cla-
mor que est voluntas se vindicans in oral-
tando vocem per vituperium exprobranz
& ad aliorum perueniens aures. Quinta
est indignatio que est voluntas se vindicans
per signum molestie exteriori declarat. q
ferta est blasphemia que est voluntas se vi-
dicans per opprobrium deo vel sanctis illa-
tum. Ex ira veniunt multa mala. Ho-
spitium spiritus sancti turbat Grego.
Dum ira animum pulsar spiritus sancto ho-
spitium suum turbat. Nam sicut in pace fac-
tus est locus dei. sic in discordia locus dia-
boli. Tales sunt etiam incendiarij domus
dei psal. 75. Incenderunt igni sanctuariuz
tuum domine & cetera. Vnde isti sunt simi-
les draconi qui emittit ex ore ignes. Quod
dei est sibi usurpat. s. vindictam proverbi.
12. Mihi vindictam & ego retribuam. Ta-
lis se fecit iudicem. & deus vult esse totoruz
sicut dicit Augustinus. Dicit enim maius
in orationibus suis. Domine occide ma-
lum inimicum meum. Respondet ei do-
minus. quem vestrum. Ambo estis mali
immo talis vult esse actor & iudex in eadem
causa. Stultum se demonstrat. quia per cor
suum immittit gladium vt ledat tunicam i-
nimitici. immo si sapienter faceret prius se d-
se ipso vindicare deberet. iram scilicet per
celum aduersus iram suam per vitium as-
sumendo. Limam purgationis conuer-
tit in rubiginem deprauationis. aduersita-
tes enim que ipsum deberent a peccato pur-
gare per impatientiam magis inquinant &
formar probationis mutat ei aurum in cu-
prum. & flagellum ex grano facit pascam.
Dnam sententiam talis in iudicio expecta-
bit. Lum enim dominus improperebit
quibusdaz. Mulus sui & non cooperuistis
me. Mathei. 25. Quid dicitur sunt illi qui
non solum nudos non vestiunt. sed etiam
vestitos spoliant. Bellum mundi carnis &
diaboli se inflaurat. s. sapiētes sedant mi-
nores guerras ppter maiores que iminent

Adalam faciunt cōmūtionē. quia auferē
do palium bone fame dāt tunicam innocē/
tic. Remedya ue sūt puer. 26. Solentij ob
seruatio puer. Lū defecorit ligna exungue
tur ignis. quia sicut ex collisione duoz cor/
poz elicitur ignis. ita ex amaris verbis ali
quorum ita cōmūtatur. puer. 15. Respōsio
mollis frangit irā. 7 sermo durus excitat fu
rorem. Ibidem. Quasi qui canem aurib⁹
rē. Dominice passionis consideratio. B.
Si passio dñi ad memoriā reuocatur nihil
a deo durum est qd non equanimiter tolle/
ratur. Hoc figuratum est numeri. 21. Vbi
respicentes serpentem cūcū sanabatur.
Item premiū tollerantia aduersio. Vñ
consideratio premiū. minuit vim flagelli.

De accidia. Lap. is:

Accidia est de virtutū laudabiliterer
a citio viriusqz bois lāguida dilectio.
Item accidia ē diffidentia d. pprijs
viribus 7 de mādato dei implēdo ardua
tristitia. Duo noīa sunt huius vitij. Tris
titia 7 Accidia. Hoz autem nominū hec
ē rō qz in isto peccato ē cūuersio a spūali bo/
no qd estimat greue. sicut ē ieiunare 7 hu/
iusmodi 7 rōne huius dī tristitia. Est etiā
ibi cōuersio ad creaturā. s. ad qdē que esti/
mat leuis 7 rōe hui⁹ dī accidia. Pz ergo
ex his qz hoc vitium pui vocat tristitia op/
ponitur lenitie spiritali que est in exercitio
spūali. Sed pui vocatur accidia opponitur
fortitudini que consistit in aggrediendis ar
duis. 7 sustinendis aduersis. Accidia de/
nominatur ab accēdine. quia per eā anima
tedium habet de oi spūali difficili. Accidia
fm. B. habet sex filias. Prima vocatur
malicia que fm Augu. est voluntas machi
nandi malum alicui. Cum enim quis inu
riatur alij tunc irascitur 7 postea tristatur.
se unda desperatio qz diffidentia meritoz
mater est diffidentie premioz ex qua iteruz
tristitia. tertia pusillanimitas que na
scitur ex d. ffidentia proueniente ex confide
ratione. pprie infirmitatis. vel operis ardui
tatis. quarta est rancor qui est inueteratum
odium. Sic enim ex charitate sūt opera bo

na ex quibus est confirmatio charitatis. ita
ex ira ē accidia 7 ex accidia veritas ire qui
ta torpor circa precepta. i. quedam insensibi
litas propter quam homo nō potest induci
ad executionem mandatoz dei. sexta ē euā
gatio mentis circa illicita. hec aut euagatio
quiqz est particularis 7 certā hēt materiam:
7 sic conuenit omnibus vitij. quiqz est ge/
neralis 7 incerta. 7 hec est pprie euagatio ac
cidie. Qui eni est abfortunus tristitia. nō dñs
in se vnde delectetur euagatur ad oia que/
rens delectationem. Ex accidia euclunt
multa mala. Preceptū domini negligitur
Bcn. 3. In sudore vultus tui vesicris pa
ne tuo rē. Adaledictio dei incurritur. Et rē
plum de ficu cui dñs maledixit. qz folia in
habuit Adathei. 21. Discrepat a ceteris cre
aturis. Et rēplum in corporibus inanitati
sicut in sole 7 luna qui quotidie surgunt et
perficiunt cursum suum. Item p3 in corpo
ribus animatis. sicut sunt arbores 7 herbe
que lz in hyeme nude fiunt. tñ virtutem ser
uant. 7 in tempore suo redeunt ad consue
ta. Idem ostendunt in sensibilibus. puer.
6. Vade ad fornicā o piger 7 considera vi
as eius. Pz accidia rēpus pdif. qz eo ni
hil preciosius est quo breui hora posset obā
nere ventiam gratiam 7 gliam. Et tñ vi ait
Ber. Nihil vilius reputatur. quia dicunt
homines ociosi ccl. vi. Vtrūc 7 fruanur.
Spūale lueruz negligitur. quia qui nō mer
catur in nudinis postea non bēbit. puer. 21.
Pz propter frigus piger arere noluit medi
cabi ergo estate 7 non dabitur ei. Incuta/
menta vitioz colligit. puer. 24. Pz a/
grum bois pigri transiit 7 ecce totuz reple
uerat vtrice 7 cooperuerat supficiem eius
spine. Nō qz aqua corūpiur quiete. 7 serz
contrahit rubiginē. 7 porcus mactandus
punit in quiete pinguefecit. Locum dia/
bolo prepat. quia homo ociosus ē quasi pul
uinar diaboli. 7 in ollam tepidam libenter
musce insidiantur que seruētē fugiunt. Et
t. tionibus p3. Vñ legit i cō. lationib⁹ pa/
trū qz monachū opante demō vnus pulsat.
ociosum i numeris. demones tentat. Et. n.

hō accidiosus quasi vrbs' absq; murorum
 abitum & quasi signū positū ad sagittā. mo-
 res peruerit. quia vult mtere & non scit /
 nare. sicut gattus qui libēter pisces comedit
 sed non eos libenter capit. Seneca. Incer-
 tum est in quo loco quomō mors te excipi-
 at. & ideo tu illaz in oi loco & tempore expec-
 ta. s' urem sodicnē parietem nō repellit.
 quia mors fur ē. & quotidie tollit vnūz asse-
 rem. i. vnum diem. *Mathei. 24.* Si sciret
 vtiq; pater familias qua ho. f. ve. vi. vtiq;
 rē. *Receptaculum sordiu se facit. Berna.*
Quum tentationū sentina est ocium. Jpm
.n. est occasio luxurie. ii. Rñ. xi. s' factū est
eo ipse quo solēt reges ad balnea procede-
re. Item occasio nugarum. Actus 6. Athe-
nienfes ad nihil aliud vocabant rē. Item
ocasio curiositatis primo thim. i. Discunt
circute domos. Stultiaz ostendit. quia to-
nitrua audiens non surgit. Conuit autem
christus in predicatione tonabit etiaz tu die
iudicij. Item stultus est qui immunditias
*de oculo non eicit. *Mathei. 7.* Hypocri-*
ta etize pium trahem de oculo tuo. Ad ce-
lestia venire negligit quia vix ad locum qd
venit qui vnūz pedem hodie mouet & post
ānum alium sic & illi quorum motus ē pes
intellectus. & non pes affectus. cum tamen
fit affectibus ambulandum.

De Auaritia.

Capitulum. 19.

Auaritia vt ait Tullius est immode-
 ratus amor habendi. Item fm
 Bernar. Auaritia est quarumlibz
 rerum insatiabilis & inhonesta cupido. fm
 Apostolum *Ephe. v.* Auaritia est idolo-
 rum seruitus. quia homo auarus exhibet
 creature quod debet creatori. s. fidem. spez.
 & charitatem. hec enim auari exhibent pecu-
 nie. In hoc ergo specialiter reprehendun-
 tur isti qui reuulsi. me amorem suum exhi-
 bent. scilicet pecunia que de terra tollitur.
 quam natura inf. mā ordinauit. *Eccles. x.*
Dicitur in eccles. q. auaro nihil est sceleris
us. & hoc propter quatuor causas. Prima
que fere oia scelera ppriatur pro auaritia.

vt furta. piuria. homicidia. & huiusmodi.

Secunda qz est contra legem nature.
Luce. 6. Quocunq; vultis vt faciant vobis
 no. hec eadem facite illis. rē. Tertia qz est
 contra legem scriptam. *Luce. 6.* Estote mi-
 sericordes. sicut & pater vester rē. Quarta
 qz est contra legem vtilem que est in omni-
 bus reb' qz compelluntur sedare. Aua-
 rus enim quasi captus detinet res ne se com-
 munitate possint. vtrum autem liceat cuiq;
 thesauros condere. notandum qz est thesau-
 rizare vno ex affectu auaritie absq; intentio-
 ne necessitatis pprie vel aliene. & hoc modo
 thesaurizare omnibus est prohibitū. Alio
 modo est thesaurizare ex prouidentia: & hoc
 vel consideratio necessitatis: & sic concedi-
 tur parentibus secularibus ob necessitatez
 filiorum educandorum vel filiarum coniu-
 gio tendendarum non autem dicendarum
 sed seruato modo vel statu persone. Alio
 modo est thesaurizare ex consideratione pu-
 blice utilitatis. scilicet regni defendendi vel
 cultus dei ampliandi. & sic concessum est re-
 gibus thesaurizare. per sonis autē ecclesia-
 sticis proprie nunqz thesaurizare licet. nec
 pecunia etiam tenere intentione seruandi.
 Ambrosius. Aurum habet ecclesia non vt
 seruet: sed vt erogat. Ex predictis patet qz
 duplex potest esse amor pecunie vel tempo-
 raliū siue respectu necessarij siue respectu
 superflui. contra primum prohibet dominus
 p'efocantem sollicitudinem. Contra secun-
 dum prohibet thesaurizationem. Ex auari-
 tia sequuntur multa mala. Primo qz a deo
 maledicatur. *Aug. Maledictus dispensa-*
tor auarus cuius largus est dominus. Sē-
per eget. Hieronymus. Auaro tam deest
quod habet qz quod non habet. Stultus
mercatore est qui regnum celorum: immo ip-
sū christum vendit pro paucis denarijs. &
in hoc sepe peior est auarus qz ipse. Iudas
qui vendidit christum triginta denarijs.

Iste autem interdum pro vno denario
 corpus euiscerat: quia diuitem acquiruntur
 cum labore: possidentur cum timore. amittuntur
 cum dolore. Vnde ipsi laborant: et

alij in labores eorum sepe intrant: scilicet fu-
 res vel latrones. vel certe filij mali. Isti si-
 miles sunt arance que faciendo relas pro ca-
 piendo mufcas seipsam euiscerat. Adentes
 suffocant: Aug. Maufragium fugis ⁊ plum-
 bum amplecteris. Vnde Soc. massam ar-
 genti projiciens in mare dixit. Adergam e-
 ne mergas me. Inquinat Exo. 24. Si ilij is-
 rael seruiebant in luto ⁊ latere Ercecat. Er
 emplum in Thob. qui excecatus fuit sterco-
 re hirundinum. Eo: dilacerat. vnde diui-
 tie comparantur spinis. Adarbi. 13. Insa-
 tiabilem facit. vnde comparantur sacco per-
 tuso ⁊ inferno. qui nunqꝫ dicit sufficit. Et
 mari cui omnia flumina influunt. ⁊ tamen
 non redundat. Et hydropico qui quanto
 plus bibit: tanto plus sitit. Ille ana-
 ritie sunt sex fm Brego. Prima est obdu-
 ratio cordis que fit omittendo elemosynā
 istam filiam vocat Fidorus in humanitate
 Secunda est violentia. hec fit nocendo ali-
 cui palā affecta mala quā Jh. vocat rapaci-
 tatem. Tertia est iniquitudo. hec est appe-
 titus lucri. Quarta est periurium quod se-
 pe incidit in emptionem ⁊ venditionem.
 Quinta est fallacia. que fit per verba deci-
 pi entis in occulto. Sexta est fraus. hec est de-
 ceptio perfecta: ⁊ hoc in presentia illius qui
 decipitur. Septima proditio que est idē qd
 deceptio. que fit in absentia decepti.

De Bula.

Capitulum. 20.

Vta vrait Augu. est immoderata
 s cibi auuiditas. Item gula est vorax
 edacitas nature in sibus non n cōten-
 ta. Quinqꝫ modis peccatur circa gulam.
 vt dicit Gregorius. Primo cum quis ho-
 ram comedendi prouenit. ⁊ hoc fit per im-
 patientiam expectandi tempus debitum.
 Secundo cum quis querit cibaria precio sa
 ⁊ delicata. de quibus Quidius. Est virtus
 placitis abstinuiffe cibis. sed contra hoc fe-
 cit diues ille qui epulabatur quotidie splen-
 dide. Tertio quando quis mensuram exce-
 dit. scilicet nimis comedendo. Sciendum

tamen quia quod vni nocuum est alteri est
 remedium. sic ⁊ quod vni est mensura de-
 bita alteri est excessus. Vnde non consistit
 mensura in cibi quantitate: sed in comeden-
 dis qualitate. veruntamen quidam ieiuniū
 suum recompensant postmodum inicitate
 superflua. sed hoc quid aliud qꝫ dare duos
 obolos pro vno denario. Quarto quando
 nimis ardentur ac festine quis comedit.

Non enim vsus ciborum sed concupiscen-
 taz in vicio. Quinto qua id o quis cibaria
 ua nimis stultose preparat. Vnde Ber.
 Non saporis sed fames exciet appetitum.
 In omnibus his sumenda sunt nō que vo-
 luptas: sed que requirit necessitas. Contin-
 git etiam peccatum esse circa diminutionez
 cibi. sicut circa superfluitatem. Ille Bale
 sunt quinqꝫ fm Brego. Prima est securili-
 taz. qꝫ gula mouet ad verba securilia. Secū-
 da multiloquium. scilicet detractio. vnupe-
 ria ⁊ alia verba inania. Tertia ineptia leti-
 cia. i. lasciuia carnis siue gestus corporis in-
 ordinatus lasciuam mentis demonstrans.

Quarta immunditia que solet prouenire
 ex gula. vt est vomitus ⁊ et uctationes scitide
 ⁊ luxuria. Quinta est eberudo mentis id est
 subuētio rationis. Bula duo complectitur
 s. comestationem ⁊ ebrietatem: ⁊ proprie lo-
 quendo per simonia opponitur comestatio
 ni. ⁊ ebrietati sobrietas. Bula nocet multi-
 pliciter. De paradiso eiecit hominem. cre-
 plum in Adam. Spiritualia bona perdit
 exemplum in Esau. qui pro cibo vendidit
 primogenituram. diabolo donum prepa-
 rat. Adar. 8. Si cūctis nos hinc mūte nos
 in porcos. Seruum suum contra se animat
 prober. 29. Qui delicate nutrit seruum suū
 postea sentit illum contumacem. Luxuria
 inducit exemplum de Loth. Homicidam
 perficit. exemplum de Joanne baptista qui
 conuiuio perijt. Inducit mortem nature.
 Ecclesiastes 17. Propter crapulam mul-
 ti perierunt. Benefic. secundo. Quacum-
 qꝫ die comederit ex eo morie moxeris.
 Inducit morem calpe. prima Thimothe
 4. Vidua in delitijs vivens mortua est.

Inducit mentē gebenne. *Luce. 16. Dives epulo sepultus est in inferno. Remedia gu- le sunt quattuor: primum est spiritualium ci- box frequens sumptio. Math. 4. non in so- lo pa. vi. 7c. secundus futura carnis nostre confidera. Hiero. Facile contemnūt oīa qui se semper cogitāt moriturum. tertium ē eterne cene consideratio. Lu. 14. Homo qdā fecit cē nā. quartum est famis xpi ⁊ suorum pensatio. Tre. Recōdare paupertatis mee abscitibj ⁊ sellis.*

De luxuria.

Capitulum.

21.

Ururia est ex immundis desideri- is veniens lubrica mentis ⁊ carnis prestitutio. Itē luxuria est libidiose voluptatis appetitus. ⁊ intelligas hic appe- titum qui est ex cōsensu rōnis. q: talis ē pec- catū morale. ⁊ dī peccatum mortale qñ ra- tio nō phibet huiusmodi appetitū cū possi-. Differentie luxurie sūt. 8. prima ē fornicā- que ē soluti cū soluta. scūda meretriciū. qd fit dupliciter. s. p. vagam libidinē cū diuer- sis sectando vel cū publice veniali cōcuben- do. tertia ē adulteriū quo cōiugalis thorus vitiat. quarta ē stuprū quo virginalis integri- tas corūpūtur. quinta sacrilegiū quo cōtinē- tia deo dicata ledit. vr in clericis ⁊ religio- sis sacris ordinibus sublimatis ⁊ in his qui emiserunt votā cōtinētie. sexta est incestus quo vinculum consanguinitatis ⁊ vel affini- tatis vel compaternitatis corūpūtur. se- ptima ē peccatū cōtra naturā siue sodomia quo naturalis vsus puerit. notandū autē qd aliquid ē contra naturā speciei. ⁊ aliquid ē contra naturam gñis. primo mō oē pecca- tum morale ē cōtra naturā. q: i rōnali crea- tura remurmurat synderesis. ⁊ omne pec- catum s; secūdo mō peccatū sodoie ē. ⁊ nām gñis q: nō solō i boie s; et i bruti diuersi se- rus in coitu cōiungunt. vñ si aliquo mō sit cōtra naturā gñis ē. ⁊ ctava ē libidinosus coitus cōiugalis q multiplex est. coitus enīz cōiugalis alius licit. alī fragilis alī ipetuo- sus licitus tripliciter sit. vr qñ cū plis. vl ad

ampliandū cultū dei vl cā reddēdi debetum vel cā vitande fornicationis nō in se s; in cō- iuge primus ē pietatis. Secundus iusticie. Tertius cautelic. In his nullū dicit pecca- tum cē. s; fragilis ē qñ sit cā delectationis. ⁊ tunc distinguit. q: si amor illius delectatō- nis preponit deo mortale peccatū est. si vō postponitur veniale. Impetuosus ē q: ex so- la libidine pueniēs metas honestatis ⁊ rō- nis transcendit. q: fit quinqz modis. primo cā satandi libidinis per meretricias blādē- tias. scūdo cū sit cōtra naturā modū. ter- tio cū sit tpe phibitionis. quarto qñ sit i loco phibitio. quinto qñ accedit ad mulierē pre- gnantē vicinā pui vel que ē in fluxu men- struo. s; illic luxurie sunt. 8. fm. Breg. pī- ma ē cecitas mētis. q: s; Aug. in ope luxu- rie tota rō absorbet. secunda ē inconsidera- tio mortis. s; inferni. tertia inconstātia. s; ad cogitandū desiderandūqz nunc istud nunc illud. quarta amor sui. s; quo aliquis deside- rat longam vitam ad hoc vt expleat volup- tatem suam. quinta precipitā qua quis cur- rit precipitantē ad peccandū exponēs se pi- culo mortis ppter luxuriā faciendā. sexta ē odiū dei q: fit q: deus abstrahit ⁊ punit eos q sequunt carnis delicias ad quas inclinat lu- xuria. septima affectus pñtis seculi. s; appe- titus bonoz diuitiaz sanitatis huiusmodi q: que luxuriosus sine suū cōsequit. octava est despacio futuri seculi que est diffidentia glo- rie vel venie cōsequende. ⁊ hec ē filia luxu- rie consumate. Luxuria nocet multiplici- ter. deo est contumeliosa quia templum ei⁹ inquinat. Demonibus placita. Job. 16. be- hēmat dormit in locis humentibus. subie- to proprio nociva. prima Corinth. vi. Qui fornicatur in corpus suum peccat. Mori- mum scandalizat. ⁊ see quinto. Facticstis laqueus speculationi. ⁊ rethe expansus sup montē thabor. Animam propriam damna- tur. secundo rñ. 12. non recedet gladius de- domo tua hoc dictum fuit ad dō. ppter pec- catum berfabee vilissimo domino se subij- cit. s; carni ⁊ sensualitati. Benefic. 3. Quia obedisti voci vxoris tue. maledicta terra in

In opere tuo. Mentem infatuat. Osee. 4:
 Vinum & mulieres auferunt cor. Remedia
 fururic sunt. Occasionis fugere. Job.
 13. Depigi sedus cū oculis meis vt nec cogitarem
 de virgine puer. 15. Qui tengerit
 picem coinquinabit ab ea. Adoris extre-
 ma cogitare. puer. 7. Ademorare nouissi-
 ma tua & in eternū non peccabis. De se nō
 presumere. quia cecidit Dauid sanctissim⁹
 Salomon sapienctissimus. Sanson fortissi-
 mus. & frequenter se occupare. Pic. Sem-
 per aliquid boni facito. vt te diabolus inue-
 niat occupatū. Tentationi in principio resi-
 stere. Ven. 3. Ipsa cōteret caput tuū. Lar-
 nez domare. Adarci. 9. Hoc genus demo-
 niū non eijctur nisi i orone & ieiunio.
 Quō superbia sit mortale vel veniale.

Capitulum. 22.

Adnia predicta quibus sepe sint pec-
 cata. nō in semper sunt mortalia. Vñ
 videndū est quā vnūquodq; morta-
 le sit. quando veniale. Vana gloria igitur
 ex suo genere est veniale. q; genus operis
 sumitur ex obiecto. Vanum autē secundū se
 non est obiectū peccati mortalis. sed venia-
 lis. Vñ cū vana laus sit huius peccati obie-
 ctū. patet q; non semper ē peccatum morta-
 le. Erit tamen vana gloria mortalis dupli-
 citer. s. ratione finis ppter quem laus appe-
 titur. Q; pus nāq; tale est quale ē id propter
 quod appetitur. Itē ratione operis in quo
 laus queritur. Circa primum dicendū est
 q; quadruplici fine laus queritur. Primo
 ad vitandum malum infamie sicut. Semel
 se laudant. i. rñ. Secundo ppter aliquā vi-
 hiatem spirituale. vt est gloria dei vel edifi-
 catio proximi. sicut paulus se commendauit
 1. Cor. ii. Tertio ppter lucrum auaritie fi-
 cur pharisei qui deuorant domos viduarū
 longas orationes simulantes Mathei. 23.
 Quarto ppter aliquem actum venialis pec-
 cati. sicut quando quis laudari vult eo q; ve-
 nialiter i laude delectetur. Primum ē pru-
 dentie. Secundum est charitatis. Tertium
 est mortale. & idem intelligendum est quan-
 do cūq; laus ponitur finis alicuius operis.

quantum est veniale. Sequitur secunda cā
 quare vana gloria sit peccatum mortale. s.
 ratione operis per quod laus queritur. hec
 autem potest fieri tripliciter. quia laus quā
 doq; per opera illicita. quandoq; per ope-
 ra ex se indifferentia. quandoq; opera vir-
 tutum. Si primo mō. sic tale est peccatum
 quale est illicitum. s. mortale vel veniale.
 Si secundo mō sic est peccatum veniale. ut
 habere diuitias vel vestes preciosas cuz ab
 vsu talium in laude. Verū tamen si talia sūt
 de se inordinata vt sint occasio peccati mor-
 talis. secundum q; mulier cuz ornatu mere-
 tricio ad animas capiendas preparatur. vt
 si factum illud est illicitum ex prohibitione
 superioris. vt torneamentum & huiusmodi
 cū excaderet preceptum ecclesie sic sunt pec-
 cata mortalia. si tertio modo. i. si laus quera-
 tur per opera virtutum. hoc est dupliciter.
 vel quia appetitus laudis adiungitur ope-
 ri virtutis tāq; incidens. sic contingit in cā-
 tu vel in predicatione quāq; & tunc est venia-
 le. vel laus est finis principaliter prestitur⁹
 operi virtutis & operanti. ita q; ibi constitu-
 it finem vltimum. & sic est mortale. quia tūc
 inheret ei vt fini vltro. Nota q; maius est
 peccatum gloriari de bonis spūalibus q; de
 temporalibus. quia minus habent motiū
 eo q; minus appareāt extra q; temporalia.

Quomō inuidia sit mortale vel veniale.

Capitulum. 23.

Inuidia ex suo genere est peccatum
 mortale. q; cū inuidia fin Remigi-
 um sit dolor de alieno bono contra-
 riatur directe charitati que non emulatur. s;
 congaudet veritati prima 1. Cor. 13. Charita-
 ti vero nihil ē contrarium nisi peccatū mor-
 tale. Tamen illud quod ex genere est mor-
 tale potest esse veniale vel prout in suo pri-
 mo motu consistit vel extra suam rationem
 trahitur. Dolor ergo de alieno bono ē qua-
 drupliciter. vel quia est primo primus mo-
 tus extra veniens. sic quidam naturaliter i-
 uidi sunt. & hoc nullum peccatum est cū nul-
 lo sit in potestate nostra. vel est. secūdo pri-
 mus motus quando appetitus sine cōpleta

deliberatione tali passione afficitur et sic est veniale peccatum. vlt est actus voluntarius deliberatiue et sic est mortale vel trahitur per intentionem extra suam rationem. vt qñ dolor de alieno bono surgit cuiq; ex causa bona. sic qñ dolo aliquis de bono temporali alterius. quia videt illud redeundare in detrimendum anime illius. vel etiam in detrimentum cõitatis et talis dolor bonus est. qz maius bonum semper est appetendum. Notandum ergo qz per dolorem boni cõprehenditur gaudium de malo quod ex ipso causatur.

Quomodo ira sit mortale vel veniale.

Capitulum.

24.

Ira ex suo genere est peccatũ mortale. qz secundum Ihdorũ. Ira est aius concitatus ad penam p̄uocanti inferendam. Talis aut motus contrariatur charitati que non irritatur nec cogitat malum. i. comitib. 13. Ira igitur vel dicit iram zeli que est derestato viuij. et hoc non est peccatum. sed est perfectionis. P̄dest etiã quis sibi per hunc modum irasci. sicut dicit glo. super illud ps. Irascimini et nolite peccare. Quid est inquit homo penitens nisi irascens sibi. vel dicit remissionem affectus circa proximum per quam homo non dolo malo proximi. nec gaudet de bono eius t3 nõ dolo de bono. nec gaudet de malo eius. sed est indifferens ei. et sic non est mortale. sed imperfectio charitatis vel dicit actualẽ in patientiam absq; appetitũ vindicte. talis motus etiam deliberatus est peccatum veniale. quia habet incompletam rõnem ire. sicut ex supradicta p3 definitione. vel dicit impatientiam cum appetitũ vindicte. et hoc est tripliciter qñq; hoc est a natura. sicut est in melancolicis i quibus. fm p̄m. quarto etibi. continue mordetur natura p̄pter qd semp sunt turbuleri. et sic nullum est peccatũ cuz sit motus naturalis. qñq; est ab appetitũ in deliberato. et sic est veniale. sicut alij primi motus. qñq; est a voluntate deliberatiua. et tunc est peccatum mortale.

Quomodo accidia sit mortale vel veniale.

Capitulum.

25.

Accidia ex suo genere est peccatũ veniale. quia fm Aug. accidia est tedium inerti boni. hic autẽ nõ op̄ponit charitati. sed dicit diminutionẽ seruoris charitatis in quo consistit õe veniale. Istud ergo tedium. vel est motus naturalis. et sic nullum est peccatum. vel est motus appetitus contristari de ope sp̄iali laborioso. et sic est veniale. qzuis etiam illa appetitus naturalis sit deliberatus. quia cõsensu in veniale non est nisi veniale. accidia vero ex genere et per se veniale est. vel hoc tediuẽ redundat in omissionẽ coz que sunt necesse saria salutis. vt frangere p̄cepta dei vel ecclesie sine causa rõnabili. et tunc est mortale si aut tedium illud ex omissione boni et difficultate aggrediendi bonum ducit in derationẽ. tunc iã accedit ad peccatum in sp̄m sanctum. Et si tedium illud crescit qd etiam ducit in tedium vite in tantum qz injiciat sibi manus. tunc iam sumis est Jude qui laqueo se suspendit.

Quomodo auaritia sit mortale vel veniale.

Capitulum.

26.

Auaritia fm Tullium est immoderatus amor habendi. hec igitur aut consistit in appetendo. vel in acquirendo. vel in retinendo. in primo modo hoc est quinq; modis. primo qz appetit aliena appetitũ cõpleto qui p̄cederet in opus si adesse facultas. et sic est peccatũ mortale. secundo qz appetitũ illicita voluntate cõpleta vt si aliquis indignus conatur beneficiũ ecclesiasticũ adipisci. sic uerum est mortale. 3o si appetit talia. siue sint illicita. siue aliena cuz voluntate cõditionata. si. si posset habere siue offensa dei ac iniuria primi. et tunc vel nullum. vel veniale est siue tale conditionem actualiter addat huc habitualiter eã intendant. quarto si simpliciter appetit habere sup̄flua et hoc appetitũ suffocante mentẽ. s. a cura sui et cõsideratione diuinoz. et hoc est peccatũ mōe. 5o quinto si sup̄fluo amore inheret ip̄alib. in infra dei amorẽ hoc est veniale. si aut auaritia consistit in acquirendo hoc est tripliciter qz vel ac

quiri in iuste quocumque modo et tunc est mortale vel acquirit per tale opus aut arte aut officium. quod per se est peccatum mortale. si etiam esset sine lucro vel procurare aliquid fornicari et tunc est mortale. vel acquirit talia per opera illicita que sunt veniale peccatum. ut cum aliquis verba socosa componit ad lucrum salua tamen honestate. et hoc est veniale. nisi propter delectationem dissolutionis totaliter se detali bustunc enim mortale est. **Dico autem propter delectationem.** quod si aliquis propter necessitatem per talia sibi sustentationem conquiret cum alia arte lucrosam neciret non reputarem eum in statu damnatorum. Si autem auritia consistit in retinendo hoc potest esse quicquid modis. **Primo** quod retinet scienter ea que restituere tenet. et sic retinendi est peccatum mortale. **Secundo** quod retinet ea que ad necessitatem suam et suorum pertinent vel ad conservationem status sui. et suorum secundum decentrationem suam. et hoc non est peccatum. **Tertio** quod retinet superflua respectu viri usque ad ditorum. et hoc tempore extreme necessitatis alicuius sic est peccatum mortale. quare quia retinet superflua etiam contra extremam necessitatem ex insatiabili cupiditate. sic est peccatum mortale. **Principium autem signum** talis affectus est quod quis res potius sinit putrescere penes se quam utiliter alijs dispenseret. **quinto** quod retinet superflua quedam ex inordinato amore temporalium per quem modicum deficit a medio largitatis salvo tamen statu virtutis. et sic est veniale. **Nota** quod auritia ex suo genere est mortale. quam. **Apostolus** idolatrie compat. non quia sit de specie illius peccati cum non habeat actum eius. sed quod facit aliquid simile idolatrie serviendo creature potius quam creatori.

Quomodo gula sit mortale vel veniale.

Capitulum. 27.

Gula ex genere suo est peccatum veniale. quod appetitus comedendi ex sua ratione non subiacet domino voluntatis. **Unde** est immoderatus appetitus comedendi. quod potest esse quinque modis. **Primo** si est ibi solus appetitus cibi. et hoc nunquam est peccatum.

nec etiam delectatio cibi consequens est peccatum in quantum ordinata contra defectum cibicostrarium hec enim sunt pure naturalia in quibus nec est meritum nec demeritum. secundum si appetitus nec sitis ad iungitur appetitus delectationis et voluptatis in cibo. et hoc est peccatum veniale. tertio si est ibi transgressio precepti ut cum aliquis sine necessitate solvit ieiunium ecclesie. vel quasi religiosus comedit carnes. cum hoc in suo ordine sit prohibitum. scilicet sub precepto sic est mortale. quarto si appetitus edendi est cum libidine. ut quando nimis et finali affectu inheret delectationi cibi. et hoc est peccatum mortale. quinto si ducitur in consuetudinem talis que facit totam vitam hominis delectationibus huiusmodi deputari hec tamen sunt vicina peccato mortali eo quod ebrietas ab apostolo inter peccata mortalia computatur. **Ebrietas** tamen quinque est peccatum veniale. ut quando ultra necessitatem quis accipit secundum mensuram tamen perceptibilem. **Quando** vero quis egreditur a mensura perceptibili secundum rationem bene ordinata ad discernendum et hoc in tali mensura in qua evertitur status mentis est enata libidine quando hoc deo preponit tunc peccat mortaliter si aliquis aut inebriat alius ita. scilicet inuitus cum ad potum ut intendat statum mentis eius evertere. et hoc facit eius nocentium peccatum mortale quod aufert ei plus quam si aufert aliquid bonum temporale. quia usum rationis auferet ei.

Quomodo luxuria sit mortale vel veniale.

Capitulum. 28.

Ururia est ex suo genere peccatum mortale. quod est contra illud. **Non me habebitis.** **Occupiscentia** luxurie distinguitur in sex modis. primo est cum concupiscentia consistit in primo motu rationis. et sic est peccatum veniale. secundum est cum sequitur consensus usque in delectationem. licet non in opus et sic est mortale tertium est cum consentitur etiam in opus. et sic est iterum mortale. quartum est cum concupiscentia non solum tenetur corde sed etiam patitur visu. et sic iterum est mortale. **Adhuc** quinto. qui viderit mulierem ad co-

eu. eam iam mechatus est eam in corde suo
 id est si animo et sine attendat mulierem: vt
 concupiscat eam. quia sicut Augu. hoc non
 est iam titillari. sed plene cōsentire libidini.
 bene autem dicitur ad concupiscendam eam
 quia si aliquis videret mulierem vt rem pul
 chram et vltius non procederet tunc nul
 lum peccatum esset vel solum peccatum cu
 riositatis. Quintus modus est in stultilo
 quo. vt cum quis mulierem precatur: vel
 propter libidinem habet secum familiaria
 colloquia. et est mortale. Sextus modus
 vocatur ab apostolo o murtitudo. Blosa
 vt in oculis et amplexibus hoc est peccatum
 mortale. et tanto grauius peccatur: quanto
 magis: libido per talia accenditur propter
 nūmiam approximationem ad ignem. No
 tandum vo q̄ tangere mulierem p̄ter in
 tentionem non est peccatum similiter. cum
 intentione tangere: sed ex necessitate nō est
 peccatum: sed tangere ex libidine vel oscu
 lari ad non pertinentem peccatum mortale
 est. Septimus modus est concupiscere a
 procedit in opus. et hoc constat esse mortale
 Nota q̄ differentia est inter primos motus
 generatiue et nutritiue: quia primus motus
 in generatiua semper est peccatum nisi per
 sacramentum matrimonij excusetur. s; non
 semper in nutritiua. qm̄ potentia concupi
 scibilis non tñ corrupta est in nutritiua si
 cut in generatiua. De hac materia require
 supra titulo proximo. vbi agitur de specie
 bus luxurie.

De peccato in spiritum sanctum.

Capitulum. 29

Dūis omne peccatum generaliter
 fit contra deum trinum et vnum ap
 propriate: tñ dicitur aliqd peccatum
 in p̄m. aliqd in filiū: aliqd in sp̄m sc̄m.
 In patrem. n. peccatur ex impotentia. In
 filiū ex ignorantia. In spiritum sanctum
 ex malitia certa. hoc est quando voluntas po
 test et sc̄it resistere alicui malo. et tam̄ ex sola
 malitia illud eligit. peccatum in spiritum sc̄
 atuz mere procedit ex libera voluntate et in
 proba: et directe impugnat gratiam spiritus

sancti: et ideo non habet colorem excusatio
 nis. quia quantum est de se directe est impi
 gnatum medici et remedij: per quod fieri
 habet remissio peccati. peccatum in spiritum
 sanctum dicitur irremissibile in hoc seculo et
 in futuro. non quia dimitti non possit: se d
 quia vit dimittitur aut in hoc seculo quantum
 ad culpam. aut in futuro quantum ad penā

Item quia non legitur dimissum propter
 quod dicitur irremissibile. sicut *Abelchuse*
dech dicitur sine patre quia non legitur de
 eius patre. Item quia aduersatur fonti re
 missio nis. s; spiritui sancto. Item propter
 impotentiam hominis: quia vit se p̄t p̄e
 parare ad gratiam. quem tanta moles pec
 cati premit. Sciendum est q̄ accipitur hoc no
 men irremissibile tripliciter: scilicet negatiue
 vt quia nullo modo potest remitti. hoc mo
 do peccatum angelī et damnatorum est irre
 missibile. Item priuatiue: vt quia non ha
 bet congruentiam de se vt remitti debeat lz
 ex congrua voluntate dei possit omne pec
 catum dimitti. hoc modo omne peccatum
 mortale est irremissibile. Item cōtrarie sicut
 q̄ habet aliqua culpa contraria dispositio
 nem ad remittendum hoc modo peccatum
 in sp̄m sc̄m est irremissibile. qz contraria
 tur gratie remittendi peccatum. et hoc p̄ dis
 positionē vel presumptionē vel alias specief
 butus peccati. sex sunt spēs peccati in sp̄m
 sanctum. v; desperatio. presumptio. impu
 gnatio veritatis agnite. Inuidētia charita
 tis fraternae. obstinatio finalis ipenitētia. horū
 numerus sic accipitur. In remissione tria
 sunt. s; ipse remittens et ille cui remittitur ac
 dispositio remittēdi in eo cui remittitur. In
 ipso remittēte duo sūt. s; misericordia. et iusti
 cia. p̄tra primū est despatio. p̄tra sc̄dm est p̄
 sumptio. In eo cui remittit duo sūt. s; dolor
 de p̄misso. et p̄positū de non p̄mittendo. cō
 tra primū est obstinatio. sc̄dm est finalis ipe
 nitentia. p̄terea dispositio remittēdi in
 eo cui remittit duplex ē. s; cognitio veri. et a
 mor boni. p̄tra primū est ipugnanatio verita
 tis agnite. p̄tra iuidētia charitatis fr̄ne: de si
 nali p̄nia nō q̄ si die priuatiōis p̄ci vs; i sic

fic in omni peccato in quis debeat esse sine /
lis penitentia. prout autē est vna spes pecca-
ti in spiritum sanctum sicut hic sumitur sic
propositum non penitenti.

De peccatis cordis.

Capitulum. 30.

P Ecceata cordis sunt hec. Cogitatio
delectatio. consensus. desiderium
mali voluntas perversa. infidelitas
indeuotio. presumptio. despectio. timor ma-
le humilians. amor male accendens. suspi-
ritio. ira. inuidia. odium. timere seruiliter ex-
ultatio in aduersis proximis. contempus pau-
perum vel peccatorum. personarum accep-
tatio. perfidia. affectus parentum carnalium
inepta letitia. seculi tristitia. impatientia. aua-
ritia. superbia. perplexitas. obstinatio mali-
tatum boni. accidia. inconstantia. pena pe-
nitentie. dolor. quod non facit amplius malus
hypocritis. amor placendi. timor displicen-
di. verecundia de bono opere. amor priua-
tus. sensus singularis. ambitio dignitatum
vanagloria de bonis nature vel gratie. vel
fortune. verecundia de pauperibus amicis
conemptus ammonitionum in misericordia

Et peccatis oris. Cap. 31.

P Ecceata oris sunt hec. Lebra. iura-
tio. Periuurium. Blasphemia. no-
men domini irreuerenter assumere.
Veritatem impugnare. De mendacio
et vanis aliis instruere. Contra deum mur-
murare. Inuenerēter horas dicere. Detra-
ctio. Adulatio. mendacium. Diuiperium.
Maledictio. infamatio. Comitiatio. Im-
pugnatio veritatis agnate. Impugnatio ca-
ritatis fratris. Seminatio discordie. Pro-
ditio. Falsum testimonium. Mala consilia
Derisio. Contradictio obedientie. Inuer-
tere facta bona. In ecclesiis placitare. Ad
iram hominem provocare. Reprehendere p-
ximum in aliquo quod ipse facit. Vanilo-
quium. Stultiloquium. Proferre verba ocio-
sa. vel superflua. Vel curiosa. Factitia. ver-
borum pollutio. Peccatorum defensio. cla-
mor. Risus. Lebachinus Turpiloquium.
Venocinium. Cantare canilinas seculares

In cantu diuino magis audere vocem fra-
gere quod deuote psallere. Murmurare.
Verba scurilia proferre. In iniusta causa
advocare. Malum commendare.

De peccatis operis. Cap. 32.

P Ecceata operis sunt hec. Luta Lu-
ruria. Ebrietas. Symonia. Scru-
tlegium. Dielatio dierum solenni-
um. Sacrilegium. Indigne communicare
Votorum fractio. Apostasia. Dissolutio
in diuino officio. Scandalizare sub malo
exemplo proximum et corrumpere. Ledere
hominem in rebus vel in persona. vel in sa-
ma. Infurtum. Rapina. Usura. Deceptio.
Iudus. Videndo iustitie. Extractio indebi-
ta. Thelonea iniusta. Auscultatio mala.
Foculatoribus dare. Necessaria substrahe-
re. Superflua sumere ultra vires proprias
quidam aggredi. Consuetudo peccandi.
Recidiuatio. Simulatio. Tenere officium
ad quod non sufficit. vel quod sine peccato
non agit. Lasciuare. Nouitatem inue-
nire. Maioribus rebellare. Ad maiores op-
primere. Delinquere visu. auditu. odoratu
gustu. et tactu. Lucta. Oculis. Aduerti-
bus. Itineribus. Nubibus. Mandatis:
Scripturis. Circumstantias aggravantes
omittere. que sunt. Tempus. modus. nu-
merus. persona. mora. scientia etas. Ten-
tationem preuenire: seipsum ad peccatum
cogere.

De peccatis omissionis.

Capitulum. 33.

P Ecceata omissionis sunt hec. De
deo non cogitur ipsum non timere:
vel amare. Gratias de beneficiis
non agere. Opera que quis facit ad ipsum
referre. De peccatis sicut debet non dolere
Ad gratiam percipiendam se non prepara-
re. Gratia accepta non vni: nec eam serua-
re ad inspirationem diuinam. se non conuer-
tere voluntatem suam voluntati diuine non
conformare. Ad orationes dicendas non
attendere. Orationes debitas omittere.
Eaque tenetur ex voto vel precepto vel
officio negligere. Ecclesias et predicationes

fugere. Tentationi non resistere. Penitē-
 tias iunctas negligere. ⁊ negligenter face-
 re. ⁊ que statim facienda sunt differre. Vo-
 nis proximi non gaudere. Ad alios non cō-
 dolere. Iniurias non remittere. si idē pro-
 ximo non seruare. ⁊ beneficijs eius non re-
 spondere. Delinquentes nō corripere. Li-
 ces non sedare. Ignorantes nō instruere.
 Afflictos non consolari. Ammonitionib⁹
 non acquiescere.

Explicit liber tertius.
 Incipiunt capitula quarta libri.

- De incarnatione xpi. i.
- De salutatione angelica. 2.
- De responsione virginis. 3.
- De sanctificatione materna: 4.
- De conceptione diuina. 5.
- De rōnibus incarnationis xpi. 6.
- De modo incarnationis. 7.
- De vnione ⁊ natura assumpta. 8.
- De vtilitate incarnationis. 9.
- De mirabilibus circa incarna-
 tionem. 10.
- De nativitate xpi. 11.
- De circuncisione domini. 12.
- De baptismo domini. 13.
- De plenitudine gr̄e xpi. 14.
- De plenitudine sapientie xpi: 15.
- De merito xpi. 16.
- De voluntate xpi. 17.
- De descētib⁹ quos xps assumpsit. 18.
- De passione xpi. 19.
- De effectu passionis xpi. 20.
- De cruce xpi. 21.
- De descēnsu xpi ad inferos. 22.
- De resurrectione xpi. 23.
- De ascensione xpi. 24.
- De ascēnsu xpi ad dextram. 25.

Explicit iūta capitula. Incipit liber quart⁹
 De incarnatione xpi. Cap. i.

Sicut deus est re-
 ruz
 principium effectiuū in crea-
 tione. sic ⁊ refectionem in redē-
 patione. ⁊ perfectum in reari-

bus. qm̄ sicut pater oia creauit per ver-
 bum increatum. sic omnia recreauit ⁊ reuo-
 nauit p̄ verbum incarnatum. Pono circa
 incarnationem xpi talis fuit ordo. Saluta-
 tio angelica. responsio virginis sanctifica-
 tio materna. conceptio diuina. de quib⁹ nūc
 per ordinem est agendum.

De salutatione angelica:
 Capitulum. 2.

Issus ē angelus gabriel qui fuit de
 m ordine archangeloz ad beatā vir-
 ginē. cui apparuit visione corpora-
 li. q̄uis loqueret locutione sp̄iali. Ad illō
 notabilitate sac̄m nuncius debuit esse an-
 gelus. ppter tria. Primo. ppter cognitionē
 virginitatis ad angelicā naturā. secundo. p-
 pter ordinem pditionis humane. quia sicut
 ibi venit diabolus in serpente ad mulierē
 ita hic deus venit per angelum ad virginē
 vti fiet opposito medicina humane. quia sicut
 ⁊ repatio lapsi. ⁊ remedium nocimento
 tertio quia sicut illa gratia fuit repatio natu-
 re humane sic fuit ⁊ ruine angelice. vti cōi
 beneficio vtraq; natura cōiter debuit mini-
 strare angelica. s. ⁊ humana. Diuiditur au-
 tem salutato beate virginis tres ptes. pri-
 mam partem inceptit angelus dicens. Ave
 gratia plena. d. t. b. t. in. m. Secundā sub-
 iunxit helisabeth. cum ait. Et benedictus. s.
 v. tui. Tertiam apposuit ecclesia vt in reue-
 rentia nomen M̄arie haberetur. nā M̄a-
 ria nō est de terra. Ita salutato cōmenda-
 bilis est in quattuor. primo propter aucto-
 rem. quia missus est angelus a deo. secun-
 do. ppter nuncium. non enim homo fuit di-
 gnus nunciare. s. angelus. nec quilibet an-
 gelus. sed gabriel. tertio ab ea qui saluitur
 quia virgo. nec quelibet virgo sed M̄aria
 quarto ab ipso modo salutandi qui indicat
 innocentiam virginis. cum dicitur grana
 plena. Item excellentiam conceptionis. cū
 dicitur dominus tecum. Item priuilegiuz
 prerogatiue singularis. cum dicitur bene-
 dicta tu in mulieribus. Salutationes que-
 dam inueniuntur optatiue salutis. secundo
 Regum. 16. Sa. ue rex. quedam gratie.

Ap^o. in pluribus locis gratia vobis et par
 quedam gaudij et hodie. 5. Gaudium tibi se
 per sit quedam benedictionis. Ruth. scdo
 Benedicat tibi dñs. Nec autem saluatio
 angeli ex oibus predictis conflata vs. Con
 tinet enim salute cum dicit Ave. Item gra
 tiam cu dicit gra plena. Itē gaudium cu di
 cit dñs tecu. Itē benedictionē cum dicit. be
 nedicta tu in. Ad. Preterea in hac saluta
 tione notatur triplex prerogatiua beate vir
 ginis. s. nature cu dñs Ave gratie. cum dicit
 gra plena. glorie cum dñs. benedicta tu i. m.
 Nota deniqz ser i angelica legatione. Pri
 mo qz reuerent beatam virginem salutauit
 eum dicit. Ave. g. p. scdo qz excellenter co
 mendauit ibi. Benedicta tu etc. 3°. qz dolci
 ter confortauit ibi. Ne timeas. m. 4° qz ele
 ganter modū exposuit ibi. Spūs sanctus su
 perueniet in te etc. 5° qz diligenter suam le
 gationem cōpleuit ibi. Ecce concipies et pa
 ries vi. qz conuenienter plenā nasciturā de
 scripsit ibi. Ideoqz quod nakeretur ex te san
 ctum vocabitur filius dei.

De responsione virginis.

Capitulum. 3.

Dos legimus i scriptura dialogos
 vñū iter Eua et diabolū quo mors
 cōcludebatur. Alterū inter Adaria
 et angelū quo vita oriebat. Vide at tria que
 fecit beata virgo in salutatione angeli. s. co
 gitationē seu deliberationem: qz cogitabat
 qualis esset ista saluatio. Interrogationē
 qz querit quō fieri istud. Consensum. qz res
 pondit. Ecce ancilla dñi etc. Nec in delibe
 ratione fuit subita sicut Eua. nec in interro
 gando dubia sicut zacharias. nec in consue
 tudotar da sicut Serra. In responsione cō
 sensus beate virginis quattuor verba inue
 nies. que quattuor virtutibus maxime re
 dolent. Aut enim. Ecce quod est obediētie
 premp̄te. Ancilla dñi quod est humilitatis
 perfecte. Fiat mihi quod est charitatis inflā
 mate. Secundum verbum tuū. qd est fidei
 deuote. Septem verba hec loquuta est bea

ta virgo in euangelio. Primum fuit. Vi
 num non habet scdm sibi quid fecisti nobis
 sic tertium. Quodcuqz dixerit vobis facite
 quartum quādo salutauit Helisabeth. qui
 tum. Quomodo fiet istud etc. sextum. Ec
 ce ancilla domini. septimum. Magnificat
 anima mea dominū. Verbum primuz fuit
 pietatis. secundū charitatis. tertium instru
 ctionis. quartum cōsolationis. quintum de
 secretionis. sextum humilitatis. s. pñmū or
 tionis et gratiarum actionis. Et nota qz ver
 ba predicta fuerunt breuia preter vltimuz.

De sanctificatione marie.

Capitulum.

4.
 Sanctificatio triplex est. quedam cō
 munitis que fit per sacramenta. que
 dam spūalis que fit per gratiam spū
 ritus sancti. quedam specialissima que fit p
 gratiam singularem. Prima remouet cul
 pam et confert gratiam remanet tamen fo
 mes. i. pñitas ad peccandū. et talis est ba
 ptismatis. secunda remouet culpam et pñi
 tatem peccandi mortaliter et talis fuit sancti
 ficatio. Ioannis baptiste et Iere. in vtro
 tercia remouet culpam originalem et pñi
 tatem ad peccandū tā venialiter quā mor
 taliter. et talis fuit in beata virgine. Et sciē
 dum qz licet gra sanctificationis in vtro sic
 maior quantum ad essentiam quam gratia
 sacramentalis tamen quantum ad aliquos
 affectus maior est gratia sacramentalis. qz
 baptismus imprimat caracterem. et aperit ia
 nuam celi. et habilitat hominem ad alia sa
 cramenta quorum nihil facit sanctificatio in
 vtro ex se. Verū tamen gratia sanctificatō
 nis in vtro precellit in hec gratiam baptis
 malem. quia taliter sanctificatio non potest
 mortaliter peccare. et ad venialia minus in
 clinat eum fomes. Preterea minora et pau
 ciora venialia committit. et talis gratia fuit
 in Ioanne baptista. et ideo ne in vanum
 gratiam dei reciperet fugit hominum socie
 tatem et arduam in se penitentiam tenuit
 ne leuis saltem maculare vitā sanie posset.
 patet igitur qz in sanctificatione in vtro

confertur gratia media inter grām sacrāles
et grām plene confirmatiōis in p̄ria que h̄z
coniunctū sibi t̄nc in vltimūz. Ad confirma
tiōē. n. p̄ccam tria pertinent. Primum
est in separabilis ad b̄ctio rōnis ad deum. se
cundum est in deflectibilis subiectio i firmā
rum potentiārum in anīme sub impio ratiōis
Tertū est in discontinualis conuersio actu
alis totius hoīs in deum quando homo di
uina dulcedine affectus ex toto corde et ex to
ta anima. et ex hoibus viribus semper acru
ter tendit in deū et in quodcunqz aliud in quo
reliquit deas. Primum hōz habet gratia s̄ā
cificatiōis simpliciter. vt. s. nullus q par
ticeps eius fuerit non possit peccare morta
liter. sc̄dm̄ habuit beata virgo. et iō nec veni
aliter vnqz peccauit. sicut dicit Aug. Tertū
autē non pot̄ conuenire gratie vie: eo q
illud ex fr̄uitione dei causat̄ que t̄m̄ est in pa
tria. Tres fuerunt sanctificatiōnes matris
dei. prima fuit sanctificatio in vtero. et h̄ tres
habuit effectus. s. originalis culpe expiatio
nē. et gratie infusionem. et somitis tantaz re
strictionē vt non posset in mortale peccatuz
duā h̄z fomes maneret s̄m̄ essentializ. Sc̄da
sanctificatio fuit in spiritus sancti obumbra
tione. et filij dei conceptione. quā tribus p̄ re
missis duo semp̄ addidit. s. omnimodam so
mitis extincionem et confirmatiōez in bo
no. ita q̄ que prius poterat t̄m̄ non peccare
iam non posset peccare. Hos duos effectus
exp̄ressit angelus. Luce. i. Spiritus sanctus
sup̄uenit in te quo ad primum. Et virtus a
lissimi obūbrabit tibi quo ad sc̄dm̄. Ista cō
firmatio non fuit liberi arbitrii ablatio. sed
eius per gratiam cōpletio. p̄terea spiritus
sanctus sup̄uenit i eam non solum ad sancti
ficandum sed etiam ad secundandū. cuius
virtute virgo concepit. virgo peperit. et vir
go post partum permansit. Tertia sanctifi
catio fuit in filij dei inhabitatione. qui nouē
mensibus in vtero eius mansit. Et his om
nibus predictis duos effectus addidit.
Vnus fuit q̄ omnes dispositiones somitis
sublate fuerunt sicut quando morbus cura

tus adhuc interdum remanent relique curā
de. Secundus fuit dedicatio ad diuina. ita
q̄ etiam licitū eam esset. im̄possibile. q̄ tunc
non solum mens. sed etiam corpus luce di
uinitatis resplenduit. vt signatum est Eze
chi. 43. Et predictis collige q̄ fomes et per
sonam infecit et naturam. p̄sonam quidem
q̄ ad malum pronā facit. et stimulat ad pec
catum. Naturā vō q̄ carnem inficit prout
est principium ad alterā carnem. Sed be
ata virgo in prima sanctificatiōe que fuit in
vtero mundata fuit ab originali peccato in
q̄tum fomes respicit ad personam suam.
q̄ nihil in persona sua ad purgandum re
mansit. In secunda vō sanctificatiōe que
fuit quando sp̄itū superuenit in eam pur
gata fuit a fomite. prout ipse fomes respicit
naturam in comparatione ad prolem pro
pagandam non ope nature. sed ope sp̄is s̄ā
cti. Remotus. n. fuit essentialiter. p̄pter qd̄
pars ab ea separanda in corpus christi de so
mite nihil habuit sicut nec mater. Nota si
militer ex predictis et ex sequentibus q̄ bea
ta virgo ex prima sanctificatiōe excellēbat.
puritate omnes baptizatos ex sanctificatiō
ne. Secunda excellēbat puritatem ad de
quam habuit ante peccatum. per confirma
tionem excellēbat angelos. quoniam nec il
li crescere possunt in premio substāciali siue
essentiali. sicut nec decrecere. sed beata vir
go proficere potuit in merito et nō deficere
puritas matris dei fuit quadruplex: in qua
nulla creatura sibi poterit comparari. pri
ma puritas sanctificatiōis in vtero. Om
nis enim rationalis creature puritas vel est
nature vt angelus. vel est gratie gratis da
vt fuit innocentis primi stat⁹ hoīs. vel est gr̄e
gratū facientia. et ista est maior aliis dua
bus. Vnde cū in illa specie gratie sanctifica
tio matris dei fuerit sup̄prema p̄ q̄ vincit
puritatem omnis pure creature. Secunda
est puritas innocentia in vita in qua s̄m̄ oēs
excellit. q̄ beata virgo vixit sine oī peccato
et hoc oportuit ee maxie gr̄e q̄ nō solū ipsius

naturam perficeret. sed eam supra leges nature corrupte extolleret. Tertia est puritas virginis castitatis in qua excellit et angelos et homines. Angelos quidem. quod secundum Hieronymum hec retinuit per virtutem castitatis quod fuit in angelis non cessitatis nature. Item ex cellit homines in hoc: quod primum exemplar fuit huius integritatis. ps. 44. Adducitur regi virgines post eam. Preterea ostenditur illud alia ratione. quod summa est hec puritas que potius potest suum contrarium secum pati quam possit violari. et talis fuit virginitas dominice nostre. que gaudium maius habet cum virginitatis honore. ideo nec prima silem visa est: nec habere sequentem. Quarta est puritas sanctificationis ex superuentione spiritus sancti et presentie dei in qua excellit eam creaturam Lumina. n. esse matrem dei sit dignitas superior que pure creature concipi possit necesse est gratiam ad hoc disponentem esse maiorem omni gratia pure creature. Quod potest ergo privilegium sanctificationis sue in hac parte eam sanctificationem excedere aliorum.

De conceptione diuina.

Capitulum 5.

Quirgo beatissima assensus angelum lo prebuit dicens. Luc. i. Fiat mihi secundum verbum tuum. Spiritus sanctus super eam venit. ac solum dei concepit. Hec autem tria simul fuerunt tunc non natura. tunc impleta sunt precambula figurarum et documenta scripturarum et desideria prophetarum. pro quod etiam aduentus christi dicitur plenitudo temporis. Quare autem spiritus nec prius nec posterius venerit nonnulli sunt rationes. Prima est ut ordinem vniuersi deus non turbaret. Singula namque sunt suis temporibus quanto magis in maximo dei opere. scilicet in incarnatione. sed a ne fides et spes de premissa incarnatione et nimis tarda ta perirent. Si. n. tardasset venire quoti die decreuissent homines in fide et tepuissent. sed prius venire non fuit necesse. quod non prodest medicina spiritualis sine affectu recipientis. Tertia est ut superuentione infirmitatis culpe immediate succederet melioratio sicut sum

num dolorem acute febrius sanatio. Quarta ut homo lege naturali et scripta conuinceretur. sicut ait Augustinus. quod si statim venissem diceret homo. quod per legem naturalem saluari poterat. et superfluum crederet aduentum christi. Similiter diceret poterat de lege scripta. sed compro quod nec sic nec sic saluari poterat tunc venit ipse. quod tunc erat tempus miserandi. quod tunc ut sic primus homo conditus fuit. sexta die ad totum mundi complementum. sic secundus homo fieret in sexta etate ad totius creature perfectionem. sexta. n. etas apta est ad exercitium sapientie. ad remissionem culpe ad meritum vite eterne. et ad transitum de statu miserie ad statum glorie. et ista notantur in sexta etate ratione perfectionis sennarij .6. quod christus non debuit venire in principio temporis. quod aduentus eius nimis fuisset festinus. nec in fine vltimo quod tunc nimis fuisset tardus. sed decebat saluatorem inter tempus morbi. et tempus iudicii introducere tempus remedij. septima quod decebat ducentum perfectum tunc se ostendere. cum esset oportunitas currendi ad brauium hoc est in fine temporum et tunc ante terminum ut per timorem iudicij stimulari per spem premitij attracti. et per exempli perfectionem animati sequi possent efficaciter ducentum nostrum. octaua quod decebat mediatorem quosdam medietatem suorum ipsum precedere. quosdam ipsum sequi. Incarnationem christi multe figure precesserunt et prophete de quibus aliquas assignemus. Abraham descendit in Egyptum ut peregrinaretur ibi. Lapis precisus est de monte sine manibus. et lunius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum. Sapientia edificauit sibi domum. exiit colunas septem. Thronus fecit sibi Salomon de eboris grandem. Molum faciet dominus super terram: semina circumdabit virum. Jonas in mare proiectus et mare sedatur. Stillabunt montes dulcedinem. Descendi in ortum meum et viderem poma conualium. Vellus gedecois torificatur. Abana seruatur in vna aurea. Virga Aaron floret. et los de radiis eius ascendit. Emititur columba de ar

cha noe Adicitur lignum i aquas marath
 Paradisus plantat. Adoyces ponitur in
 pscellam cypria. Joseph. tunica polimita. In sole posuit thaberna-
 culum suum. Duo viri ferunt in vite botz
 Sierra pmissionis. Adicitur. Joseph i ci-
 sternam. Urbs fortitudis nostre spon sal-
 uator ponitur in ea mar^o. Emitte agnum
 die. Rorate celi dei super. z nub. plu. iu.
 Ascendet dñs super nuben leue. Adiseri-
 cordia z veri. ob si. Vena carbunculi i or-
 namento auri. Simul in vnum diues z pa-
 uer. Ego primus z nouissimu^o. In chari-
 tate perpetua dilexi te. mittitur. Daniel in
 lacum leonum. Apparet in camino. quar-
 tus similis filio hois. Umbra desedit in ho-
 rologium. io. gradibus. Ignis apparet in
 rubo non coburens. Eze. 32. Solem nubec
 tegam. Quid lucidius sole. z hic deficiet
 psalmus. 18. A summo celo egressio eius.

De rationibus incarnationis.

Capitulum. 6.

p Er verbuz igr incarnatū facta est
 humani gn̄is reptio. non qz aliter
 saluari nō poterat. sed qz nullus ali-
 us modus fuit ita cōgruus ipsi repatori z
 repabili ac reparationi. Longuebat inqz
 iste modus repatori quez decebat suā pote-
 ntiam sapiam z bonitatem oīdere. Quid at
 potentius qz coniungere extrema summe
 distantia. hoc est creatozes z creaturā. Ada-
 gna. n. potentia fuit in cōiunctione dispari-
 tum elementozū. Ad aior in cōiunctōe illo-
 rum ad spm creatū. Adaxia i cōiunctione
 istozū oīum ad spm increatum. vbi zmaxia
 disparitas est. Quid vero sapientius qz
 qz ad perfectionem totius vniuersi fieret cō-
 iunctio primi z vltimi. hoc est verbi dei. qd
 oīum principium z humane creature que in
 operibus sex dierum fuit vltima oīum crea-
 turarum. Quid etiam beniuolentius quaz
 qz creator rerum communicare se voluit re-
 bus creatis. z hec benignitas magna fuit i
 cōiunctione sui omnibus rebus per presētī-
 am maior qz cōiicauit se bonis per gratiam
 maxima qz cōiicauit se homini per vnionez

z per cōf: quens gn̄ibus singulorum i vin-
 tate persone. fuit etiaz iste modus congru-
 entissimus ipsi reparabili. qz homo per pec-
 catum corruit in infirmitate z ignoran. iā et
 malitiā per que ineptus factus est ad diuiaz
 virtutē imitandā: z ad veritatē cognoscen-
 dā z ad bonitatem diligendam. Jō deus fa-
 crus est homo per quod se reddidit homini
 imitabilem. cognoscibilem. z amabilem.

fuit etiā iste modus cōgruentissimus nrē
 reparationi. qz dñs in forma serui procura-
 uit salutem serui. Sunt z alie rationes:
 quare fuit cōueniens deū incarnari. Prī-
 ma ē qz pcurator: obstilimobis deū. vñ
 cōueniens fuit vtrpari reddere nob̄ deū.
 Scda qz humilitas decuit deum. sed nō po-
 tuit humiliari vsqz ad penas in natura di-
 uina. oportuit ergo qz in alia ertia vi ppbe-
 tias impleret. Isa. 52. Ego qui loquebar ce-
 ce ad sum. Abachuch. 2. Apparebit in fine
 z non mentiet: si moram secerit expta cuz
 qz veniens veniet vt. s. doceret potius vin-
 cere per iustitiā qz per potentiam. Quarta
 pp vitandum in cōueniēs. qz si deus incar-
 nari non potuit: ve inesciuit vel noluit vide-
 tur esse in cō impotētia vel ignorantia vel
 inuidia qd̄ abfit. Quinta vt esset humilitas
 in redemptore quanta fuit superbia in pre-
 uaricatore. qz superbia tanta fuit vt homo
 vellet esse vt deus. vnde humilitas tāta de-
 buit esse vt de^o fieret hō. Sexta vt nrm amo-
 re creaturē z nostiā spem erigeret. Septia
 vt exemplum imitē: nōc virtutis nobis da-
 ret in forma visibili z humana. Quis ope-
 ra trinitatis sint indiuisa: ita qz quicqd̄ ope-
 ratur vna per sona operetur z alia tamen so-
 lus filius accepit carnem z non pater vel spi-
 ritus sanctus. Et habemus exemplū in tri-
 bus domicellis induentibus tertiam qz sa-
 de quibus potest dici quicquid facit vna sa-
 cit alia. vna tamen sola induitur. Eodem
 modo dicendum qz incarnationis opus quā-
 doqz attribuitur patri vt ibi. At vbi venit
 plenitudo temporis mī. deus filium suum.
 quandoqz attribuitur filio vt ibi. Et tū a pa-
 tre meo z vni in mundum. quandoqz sp̄

ritui sancto. vt in symbolo. Qui conceptus
 ē de spiritu scō. Sed hec ideo dicuntur. qz
 opus incarnationis fuit maxime potentie.
 sapientie et bonitatis: que tribus personis
 attribuitur. Sunt autē multe rationes qua
 re filius incarnatus sit et non pater vel spiri
 tus sanctus. Prima vt per eandem sapien
 tiam qua mundum considerat fieret repara
 tio. Secunda vt qui filius est in deitate: cēt
 filius in humanitate. Tertia ne idēz esset et
 pater et filius si pater de homine nasceretur
 Quarta qz congruentius mittebatur qui est
 ab aliis qz qui est a nullo. Quia propter cō
 firmationē hereditatis promisse. ne. s. posse
 mus dicere patri. Domine tu habes filium
 cui competit hereditas quas homini promi
 sisti. Sexta vt patris ergo nos ostēderetur
 charitas. Joā. 3. Sic deus dile. mēz. vt filiū
 suū vnigenitū daret. Septima vt ostēdatur
 qz deus pater nihil habet qd nō sit nob para
 tus dare cum filium suum vnigenitum de/
 derit. Quia vt sicut dei filius factus est ho
 mo. sic homo fieret filius dei. Ap^o ad Gal
 cap. 4. Adisit deus filium suum vt adopti
 onem filiorum reciperemus. Non vt esset
 occasio salutis qui dicitur occasio ruine. De
 cima: quia imago debuit per imaginem re
 parari. Undecima: qz sicut verbum mētis
 mediante grossiori natura emittitur per vo
 cem sic verbum eternum per assumptionē
 nostre nature. Duodecima qz medius iter
 personas debuit esse mediator dei. s. et ho
 minum. Decimater: tia qz sapiētia patris re
 parare debuit appetitōē sapiētie. Gen. 2.
 Eritis sicut dii scientes bonum et malum.
 Decimaquarta qz decentissime cōiungitur
 humilitas et sapientia. vnde filium dei precipue
 decuit incarnatio. Decimaquinta quia ideo
 non sunt nisi sapientia dei que filio appo
 priatur. vnde cum singule ideo singulorum
 sint cause. tunc demū oia perfecta sunt et cō
 plecta cum per vnionem ad suum principium
 redierit. Decima sexta qz si pater fuisset in
 carnatus tunc nulla persona sine principio
 fuisset. Decima septima: qz oportuit incarna

tam personā tanqz sacerdotem supplicare pro
 nostra assumptione: sed magis decuit filiū sup
 plicar patri qz e contra. id^o qz si spiritus scō
 crus fuisset incarnatus: tunc duo esset filij
 iō. qz nullum decet magis reducere ad diu
 nam cognitionem p3 verbum quo pater se
 declarat. qd est vmbile carni. sicut et verbuz
 voci. 20° qz nulluz decet magis reducere ho
 minem ad filiationē adoptiuā qz filiū nalez
 De modo incarnationis.

Lapitulum. 7.

¶ In cōreparatione omnium decens
 erat vt fieret concursus trium de tri
 plici hierarchia. s. diuina angelica: et
 humana. vnde in ministerio incarnationis
 fuit concursus angeli nunciantis et virginis
 concipientis ac verbi dei carnem assumētis
 Cum filius dei mittitur in mundum nō fit
 loci mutatio sed nature humane assump
 tio. qz ipsius multi est esse vbi prius fuit: sed
 aliter ibi esse qz prius fuit: et hec alteritas nō
 est ex parte eius qui est cum sit immutabilis
 sed ex parte eius in quo est. quia vnitur no
 stre carni: vt non sit inmutatio ex parte sui
 sed ex parte nostri. Preterea in mutatione
 loci exigitur non esse vbi quis prius erat: s3
 nec hoc est in filij missione. quia post incar
 nationem fuit in patre. sicut semper existit
 assumpsit naturam nostram quinqz modis
 s. misericorditer. Ap^o ad Titum. 3°. Scdm
 suam misericordiam saluos nos fecit. vtiliter
 s. pro salute nostra. ps. Operatus est salu
 tem in medio terre. Sapienter. qz assump
 sit bonum nature reprobando malū culpe.
 Isa. 7. Butirum et mel co. vt sci. re. ma. et
 eli. bo. s. ortiter. qz sic suscepit naturam hu
 manam. qz nunqz deposuit eaz. qz post mor
 tem vnita fuit diuinitas carni in sepulchro:
 et anime in inferno. Adirabiliter. qz coniu
 cta sunt in carne summum et immum hoc ē
 deus et limus. Verbum caro factum est.
 quinqz modis scilicet fin veritatem carnis
 Isa. 53. Vere langores nostros ipse tulit.
 Preter carnes. qz preter carnis operatiōez
 Adab. i. Ad i ca natū est de spū scō ē. sup
 carnē. qz meritis nris n̄ exigentib^o ap^o ad Ti

tum 3°. *Ab ex opibus lu. que. sem. pp cor*
ne. qz ad saluandā carnē. 7 hoc quantū ad fi
deles efficaciter. I3 quantū ad oēs sufficienter
Abath. i. Doceris nomē Iesu ipse eni sol
num facit populū suū. Contra carnē. qz ad
maiorē dānationē infidelīū. Jo. 15. Si nō
venisses. 7 locus cōs nō fuisset peccatū nō
haberent. Opus assumptionis hūane natur
nō aiatio sed incarnatio noiāf. cū tamē a di
gniori res cōsueuerit noiari. hoc at ē ppter
quatuor: rōes. s. vt fiat expressio: noiatio 7
vt pfundior explicetur dignatio miserētis.
7 quia nobis magis nota ē ps carnis 7 vt
maior humiliatio exprimat̄ eo qz magis a
deo distat caro qz aia 7 quia caro est a parē
tibus ppagata aia a deo creata.

De vnione 7 natura assumpta.

Capitulum.

8.

Sicut in diuinitate vna ē essentia. 7
 tres psonę: ita i xpo ē econtra vna p
 sona. 7 tres essentie. s. deitas aia. 7
 caro hoc ē eternū nouū 7 antiquū. qz deitas
 ē eterna. s3 aia ē noua qz i assumptione carnis
 creata caro vō antiqua. qz ab Adā ppaga
 ta. 7 xps secūdū nām deitatis ē genitus secū
 dū aiam vō creatus. s3 secūdū carnē natus
 potius fact⁹. Vnio fuit triplex i xpo. s. dei
 tatis ad aiam 7 ecōtra. 7 deitatis ad carnē.
 7 ecōtra. 7 aie ad carnē 7 econtra. Due pri
 me vniones semp manserunt. tertia sepaia
 fuit i morte. Vnio ergo deitatis ad huma
 nā naturā non est in vnitate nature. s3 pso
 ne nō dico psonę humane: sed diuine hoc ē
 non assūptē. sed assumētis nec psonę cuiū
 ber. sed solus vbi. qm̄ impossibile est qz na
 tura diuina cōcurrat cū alia. sicut ps ad con
 stitutionē tertij. vel qz ipsa transcat in aliaz
 vel alia i ipsa. ppter simplicitatē 7 vnitatem
 ipsius pfectissimā. ppterca diuinitas 7 hūa
 nitas non vniantur i vnitate nature sed p/
 sone. Et sic intelligit̄ illud i simbolo Athana
 sij. Nā sicut aia rōnalis 7 caro vnus est hō
 ius deus. 7 hō vnus est xps. Ibi nāqz poni
 tur similitudo quantum ad vnitatez psonę

non nature. quia caro 7 aia dicunt̄ in hoīe
 quantuz ad essentiam 7 constituunt tantum
 vnā personam. eadē inter diuinitatem 7
 humanitatē xpi est differentia. 7 tamen est
 ibi vnitas in psona. Et quia diuina natura
 in nullo supposito potest subsistere p̄ter qz
 in ppria bipostasi. ideo vnio illa nō potest
 esse in ppria p̄sona hoīs s3 dei. 7 p̄terca
 de⁹ in vna psona 7 suaz fecit se ipsū suppo
 sitū humane nature. vñ tantū ē ibi vna per
 sonalis. 7 vnitas psonalis. s. ex pte assumē
 tis. Ad eē nāqz psonę triplex irigit̄ distinctio
 scilicet singularitatis. 7 naturalis incōcabi
 litas ac excellētia dignitatis. ppter primuz
 nullū vnibile ē psona ppter. secūdū aia nō
 ē psona. Sed ppter tertiū xps secūdū qz ē
 hō nō ē psona. Et his p3 que sint vera vel
 falsa iter has quatuor ppōnes. prima pso
 na assūpsit psona. secunda natura assūpsit
 psonā. tertia natura assūpsit naturā. quar
 ta psona assūpsit naturā prime due simplici
 ter sunt false. tertia vno mō ē falsa. alio mō
 est vera. Si eniz sumat̄ natura. put est cōis
 tribus psonis sic est falsa. Si vero sumatur
 natura p̄not est in p̄sona filij sic est vera.
 quarta autem prepositio simpliciter ē vera.
 Ad intelligentiam horum nota qz tres fue
 runt opinionēs de incarnatione xpi prima
 opinio dicebat qz filius dei assūpsit homi
 nem. Secunda dicebat qz assūpsit huma
 nam naturam. Tertia dicebat qz assūpsit
 hominem vt vestē. prima opinio non tene
 tur. quia ponit qz in xpo sunt due psonę qd
 est falsū. Secunda cōis est vt vera. quia po
 nit qz xps est vnū solum. I3 sit aliquid secun
 dū qz homo. Itē ponit qz assūmens non ē
 assūptū. Item qz ille homo diuina est esse
 tia. 7 econtra. Item qz omnis pprietas filij
 dei inest ei. 7 ecōtra. Tertia opinio tāqz be
 retica reprobatur quia potuit nō esse i vna p
 sona xpi duas naturas 7 qz due substantię
 humane nature. s. 7 diuine non pertinent
 ad pluralitatē filij dei. Dicimus ergo qz tā
 ta ē ibi vnio. vt quicquid dicitur de filio dei
 dicatur de filio hominis 7 econtra. I3 ista
 mien exceptis in quibus exprimitur vnio ve

Clanditur negatio. s. vt fiat vocabulum in q̄
 aliqua repugnantia includitur. sicut est vni
 ri. incarnari. assumi. assumere in quibus i
 clauditur respectus vnionis vni^o nature ad
 alteram. & tūc nō tenet predicta regula. Si
 militet nō tenet si i vocabulo includit nega
 tio alicui^o cuius opposituz alteri nō cōpedit.
 sicut icipere eē creati. c. Nota q̄ pprie lo
 quendo cōpositio ē corporū cōiunctio ē cor
 poris & aie. vniō ē diuine nature ad huma
 nā. in ponit vni^o q̄nq; p reliquo. Quinq; su
 erunt status primi hoīs & de quolibet statu
 recepit xps aliqd. prim^o innocentie de quo
 xps accepit peccati immunitatē. secūd^o grē
 de quo accepit plenitudinē grē. tertius cul
 pe de quo accepit recompensationem pene.
 quartus penitentie de quo accepit passionē
 doloris & tristitiē. quintus glorie de quo ac
 cepit plenam fruitionem. Lopez xpi s̄m
 Damasco. formatum fuit ex sanguine bea
 te virginis. non ex carne. Nam vere ma
 tris est s̄m philosophos materiam tantum
 modo ministrare. sed dare virtutem forma
 tiuam que actiue naturaz seu materiam for
 mat est patris & non matris. Lum igitur
 beata virgo proprietatem vere matris ha
 beat oportet q̄ materiam contulerit que se
 cundum naturam sit materia conueniens
 humano corpori. & tamen integritatem vir
 ginale non polluat. Talis aut materia non
 est caro. quia dicit philosophus primo d̄ ge
 & cor. q̄ id quod est pars actu non est mate
 ria generationis cum non sit in potentia to
 tum. Caro autē est pars actu vnde non est
 materia generationis. Talis quoq; mate
 ria non fuit semen femineum. quia hoc pu
 ritati virginis non conueniebat. nec etiam
 s̄m philosophum est necessarium ad gene
 rationem qui. alique mulieres concipiunt
 sine seminationem. Talis ergo materia fu
 it sanguis. quia ipse s̄m philosophum est i
 nobis materia generationis. Quod autē
 dicit Ap^o ad ro. primo. Qui factus est ei ex
 semine David intelligendum est originali
 ter non materialiter. Virtus autem forma
 tiua in beata virgine non fuit ex parte car

nali. sed ex virtute astrinimi.

De vtilitate incarnationis.

Capitulum.

9.
 Ad istum per peccatum propriam
 a excellentiam. mentis innocentiaz.
 ac dei amicitiam. Peccatum autem recupe
 rare oportuit per beneficium saluatoris.
 Excellentiam enim recuperare non potuim^o
 nisi per excellentissimum recuperatorem.
 quia si per aliquam meram creaturam re
 parati essemus. tunc oporteret nos esse sub
 iectos illi creature. Innocentiam enim repa
 rari non poterat. nisi per satisfactorem suf
 ficientissimum qui esset deus & homo. deus
 quidem qui pro homine beneficium posset.
 homo vero de genere adei qui peccauerat.
 Ille namq; congrue satisfacit qui potest & de
 bet. sed non potest nisi deus. nec debet nisi
 homo. amicitia similiter non poterat refor
 mari nisi per mediatorem conuenientissi
 mum. qui. s. vtriq; parti conformis esset. &
 vtriq; parti amicus hoc vero xpo conuenit
 qui est deo patri filius per diuinitatem. & ho
 mini lapsio per humanitatem. Venit ergo
 deus in incarnatione itaq; dominus ad ser
 uos vt eos corrigeret. tanq; magister ad di
 scipulos. vt eos instrueret tanq; medicus
 ad egrotos vt eos sanaret. p primū ostēdit
 deus potentiam. p secundū sapiētā p tertiu
 bonitatem. Quattuor fructus incarnationis
 ponit Ber. dicens. Adāna de celo descen
 dit vt gaudeant esurientes. Vinea celi bo
 trus eripit vt gaudeat sitiētes. O leu effu
 sū ē vt gaudeat egrotātes. lapis sine manib^o
 de mōte preciosus ē vt timeat negligētes.
 xpo hōi plures ad^o conueniūt nobis multuz
 salutiferi pp qd diuersis reb^o naturalibus &
 artificialibus cōpat. Ipse nāq; xps d̄r caput
 nostrū pp sensū & motū spūale que suis mē
 bris influit. Mediator. pp charitatē. pp p̄ctas
 res diuine & humane nature. & iō inter deū
 & nos efficaciter pōt mediare. s̄m adamentū
 pp̄ter fidē q̄ in nobis illuminat intellectu.
 Hostiū. pp̄ter charitatē. q̄ p̄cipat affectum.
 Pastor. in quātū incorporat nos ecclēsie p sa
 cramentoz p̄cipatos. Hostia. q̄ soluit obli

gationem contractam per peccatum originale. & actuale. Sacerdos. qz ipse se rogat ipse se exaudit. ipse seruus se rogat dominum & ipse deus exaudit se hominem. via exemplo via in premio. Item Ber: enumerat quatuor utilitates aduentus dñi dicens. Venit medicus egrotos. Redemptor ad venditios via ad errantes vita ad mortuos. Stenduntur adhuc multe utilitates incarnationis christi. quia deus factus est homo vt fieret homo deus dñs factus est seruus vt fieret seruus dñs deus de celo ad terras descendit vt homo de terris ad celos ascenderet deus factus est filius hois. vt hō fieret filius dei. Immortalis factus est mortalis vt mortales fierent immortales. diues innoctus factus est pauper. vt pauperes fierent diuites. Obscurata est lux. vt nos illuminaret. Esuriuit panis. vt nos reficeret. Sitiuit fons: vt nos inebriaret. Cristata est letitia. vt nos letificaret. pauebat fiducia. vt nos confortaret. Latata est via vt iter nostrum ad celestia dirigeret.

De mirabilibus circa incarnationē dñi
 Capitulum. io
 Excellebat incarnatio christi nostra cōceptione in pluribus p que aparet qz ibi natura sua perdidit iura Inueniunt. n. multa tam ex parte matris qz ex parte prolis. & quam ex parte modi. que non sunt fin viam nature. sed fin potenti / am virtutis infinite. que solius dei est. Adira igitur fuerunt in matre que fin Verū. sine pudore secunda. sine grauiamine grauida. sine dolore puerpera. Ibi portauit stella solem. palmas vite. riuus fontem filia patrem. creatura creatorum. Iu uir inqz mater patris ac filia nati. fuit quoqz prole posterior. contento minor mater & virgo fuit et cū deo filium communem habuit maledictionem legis euasit ubi maledicte fuerunt virgines & coniugate. Virgines quidem. qz non genuerunt. coniugate vero quia in dolore pepererunt. sed virunqz beata virgo euasit. quia virgo genuit & dolorem non sensit Augustin⁹. Speculum nō rumpit radius

solis. & ita integritatem virginis ingressus aut egressus dei vitare non potuit. Adirabilia quoqz fuerunt in prole. quia in instanti fuit ibi sanguinis separatio. consolidatio figuratio. animatio. dedicatio. & qz ista non fuerunt successiua patet ex scriptura Iere. 31. femina circumdauit virum. patet etiam ex virtute agens spiritus sancti cuius est subiecto operari qzuis autem membra christi fuerunt in conceptione completa atqz perfecta vsqz ad anime susceptionem ipsorum tantum membroz distinctio fin Augu. tam parua & tenuis fuit qz humano visui vit posset subijci: quia in tanto fuit minus copus illud. qz aliud conceptus cum formatur qz tum augeri posset in utero infra 46. dies. Vnde miraculosum fuit qz i tam paruo corpore recepta fuit anima. sed hoc ideo factus fuit in conceptione christi qz tum ad tempus manendi in utero non esset nostre cōceptioni dissimilis: Preterea ab instanti conceptionis sciuit omnia etiam fin qz homo. Ite in fructione fuit perfecta anima eius. vnde qz tum ad hoc non solum fuit viator: sed etiam comprehensor. Item mundus fuit ab omni peccato: & plenus omni grata et virtute. Habet quoqz patrem in celis. et matrem in terris. sed patrem sine matre. et matrem sine patre. Item per incarnationē ipse dominus factus est seruus. Eternus factus est temporalis. imensus factus est paruulus sit summus inuis incompressibilis. sit localis simplex sui compositus. Dicir Aug. Videtur inuisibilis. palpatur in palpabilis. immortalis occiditur. Ite Augu. Quis vnqz exumare posset vt portare / tur manibus feminis: portator orbis panis angeloz manducaretur. seu alaretur virtus celozum infirmaretur. vita omnium moreretur. Hic quoqz notandum est qz si cut in diuinis est trinitas personarum i unitate essentie ita in christo est trinitas essentiarum seu naturarum in unitate persone qz si cut in diuinis per diuerfas psonas nō distinguitur esse: sic in christo per diuerfas naturas. non distinguit psona. Deniqz xpi icar

natio fuit mirabilis ex modo. qz cū tres mo-
di producenti hominē. Primus v3 nec d
viro. nec de muliere. sicut. Adā scds d vi-
ro sine muliere. sicut in Eua. tertius de
viro & muliere. sicut in oibus cōcup. sibi/
liter natis. Ad cōplementuz deuit vniuer-
si quartum modū introduci. vi. s. hō de mu-
liere sicut i sine viro per virtutē operatoris
In cōceptione ei go filij dei simul concur-
runt virtus innata. infusa. & creata. Vir-
tus innata misericordiam ministravit. Vir-
tus infusa purificando ad vnionem verbi
adaptavit ad optiōe dico qz gve nāe. Vir-
tus creata subito pfect qd nā n̄ potuit nisi successie
De natiuitate domini. Capitulū. ii.
Anniuitatis xpi duplex est. s. diuina
humana & gratuita. Diuina est ex pa-
tre. scda ex matre. tertia fuit i mente
De patre nascitur et nati. de matre tēpora-
liter. In mente spūaliter. Et iste tres nati-
uitates sumunt secundum tres substantias
que sunt in xpo. s. ipsius diuinitas. caro &
spūs. Max ex patre nascitur deus. ex ma-
tre caro. ex mēte nascitur spūs. s. per grām
Ex patre nascitur semper. ex matre nascit
semel. In mente nascitur sepe. Secūdu na-
tiuitatem diuinā xps habet patrē sine ma-
tre. scdm humanā hēt matrem sine patre.
scdm gratuitam habet patrē & matrē. scdm
illud. Qui fecerit voluntatem patris mei.
ipse. p. m. & m̄ mica est zc. Math. ii. Has
tres natiuitates representat ecclesia in die
natiuitatis eius. primam. s. diuinam i missa
que cantatur in nocte. Est. n. nobis hec na-
tiuitas occulta: 53. Generationem eius ge-
enarrabit. Secundam in missa que canta-
tur in atrōa. quia natiuitas humana partiz
fuit occulta. partim manifesta. Occulta qui-
dem quantum ad modum. quia natus ē de
virgine. s3 manifesta quantum ad sem. ter-
tiaz. s. gratuita in missa que cantatur in die
quia natiuitas gratuita est manifesta i qua
xps per affectum cōcipitur. per effectū nasci-
tur. per pfectum nutritur. Isa. 26. A timo-
re tuo cōcepimus. & peperimus spūm sal-
luis. De diuina itaqz generatione habe-

tur pūmo li. sed hūc de humana prosequen-
dum est. Nota itaqz qz s̄m verba apli i vbi
ait ad Titum. 3. Apparuit gratia dei. sal. n̄
o. ho. cru. n. zc. Natiuitas xpi fuit gratiosa
gloriosa. copiosa. fructuosa. Gratiosa: quia
apparuit gratia. Gloriosa: qz saluatoris no-
stri dei. Lopiōsa qz oibus hoibus. s̄ fructu-
osa. qz erudiens nos. Iste fructus natiuita-
tis xpi duplex est. s. respectu ipis pñtis & fu-
turi. Itē respectu ipis pñtis duplex est fru-
ctus. Primus est declinatio mali. ibi. vi. ab-
negātes impietatem quo ad malū qd est cō-
tra fidem & secularia desideria quo ad malū
qd est contra bonos mores. 2° fructus est
operatio boni. ibi sobrie quo ad nos: iuste
quo ad primū & pie quo ad deū. Itē respe-
ctu futuri ipis duplex est fructus. pūm^o est
spei i refectione. ibi exp. b. s. 2° gaudij i glifi-
catione: ibi z aduentū magni dei. apparuit. n̄
in natiuitate xpi benignitas & humanitas d
triplici latibulo. s. de sinu patris in quo cela-
batur de vmbra legis in quo figurabaf. de
ventre matris in quo formabatur. Iste nā
qz agnus soluit signacula libri signati. Na-
tiuitas xpi fuit honesta. vtilis: & iocunda.
Quid at illius salute hominis. Vocāb ingt
Lu. 2. nomen eius Iesu qui saluū faciet po-
pūlū suū. certe a formidine timoris. ab ima-
nitate langoris: a detentione carceris. a su-
biugatione hostis. Quid honest^o pū virgis
vbi virgo est que generat deus ē qz gnatur.
spūs scūs qz opatur in gnatione qd iocūdi^o
ortu dei & hois. Bauit qdem qui pfect fuit:
vt abrahā qz ex lauit vt videret die dñi. Jo.
8. Itē qz sequit ga. i. d. sp. ad phil. 8. itē qz
pñtes crāt vt angeli decantātes & pastores vi-
dētes. Jo. i. vno sentēs. & Symō amplexū
s3 marie vgo ipm gnāns. Luce. 8. Et exul-
tauit f. m. i. d. f. m. pmlit in natiuitate nob
brā virgo fructū qz seminat^o fuit in conceptione
n̄ germiauit in natiuitate. collect^o in pāno-
rum inuolutōe: ad domū illams i purificatio-
ne flagellatus in stipite. vtilis in falsoz
testiū accusatōe. immolatus in passione pur-
gatus i resurrectione. comedetur in quotidi-
ana eucharistie susceptione: & in celesti frui

lione. beata itaqz virgo est celi que xpm ro-
 rauit. Ipsa nubes que xpm pluit. Ipsa ter-
 ra que xpm genuit. In natiuitate dñi
 fuit beata virgo terre de cuius limbo formatus
 est vetus adam terra de qua orta est veritas
 terra de qua ortus est fructus terre subli-
 mis. terra bona in qua semen cecidit. terra
 fluens lacte & melle terra germinans herbã
 virentem terra de qua oriebatur fons irrigãt
 vniuersam superficiem terre.

De circuncisione dñi. Cap. 12.

In circuncisione accepit xps multipli-
 citate ostenderet. q. cni ceremonialibus ad que
 no tenebat se subiecit ipse naqz dñs legis fu-
 it. tertio vt sanguine suu p nobis non solu
 in etate virili. sed etiã in infantia funderet.
 quarto vt nos circuncidendo fore spuali-
 ter ostenderet. qnto vt hereticos cofunderet q
 dixerunt cu no verum corp^o sed fantasticoz
 habuisse. sexto vt iudeis satisficeret qui sã
 dalizati fuisset si circuncisione no accepisset.
 septimo legẽ veterem approbarer que vsqz
 ad ipsu obseruanda fuit. Regalia enim sm
 Aug. fuerunt ante passionẽ vna. & p^o pas-
 sionẽ dñi moxua. sed postqz p mundu cla-
 ruit euangelium sepulta. Circuncidit^o ihs no
 solu circuncisione legali. sed etiã circuncisio-
 ne spuali. Dñi possumus circuncisione qua
 duplicẽ assignare. pmo circuncidit cu pater
 cultello paupertatis i natiuitate. secundo cir-
 cidit cu parentes eius octauo die cultel-
 lo penalitatis. tertio circuncidit i oi vita sua
 cultello humilitatis. quarto circunciderunt
 eum iudei i passione cultello crucis & hoc p
 milites pilati circunciditur et. Iesus i m^o
 quadrupliciter. pmo p detractores q auferunt
 aicos & fama. 2. p raptiores q auferunt bona
 temporalia. tertio p hereticos q auferunt aiaz
 quarto p tyrãnos q auferunt corpus circun-
 cisio nostra spualis duplex e. pma mētis in
 pñiã a culpa. scilicet a corpis i futuro a pena.
 pma significata e p circuncisione solẽnem
 que facta e in Egipto & hoc triplex. s. e inci-
 entium a vitijs cultello iusticie. Itẽ pñien-

tum a superfluis cultello misericordie. Item
 perfectorum a mundialibus crucis cultello
 charitatis pscete. secunda significata e p cir-
 cuncisione factã in galgalis i terra promissio-
 nis. q. in octaua resurrectionis p petra xps
 circunciditur ab oibus miserijs. Et quo
 p qz efficacior est nostra circuncisio spualis
 qz iudeorum carnalis. quia i loz circuncit^o
 si licet peccati originale tulerit in sanguam
 paradisi non apuit. sed nostra virunqz facit.
 In hac materia duo tanguntur. primum e
 xpi humilitas in circuncisione. secundũ ei^o
 sublimitas i nois ipositione. Vocatum est
 inquit nomen eius iclus. Dignitas autem
 huius nominis multiplex e. Est eni ab eter-
 no psecratũ. vt dicit Ber. Ab antiquis pre-
 figuratũ. s. in Iesue. a pphetis desideratũ.
 Ista. Nomen tuũ in desiderio aie. a sanctis
 patribus pphetarum. Salomonis oraculo
 a deo nominatũ. Ap^o ad philimonis oraculo
 dicit illi nomen. & c. ab angelo prenunciatũ.
 Luce primo. Sancti nomen eius ab Apo-
 stolis magnificatũ Actuum quinto. Ibat
 apostoli gaudentes & c. a martyribus testifi-
 catum quia p nomine passi sunt a cofessori-
 bus collaudatũ psal. liij. Laudate pueri do-
 minum & c. a sanctis virginibus pregesta-
 tum. Cant. i. Oleum effusum nomen tuũ
 Iesus est mel in ore melos in aure iubilus
 in corde ab omnibus sanctis exaltatũ. ps.
 33. Magnificate dominum mecum. & c.
 n. e. in id ipsum. Petrus actuum. quarto.
 Non e aliud nomen sub celo in quo opor-
 teat nos saluos fieri in hoc nomine iesus sũ
 quinqz littere que possunt esse initia istarũ
 dictionum iocunditas merentium. Eterni-
 tas viuentium. sanitas languentium. Ober-
 tas egentium satietas esurientium. Et hoc
 nomen Iesus xpo conuenit tripliciter. pmi-
 mo rone nature vt qui ex diuina natura erat
 saluator ante ex hũana natura fieret salua-
 tor misterio vt vedicaret tibi nomẽ saluato-
 ris. sedo rone decetice. q. decuit vt ex re nomẽ
 haberet. vñ q. saluatur a peccato a diabolo & ab
 inferno merito nomẽ hz illi beneficio cõgru-
 ens. tertio rone efficacie quia xps nos sua

passione saluauit.

De baptismo domini.

Capitulum.

In baptismo dñi notatur ipseus hu-
milis. et nra uultus. Ipseus hu-
milis notat in quatuor. Primo
qz uenit Iesus. s. dator salutis. et nõ idigēs
salute. 2. qz ad iordanē ubi creator elemen-
torum subiecit se humili elemento aque. 3.
qz ad hominē. i. Joannē. s. dñs ad seruū
rer ad ceterū. sol ad luciferum. 4. ut bap-
tizaret ab eo. s. fons a riuo. plenitudo a sti-
la. auctō baptisimi a baptisimi ministro. Dñi
litas nostra notat in quatuor: qd circa xps
baptizati eueniunt. Primo qz cum xpus
baptizatus fuit cōfestim ascendit de aqua p
quod notat i nobis grē infusio. hō enim p
baptisimū liberatus a culpa ad uirtutē statim
ascendit. 2. apertū est celū p quod notatur
p baptisimū ascendētis euolatio. 3. descen-
dit spūs sanctus corporali specie sicut colū-
ba in ipsū. per quod notat qd baptisimus fa-
cit hominem tēplum spūs sancti. 4. uox pa-
tris facta est. Adic ē filius meus dilectus in
quo notat qz per baptisimū de filio ire fit fili-
us grē. In baptismo xpi notant substantia
lia baptisimi nostri. s. baptizans et baptizan-
dus. materia. forma. et intentio. Baptizās
fuit Joannes i quo ministri sanctitas desi-
gnatur. Baptizandus fuit xps. nostrū bap-
tisimū consecrans. qz tactu sue mundissime
carnis vim regeneratiuam contulit aquis.
Materia fuit aqua magis cōueniens et cō-
munis ceteris liquorib⁹ ad baptisimū exis
forma uero notatur per testimoniu trinita-
tis. Fuit enim ibi pater in uoce. filius i car-
ne. spūs sanctus in columbe specie. Inten-
tio cōsequitur formam. Voces enim ut au-
pbus. primo piarmentes signa sunt earuz
que sunt in aia passionum. Per uocem pa-
tris que audita ē in baptismo xpi notantur
quinqz dignitates et excellētie xpi. Lūxeni
dñi hic est cōmēdatur xps a uera essentia qz
solus deus habet uerum esse. Omne enim
esse a forma est. deus aut forma est sine ma-
teria ut dicit Boecius. Cum dicitur filius

commendatur xps a similitudinis paterne
conuenientia ex eo nāqz dicitur filius. quia
fit ut ille propter quod filius dñi imago pa-
tris potius etiam qz spiritus sanctus ppter
rationem quam habes li. primo. Cum di-
citur meus commendatur a substantie in-
differentia. dicitur enim meus. i. mihi sub-
stantialis. Cum dicitur dilectus cōmēdat
ab amoris beniuolentia. Ideo pater diligit
filium. et omnia que habet dedit i manu ei.
Cum dicitur in quo mihi cōplacui cōmēda-
tur a spāli complacentia. Sed nota qz placi-
tum est quicta uoluntas. vñ complacui. i. cū
spū sancto in filio secundum naturam assū-
ptam quicui.

De plenitudine grē xpi.

Capitulum.

In hoc considerandū ē uerbu in
carnatum qstū ad plenitudinē cha-
rismatū spūalium que sunt plenitudo
gratie in intellectu. plenitudo sapientie i
intellectu. ac plenitudo meriti in opere et ef-
fectu. Circa primum notandum est qz i xpo
a sui conceptione fuit plenitudo gratie quā-
tum ad gratiam psonę singularis. et quantum
ad gratiam capitū. et quantum ad gratiam
vñionis. et hec triplex gratia. est eadem in
essentia. sed differunt i effectu. Gratia enī
personę singularis ē gratia habitualis quā
habuit cōplēissime et plenissime xps. excep-
pta fide et spe quas uirtutes nõ habuit. sed
id quod eis succedit in patria. qz fidei succe-
dit cognitio speciei. uero succedit comprehen-
sio rei. sciendū at qd predicta grā psonę sin-
gularis et ueritati xpo ita qz influit in mem-
bra corpis sui iustici sensum et motū spiritu-
alem secundum fontalem plenitudinē ois
grē in ipso habitantis dñi gratia capitū. vñ
nota qz xps secundū utrāqz naturam dñi ca-
put ecclesie. qz non soluz in quantum dē. s. et
in quātū hō influit sensum et motū spūs et grē
in oēs qz adherent ei. uel per fidem rectā uel
per fidei sacramentum. Sed in quātū hō
mo influit eā per motum meriti. et illud me-
ritū qd non solum ex congruo. sed etiā cop

digno meriti influit mēbris grām. ⁊ h̄ ba-
 buit ex vnione ad verbū. Ex p̄dictis colli-
 ge q̄ x̄ps̄ inquantū hō dī caput ecclesie tri-
 plici rone. Primo p̄pter influentiā gratie
 sicut dictum ē. 2° p̄pter conformitatē natu-
 re quā habet caput ad mēbra q̄ licet x̄ps̄ ex-
 cellet mēbra sua quantū ad naturam diuini-
 tatis. t̄n̄ conformis ē illis in natura humani-
 tatis. 3° dicit caput metaphorice. quia sicut
 corpus x̄pi v̄x̄ constat ex purissimis mem-
 bris. ita corpus eius mysticum ex puris fide-
 libus. Nam de plenitudine eius oēs accipi-
 unt beneficium gr̄e ⁊ spūs qui ad eum acce-
 dunt. vel per fidem rectam. vel per fidei sa-
 cramentum. Alia ratione secundū q̄ homo
 dicitur caput. s̄. p̄pter nature confirmatēz
 quāz caput habet ad totum corpus vt supra
 dictum est. p̄terea secundū q̄ eadez gra-
 tia singularis persone habitauit humanā
 naturam x̄pi ad vnionēz verbi. v̄v̄z digna
 esset vniri tante celsitudinē. vocatur gratia
 vnionis per quam x̄ps̄ non tantum felicitate
 glorie. verū etiā adoratione laicū dign⁹
 fuit. Attamen inquantum est constructio
 transiua. cū dicitur gratia vnionis ē vnio
 humane nature ad diuinam natrā que gra-
 tis ⁊ sine meritis data est humanitati x̄pi.
 Sicut enī differt gratia humanitatis a gra-
 tia p̄sonali ⁊ a gratia capitis sic vnio differt
 a grā habituali. propter quod dicitur i Jo-
 anne. 20. q̄ spūs sanctus datus ē ei non ad
 mensurā qd̄ dupliciter exponitur. primo sic
 non ad mensuram. i. totaliter ⁊ non p̄ciua-
 liter. vt quicqd̄ potuit deus ei de spūs sancto
 dare dedit ei. Secundo sic non ad mensu-
 ram. i. super oēm portionem respectu alio-
 rum hominū. De hoc q̄ dicit Joannes. i.
 plenum gratie ⁊ veritatis. nota q̄ multipli-
 citer distinguitur plenitudo. prima ē suffici-
 ente que in quolibet iusto reperitur. secunda
 est copie que fuit i apl̄is ⁊ i Stephano. De
 tuum. 7°. Stephanus at̄ ple. grā ⁊ for. ter-
 tia est vniuersitatis que ē in ecclesia cui nul-
 lum donū deest. quanta ē excellentia que fu-
 it in b̄tā virgine que oēs sanctos excedebat
 in grā. Eccl. 24. In me oīs grā. Luc. i.

Que grā ple. gnta supfluentie que fuit i x̄po
 Jo. i. plēnū gr̄e ⁊ veri. circa inocentiā x̄pi h̄
 sciēdū ē q̄ habuit imunitatē oīs cl̄pe. ⁊ quā-
 tum ad actū. ⁊ quātū ad posse. q̄ non pecca-
 uit nec peccare potuit. nec peccatū originale
 a p̄e traxit. q̄ patrem nō habuit carnalem.
 nec a matre habuit peccatū quā spūs sanct⁹
 totaliter a fonte liberavit.

De plenitudine sapientie x̄pi.

Lapulum.

15.

Sicut in x̄po fuit oīs plenitudo gr̄e
 ita ⁊ oīs plenitudo sapie. nō solum
 quantū ad cognitionē v̄x̄ etiā quā-
 tū ad modos ⁊ differentias cognoscēdi q̄
 sūt quinqz. prim⁹ ē cognitio sempiternalis
 ex p̄e diuinitatis. ⁊ hoc mō cognoscit oia si-
 milis. s̄ finita ⁊ infinita. q̄ apud deū oīs in-
 finitas ē finita. Deus. n. videt multa in vno
 i. in seipso. vñ nō differt qd̄ videt. ⁊ p̄ qd̄ vi-
 det. q̄ videt se p̄ se. ⁊ i se videt oia. nō soluz
 que fecit. s̄ que facere pōt que sunt infinita.
 secundus modus ē cognitio f̄sualitatis ex
 p̄e carnis. iste modus ē cognitio p̄ exp̄ien-
 tiā q̄ x̄ps̄ nō sensit oia simul q̄ sensus nō ē
 p̄iceps rex nisi ad p̄ntiā obiecti. 3° modus
 ē sp̄ualis ex p̄e mētis. ⁊ iste triplex fuit. s̄. p̄
 naturā. p̄ grām. ⁊ p̄ gloriā. p̄ naturā ē igit̄
 tertius modus cognoscēdi quo x̄ps̄ cogno-
 uit oia que spectāt ad vniuersi cōstitutionē.
 sed lōge excellētius quā adā ēt existēs i na-
 tura instituta. quartus modus ē p̄ grām h̄
 mō x̄ps̄ cognouit oia que spectant ad hūa-
 ni generis redēptionē. longe t̄n̄ excellētius
 q̄z aliquis p̄phax. vel etiā angelox. Nō so-
 lū enī habuit x̄ps̄ sciām p̄ habituz. vt adā ⁊
 angeli. sed ēt p̄ habitū infusū velut si p̄ gra-
 tiā illuminati. cognitionē nō habuit p̄ habi-
 tum acquisitū q̄ propter impfectionē in x̄po
 nō fuit. 5° modus ē p̄ gloriā hoc mō cogno-
 uit oia x̄ps̄. finita quidē cognitio actuali i
 finita nō nisi cognitioe habituali vel exce-
 sua. anima enim x̄pi per gloriā compre-
 hensionis capiebat quecumque capere pō-
 test natura finita vnita infinito. sciendum
 ergo q̄ res dupliciter h̄et cognosci i arte. s̄.

vel ab ipso artifice vel ab alio arte cōteplan-
te. vtroq; modo cognouit xps ref. Primo
modo p naturā diuinitatis. secundo modo
p naturā cōprehensionis. Patent igitur
et premissis quinq; dñe cognitionis que e-
rant in xpo. Per primū enī modū habuit
cognitionē. vt deus. p secundū vt hō. p ter-
tium vt viator. p quartū vt illuminator. per
quintum vt cōprehensor. xps secundū vtrā
q; naturā oritur. q; secundum diuinitatem
illuminat intus aīam et secundum humani-
tate informat exterius vitā. et hoc tripliciter
s. miraculis predicacionib; et exēplis. Pri-
mū est potentie secundū sapientie tertū bo-
nitas. Mora preterea q; scientia xpi hoīs li-
pidissima est inter scias creatas. q; nihil h; am-
icitum de suo cōtrario vel aciu vel potē-
tia presertim cū non possit aliquid ignorare
ppter sui vniōnē ad verbū. in quia aīa xpi
creatura est nō est scia eius ita limpida sicut
dei q;uis scit oīa sicut deus. Quod dī Ihs
pfficiebat sapia et eate corā deo et hoīb; nō
est intelligēdū q; i se pferat. q; ab instanti
cōceptionis sapia plenus fuit. Sed potius
in alijs q; doctrina sua et exemplo pferunt
et hoc corā deo. i. ad gloriā dei et hoīb; i.
ad vtilitē hominum. pfficiebatū Ihs et
in se cognitione experimentalī et sensuali q;
sūm Apostolū ad hebreos. Vidiat ex his q;
passus est obedientiam.

De merito xpi.

Capitulum. 16.

Imul fuit xps viator et cōprehēsor
ab instanti cōceptionis sue. Ex tūc
enī cepit mereri et frui. Adruit autē
inquantū viator non inquantū cōprehēsor. p
sectio et plenitudo meritū xpi notat in istis.
primo quantū ad eū qui merebat. quia non
tūc hō. sed et deus. secundo quantū ad tem-
pus quo merebat. q; ab instanti cōceptionis
sue vsq; ad horā mortis. tertio quantū ad id
p quō merebat. q; p habitū pfectissime chari-
tatis. et per exercitiū pfectissime vniū-
tatis. quarto quantū ad eū cui merebatur q; nō in sibi
sed et in nobis. Omnibus enim operibus
que pcedebant ex libero arbitrio meruit si-

bi vitā eternam iam habitam et nobis ha-
bendā. quinto quantum ad id quod mere-
batur nobis quia veniam gratiā et gloriā
stolam quoq; carnis et apertionem sanie ce-
lestis. Ante incarnationem enim xpi diabo-
lus habuit manum attrahentē et manū im-
pellentē. attrahentē dico potenter in culpā.
Impellentem autē sine obstaculo ad limbū
in penā. Sed xps primā manū suo merito
debilitauit. secundā vero penitus amputa-
uit. Igitur in merito xpi radicata sunt merita
nostra siue satisfactoria pene siue meritoria
vite eterne. q; nec ob offensa creatōis digni
sumus absolui. nec immēsitatē premiū que
deus est digni sumus assequi nisi per meri-
tum hoīs dei. 6° quantum ad id quod mere-
batur sibi. quia h; non meretur glorifica-
tionem mentis quam iā habebat meruit ta-
men sibi per humilitatem passionis accele-
rationem resurrectionis glorificationē suā
nominis et dignitatē iudicarie potestatis si-
cut ait Ap^o ad philip. secundo. **Existis sa-
ctus est pro nobis obe. u. ad mortē sequitur
propter quod et deus exat. il. quo ad primū
et dedit illi nomen. et. quo ad secundum vt
i nomine Iesu se. g. f. et. quo ad tertium. 7°
quantum ad modū quo merebatur. Dicit
enim mereri quis tripliciter. s. de debito
faciendo debitū vel de debito magis debitū
vel de debito vno modo faciendo debitum
alio modo premissis duobus modis meru-
it nobis et non sibi. q; non poterat facere si-
bi de debito debitū vel de debito magis
debitum cum a principio fuerit sanctissim^o.
nec in sanctitate potuerit pficere. tertio mō
meruit sibi. q; bonū glorie quod sibi fuit de-
bitum per grām vniōnis fecit sibi debitum
alio modo. s. p virtutem bone operationis
meruit enī sibi vitam eternam iā habitāz
sicut nobis habendam.**

De voluntate xpi.

Capitulum. 17.

Voluntas in xpo duplex fuit. s. crea-
ta et in creata de qua supra dictū est
sed creata volūtas eius duplex fuit

f. ratiōis ⁊ sensualitatis ad huc voluntas ratiōis duplex est. s. rōnis vt ratio est. ⁊ rōis vt natura est. voluntate rōnis vt rō est conformauit se in oibus voluntati increate. sed voluntate rōnis vt natura est ⁊ voluntate sensualitatis voluit aliquid p̄p̄tū q̄ nō voluit voluntate rōnis vt rō. est. s. nō mori. ⁊ i hoc iste voluntates nō succurrit sibi contrarie h̄yolita contraria fuerunt. qm̄ fm̄ voluntatem diuinam quod iustum erat voluit: sed voluntate ratiōis iuste consensit. fm̄ vō voluntatem carnis penam recusauit. ⁊ sic vnaqueq; voluntas quod suum erat tenuit. s. voluntas diuina iustitiam. voluntas ratiōis obedientiam. voluntas carnis naturā. i. pene recusationē. Vnde p̄ q; aliquid velle est illicitum sensualitati. sic fuit in xp̄o velle nō mori: q̄ quis voluntas nō moriendi fuerit causa licet a sensualitate. fuit tñ occasionaliter a ratiōe. q; xp̄s sicut voluit fecit illud horribile venire in imaginē ⁊ estimationē; h̄o facto naturaliter moxem recusit hoc ar̄ voluit p̄p̄riam instructionē. ⁊ sic rō pro sensualitate aduocauit dicēs. pater si fieri p̄t̄ trās. a me calit iste. ⁊ hec petitio fuit tam sensualitatis q̄ rōnis. sed sensualitatis fuit tanq̄ affectātis: rōnis aut̄ tanq̄ p̄ponētis. ⁊ hoc xp̄s fieri voluit ad triplicē instructionē nostrā. p̄t̄ma est vt scimus nō esse peccatū aliquid velle ex sensualitate. quod est contrarium voluntati diuine. s. da est vt mart̄p̄is xp̄i nō se desererent si moxē horreant. cū illā etiā sūt? dei horruit. Tertia est vt discam? discrete pat̄er. s. supponēdo voluntatē nostrā voluntati diuine. ⁊ hoc notatur in cōditiōe apposita: si fieri p̄t̄. ⁊ ibi. vexti nō sicut ego volo.

De defectib? quos xp̄s assumpsit.

Capitulum. 18

Qn̄ solum xp̄s assumpsit humanā naturā: sed etiā defectus q̄s sp̄iales circa naturā quos ip̄m decuit assumere. vñd̄ pene sint excitatione virtutis perfecte ⁊ testificatiue humane nature nō simulate assūpsit penalitates tam corpales q̄ sp̄iales que recipiunt nostrā naturā in cōi sicut samē sūz ex absentia alimentī tristitiā ⁊ dolorē i p̄ntia nō

cument ⁊ huiusmōdi vt est calor. frigus lassitudo ⁊. Cū ec̄ oēs defectus corpales assūpsit sicut sunt defectus egritudinū multiformiū nec oēs sp̄iales sicut sunt peccatū. ignorantia rebellio carnis ad sp̄m̄. p̄terea q; nullus innocens dz̄ inuitus penā sustinere. cū hoc esset contra naturam diuine iustitię. xp̄s sic penalitates suscepit: vt tñ pati nō posset inuitē q; passio sua nec fuit contra ordinem diuine voluntatis. nec contra ordinem ratiōis. h̄y contra voluntatem sensualitatis ⁊ carnis. Dicimus etiā q; xp̄s vere timuit. ⁊ vere doluit ⁊ vere tristis fuit prout ista notant propassionem. Differt autem propassio a passione. q; tunc affectio dicitur passio quando aia afficitur. q; tñ oculum mentis nequaquē turbat. sed passio dicitur quādo affectio est ita foris q; mentem turbat: ⁊ facit a rectitudine vel a contemplatione dei deuiare ⁊ tñ ratio leditur ⁊ patitur. vñd̄ differunt ista duo sicut dispositio ⁊ habitus.

De passione christi.

Capitulum. 19.

Int̄ea passionem dñi cōmendemus in ope patiam̄ inseparabilem. in modo humilitatem admirabilem. in causa charitatem inestimabilem. Int̄ea corpus nota q; xp̄s sustinuit d̄ auorum asp̄itare in t̄actu. In auditu opprobriū confutationē. In gustu aceri ⁊ fellis amaritudinē. In oculis lachrymarum effusionem. in corde timorē De modo patiendi tenendum est q; christi passio generalis. q; fm̄ omnia mēbra corporis Isa. 53. Vidimus eum nō h̄ntem speciem neq; decorem. Item passio acerba. T̄ren. i. V̄ vos omnes qui trāsitis per viam. Fuit christi passio maxima tum ratiōne intentionis propter optimā dispositionē ipsius patientis tum propter innocentiam eius. tum propter honoris eius excellentiā Honorabilis enim si confunditur plus leditur precipue inter suos. Item grauis fuit eius passio propter ipsius virtuositatem. quia homo vilis de morte sua dolere nō debet: cum turpitudine sua tunc sinem capiatuz

Item propter ignominiosam passionē que
 attenditur in patibulo crucis que fuit suppli-
 cium pessimum: et in confortio iniquorum
 et latronū cum quibus erat dānatus. Curat autē
 christi passione gnāti infectōne vniuersalē
 passione acerba libidine. passione ignomi-
 niosa superbie p̄sumptionē. In causa pas-
 sionis attenditur charitas maxima qua nos li-
 berauit ab inferno verā dādo qua mun-
 dum renouauit: gratiam largiendo qua ce-
 lum aperuit gloriā conferendo. Hec tria
 notantur in titulo crucis. Nā pp̄ primū dici-
 tur. Iesus: p̄pter sedm̄ dicitur Nazarenus
 qd̄ interpretatur candidus. p̄pter tertiuū rex
 iudeorum x̄ps sanguine suū sudit qnq; vici-
 bus viuus et semel mortuus s. in circunci-
 sione. in oratione. in coronatiōe. in flagella-
 tione et in crucifixiōe. in lanceatione. Per
 primū docemur peccata abluere. per se-
 cundū mentis angustia p̄ salute nostra te-
 nere. per tertiuū aiaz nostram virtutibus or-
 nare. per quartū carnem nrām domare. p̄
 quintū membra mandata dei ligare. p̄
 sextū vulneratū coramōre dei habere. Po-
 stremo. q̄ iste passiones non attingebāt di-
 uinam naturam: sed humanam. iō in mor-
 te x̄pi facta est diuisio sie a carne. v̄t in salua
 esset sup̄ior iā diuinitatis q̄z ante ad carnem.
 Hoc etiam sciendū est q̄ x̄ps si passus fuis-
 set in sentio defecisset q̄z t̄ p̄tebat ad p̄ditio-
 nem humane nature in se considerate sine
 vnione. sed in potestate nature vnite fuit v̄t
 sic deficere. vel non deficere.

Effectu passionis x̄pi.

Capitulum. 10.

Sic eius passionis x̄pi multiplex est
 e sicut patet in his quinque versibus.
 Passio debilitat spoliat informat.
 honorat. Excitat inflammat. reparat. pacem
 dat et armat. Sanat viuificat ducit dulcorat
 obumbrat. Ad culpa reuocat reseruat illumi-
 nat ornat. passio debilitat virtutē demonū.
 Job. 40. Qua in hamo capiet. Leuiatam
 spoliat infernū. Isa. 8. Voca nomē eius
 spoliat detrabe. Informat per exēplū priā

Petri. 4. Christus passus est pro nobis.
 no. re. exemplum. vnde christus est quasi li-
 ber positus in pulpito crucis vt dicam? obe-
 dientia. patientia. humilitate. et charitate.
 Dilce autē quō se habuit sp̄aliter in ca. qd̄ sibi
 tenebatur. vnde Ber. Sicut Iesus corāz
 p̄siede inclinatio capite vultu placidū. s̄mo
 ne raro. voce submissa. defixis in terrā as-
 pectibus. paratus ad opprobria. et ad ver-
 bera promptus. Honorat imitatores suos
 Hester. 8. Sic honorabitur quem rex vo-
 luerit honorare. Excitat ad pugnam sp̄ua
 lem. i. Adacta. 6. Ostenderunt elephanti
 b̄ sanguine. Inflammat ad diligendū. Ber
 Super omni te mihi reddū amabile bone
 Iesu calix quem bibisti opus redemptionis
 nostre. Reparat naturāz angelicā. Iple. n
 x̄ps est lapis angularis qui fecit viraq; vnū
 Pacem dat inter deum et hoīem et inter an-
 gelum et hoīem. et inter hoīem et hoīem.
 Eccl. 44. In tpe iracundie factus est recon-
 ciliatio. Armat contra mundum carnem et
 diabolū. vnde signatur per clypeuz quē
 leuauit contra Josue contra haym. Sanat
 mentis vulnera. Numeri. 11. Aspicientes
 in serpentem encum sanabuntur. Diuisi-
 cat spiritaliter. Ap̄ ad Ro. Vnus essem
 mortui peccatis conui. et. Aug. Adortus
 est vnicuius ne maneret vnicuius. Ducit p̄
 mare huiusmodi. Ero. 4. De virga Adop-
 si. Dulcorat. Ero. De ligno misso in ags.
 Ad arab. Obumbrat. Lanit. 2. Sub vmbra
 illius quem desi. sadi. A culpa ruocat. Isa.
 53. Attritus est p̄pter scelera nostra. Rese-
 rat celum. Isa. Dabis clauem dauid. i. cru-
 cem super humerum eius illuminat. vnde
 crux est quasi candelabz tabernaculi. Itez
 Thob. 12. Illuminatus est per sel piscis.
 Ornat. vnde dixit beata Agnes. et sāguis
 eius ornaui genas meas. Christus passio-
 ne sua vicit diabolū quem ligauit infernū
 quem spoliatiū mortē. quam superauit mū-
 dum. quem contempsit supplicium qd̄ per-
 tulit. celum quod aperuit. Passio christi
 tollit septem vitia capitalia. Tollit enim
 Superbiam capitis inclinatio; per quam

videbat fugere titulu crucis. in quo scriptu erat rex iudeorum. Inuidia bacchioꝝ exte-
 fio quasi ad amplexu inuitas auaritia mul-
 toꝝ errogatio que i pass one tradidit Ber.
 Dicit ho inquantu debes diligere deum q
 nobis carne na in cibũ. sanguine i potus.
 asiam in precia. veste crucifixoribus. corpus
 discipulis. matre Joani. acidia festinatio
 ad passionẽ Fram mollis respõsio. Dulã
 sellis et acci potatio. Luxuriam lateris vul-
 neratio. In redẽptione nostra fuit gra mi-
 rabilis. Primo ex pre motiui. qz charitas
 dei vidit q nec p amicos. nec per precium
 poteramus nos redimere. pretera fratres
 nostrum se fecit nostrã naturam assumẽdo
 vsi ps. 24. Redime me dñe z miseret mei.
 quia vnicus. i. nõ hñs amicos. z pauper. i.
 nõ hñs precia sũ ego. scido ex pre redimẽ-
 tis qui cum liberare posset ex potentia fecit
 hoc potius ex misericordia vt ad amore nos
 constringeret suũ. z iusticie ipsius sat face-
 ret. tertio ex parte redẽpti qui optimebat
 criminũ seruitute. z detinebat in carcere.
 Sed contra prima magnũ erat q filius ser-
 uus feret lib. contra. secundũ magnũ fuit
 q dñs ad carcerẽ limbi descenderet. vt ser-
 uis celo ascenderet. 4º ex pre iusticie quia
 nulla iusticia dicebat vt innocẽs puniret. p
 reo. 5º ex pre excellẽte diuine. qz meruerat
 q ipectabile ponebat sub prec o vltis crea-
 ture. sexto ex pre precij dati. Si enim redi-
 misset nos sole ad huc ad gras teneremus.
 nunc aut redemit nos aia corpore z vita. vt
 nihil hoꝝ sibi subtraheremus. circa passio-
 nem dñi nota septẽ suauitates. s. Inchina-
 tionẽ capitis ad osculum in signũ nostre re-
 conciliationis. Bacchioꝝ extẽsionem ad
 amplexum in signũ receptionis in gras de
 peccato. Lateris aptionem ppter effusionẽ
 precij nostre redẽptionis z aburionis. Exi-
 uit enim sanguis z aqua. Clauozũ i mani-
 bus z pedibus infurionẽ ppter memoriam
 nostre recordationis Ita. 49. Nãquid ob-
 liuisci pot mulier infanẽ suum. Corporis
 denudationẽ in exemplũ nostre confessio-
 nis que dz esse nada. Cructs port. noncm

in exemplum nostre imitationes. Corone
 spine impositionem in figuram nostre glo-
 rificationis. De effectu passionis dñi Aug.
 Per redẽptionis nostri mortem de tenebris
 ad lucem de morte ad vitam. de corruptio-
 ne ad incorruptionem de exilio ad patriam
 de luctu ad gaudium. de terris ad celeste re-
 gnum vocati sumus. Itẽ dicit q xps fuit sa-
 cerdos p quem reconciliati sumus. fuit tẽ-
 plum in quo reconciliati. fuit deus cui reco-
 ciliati sumus. tps fuit mediator populi in-
 dai i z gentilis. z secundũ hoc dñi lapis an-
 gularis. Item hominũ angelozum. z scdm
 hoc dicitur pacificus. Item dei z hominũ
 z secundum hoc dicitur redemptor. Ber.
 Quid vltra debuit facere z non fecit. Ab-
 soluit vincum. Illuminavit cecum. Redi-
 git erronem. Reconciliavit reum. Item
 Aug. Ecce pro impio pietas flagellatur. p
 stulto sapiens illudatur. p mendace veritas
 negatur. pro iniquo dãatur iusticia. p cru-
 deli misericordia affligitur. p misero ince-
 ritas repletur aceto. Dulcedo felle imbui-
 tur. pro mortuo vita moritur. Christus p
 nostra infirmitate medicinas accepit in se.
 curauit enim nos per dietam quando ieiũ-
 nauit quadraginta diebus zc. per sudorem
 quando factus est sudor eius sicut gutte san-
 guinis. per minutionem quando fuit cla-
 uis z lancea vulneratus. per portiones quã-
 do gustauit acetum cum felle mixtum. p cru-
 plastrum quando eius facies fuit supis illi-
 ta. per electurium quando corpus z sagui-
 nem dedit in cena discipulis.

De cruce domini.

Capitulum:

21.

In cruce xpi notantur hec supplici-
 i um quo nullum maius. Tre. pi-
 mo. O vos omnes qui transitis p
 viam zc. Nullum maius dico ex eo q pas-
 sus est ipse iustus p in iustis ex iniustis cau-
 sis. sub iniustis iudicibus z iniustis penis.
 Opprobrium quo nullũ vilius. Sapientie.
 Terno Adoretur piss ma cõdemnem ca.
 Precium quo nullum conuenientius. quia

sicut p lignū venit culpa. sic et per lignū re/
 demptio. Adysteriū quo nullū pfundius.
 Ep̄. 3.º. Ut possitis cōprehendere cū oib⁹
 sanctis rē. qd̄ exposuit Aug. de cruce. Erē
 plūm quo nullū pfectius. i. Petri. iiii. xps
 passus est pro nobis rē. Crux multis reb⁹
 comparatur. Ipsa est enīz clavis celi. Vexis
 arche. Navis maris. Arbor daniel. Pal/
 ma fructuū. Salomonis. Baculus Jacob
 quo transiit iordanem. Speculū imitatio/
 nis. Scala ascensiois. Hamus quo Aeu/
 thā capit. Torcular quo xpi sanguis expri/
 mitur. Lybāra qua demon saulis compe/
 scitur. Palus quo serpens Encus suspen/
 ditur. Chau quo frontes fidelium signant
 Candelabrum quo tabernaculum illumi/
 natur. Lignum aquas maris dulcorans.
 Virga Moysi per mare rubrum populuz
 dei ducens. Bladius impium Soliā de/
 capitans. Vexillum ad pugnam spirituale
 colligens. Cathedra discipulos xpi crudi/
 ens. Equus dei amicos honorans. Lype
 us Josue hain impugnans. Liber myste/
 ria profunda continens. Altare acceptissi/
 mam oblationem recipiens. Septem Vba
 xps in cruce protulit. primum pater ignosce il/
 lis secundum. Hodie mecum eris in para/
 diso tertium. Mulier ecce filius tuus quar/
 tum. Sino quintum. Hely. Hely lamaza
 batani sextum. P̄f i manus tuas cōmēdo
 sp̄m meū septimus. Consumatū est. Per
 primum docemur iniurias dimittere per se/
 cundum petentes exaudire. Per tertiū pē/
 tes honorare. Per quartum salutem no/
 stram desiderare. Per quintum ad deum
 in necessitatibus clamare. p̄ sextū auxilium
 nostrum in deo ponere. p̄ septimum vitam
 nostram sine debito cōsummare. Quattuor
 brachia crucis signant quattuor virtutes q
 bus extendi debet hō noster interior. Si/
 gnat enim p̄ superior charitatez. Inferior hu/
 militatem. A dextris obediētiā. A sinistris
 paciētiā. Itē i quattuor brachijs crucis no/
 tantur beneficia crucis. Signat enī psu/
 perior ianue celestis apertionē. Inferior in/
 ferni d̄structionē. A dextris gratie collatio

nem. A sinistris peccatorum remissiones.
 Quattuor ligna fuerunt in cruce sicut diez
 magister in historia. pes nāqz crucis de ce/
 dro. Stipes de cypresso. Transuersale de
 palma. Tabula de oliua. Signat enim ce/
 drus altitudinē contēplationis. Cipressus
 famam bone opinionis. palma fructum is/
 ricie. Oliua lenitatem misericordie.

De descensu xpi ad inferos.

Capitulum.

127

Nima xpi post mortē descendit ad
 infernum. siue ad limbum ad libe/
 rationem eorum qui xpi mēbra crē/
 stentes de hoc seculo tranterūt. Diabolus
 enim dū manus in eum extendit in quo nī/
 bil iuris habebat merito amisit in alijs ce/
 testatem. Alia causa quare xps ad inferos
 descendit est vt tantus esset descensus quan/
 tus esset liberandorum casus. p̄ in us emz
 homo sic in statera liberi arbitrii p̄ se crak
 vt posset ad vitam eternam ascendere vel
 ad mortem descendere prout vellet. Sed
 peccato peracto sic alteruz brachium staterē
 per onus culpe depressum est. vt esset in im/
 mo inferni. alterum vero in summum celi.
 Non autem ascendere depressum nisi de/
 scenderet brachium aliud. Descendit ergo
 dominus vsqz ad infernum vt dominē ca/
 priuū eleuaret vsqz ad celum. Tertia ratio
 est quare xps descendit ad infernum scilicet
 vt sicut viuus fuerat lumen mundi per pre/
 sentiam corporalem. ita mortuus esset infer/
 ni lumen per diuinitatis maiestātē. quarta
 ratio est vt idem xps hoc crequeretur p̄ effi/
 caciā quod passione sua meruerat secun/
 dum sufficientiam. Duo quippe meruit p̄
 suam passionem scilicet satisfactionem. et ia/
 nue apertionē. et ideo hec duo efficit in de/
 scensu suo ad inferos. quia per satisfacionē
 soluta sunt iam vincula captiuitatis per ap/
 tionem autem ianue facta est illustratio ip/
 sius carceris etiam secundū lucem exterior/
 rem. Liberauit autem xps omnes illos
 qui meriti sui capaces esse poterant. sicut fu/
 erant sancti patres qui non propter rea /

tum persone. s; pp reatum nature tm deti-
 nebantur. **D**anat autē huius inciti capa-
 ces non sunt neq; puuli i limbo detenti qz
 de corpore xpi non sunt nec. per fidem nec
 per fidei sacramentuz. Dicendum est ergo
 q; anima xpi p triduum mortis sue cuz san-
 ctis patribus in limbo fuit. **I**bidem fuit r
 latro cui dñs dixit. **H**odie mecum eris i pa-
 radiso. qz nomine paradisi intelligitur dei
 fructio. qz peracta dei passione. tamē ipse la-
 tro qz alij qui erat in limbo viderunt deum
 per essentiam. **A**d quē at infernum descen-
 derit si scire volueris. nota q; infernus su-
 mitur dupliciter scilicet pro pēa. r pro loco
 pene fm primum dicitur q; demones infer-
 num secum por ant semper. **I**tem prout su-
 mitur pro loco pene infernus quadruplici-
 ter distinguitur. **U**nus est infernus dam-
 niatorum in quo est pena sensus r damni ac
 tenebre interiores r exteriores. id est absen-
 tia gratie. **I**ste semper habet luctum. **S**u-
 per hunc locum est purgatorius in quo est
 pena sensus r damni: r ad tempus. r sunt
 ibi tenebre exteriores r non interiores. qz
 habent gratiam lucem interiorem. quia vi-
 dent se esse saluandos. **S**uperius locus in-
 ter hec est limbus sanctorum parum vbi su-
 it pena damni r non sensus. r fuerūt ibi te-
 nebre exteriores r non tenebre privationis
 gratie. ad hunc locum christus descēdit. ac
 suos inde liberavit. r sic infernum momo-
 dit. qz partem abstulit r partē reliquit mo-
 tem vero quo ad electos penitus destruxit.
Sic dicitur **D**lec. 13. **M**ors ero mors tua.
 ero morsus tuus. o inferne in hic quoq; lo-
 cus sinus Abrahe dicebatur. quia **A**bradā
 ibi fuit. **S**ed nunc celum empyreū est sinus
 Abrahæ. quia iā est ibi **A**brabaz. **A** nullo
 predictorum locorum est transitus ad aliuz
 nisi q; olim a secundo fuit transitus ad quar-
 tum. hoc est a purgatorio ad limbum san-
 ctorum patrum. **E**t ea predictis patet qua-
 re cantamus libera animas omnium fide-
 liam defunctorum de pēnis inferni r de p-
 fundo lacu. qz infernus ibi sumitur pro pur-
 gatorio sicut r ibi sumitur pro limbo quan-

do dicitur ad inferos descendisse. **E**t p: dī
 ctis collige q; christus mortuus corpore de-
 scendit ad inferos in aiaz surrexit in vitro/
 q3. **D**icendum est q; xps illo triduo totus fu-
 it in sepulchro sed non totū r totus fuit in in-
 ferno. sed nō totum. qz totum. qz totus dicit
 personam. totum vō dicit naturam. **S**imī-
 liter dicendum q; cum vnio aie corpore faci-
 at boium xpi in illo triduo nō fuit hō. l3 tū
 r caro vuita essent cum verbo.

De resurrectione xpi. Cap. 25.

Dixtus resurrexit tertia die a mor-
 e suis resumendo corpus non tale q̄
 le prius habuit: s; inpassibile r
 mortale. **C**aro. n. xpi que in natiuitate flor-
 uit in passione aruit. per gloriam resurrectio-
 nis resloruit. r renouata est vt aquila iuuen-
 tus. tunc leo catulum suum suscitauit: et vt
 fenix reuixit. tunc sicut dicitur **I**ere. 18. **I**
 gulus ex codem luto fracti vasis fecit vas ali-
 ud. sicut placuit in oculis eius. **T**ūc **J**onas
 de ventre ceti illelus exiit tūc uersitū est can-
 delabz auro. tūc suscitātū est tabnaculuz dō
 qd cecidit. tunc resulsit sol q; prius erat in nu-
 bilo. tunc viuificatum est granum frumenti
 qd cadens in terra mortuum fuerat. tūc cer-
 uis resumdit cornua. tūc **S**anson tulit por-
 tas cum possibus. tunc **J**oseph educus de
 carcere r uinctus. r constituitur dñs **E**gypti.
 tūc concessus saccu circumdatur letitia.
Dominus probauit resurrectionem suam
 esse veram per angelos que no mentiuntur
Matth. 28. **R**idens aut angelus dixit mu-
 lieribus. **J**ē p inimicos quoq; validissimū
 est testimonium. **M**atth. 17. cccc quidam d
 custodibus uenerunt in ciuitatem r nun-
 ciauerunt principibus sacerdotum rē. **J**ē
 pbauit eā non arte magica factā: r hoc per
 comessionē. **I**tem non esse fantastici corpo-
 ris. r hoc per tactum. **I**tem probauit in eo-
 dem tempore quo passus est faciam. r hoc
 per ostensionem cicatricum. **I**tem proba-
 uit eam fu. se in corpe gloriato vnio dei
 tati. r hoc per ingeressuz in domū ianuis clau-
 sis. **J**ē pbauit eaz multis apparitionibus.

Apparuit. n. ipsa die resurrectionis quin-
 quies. Primo **M**arie magdalene. Jo. 21
Mulier quid ploras. Secundo mulieribus
 redeuntibus a monumento. **M**ath ultimo
Tertio **P**etro. sed non inuenitur modus
Quarto duobus discipulis cunctib⁹ in ema-
 us. **L**uce ultimo. **Q**uinto discipulis pgre-
 gatis propter metum Iudeorum. quando
Thomas non fuit cum eis. Jo. 20. Sic ap-
 paruit inter resurrectionem et ascensionem
 quinquies. **P**rimo **T**ho. cum alijs. Jo.
 20. **S**ecundo discipulis piscantibus ad mare
 tyberiadis. Jo. 22. **T**ertio discipulis in mo-
 te thabor. **M**ath ultimo. **Q**uarto in **H**ie-
 rusalem. **Q**uinto quando comedit cum di-
 scipulis. **M**ath. et **L**uce ultimo. et **A**ct. 1.
Adultis de causis surrexit dominus. s. vt
 scripturas implet. quado. n. dominus di-
 xit. **E**cce ascendumus hierosolyma. et. **L**u-
 ec. 18. **S**ubiunxit in die tertia resurget: vt
 nos ad surgendū spūaliter puocaret. quia
 turpe est vt sedeat seruus quado corā eo sur-
 git dominus. vt futurā resurrectionem in se
 probaret. vt potentia sue diuinitatis ostēde-
 ret. quia mortuos suscitare non est opus na-
 ture. sed diuine potentie. **N**ō est. n. regres-
 sus a p̄tatione ad habitū: vt nos ad con-
 tēnenda terrena pro adipiscenda gloria ani-
 maret. Surrexit christus velociter: qz tertia
 die. Nam sicut ianuis clausis ad discipulos
 intrauit. et sicut salua virginitate de vtero
 matris exiuit. sic eum mortuum nec petra ī
 aqua iacuit: nec militum custodia potuit re-
 tinere. **I**ntegraliter. qz in corpore et anima
 socialiter: qz multa corpora sanctorum qz dor-
 muerant surrexerunt. **E**ternaliter. **A**p̄. ad
Ro. 6. **E**basus resurgens a mortuis iam
 non moritur. et. Similiter surgendum est
 nobis spiritaliter. sicut eis mortuis resurge-
 mus in die iudicij corporaliter. **R**esurrectio
 christi est causa et figura nostre resurrectio-
 nis spūitualis cā dico motiua: et hoc dicitur
 qz cā motiua est in compatione nostri. **D**ū
 n. consideramus gloriam resurrectionis xpi
 mouemur ad surgendū in nouitate vite.
Sic cā motiua est in cōsideratione dei p̄tis

qm̄ pater deus resurrectionem filio moue-
 tur ad dandam eadem gloriam fratrib⁹ suis
 sicut rex quando facit filium suum militem
 mouetur amore filij vt cum eo faciat mul-
 tos milites. **f**igura **v**o fuit: qz sicut xps sur-
 rexit in nouitate vite. ita et nos in nouitate vi-
 te ambulemus. **I**tem sicut diem resurrectio-
 nis christi precessit dies mortis in pasceue
 et dies quietis in sabbato sequenti. ita et no-
 stram gloriosam resurrectionem precedit in
 nobis mortificatio vitiorum. et quiescentia
 platonis eternorum. nota qz sicut duplex est
 mors. s. anime per culpā et corporis per ex-
 tinctionem. ita duplex est resurrectio. scilicet
 anime per gratiā et corporis per gloria. **E**t
 sicut anime mors causa fuit mortem corporis
 sicut habetur **D**en. 3. Ita e contra resurre-
 ctio anime causabit resurrectionem corpo-
 ris nobis gloriosam. **S**ciendum qz quidam resu-
 scitantur sicut sicut **S**amuel. qui 3 vere **S**a-
 ul apparuerit: vt habetur primo **R**eg. 17:
 non in vere resuscitatus fuit quidam imper-
 secte sicut **A**zarus iterum mortuus. qui 1
 dam perfecte sicut christus semper victurus
Prima resuscitatio significat conuersionem
 siue penitentiam hypochritarum. **S**ecun-
 da recidiuantium. **T**ertia p̄suerantium.

De ascensione christi.

Capitulum. 24:

Differentia est inter ascensionem et
 assumptionem et euolutionem. quo-
 niam ascensio pertinet ad christum
Assumptio ad beatam virginem. **E**uolutio
 autem ad alios sanctos. **E**t ratio huiusmodi
 est: quoniam ascensio sit propria virtute ascē-
 dentis. **A**ssumptio autem virtute christi as-
 sumentis. qua filius obsecrat matri. **E**uolu-
 tio **v**o sit ministerio angelorum. **A**lia est
 differentia: quia locus euolantium est sicut
 distinctionem chororum. **L**ocus **v**o assum-
 ptivirginis est super choros angelorum.
Locus christi ascendentis est sicut pia velista
 locū assumptivirginis. **L**irca ascensionē xpi
 octo sunt p̄sideranda que circūstant ascensionem

et colliguntur et officio de ascensione. Primum est quod eleuatus est uidentibus discipulis ut desiderium ueniendi ad ipsum exercitaretur in eis. Secundum est quod nubes suscepit eum ab oculis eorum per umbram nubis signatur quod in hoc mortali corpore Iesum in altum uideri non possumus. Tertium est quod eleuatis manibus ferebatur in celum. Eleuauit manus propter duo. scilicet ut suos patri offerret. et ut inimicos manu alte retracta percuteret. Quartum est quod bene dixit eis ut eos contra hostem munitur: et bonis celestibus augetur. Quintum est quod ascendit in iubilatione quod refertur ad uocem iocunditatis redemptoris ascendenti cum ipso qui prius uocem lachrymabili in positus inferni clamauerunt. Aduenisti desiderabilis quem expectabamus. Sextum est quod ascendit in uoce tube: quod refertur ad sonum predicationis apostolorum qui sonus eis fuit iniunctus dicente domino. Luc. 9. Euntes in mundum uniuersum predicare euangelium omni creature. Ad hec uerba. Erunt enim. In omnem terram erunt sonus eorum. Septimum est quod ascendens in altum captiuum dedit captiuitatem: id est captiuos in captiuitate inferni: quos secum uictor eduxit. Octauum est quod dedit bona hominibus. quia omnia bona nostra deorsum sunt quod christus ascendit. Horum prima habentur ex epistola euangelij. Luc. ultimo. quintum et sextum ex psalmo. Septimum et octauum ex epistola Pauli: ephef. quarto. Ascendit christus egressus ad celum multipliciter. scilicet tanquam uerus obediens. completa obedientia quo ad patrem tanquam bonus mediator: facta pace et concordia: quo ad homines tanquam strenuus propugnator contra demones. Ascendit ipse pluribus de causis. scilicet ad quietendum post labores quibus fatigatus fuit triginta tribus annis. nobis seruiens. Ad intercedendum pro amicis pro quibus ualiter laborauit. Bernar. Securus accessum habes o homo ad deum ubi habes filium mediatorem. et matrem mediatricem. filius offendit patri lacus et uulnera. Mater offendit filio pecus et uera

ibi nulla potest esse repulsa ubi tot occurrunt amoris insignia. Christus ei quoque optimus aduocatus est qui tot habet linguas pro nobis loquentes quot pro nobis uulnera accepit. ad conuincendum de inimicis pro quibus uires suas inuulner expendit. Isa. 49. In uacuum laborant. Item ascendit ipse ut nobis locum prepararet. Jo. 16. Dado uobis parare locum ut fiduciam hoc ipsius sperandi nobis tribueret ut in corporalem possessionem eterne hereditatis nos mitteret. Jo. 13. Si non abiero paraclytus non ue. ad uos. Ut desiderium nostrum post se traheret. Lau. 1. Trahe me post te. Uti uis nobis ad celum ostenderet quod sicut dixit Lucas. 24. Eduxit dominus prius discipulos foras ciuitatem in Bethaniam. ut ipsa educatione cognoscerent hic non habere manentem ciuitatem. Quod autem in Bethania eduxit eos prius que interpretatur domus obedientie transiit in ciuitate celestia. post hoc transire fecit eos in montes oliuarum ut per mentem intelligat eminentia spiritus in contemplatione per oliuas autem pinguisissimi peccatoris deuotio. Alterius uero post ista non restat nisi saltus anime in celum. Erakatus fuit christus tripliciter. scilicet in terra per uicem meritum. super terram per crucis suspendium. super celos per ascensionis iubilum. Ascensio christi sui angelis mirabilis. Isa. 63. Quis est iste qui uenit de edon tinctus uestibus de befra de monibus terribilibus. i. Rn. 8. Non fuit tantum gaudium heri et nudius tertius? Dehinc nobis. Hec sunt uerba philistinorum quam uociferabantur filij israhel dum adducere archa federis de syro in castra ut per eam haberent diuinum adiutorium in prelio. Homini bus salutaris sicut apparet supra ex multiplici ascensione christi. Ascendit ipse multipliciter. scilicet potenter. quod eleuatis manibus ferebatur in celum patrem. quod uidentibus illis eleuatus est. Uidentur. quod ascendit in iubilatione. Decent quod cum duaburum in egressu dicitur. scilicet hominum et angelorum. Non autem dico quod ibi fuerint angeli

aditorium necessitatis: sed in obsequium dignitatis. Moyses quoque illos dico quos de inferis liberauit: et qui post resurrectionem morui sum de numero saluandum: nec purgatorio ulterius indigentes. Clemens quia benedixit eis Christus non statim post resurrectionem celum ascendit triplici ratione. Prima quod differenda erat ascensio: ut multipliciter probaretur resurrectio ut dicitur Actuum primo. In multis argumentis apparet eis per dies. 40. Secunda est ut patientiam nostram informaret qua mercede; de demus equanimiter expectare: sicut agricola non statim post seminationem metit: sed fructum maturitatem expectat. Tertia est propter discipulorum consolationem: ut dicit Galatium. i. sicut. 40. fuerit hoc est mortis Christi ita. 40. diebus cum eis conuersatus est post resurrectionem: quod consolatio diuina excedit tristitiam humanam. Nota quod Christo conuenit descendere de celo in modo secundum diuinam naturam: quod deus illuc venire dicitur ubi speciali effectu apparet: sed ascendere propter ei conuenit secundum humanam naturam: quod secundum illam solimodo mutat locum. non secundum diuinam naturam.

De ascensu Christi ad dexteram. Cap. 25

Ascendens Christus in celum sedet ad dexteram dei patris omnipotentis.

Duo intelliguntur per dexteram.

Primum est equalitas maiestatis ad quem Christus sedet secundum diuinitatem: de hac dextera loquitur Apocalypsis ad hebraeos. 8. dicens. Tale habemus pontificem qui consedit in dextera maiestatis in excelsis. Secundum est quod per dexteram intelliguntur potiora bona glorie in quibus Christus sedet secundum humanitatem: quoniam collatum est ei a deo quicquid conferri potuit: et hoc ab instanti conceptione Christus accepit bona gratie et glorie in anima eadem in bona fuerat in ascensione manifesta. et in loci congruentia completa. De hac dextera dicitur ad colossios. 3. Que sursum sunt querite ubi Christus est in dextera sedens. ubi dicitur glo. que sursum ubi sedet Christus sunt potiora bona gratie et glorie. Dicimus et 2. glo. ascensio Christi fuit tam ad locum quam ad di-

gnitatem. In quantum quidem fuit ad locum sic ascendit super omnes celos usque ad dignissimum locum celi empyrei sive ad altissimam eius partem: eo quod nobilissimo eius corpori congruit locus talis. Non est tamen dicendum quod corpus suum sit obligatum ad locum illum sed quod locus ille sit ibi secundum congruentiam deputatus. In quantum autem ascensio fuit ad dignitatem sic sedet ad dexteram patris: non tamen in quo ad situm qui patri non conuenit: sed quod ad excellentiam duplicem. sicut dictum est: quod per dexteram intelligitur equalitas maiestatis que competit Christo secundum diuinitatem. vel perfectio premij que sibi competit secundum humanitatem. Pretereundum quoque non est quod credimus Christum ad dexteram dei patris sedentem Stephanus autem vidit eum stantem a dextris dei: quod nos credimus eum regnantem et quiescentem quod notat in sessione. sed Stephanus in tribulatione positus habuit propugnatores et susceptorum. ubi vidit eum stantem. Alberto Christus dicitur sedere ad dexteram dei. Sedere quidem quod laborauit. ps. 87. In laboribus suis inuicem ad dexteram autem eius quod diu fuit in sinistra aduersitatis. ps. 37. Afflictus sum et humilis. Dei quod post abiectionem merito debet consequi gloriam quod qui se humiliat exaltabitur.

Explicit liber liber quartus.

Incipiunt Capitula libri quinti.

De virtutibus et origine gratie

De bono.

De distinctione gratiarum

De effectu gratie.

De virtutibus et primo quid sit virtus

De perfectione virtutum

De equalitate virtutum.

De connexione virtutum.

De commendatione virtutum

De effecione virtutum

De meritis virtutum.

De habilitate virtutum.

De operibus meritorijs.

De fine actionis.

Quid mereamur.

i
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

De diffinitionibus & differentijs virtu- tum.	16.
De differentia virtutum cardinaliuz & the- ologicarum.	17.
De virtutibus theologicis in genere.	18.
De fidei valitate.	19.
De effectu fidei.	20.
De articulis fidei.	21.
De spe. 22.	22.
De differentia inter charitatem & alio- mores.	24.
De effectu charitatis.	25.
Quibus rebus charitas assimilct.	26.
De excellentia charitatis.	27.
De signis dilectionis.	28.
De gradibus amoris.	29.
De ordine charitatis.	30.
De dilectione proxim.	31.
De dilectione inimicorum.	32.
De virtutibus cardinalibus i genere.	33.
De prudentia.	34.
De temperantia.	35.
De fortitudine.	36.
De iusticia politica.	37.
De donis in communi.	38.
De timore in communi.	39.
De timore seruli.	40.
De timore initiali.	41.
De timore filiali.	42.
De dono pietatis.	43.
De dono scientie.	44.
De dono consilij.	45.
De sapientia & intellectu.	46.
De beatitudinibus in gñe.	47.
De prima beatitudine.	48.
De secunda.	49.
De tertia.	50.
De quarta.	51.
De quinta.	52.
De sexta.	53.
De septima.	54.
De octava.	55.
De sensibus spiritualibus.	56.
De fructibus spiritualibus. ii.	57.
De dulcia & latria.	58.
De preceptis in genere.	59.

De primo precepto.	60.
De secundo.	61.
De tertio.	62.
De quarto.	63.
De quinto.	64.
De sexto.	65.
De septimo.	66.
De octavo.	67.
De nono & decimo.	68.
De consilijs in genere.	69.
De consilijs euangelicis.	70.
Explicuit capitula. Incipit liber quintus.	
De virtutibus & origine græ. Cap. i.	

uem admodum

q de celis deus non descendit p
essentiam suam incomutabile
sed per influentia ab ipso ma-
nentez. ita nec spūs rōnalis eleuatur supra
se per situm localem. sed per habituz dei for-
mē. vnde necesse est spūs rōnalis sibi & di-
gnus eterne beatitudinis & particeps fiat i-
fluente bonitatis diuine.

De bono. Cap. 2.

De bonum gratie non pōt quis per
se venire cum hoc non sit secunduz
limites nature. sed secundū influē-
tiam largitatis diuine. Sicut enim creatu-
ra p sua defectibilitate suo principio semp
eger. vt sit in esse nature. sic idē principium
p sua bonitate influere non cessat creature
rōnali vitā spiritualem. vt bene sit et gratie
quaz nō pōt habere sine deo largitore. De
rām inexcusabilis ē hō si gratiam grati faci-
entem nō recipit. qz gratia gratis data sem-
per presto est liberum arbitrium excitare et
comouere cuius ē huic ammonit omi cōsen-
tire & hoc ē qz in se est facere. quo facto pōt
homo ad gratiam gratum facientē se prepa-
re. Quāuis enim gratia habeatur dei dono
efficiente non tū sine libero arbitrio consen-
tiente. quia sicut ait Aug. Qui creauit te si-
ne te non saluabit sine te. Item gratia gra-
tum facientes a tribus ē. sed aliter & aliter.
Est eni a deo efficiente a gratia gratis data
liberum arbitrium excitante & mouente & a

libero arbitrio consentente. Quis enim cui li-
berum arbitrium non possit gratiam efficere i ho-
mine potest se ad hoc abilitare et preparare
ut habeat. Sicut aliquis non potest illuminare do-
mum. potest tamen aperire fenestram facto sol intrat
et domum illuminat. Quod autem dico de libero
arbitrio consentiente intelligo de adultis.
quod in pueris fides parentum et sacramentum
ecclesie. et meritum christi sufficit et excusat eos in
potentia sui. Sciendum etiam quod habitatio siue
preparatio ad gratiam triplex est. scilicet efficiens for-
malis. et materialis. Prima est a deo. secun-
da a gratia gratis data. tertia a nobis. Anima
namque habet facultatem et instinctum cognoscendi
et diligendi deum et naturam. sed non habet cog-
nitionem veritatis et ordinem dilectionis nisi ex
gratia. Ad opera bona tria nos incitant. scilicet
lex nature que scripta est in corde hominis dicitur.
Que vultus ut faciant vobis bonis etc. Quod
que dicitur esse delectabilia. vilia. et honesta.
Gratia que dicitur servandum esse deo. quia
summe bonus. subueniendum primo. quod
deus filius. quia imago dei. quod in beatitudine
soccus. Gratia non datur ei qui se non habilitat
ad gratiam. et de hoc multa habes exempla. scilicet in
illo qui ad largientem manum non extendit.
quia deus quantum se esse dat omnibus affluere.
In illo qui contra lumen oculos claudit
quia deus facit oriri solem suum super bonos
et malos. In illo qui fontem repertis su-
dum vasis sum erigit. quod deus sicut ait.
Aug. ingenti liberalitate. ac libertatis vber-
tate replevit omnes creaturas pro captu carum.
In illo qui domum suam cingit spinis ne igre-
diatur amicus. Ipse vero deus semper stat
ad hostium et pulsat. In illo qui cantabrum et
zyzantiam non erripit de agro suo propter
quod fructus proficere non possunt. In illo qui
ligna igni subtrahit. quia tunc ignis deficit.
In illo qui ad sumendum cibum negligit os
aperire quod talis dum merito fame non. In il-
lo qui tempore pugne arma projicit. quod talis
sepe capitur et vulneratur. In illo qui mo-
nere negligit remos tempore tempestatis.
quia talia submergitur. In illo qui exis in
egritudine medico contrahit. Gratia non

bis procedit a deo sicut radii a sole. sicut ger-
men a radice. sicut mel a flore. sicut riuus a fo-
nte. sicut imago ab artifice. secundum exem-
plar interius et facturam exterius.

De distinctione gratiarum.

Capitulum.

Ratio dicitur triplex. Primo generali-
ter. et sic gratia est adiutorium diuini cre-
ature gratis pensum et indifferens ad
quicumque actum quod sine huiusmodi adiutorio
gratie nihil possumus facere. in eo nec esse
durare. secundo dicitur gratia specialiter. et talis gratia dicitur
gratis data. scilicet donum quo se homo preparat ad
suscipiendum donum spiritus sancti. Diuinus
enim gratie est renouare liberum arbitrium
a malo. et excitare ad bonum sine quo nullus
facit sufficienter quantum in se est ut preparat se
ad salutem. tertio dicitur gratia proprie. scilicet donum
datum diuinitus ad merendum. quod quidem
donum gratia gratis faciens appellatur. Si-
ne ista gratia nullus potest mereri. nec in bono
proficere. nec ad gloriam peruenire. ista gratia
triplex inuenit et innuitur ex verbis Apo-
stoli ubi ait. ad cor. 15. Gratia dei sumus id
quod sum. ecce prima. et gratia eius in me va-
cua non fuit. ecce secunda. sed gratia eius sem-
per in me manet. ecce tertia. Preter predic-
ta dicitur gratia gratis dans. ut est deus. Item
gratia gratie signum ut est. proprie et potestas
faciendi miracula. Gratia gratiam faciens
distinguitur in operantem. et cooperantem.
Gratia operans dicitur preueniens. et incipi-
ens ac liberans. quod peccatum expellit. Gratia
cooperans dicitur subsequens. et proficiens ac di-
uinans quia liberum arbitrium adiuvat. et ei
coopatur in merito. Multipliciter distin-
guitur bonum. est enim bonum per essentiam
et hoc est deus. Unde nemo bonus nisi se-
cundus deus. Est et bonum per participationem
et illud distinguitur in bonum nature. Unde
Aug. Omne quod est in quantum est bonum est
Deum. secundo. Vidit deus cuncta que fecer-
at. et erant valde bona. Item est bonum in
genere. hoc est bonum in obiecto sicut est
in moyse. Nam ibi est actus in debita mate-
ria etiam si deficit forma substantiarum. Item

est bonuz ex circumstantia; hoc est qñ bonū
gr̃e vestitur debitis circumstantiis sicut est
dare elemosynam indigenti tempore debito
ex compassione ⁊ huiusmōi. Itē est bonum
virtutis. ⁊ hoc est qñ additur operi perfe/
ctio ex parte operantis que est p̃bitum mē/
tis bone constituit. Itē est bonū merito/
rum hoc est qñ additur operi ipsi debiti si/
nis intentio super motū naturalē. Itē est
bonum gratiē vt est ipse habitus gratuz deo
faciens. Itē est bonum glorie vt bonum
remuneraciones eterne.

De affectu gratiē.

Capitulum. 4.

Effectus gratiē ē quod excitat libe/
rū arbitrium ad bene cogundū. ⁊
sanat ipm mutādo affectū ipsūq; ro/
borat perducendo ad actū. Itē gratia ho/
minem deo reconciliat: a peccato quoq; li/
berat ⁊ penam eternam in temporalē con/
mutat. Itē gratia opera nostra merito/
ria nostra meritoria facit. ⁊ bona p̃ peccatū
missa restituit atq; stabuluz in palatium
conuertit. Itē per gr̃am efficitur anima
sponsam ch̃isti filia regis eterne. ⁊ templuz
spiritus sancti. Itē gr̃a ipsam aiām pur/
gat illuminat ⁊ perficit. Itē gr̃a mentem
ellenat deo assimilat. ⁊ sp̃uali solatium cibatur
Nota q̃ q̃uis virtus gratuita simul insit
aīe cū gr̃a nō tñ habet effectum suum tam cō/
to sicut gratia. qñ effectus gratiē est face/
re gratum deo. ⁊ facere dignuz vita eterna
⁊ hic effectus statim inest puero post bap/
tismuz. Virtutis autē effectus elicere actum
meritū de potentia ⁊ hic effectus non
statim inest puero post baptisimuz. hoc autē
nō est. ppter defectū virtutis sed p̃ ipoten/
tiam nature agentis. Puer. n. nō ē aptus
ad actus voluntarios. Unde sciendum q̃
triplex est perfectio. Prima est gr̃e ⁊ cau/
sat gratuitum. scda est virtutis ⁊ causat bo/
nuz actū. tertia est opis virtutis. ⁊ cā meri/
tum prima p̃fectio perficit aiām. scda p̃fer/
cit aīe potentias. tertia p̃fercit ipsoz actus

De virtutibus. ⁊ primo quid sit virtus.

Capitulum. 5.

Hinc virtutibus ē agenduz ⁊ p̃mo
quid sit virtus. Virtus est vt aī.
Aug. bona qualitas mentis. quā so/
lus de⁹ i boīe operatur. Hec diffinitio. da/
tur i cōpatione ad agentē. Itē Aug. Vir/
tus ē habitus mētis bene istitute. hec dat i cō/
patione ad bonū in quo est. Itē p̃hūs p̃i/
mo tibi Virtus est habitus voluntarius in
medietate consistens quo ad nos termina/
ta rōe prout sapiēs dēterminabit. Hec da/
tur in cōpatione ad actū in quez est. Itē p̃h/
losoyphus. 7. p̃hicoz virtus dispositio ē p̃/
fecti ad optimum hec datur fm comparatio/
nem ad finem. Itē Fidozus. Vir/
tus animi habitus nature. decus vite ra/
tio morum pietas cultus diuinitatis bonoz
hominis eterne beatitudis meritū. hec dat
in cōpatione ad effectū. Diffinitio Au/
gu. sic exponitur. Virtus est bona equali/
tas hic ponitur pro genere. bona vō ad dif/
ferentiam malarum qualitatum anime. Vi/
citur queq; bona quoniam a bono deo dat
⁊ bonos tñ inhabitat ⁊ bonos facit ⁊ ad bo/
num perducit. mentis ponitur ad differen/
tiam qualitatum que sunt in corpore qua be/
ne vivitur ponitur ad differentiam qualita/
tum quibus recte intelligitur sicut est sciētia
qua nullus male vivitur ponitur ad differen/
tiam qualitatum quibus bene ⁊ male vt i pos/
sumus. quam solus deus operatur iu bo/
mine ponitur ad differentiam virtutum car/
dinalium que habentur per acquisitionem.
Circa aliam diffinitionem Augu. notādus
est q̃ ibi ponitur habitus mentis bene istitu/
te: ⁊ hoc ad similitudinem regni qd tunc be/
ne instituitur quando recte consultur ⁊ be/
ne imperatur ⁊ iuste obeditur. Eodem mo/
do bene instituta est mens si ratio recte con/
sultit si voluntas bene imperat si sensualitas
debito modo obtemperat. Ethimologia vir/
tutis hec est. Virtus. n. dicitur quasi vis in/
tus. ⁊ hec vt consistit in aggressione arduo/
rum in tollerantia aduersozum ⁊ in absti/
nentia placitozum. Itē dicitur virtus
quasi viroz nitens. Itē dicitur virtus

b 5

quasi virum tuens. Itē dicitur virtus quasi viribus niens. Item dicitur virtus quasi viri status.

De perfectione virtutum Capitulum. 6

¶ Dm virtus in medio consistat fm
c p̄m illud medium est in tribus. s. in agendis. i. itra supra ⁊ cūtra modū. ap̄. Rōnale obsequium vestrū. Ro. 12. In bidis. s. inter sup̄fluum ⁊ indigentiaz p̄uer. 30. Diuitias ⁊ paupertates ne dederis mihi. In sustinendis. s. eleuari in prospis. ⁊ denū in aduersis. vnde illud. Nō declinetis a dexteris neq; a sinistris. Multiplex ē est p̄fectio. s. sufficiētie. hāc habēt oēs exiſtentes in charitate. D̄. d̄inis b̄. p̄p̄iuz est seruare continētiam. Religiois huius p̄p̄ium est remunerare oibus p̄lationis. ad hanc pertinet ponere aīam pro oibus suis. Securitat̄is huius p̄p̄iūne sit h̄ere mortē in desiderio ⁊ vitam in penitentia. ad p̄nam p̄fectionē tenetur quilibet. ad vltimā. Nō nullus tenetur. Sed ad tres medias tenentur aliqui ex voto ex officio ⁊c. Virtus comp̄gatur multis rebus. s. auro. Ecclesi. 3. Aurū probat fornax. Tesaurū absconditū. Mat̄. 13. Simile est re. ce. the. abscon. Bēmis. Eccl. 47. Quasi vas auri. so. or. o. la. p̄c̄ Armis. 2. Re. i. Quomodo ceciderunt fortes in p̄elio. ⁊ p̄curant. bel. Mat̄. 7. Dis ar. bona. b. f. f. de hoc vgo de san vic. arbor sapie per timorē seminā. per gratiā irrigatur. per fidem radicā. per deuotionē germinat. per desiderium crescit. per charitatem roborat. per spem viret. per circumspectionem frondet. per disciplinam floret. per doctrinam fructificat. per penitiam matureſcit. per mortem capitur. Itē virtus comparatur floribus. Lan. 2. Fulcie me floribus. Fontibus. Lan. 4. Fons ortorū p̄tens aquarū. Semitis. p̄ouer. Vie eius vie pulchre ⁊ omnes semite eius pacifice vestibus. ps. 44. Astitit regia a dex. t. in ve. de an. Stellis. Baruch. 3. Stelle autē dederunt lumen in custodijs suis. D̄. dignēsis. Lantico. Que est ista que ascendit per desertum sicut vir. sy. ex aro. mir. ⁊ vni. pul

fig. Libarijs. vnde dñs in euangelio. Jo. 4. Adus cibus est vt fa. vo. e. q. mi. nic. Aliis. ps. Quis dabit mihi penas sicut co. Tres sunt bone conditiones virtutis q̄ sunt tentatiōis remotio. actuum multiplicatio. et in bono delectatio. p̄imum ipsam virtutē in radice. sc̄dm quasi floribus decorat. tertium sapore fructuum delectat. Similiter dicendum est q̄ ad consumationem virtutum quattuor ista concurrunt. s. dispositio p̄parans. habitus informans. operatio probans premium coronans

De equalitate virtutum Capitulum. 7.

¶ Virtutes omnes in eodem homine
v sunt equales. s. inter se sint disti-
cte per proprias excellentias. ⁊ hec equalitas in multis contingit. Equales nā q̄ sunt virtutes. P̄mo q̄tum ad essentiā q̄ omnis virtus simplex ē. Sec̄do q̄tum ad equalē radicationē in anima fm q̄ n̄ ip̄sis est. Tertio q̄tum ad relationem ad eundem finem. quia omnes propter eundem operantur. Quarto q̄tum ad equalē effectum q̄ equaliter faciunt dignum vitā eternā. 5° quantum ad equalē facilitatem ad actus suos quantum in ipsis est nisi impediatur sicut virtutes equales sunt predictis modis ita nequales sunt alijs modis. P̄mo q̄tum ad vsum. q̄ sunt sicut arma. s. sicut miles non pugnat equaliter cum omnibus generibus armorum sic est de virtutibus. Secundo quantum ad auctoritatem. q̄ fm hoc maior est omnibus charitas. Et quilibz virtus potest esse maior alia fm aliquam p̄rogatiuam quam habet fm aliquem effectum Tertio quantum ad feruorem. q̄ vna viri⁹ feruentius operatur. Scienduz est q̄ eadē virtus numero non est equalis sibi semper Et sicut. n. virtutes multis modis. s. q̄tum ad intensionem. q̄tum ad radicationē q̄tum ad potentiam virtutis. q̄tum ad maiorem expressionem diuine similitudinis. ⁊ q̄tum ad diuturniorem p̄manentiā. P̄terea crescente vna virtute crescūt oēs ⁊ h̄c exemplū in cythara in qua si debet esse dedit pro pox io sonorum. necesse est vt quan /

do vna chorda tenditur. etiā omnes alie tē
dant. ne in armonia fiat dissonantia. Qua
re aut poleat aliquis vsu vnus virtutis po
tius q̄z alterius multe sunt rōnes. Prima est
q̄ deo sic placet q̄ datur ē virtutis. secūda ē
natura cōplexionis que magis est consona
opibus vnus virtutis q̄z alterius. tertia ē
vsitatio q̄ exercitauit se q̄s magis circa vnā
virtutem q̄z circa aliā. quarta ē q̄ minus i/
pugnāt a vitio cōtrario illi virtuti. quinta ē
quia maiorem h̄z discretionez in operibus
vnus virtutis q̄z alterius. Quelibet enim
virtus h̄z suas proprias rationes. sexta est
difficultas status. quia cum d̄ nouo quia cō
uertitur h̄z habeat maiorē charitatē q̄z alius
qui diu fuit i charitate. nō tñ est ita bene ex/
peditus ad bene agendū sicut ille p̄pter re/
liquias peccatorū que adhuc inherēt. Ad a
gnitūdi nē scie rēsp̄dere d̄z magnitudo vir
tutis. et hoc multiplici rōne. s. rōe exēpli di
uini. Jo. i. Plenum gr̄e et v̄ritatis. Luce
vltimo. potens in ope et f̄mone. Act. i. Le
pit Ihs fa. et do. rōe exēpli angelici q̄ quan
to plus cognoscunt tanto plus diligūt rōne
exēpli humani. Math. v. Qui autē fece
rit et do. hic ma. vo. et. rōne exēpli natu
ralis quoniaz lux et calor in sole p̄portiona
tur rōne obligatiōis. Luce. iz. Seruus sci
ens vo. do. s. n. fa. plagis ua. multis.

De conexione virtutum.

Capitulum. 8.

Onnere sunt sibi virtutes et coor/
dinate ita vt qui vnā h̄z. hēt et oēs.
prima rō ē largitas dei dātis. quia
nō dat vnā sine alia. scda rō ē q̄ sicut vnus
mēbrū idiget alto sic ē in virtutib⁹. tertia rō
ē q̄ sicut i cybara si defuerit vna chorda nō
erit armonia p̄fecta ita nec i aia erit spūalis
melodia nisi adsint oēs virtutes. quarta rō
ē quia contra singula vitia sunt alique vir
tutes. Vnde oportet oēs vtutes habere vt
oia vitia ipugnent. quinta rō ē q̄ sicut stel
le sup̄sunt i sp̄is suis. ita et virtutes i aie scd
eē dnt. sexta rō ē q̄ aia ē sicut vas so. ois
tū oī lapide precioso. i. virtutibus. septima
rō est q̄ aia ē sicut ortus nobil cui non de ē

decor virtutis. octana q̄z aia ē sicut ap̄othe
ca cui deesse nō d̄z ois virtualis medicina
ea que de conexione virtutū dicta sunt itelli
gi debent de virtutibus gratuitis que oēs q̄
ad hūus sunt cōtrec sicut que ad actus me
ritorios sūt equales. Et h̄z siles sint virtutes
tñ alique d̄nt m̄res virtutū nō q̄ habet vir
tutis generet habituz sed motus motū sicut
dicit Ber. Idcirco inquit parit cognitiōē
cognitiō amorē amor fr̄quentiā fr̄quentiā.
familiaritatē familiaritas. fiducia fiducia. i
petratio ipetrationem secundū hunc modū
quatuor d̄nt eē m̄res virtutū. s. fides origi
ne. q̄ ex motibus fidei surgunt motus alia
rum virtutū. Charitas educatione puden
tia regimine. Humilitas p̄seruatione. vi
tia vero nō sunt cōtrec sicut virtutes rō hu
iusmodi ē. q̄ vitia sunt in nobis ex opibus
nostris que similia nō sūt. virtutes aut̄ theo
logices nō sūt in nobis p̄ acquisitionē. sed
p̄ infusionē. Alia rō est quia vitia sunt oppo
sita ad inuicem sicut auaritia et pdigalitas
quod non est in virtutibus.

De cōmendatione virtutum.

Capitulum. 9.

Virtus cōmendabilis ē. primo a cā
efficiente que ē deus. Ipsam enim
vt ait Aug. solus deus in hoīe opa
tur. secundo a cā materialē in qua est. q̄ nō
nisi in bonos i hitat nō est sicut d̄ bonis na
turalibus et foruitis. q̄ talia pluit deus sup
iustos et in iustos tertio a cā formali q̄ ē de
co: spūalis psal. Omnis gloria eius filie re
gis ab imis et. 4. a cā finali Aug. premiū
virtutis e ipse q̄ virtutē dedit. virtus est bo
na multipliciter. prio i se. q̄ sicut ait Aug.
virtus est bona qualitas mētis. Max bona
possessio est que propinqua est ciuitati hoc
autē est intra ciuitatē quia in anima. secun
do in comparatione. Heb̄. iz. Optimum
est gratia stabilire cor. tertio in operatione
quia bonum facit hominis opus quod non
esset meritorium nisi et virtus procederet.
Gregorium. Nihil habet virtutatis ra
mus boni operis nisi manserit in radice
charitatis. quarto i commutatione. quia de

b 4

lupo facit agnū. ⁊ tenebras conuertit in lucē. Ad alū enī culpe in bonum grē cōmutat 5° in distinctione. qz p virtutes distinguunt filij dei a filiis diaboli. Jo. 15. In h̄ cognoſcent oēs qz discipuli. m. e. fi. di. ba. ad inuicem. 6° in exemplificatione: qz oēs ſci ſtudebant virtutibus. Dñ cōmendat⁹ in Abel innocentiam. In Abraham obedientiam. In Moyſe manſuetudinē. In David humilitatē. ⁊ ſic de alijs. Laudabilis eſt virt⁹ ppter multa. Quia magne dignitatis. rpx enī doctorē habuit. Dñ Adat. ii^o. Diſcite a me. qz mitis ſū. ⁊ humilis corde. Et magne ſublimitatis. Tullius. Virtus vna eſt altiffimis defixa radicib⁹. Quia magne iocunditatis pſal. Ecce qz bo. ⁊ qz io. Quia magne retributionis pſal. In custo. ill. re. mul. Et magne vtilitatis. Boet⁹. Nunqz ſine pena ſūt vitia. ⁊ nunqz ſine premio ſūt virtutes. Et magne ſecuritat. Tullius B donum ſapie eſt vt oīa tua in te poſita eēt di cas. Cōmendabilius eſt ſtudiū virtutis ſtudio ſcientie rōe exēpli. qz ſci hoc fecerūt. rōe auctoritatis. Apls. Non in ſermone eſt regnum dei. ſed in virtute. Prima cor. 3° rōne effectus. qz virtus peccatum expellit. ſcia nō. ratione originis. qz virtus a deo inſunditur. ſcia per ſtudiū acquirif. rōne finis. qz finis virtutis ē gloria ⁊ nō ſcie. rōne obiecti. qz virtutis obiectū eſt bonum ſcientie vero nō. rōne materie in qua eſt quia virt⁹ non niſi in filijs dei. ſcia non ſemper. rōne ſecuritat. qz ſecurius eſt eſſe bonum qz eēt philoſophum ratione honeſtatis. quia maior gloria eſt ſequi deum qz Ariſtotelez. rōne vitandi mali. quia pmi parentes ſi extē diſſent ita manum ad lignum vite ſicut ad lignum ſcie non incurriſſent tot mala in ſe. ⁊ in poſteris. ſicut incurrerunt.

De effectū virtutum. Capituluz. io.

Virtutis gaudium ꝑꝑecellit gaudij mundi. ſ. in duratione. prover. 15.

Secura mens quaſi iuge gaudij.

ſed gaudij ꝑꝑocrite ad inſtar puncti Job 20. In puritate cōſcientie ſicut mundus re/ quieſcit in floribus qz in luto. In digni/

tate. Blo. ad gala. Elatio animi d̄ his que digna ſunt gaudium mundi d̄ indignis ē. In ſalubritate. Sap. 8. Nihil valius in vita hois. econtra gaudium mundi. puer. 14. Extrema gaudij luctus occupat. In libertate. Ad gala. 4. Quia libertate xps nos liberavit. Peccator ar̄ ligatus eſt. puer. 5°. Iniquitates ſue capiunt impium ⁊ ſunib⁹ peccatorū ſuorum conſtringitur. In diuina preſentialitate. Aug. Tale bonum eſt deus vt nemini eā deſerenti bene ſit. ſed nota cōtrarium in malis. Virtus operatur mira multiplex. ſ. i celo cui vim facit. Dñ Adat. ii^o. Regnū celoꝝ vim patif violēti capiunt illā. In mundo qz cuſtodit hoiem ne coburatur igne cōcupiſcentie. ⁊ ne mergatur in aquis voluptatis. ⁊ ne inquinē. luto incontinentie. ⁊ ne laceretur ſpinis auaritie. In corde humano. qz vulneratum ſanat. ⁊ in quinatum mundat. mortuum viuificat. ex cecatum illuminat. In inferno. quia ignis infernalis non poteſt incendere virtuoſū. ſicut nec ignis materialif ſalamandrā. Virtus rationalem illuminat ad cognitionē veri concupiſcibilez excitat ad amorem boni. Inſtrabilem confortat ad deteſtationē mali: Itē deo aſſimilat. quia patri per virtutis vigorem filio per virtutis ſplendore. ſpūi ſcō per charitatis ſeruorem. Angelis confortat. Hiero. In carne enim ꝑꝑter carnez viuere nature ē angelice nō humane. Adētem iocundat. ornat. ſubleuat. honorat. ſatnat viuificat. cibatur. ditatur. mūdatur. Itē xpus mala ꝑꝑterita expellit. ꝑꝑtia impugnat i futuris ꝑꝑmunif. itē virtus mentē bene inſtruit. dilectum deo hoiem efficit. fructum taz ꝑꝑmij qz meriti adducit. temporalia diſcrete diſponit. opera que in ſe indiſſerentia ſūt bona facit. Sicut ea que dicta ſunt declarāt nobis effectus virtutum generalis. ita ſūt ſingularium virtutum effectus aliqui ſpecificales. Sicut eſt qz humilitas deo ſubijcit. ꝑꝑſentia reducit. iniuſtia deducit. obedientia cōducit. patientia ꝑꝑducit. ꝑꝑſuerantia in/ troducitur. puritas iungit. charitas deo viuif. De merito virtutum. Capitulū. xi.

Meritum est boni operis efficacia ad
m obtinendum illud quod non habet
vel ad habendum iustius quod ha
bentur. vade per meritum de non debito fit
debitum et ipsum debitum; fit magis debitum.
Sicut rex dat equum quem miles non me
ruit: sed per vsus equi meretur eundem equum
iam datum ad intelligendum predicta scie/
dum quod triplex distinguitur meritum. scilicet con/
grui, digni et condigni. Ad meritum congrui
est per quod disponitur subiectum vt possit
recipere gratiam secundum rationem diui
ne iusticie. Istud vocatur dispositio mate/
rie. scilicet dum quis facit quod in se est. Ad meri/
tum digni dicit idoneitatem operantis ad
assequendum illud quod meretur. Ad meri/
tum condigni dicit equalitatez meriti ad re/
munerationem. dico autem equalitatem non
arithmetricam. sed geometricam. scilicet non qua
ritatis. sed proportionis. Et hoc patet quod deus
semper remunerat supra meritum sicut pu/
nit citra condignum. Vnde non est inter me
ritum et premium equalis quantitas. sed pro
portio. quia apud deum non est iusticia con/
mutatiua. cum nulli debeat aliquid. sed di/
stributiua. Vocatur autem iusticia commu
tatiua iusticia fori qua datur vnus panis p
vno denario. vel vna panni pro solido. iu
sticia vero distributiua est principium qua
distribuantur dona secundum proportionem
ad merita. et ista est apud deum. Vnde Ap⁹.
ad Ro. 3. Vnusquisque propriam mercedem
accipiet secundum suum laborem: dicendum
ergo quod nullus meretur sibi primam grati/
am. scilicet merito digni et condigni. sed tantum
modo merito congrui. Similiter existens
in charitate non potest alteri mereri primam
gratiam merito condigni sed merito digni.
et merito congrui. potest autem existens in
gratia mereri sibi augmentum gratie ex con/
digno. et per consequens merito digni. et me
rito congrui. prout superius exposita sunt
prefati tres modi merendi generaliter habe
tur. vnde si alij inueniuntur ad eosdem tres
reduci poterunt. Cum ergo dicitur quod bea
ta virgo meruit portare xpm. intelligendum

est comparatiue. scilicet quia ipsa potius debuit
portare quam alia. vel potest intelligi de me
rito condigni. item mali dicuntur mereri et
pozialia. quia nullum bonum irremunera/
tum sicut nullum malum impunitum. sed
hoc dicitur improprie. quia opera in morta
li facta non sunt directe bona cum non sint
informata charitate. tamen quia talia opera
aliquid boni habent. dominus interpretatur
ea vt bona. et aliquid dat pro eis. item
peccator: quandoque meretur occasionaliter.
quia pauperes obtinent bona interdum be
nefactoribus suis. quarum precium occasio
sunt elemosyne. item satis improprie sumi
tur meritum. vbi dicitur. si elix culpa que
talem ac tantum meruit habere redemptio
rem. ibi enim ponitur meruit pro exigebat.
De habitatione virtutum.

Capitulum.

12.

Damnis nullus sibi mereatur pri
mam gratiam. secundum quod dictum
est. potest tamen peccator se habili
tare ad gratiam faciendo quod in se est. quod
nulli talium gratia denegatur. Hoc autem
non est ex merito digni vel condigni. sed con/
grui. Hoc vero congruitas multo magis
est ex parte dei gratiam conferentis quam ex p
te hominis se ad gratiam habitantis. quia
in preparatione ad gratiam et in infusione
gratie habet se anima ad modum materie.
ipse vero deus vt primum mouens et effici
ens. alia ratione patet quod huiusmodi congrui
tas est magis a deo quam ab homine. quia
habilitatio que est ex parte hominis solum
modo dat locum diuine misericordie. vt sal
ua iusticia possit alicui conferri gratia. quia
iniuria fieret diuine iusticie si tali daret gra
tia in quo esset obex. scilicet voluntas peccandi.

Sufficiens igitur habitatio ad gratiam
est. si homo facit quod in se est. si accere autem
quod in se est tria complectitur scilicet vt ho
mo actum peccandi. et voluntatem peccan
di deserat et conetur in bonum prout est si
bi possibile. Nota quod omne meritum vel

demeritum acquiritur in hac vita. Vnde
nō facere bonū. sed facere bene laudabile ē.
Nō enim verbis. s; aduerbijs meremur.

De operibus meritorijs.

Capitulum. s;.

Opera meritoria totaliter sūt a gra-
tia. ⁊ totaliter sunt a libero arbitrio
licet principaliter a gratia. quia gra-
tia cōpatur ad liberum arbitriū. sicut scissor
ad equū quē dirigit. ita gratia dirigit libez
arbitrium exercitio virtutum. Per nos
enim malum facere possumus. sed non bo-
num. Ad efficaciam merendi tria valent.
Primum est difficultas operis quod pz in
martyrio. Secundum promptitudo volun-
tatis. Ap^l. i. ad cor. ix. Dilarem. n. da. di.
deus. Tertium est magnitudo charitatis.
Ipsa. n. pondus sanctuarij secundū q̄ oia
que erant in templo ponderabantur. Ad h
q̄ aliquod opus sit meritorium tria requirū-
tur. Primum est q̄ ipsum opus fiat i cha-
ritate quia opera que sunt extra charitatem
morta sunt sicut carbo extinctus. Secun-
dum q̄ fiat ex charitate. multa enim sunt i
charitate que nō sunt meritoria ex eo q̄ nō
sunt ex charitate. i. quia non referuntur ad
finem debitum. Tertium q̄ idem opus sit
referibile. hoc ideo dico quia mala non p̄st
bona intentione fieri. alioquin sequerē ab-
surdas q̄ idem opus eēt meritorium ⁊ de-
meritorium. Attenduntur autē tria in me-
rito ex parte hoīs. s. subiectuz hoc ē anima.
Item liberum arbitrium. Item intentio fi-
nis. His tribus respondēt tria ex parte
dei. s. gratia. virtus charitas. Et gratia qui-
dem reddit subī deo grauiam. Virtus autē
humilitat liberū arbitriū. Charitatis vero
dirigit intentionem in debitum finem. Di-
cit enim Aug. q̄ meritum cōsistit penes li-
berum arbitrium occasionaliter. hoc dicit.
quia liberum arbitrium facit ad meritū sed
non sufficit penes virtutem formaliter hoc
dicit. quia ex virtute tāq; ex forma procedit
motus. ⁊ elicitur de potentia pene virtutuz
motum essentialiter. hoc dicit quia motus
essentialiter est meritum penes gratiā effi-

caciter. hoc dicit. quia sine gratia nullus mo-
tus est meritorius penes opus instrumen-
taliter. hoc dicit. quia opus exterius est cau-
sa instrumentalis ipsius meriti. Nota gene-
raliter quod non meremur sine gratia neq;
passionibus inquantū passionēs. neq; mo-
tibus nature. Dicit enī philosophus. Na-
tura neq; boni neq; mali sumus neq; inui-
ti. Aug. Nemo inuitus bene facit etiam si
bonum est quod facit. neq; libero arbitrio
ligato. Quisquis enim non habet vsum rō-
nis ⁊ liberi arbitrij non meretur vel deme-
retur. sicut sunt infantes dormientes. insa-
ni ⁊ alia bruta.

De virtute cardinalium ⁊ theologicarū.

Capitulum. s;.

De meritū vel demeritū circa
q̄ finem actionum attenditur. ideo no-
ta regulas de hac materia. Ex sine-
dicis actus bonus vel malus. malus actus
non fit ex sine bonus. Vna intentio mul-
tos actus informat. Vnde si aliquis inten-
dit vnum solidum dare pro deo ita q̄ quoti-
die det vnum denarium si quandoq; obli-
uiscitur. ⁊ non refert in deam datione but^l
denarij. tamen datio est meritoria propter
ipsam intentionem primam. Finem sub fi-
ne pōt quis ponere. verbi gratia. Aliquis
intendit ire ad forū ⁊ hoc intendit vt emat
medicinas. ⁊ ad hoc emit eas vt curetur ab
infirmate ⁊ ad hoc curari desiderat vt deo
melius seruiat. In isto vltimo precedentes
voluntates omnes sunt meritorie propter
vltimam. secundum enim vltimum finem
omnes precedentes voluntates iudicantur
bone vel male. maxime quando priores ac-
tus sunt indifferentes. Diuersi fines non
sunt faciendi quorum vnus non sit ad aliū
referibilis verbi gratia. Aliquis inten-
dūt ire ad vnam domum vt luxurietur. ad
hoc vult luxuriari vt sanior sit ad hoc vult
esse sanus vt seruiat deo. Ille finis vlti-
mus illam voluntatem que est luxuriari nō
informat. sed potius contra illa voluntas

istam intentionem deformat qz vna intentio
percructa plures depauat voluntates. No/
ta qz actio corporalis potest referri ad fines
temporales dummodo referatur postmoduz
ad deum: Actio autez spūalis vt predicti no
potest referri ad finem temporalem etiam
si illud temporale referatur ad deuz. Et hoc
est qd dicit Augusti. Debemus manduca
re vt euangelizemus non euangelizare vt
man ducemus. si at in actionibus finis p/
rimus ponatur deus. z finis vltimus. aliqd
temporale maluz est. Bene at licet consti/
tuere duos fines. s. temporalem. z eternuz
ita tamen qz eternuz sit finis vltimus.

Quid mereamur.

Capitulum. 15.

Per bona sunt meritoria trium.
vite eterne. augenti gratie z re/
missionis pene. Primum. s. sbāle
vite eterne nō det radici operis. s. charitati.
z hoc est premium sbāle vite eterne. premi/
um vō accidentale respondet operi sicut et
augmētū gratie. qz operibus excellentibz
z supererogationis mereamur magis aug/
mentū graue qz aliis operibus. Remissio
autem pene respondet penalitati operis. qz
opa que magis sunt penalitā magis sunt me/
ritoria remissionis pene. Est enī regula in
theologia qz pena pene resolutoria est. No
ta igitur qz hz totavis merendi vitam eternā
z etiam alia consistat in charitate. non tū to
tus effectus. qz effectus merendi consistit in
magnitudine operis: sicut pz in merito re/
missionis pene qd non solum consistit in cha
ritate: sed etiam in operibus penalibus. Et
huiusmodi exemplum habemus in christo.
qui meruit nobis apertionem ianue paradi
si cum effectu. hoc autem meritum nō erat
ex sola charitate. sed in charitate z excellen
tia operis. i. in sua passione. Sciendum est
qz de premio substantiali meretur homo tā
tum per vnum actum qz tum per mille ma/
nente eadē radice z non crescente valent in
opera huiusmodi ad multa alia. vnde ver.
Secunda mentem: virtutes stabili. meri

tum auget. s. meritum accidentalis premij:
peccata remittit quantum ad penam que de
missa sunt quo ad reatum per gratiam. De
bilitat fomitem remouet accidiaz excitat ho
minem in assuefactione boni. atqz repellit
tentationes diaboli. Nota qz primam grās
nullus peccator potest mereri proprie: z hoc
multiplici ratione. prima qz talis non habz
radicem merendi. i. gratiam. Secda prop/
ter status indignitatem: qz peccator non est
dignus pane quo vescitur. Tertia qz nullus
hominis placet deo nisi placeat ipse prius
vnde prius respicit de^o ad Abel. qz ad mu
nera eius. vt dicitur Bene. quarto. quar
ta qz naturaliter antecedit causa sumi effec/
tum sic z gratia cum sit causa meriti ipre
dit meritum. Ipsa. n. fin Aug. voluntates
nostram prouenit vt velimus z sequitur ne
frustra velimus. gratia sicut supradictuz est:
per bonum vsum eius z merito condigni.
meretur augeti in via vt aucta mereatur p/
fici in patria. z hoc a deo cuius est gratiam
infundere augere z perficere fin cooperati
onem voluntatis nostre. Nam sicut deus ē
ipsum gratie fontale principium influendi
sic ipse solus est principium augendi p mo
dum influentis. gratia vero per moduz me
riti z dignitatis. sed liberum arbitrium per
modum cooperantis. sicut liberum arbitri
um per gratiam meretur merito condigni
augmentum gratie in statu vie. sic etiaz me
retur merito condigni ipseus complemen
tum in statu patrie. quare autez mereamur
ex condigno vitam eternam multe sunt cau
se. Prima est efficacia doni spiritus sancti.
cooperantis in merito. Secunda veritatis
dei promittentis. Tertia per suasitas liberi
arbitrii consentientis z finaliter perseuerā
tis. quarta difficultas status merendi. quin
ta dignitas christi capitis nostri interueniā
tis qd glorificari debet in membris suis. sex
ta liberalitas dei tribuentis quem non decet
pua reddere. septima est sibi obsequium fidelis
obtempantis. octaua nobilitas opis qd ex
charitate procedit. quod tantum ponderat
in conspectu iudicis quantum amor ex quo

procedit, et ideo non potest sufficienter a summo bono remunerari. Opera que non sunt in charitate, id est cum peccato, non valent ad vitam eternam valent tamen ad alia multa. vnde de verisus. Apertat. s. cor ad susceptionem gratie. minuit. s. penam que deberetur si non fieret: illud opus non illam que iam debetur. Et dat bona terrę. s. ipsa occupat. s. ne sit homo interim ociosus vel operi malo deditus. Assuescit. s. ad bene operandum delectat. s. conscientiam. Aditigar. s. fomitem: Arcet. s. fluxum peccati. Ultimo sciendum quod nullum malum impunitum et nullum bonum irremuneratum.

De distinctionibus et differentiis virtutum
Capitulum. 16.

Virtutes sunt Macrobius dicunt quod quod politice. quod purgatorie. quod purgati animi. quod exemplares.

Primas docet Salomon in puerbis Secundas in Ecclesiastes. Tertias in canticis. Quartas in deo legimus. Politice namque dicuntur sicut que regunt vitam humanam quo ad opera exteriora. et sunt que pugnant contra vitia. Purgatorie dicuntur sunt que iam sunt in victoria vitiorum et respiciunt partem interiora partem exteriora. Purgati animi dicuntur quod deiciunt iam vitia possessor virtutum quiescit raro insurgentibus primis moribus. Exemplares dicuntur que in mente diuina consistunt. Nam id est virtutum in deo sunt et ipse rerum omnium est exemplar. Aristoteles. diuidit virtutes intellectuales et consuetudinales. Intellectuales diuidit in prudentiam. Artem intellectum sciam. et sapientiam virtutes morales diuidit in principales que sunt temperantia fortitudo. et iustitia et in adiunctas que sunt mansuetudo humilitas etc. Et hic ordinavit nos ad deum quod sophia regit affectum intelligentiam intellectum. sed temperantia virtus prudentia est spiritus regit cogitationes et affectiones. virtutes vero consuetudinales diuidit in honestatem et liberalitatem. Hec duo ordinant nos ad hominem quod bonitas ordinat hominem quoad seipsum liberalitatem quoad proximum. Item philosophia

moralis diuiditur in ethicam: honomicam et politicam. Hanc prima mores quo ad ipsum hominem sicut quo ad seipsum instruit. secunda familiam disponit. tertia vires et regna gubernat et regit. Circa virtutes hoc tenendum est cum sit una gratia gratificans animam. septem sunt tamen virtutes quibus humana vita regitur. Tresque dem theologicę et que sunt tres cardinales. et habent virtutes sunt gratuite per informantem possunt tamen fieri informes per culpam. et iterum informari per penitentiam adueniente gratia que est habitum virtus origo finis et forma. Nam cum habitus aliarum virtutum habent sine gratia et charitate in quibus consistit vita virtutum dicuntur informes cum autem gratia superuenerit tunc formantur et decorantur. et deo sunt acceptabiles. Unde virtutes informes sunt sicut colores in tenebris. et sicut carbones extincti: et sicut rami aridi et herbae mortue et sicut aurum obscuratum et sicut gemme cõtracte in scilicet. Contra virtutes formate sicut colores sunt in luce. visibiles quod aspectui cõplacetes et sicut carbones ardentes. et sicut rami viuentes et sicut herbae valentes ac valentes et sicut aurum fulgens. et sicut gemme vas aureum decorantes. differentia est inter virtutes et precepta et dona et fructus et beatitudines quod virtutes potentias disponunt precepta opera respiciunt dona virtutibus perfectio non addunt fructus spiritui sive gustui sapore spiritualem apponunt beatitudines ipsas virtutibus statum sive vie sive patrie cõtingunt. Alia est differentia quod virtutibus bene operamur donis expedite beatitudinibus perfecte operamur. sed fructibus frui mur deo:

De differentia virtutum cardinalium et theologiarum. Capitulum. 17.

Differentia virtutum theologiarum et cardinalium hec est quod theologice et mouent ad finem. sed cardinales mouent ad ea que sunt ad finem. Alia differentia est: quod theologiarum virtutum finis et obiectum est ipse deus et non obiectus determinatum proprie. Item virtutes

theologicē habentur p̄ infusione. cardinales vero p̄ acquisitionem. Item theologicē mouent ad opera ex rationibus sup̄ta a iure diuino. sed cardinales a iure n̄ali. Item virtutes theologicē attenduntur quantum ad actus interiores. cardinales vero o quāu ad opa exteriora. itē theologicē nō habent sine donis cardinales vero haberi possunt sine donis. itē theologicē sunt discretiue actiui in deū. cardinales vero in primū. itē in theologicis sic ē q̄ habitus generat actus. sed in cardinalibus ē ecōtra. q̄ ibi actus generat habitus. vñ philosophus. Quales iquit sunt actus. tales sunt habitus.

De virtutibus theologicis in genere.

Capitulum. 18.

18. Anima quantum ad superiorē p̄tē in qua consistit imago trinitatis significari h̄z per tres virtutes theo/gicas vñ sicut imago creatoris consistit i trinitate habituum cum v̄nitate gratie. sic per hos tres habitus virtutum anima fertur in summam trinitatem secundum tria propria tribus personis. ita q̄ fides dirigit i summe verū credendo et assentiēdo. Spes vero in summe arduum inuēdo et expectando. charitas autem in summe bonuz de siderando et amando. Virtutes theologicē differunt inter se multipliciter primo secundum actus proprios. Nam fides facit deo assentire. spes in deo considerare. charitas facit deum amare. Secundo differunt ratione subiecti. q̄ fides est in rationabili. spes in irascibili. charitas in concupiscibili. i. ambe sunt in voluntate que propter similitudinem actuum accipit nomina harum potentiarum. Tertio differunt ratione obiecti. Nā fides est circa verum. spes circa arduū charitas circa bonum. Quarto rōe effect̄. Nā fides in p̄nti deū sequitur. spes in celū comitatur. charitas perēnter an̄plexatur. Quinto differunt ratione finis. q̄ per fidē cognoscit deū. vt veritas. per spem habetur vt eternitas. p̄ charitatē diligit vt bonitas.

De fidei v̄nitate.

Capitulum. 19.

19. Fides est subā sperandarū rerū argumentū non apparentiū sed̄ ap̄t̄ ad h̄. xi. In hac diffinitione fides dicitur subā. i. fundamentū substans edificatio sp̄ali. q̄ ē gratia et gloria. ipsa nāq̄ fides facit aliquid res sperandas i nobis subsistere p̄ gratiā. et facit tandē p̄ glorias. q̄ ipsa est primus habitus virtutum primū dico non tēpore. sed natura. Rerū sperandarū d̄r q̄ fides per assensum facit in nobis subsistere res sperandas. argumentum dicitur. i. arguens mentē. q̄ fides inclinat i tellectum ad credendū id quod non apparet et p̄pter hoc dicit̄ potius argumentū q̄ conclusio. q̄ fides p̄bat de non apparentibus q̄ sit. et non p̄bat. Non apparentium dicit̄. q̄ fides sua virtute et luce manifestat ea que non apparent tā preterita q̄ p̄ntia. et q̄ futura. preteritū quidē q̄ secundum apostolum ad he. xi. si ide intelligimus appata esse secula. p̄ntia vero sicut ait Aug. demus deo aliquid p̄ se. et nos icelligere nō posse. si futura at̄ q̄ per fidē credimus resurrectionem mortuoz et huiusmodi. si ides d̄r multipliciter. s. habitus informat̄ charitate. illuminans mentē ad credendū. act. 15. si ide purificans corda eoz. Equalitas infirmis. Jac. 2. si ides sine opib̄ mor. ē. Ador̄ si dei Aug. si ides ē credere qd̄ nō vides. facilitas ei edēdi. Mat. 8. Mō inueni tā a fidē i Israēl. Deuotio fidei. Mat. 15. Mulier magna ē fides tua. articulus fidei vñ i symbolo atthanasij. Nec ē fides catholica vt credamus et cōsitemur. Sicut in aliq̄ scia quedā sunt antecedentia vt suppositiōnes quedā vero consequentia vt conclusiones. quedam quasi media vt prepositiones p̄bantes. Ita in doctrina fidei quedam sūt ibi ad modum suppositiōnum vt vniuersalia antecedentia articulos. s. q̄ scriptura sit condita et exposita in spiratione sp̄s sancti. et q̄ vera sunt que loquit dominus i scriptura. per sanctos suos. et huiusmodi. quedaz ad modum conclusionum. vt ea que ad mores pertinent scilicet fornicationem esse mortale peccatū. et huiusmodi. quedā ad modū

propositionum; ut articuli fidei. Et nota q; si
 des est quasi media inter opinionem et sciam
 quia opinio se habet ad vna partem contra
 dictionis cu formidine alterius partis et si
 ne cause cognitione. Scientia vero se het
 ad alia parte contradictionis sine formidie
 relique et cu cause cognitione ac per media
 necessaria. vñ scia est necessariorum. et ita pz
 q; fides precipat cu viraqz. Ad fidei perfe
 ctiones septē pertinet. Prima ē q; prime
 veritati innixa sicut fides Adoyfi q; se ne
 gauit filius filie. Pharaonis magis eligēf
 affligi cu populo dei qz tēporalis peccati ha
 bere iocunditate secundū est q; fit charitate
 formata sicut. Adagdalena quā fides salua
 fecit et cui dimissa sūt peccata multa. quonia
 dilexit multū. tertiu ē q; fit deuotione serui
 da sicut illius mulieris cui dixit dñs. Q mul
 tier magna ē fides tua Adat. is. quartuz q;
 fit bonis opibus pbata. sicut fides cornelij.
 quintum q; fit fortitudine roborata. sicut si
 des Stephani Laurentij. et alioz martyru
 qui per fidem fortes facti sūt in bello. sextū
 q; fit obedientia decorata. sicut fides Abra
 he. septimū q; fit humilitate subiecta sicut si
 des beate vir ginis que ait Luce. i. Ecce an
 cilla dñi. Nota q; fides magis innitit aucto
 ritati qz rōni q; fm Drego. Fides nō hēt
 merituz cui humana rō perhibet experimē
 tum intellige sufficiens qzuis emz fides rō
 nibus firmet. in nec talibus. nec expimēto
 sensibili dz quis credere contra fidē sicut pz
 in eucharistia vbi et visus. et gustus. et tact^o
 dicit esse panē et vinū. sed fides dicit esse cor
 pus et sanguinem dñi nostri Iesu xpi vnde
 Aug. Quod intelligimus debemus ratio
 ni quod credimus debemus auctoritati qd
 opinamur debemus errori. Nota q; duplex
 est cognitio de deo. s. naturalis et accidenta
 lis. Naturalis cognitio duplex est. s. ante
 peccatum qua hō cognoscebat apre deum i
 creaturic. et post peccatum et hoc est per spe
 culum in enigmate. Accidentalis cognitio
 triplex est. Prima ē acquisita per rationes
 naturales qz habuerūt pbilosophi. et hec di
 citur sciētia. secunda est que hēt testimonijis

scripturarum et miraculorum. et hec cogni
 tio dicitur fides informis. tertia ē que hēt p
 infusionem gratie formis. et hec di
 citur fides formata et per tale cognitionem
 assenti aia prime veritati propter se. et supra
 oia. Vnde ea adueniente percunt oēs alie
 cognitiones accidentales ad minus quo ad
 actū. Cum enim alie cognitiones veniunt i
 aia tunc fides tāq; velocior preoccupat mo
 tus oium. Cum fides sit non de apparenti
 bus et difficile sit ocula credere. duo sūt ne
 cessaria ad hoc vt firmiter credatur. Pri
 mus est illustratio veritatis animas elevās
 secundū est rectificatio auctoritatis instrue
 tis animam quoz primū est per fidē secu
 dum ē per scripturam autenticam. et per spi
 ritum sanctum editam. Auctoritas ergo p
 bet fulcimentū fidei. et fides assenti auctori
 tati. vtrūq; vero per christum est ppter qd
 et splendor et verbum dicitur. qua mentem
 per fidem illuminat. et veritatem per doctri
 nam ostēdit. Hoc quoqz sciēdū est q; vna ē
 fides tantum tam in preteritis qz in pntib^o
 et futuris licet magis clara sit in eis et expli
 cita qui sequuntur xpm quam in eis qui pre
 cesserunt eius aduentum. sicut nouum tes
 tamentum clarius est quam vetus. Quod
 enim nos credimus esse factum antiqui pa
 tres credebant esse futurum exceptis istis q;
 adhuc adhuc restant complenda. sicut ē re
 surrectio mortuorum et iudicium extremū
 et remuneratio bonorum. et puniō repro
 borum.

De effectu fidei.

Capitulum.

10.

Fides multa bona facit. s. b. minuz
 saluat. Vnde dictum est Adagda
 icene. Fides tua te salua fecit. Adē
 tē purgat. Actū. is. Fide purifi
 cans corda eoz. Contra mūdū pugnat. De
 b. 12. Sancti per fidem vi. re. Postulata
 imperat vnde illud. Q mulier magna est
 fides tua sicut petisti. Per seuerantiaz
 dar Ap. Tu autem in fide stas Tempo
 ralia contemnit. Debr. ii. Fide Adoyfes

grandis effectus est negavit se filium esse si-
 lie Pharaonis. Justificavit Romanos
 quarto. Credidit Abraham deo et re. est ei
 ad iu. Beatificavit. Jo. 20. Quia vidisti me
 Tho. credidisti. b. qui non vi. et cre. Sup
 fundamentum fidei quidam edificavit aurā
 contemplationis. q. qui contemplantur si-
 ne fide quasi videntur videre solem sine oc-
 culis. Quidam argentum predicationis:
 q. qui predicat sine fide non loquitur eum
 fecidū deum est f. delem sermonem. qui/
 dam lapides preciosos bonorum operum.
 quia q. bene operatur sine fide est: sicut qui
 qui facit structuram super arenam. Itē alij
 edificavit ligna. s. amoz. ardentiorē tem-
 poralium: alij tennum scilicet fumum delec-
 tationum carnalium. Alij stipulam scilicet
 ociosorum verborum et operum infirmoz/
 Isti quidem salvantur merito fundamen-
 ti sic tamen quasi per ignem purgatorij eru-
 rentur edificium non idoneum tanto funda-
 mento. Id est habet quosdam effectus esse
 giales et principales ut est facere filios dignos
 viā aeterna. et facere similes deo: et purgare
 animam a tenebris peccati sive infidelitatis
 Isti effectus sunt a deo: alios habet effectus
 voluntarios et secundarios ut est credere et
 dirigere opera aliarum virtutum. et impera-
 re omnibus suo modo. Et isti effectus a li-
 bero arbitrio sunt.

De articulis fidei.

Capitulum. 21.

In respectu habeatur ad eos qui
 symbolum ediderunt tunc articuli
 sunt duodecim ad numerum duo-
 decim apostolorum. Si autē consideremus
 que radicaliter sunt credenda: tunc articuli
 sunt. 14. quozum septem spectant ad divini-
 tatem et septem ad christi humanitatem. et h
 signata sunt in septem stellis. et inscripte can-
 delabris aureis in quoz medio filij hominis
 ambulabat. Sunt ergo septem articuli dei
 qui pertinent ad divinitatem. Primus est
 credere unum esse deum qui ibi notatur cre-
 do in deum. Scōs est p̄rem esse deum. ibi.
 p̄rem oipo. 3° est filium esse deuz. ibi. Et in

Iesum christum filium eius. quartus est spi-
 ritus sanctus esse deum. ibi. Credo in spi-
 ritum sanctum. Sic p̄ q. predicti quatuor
 articuli sunt de unitate divine essentie et tri-
 unitate personarum. gntus est credere remis-
 sionem peccatorum his qui sunt in ecclā. ibi
 Scām ec. ca. 11. c. r. p. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Crederet vero deo est credere verbis eius.
De spe. Cap. 22.

Spes est certa expectatio future beatitudinis ex dei gratia et meritis proprijs proueniens. In hac diffinitioe non sumitur certitudo rationis quae plene vni parti consentitur, sed certitudo opinionionis quae vni parti consentitur, quae ratione probari videtur, nec tamen omnino sed cuius formidine. Hoc autem expectationis causa principalis est gratia dei et non nostra merito, quae opera nostra non sunt meritoria nisi ex dei gratia. Sine meritis tamen sperare aliquid non est spes sicut ait Gregorius sed presumptio in predicta diffinitione diffinitur motus spei et non virtus, sed virtus spei diffinitur sic. Spes est audacia mentis de largitate dei accepta habendi vitam eternam per bona merita. Inter fidem et spem talis est differentia. Fides enim est de preteritis et futuris. Spes autem de futuris tantum. Fides de bonis et malis. Spes autem de bonis tantum sibi quae alijs est. Spes autem de bonis sibi tantum. Conueniunt tamen in hoc quod tam fides quam spes est de inuisibilibus. Certitudo spei oritur ex tribus, scilicet ex diuina largitate, ex abundantia meritorum, et ex purgatione eternorum. Nota quod spes prout est viatorum hoc est cuius certitudine opinionionis ut dicitur est. Spes autem illorum qui sunt in purgatorio et qui fuerunt in limbo est cum certitudine scientie et non opinionionis, ut est illaviatorum. Unde declinat aliquo modo a spe proprie dicta. Spes vero que fuit in Stephano quando vidit celum apertum, et que fuit in Paulo quando dixit. Scio cui credidi etc. que fuit in Adam ante peccatum fuit cum certitudine visionis tamen satis debilitioris quam in celo. Unde spes sic sumpta adducit minus proprie dicta. Et his patet quod in patria non est spes preteritum, quod beatitudo est omnium bonorum simul tota et perfecta possessio, unde ibi nihil futurum est quod speretur. Et 13 sanctis adhuc sit future resurrectio corporum secundum rem, in presentis est secundum cognitionem, Spes autem

hic futurum respicit, quod prestat tamen presentis, rei quam cognitionis, putat spes proprie sumitur. Duplex est spes, scilicet frustragii et auctoritatis, proprie dicta posita est in sanctis. Secunda in solo deo et hec triplex est, scilicet venie, psalm. 30. In te domine spauis non confundar in eternum. Dicitur psalm. 31. Spantes autem in domino misericordia circumdabit. Biorie, puerb. 28. Qui spat in deo saluabitur. Effectus spei multiplex est. A tribulatione liberat. psalm. 7. In te spauerunt patres nostri spauerunt et liberaasti cor. Exemplum de Susanna et Daniele. Confortat. 2. Adachab. 7. Perecutes septem filios sub vniuersi dicitur tunc conspiciens mater bono animo serabat, propter spem quam in deo habebat. Adentem elcuat. Isa. 40. Qui sperant in domino, fort. assumet penas etc. Saluat. psalm. 11. Qui saluos facit spantes in se. Apalia ministrat. psalm. 144. Dicitur omnium in te spe, d. etc. Spes comparatur multis rebus. Dicitur. n. galea. i. Thesa. 3. Induti galeam salutis. Anchora. heb. 6. Qui consistunt in tenendam propositam spem quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam. Medicina. psalm. 9. Sperans in domino non infirmabit. Verbum. prover. 17. Verba gratissima expectatio prestolantis solatium. heb. 6. f. certissimum solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam nobis spem. Clavis. Biorie super illud psalm. 61. Sperate in domino. Per spes intratur ad illud viuendum quod creditur. Lignum vite. Sapientia. 3. si coram hominibus tormenta passi sunt spes illorum immortalitate plena est.

De charitate. Capitulum 33.

Charitas secundum apostolum hec diffinitur. i. c. Thimo. i. Charitas est finis precepti de corde puro et conscientia bona et sine dolo facta. Et sumitur finis summationis, quod charitas est consummatio siue perfectio omnium precepti, potest etiam dici finis terminationis omnium preceptorum, quod omnia opera que sunt in precepto tendunt in charitatem, ut magis ac magis habeat de corde puro, i. de intellectu puro dicitur glo. Et sumitur hic i.

llectus pro actu intelligendi scdm quem
 eatur motus charitatis. Quanto. n. qd ma
 gis intelligit tanto magis diligit. nisi alias
 impediatur. Et hic ista prepositio deno
 tat efficientes. Et cōscīctia bona. i. spe. qz q
 purā consciam habet secure sperat. Et fide
 non ficta. i. simulata. et nō fragili. sed iner
 aduersa forti. Prosper in libro de vita con
 templatiua describit charitatem sic. Chari
 tas est vt mihi videtur recta voluntas ab oī
 bus terrenis presentibus ac futuris proz
 sus auersa. Iuncta deo inseparabiliter et vn
 ta igne quodā spiritus scīi a quo ē et ad quez
 refertur incēsa. Ingnamenti oīs extranea
 corūmpī nescia nulli vitio mutabilitatis ob
 noxia super oīa que carnaliter diligit excel
 sa affectionū oīum potentissima. diuine cō
 tēplationes auida. In oībus semper inuic
 ta. summa actionū bonoz salus morūz. ū
 nis celestiuꝝ pceptozum moris criminum vi
 ta virtutum. virtus pugnantius palma v i e
 tozū. sanctarūz mentūz arma cā meritorū
 bonozūz pmiūz pfectozum. sine qua nul
 lus deo placuit cum qua nullus vnqꝝ pec
 care potuit. fructuosa in penitentibus. leta
 in proficientibus glorioza i perseverantibꝝ
 victorioza in martyribꝝ epoca in oībus oī
 no fidelibus ex qua qd est boni operis vi
 uit. **C**haritas āi quantum ad actum diffi
 nitur quattuor modis. Primo sit tertio li
 bro sniarum. **C**haritas est dilectio qua di
 lectio deus pp se. et primus propter deuz. et
 in deo. scōo sic. Quid est charitas nisi vi
 ta copulans amantem in cū amato. 3°. sic scōz
 Aug. **C**haritas est virtus qua videre deū
 et persfrui desideramus. quarto sic secundū
 Augustinum. **C**haritas est virtus que ani
 mi nostri recīssa affectio est. Harum dif
 finitionū. prima datur in copazatiōe ad deū
 scōa in copazatiōe ad eius possessōz. ter
 tia in copazatiōe dilecti ad dilectum.

De differentia inter charitatem et alios
 mores. **C**apitulum. xliiii.

Amor triplex ē. s. naturalis gratui
 tus. et vitiosus. Amor gratuitus ē.
 laudabilis qd vitus ē. et hēi pūcipalē

finē. s. bonum in cōmutabile. **H**ic diuidit̃
 in amicitiam et concupiscentiā. **S**im amicitia
 am diligit quis deum purissime non respi
 ciens vtilitatem suam. sed bonitatem ama
 ti hoc modo plus diligit homo deum qz se
 ipsum. **S**im vero concupiscentiam diligit qd
 deum: qz remunerabilem in eo expectat.
Amor naturalis nec laudabilis est nec virtu
 ferabilis: et habet sinez indigentiam vel vti
 litatem propriam. **I**tem similiter diuiditur
 in amicitiam et concupiscentiam. **S**im amici
 ciam diligimus hoc amore nos et nostram
 perfectionem et nostram conseruationem:
 et magis ea que sunt plus necessaria. vt ca
 put pro quo totum corpus exponimus: hic
 cōis est nobis et brutis. **S**im concupiscentiaz
 vero diligimus deum. qz uecessitati nostre
 vel subuenit. qz hoc amore non diligit res
 propter se: sed propter vsuꝝ eius. vnde hoc
 amore plus se diligit homo naturaliter qz
 deum. **A**mor vitiosus vituperabilis est: qz
 peccatum est: et habet finem voluptatem si
 ue delectationem in creatura. hic diuiditur
 in amicitiam et concupiscentiam. **S**im amicitia
 am diligimus hoc amore delectatione crea
 ture propter se qz quis in nobis non habeat:
Sim concupiscentiam vero diligimus volup
 tatem creature propter nos. **A**mor iterum
 multiplex est. s. naturalis erga se. pius er
 ga parentes. iocundus erga socios. iustus
 erga amicos. violentus erga inimicos. san
 ctus erga deum. **I**tem differentia est inter
 amorem dilectionem et charitatem. qz amor
 proprie est nature et dicitur amor quasi ani
 morum vnio. qz quietat appetitum in re ama
 ta. **D**ilectio est amor proximi: et dicitur dile
 ctio quasi duo ligans. sociat enim amantem
 cum amato in amore: vt se mutuo diligant
Charitas est amor in deum hec amicuz de
 terminata. et indicat omnibus carioz val
 de. dicitur charitas quasi cara vnitas vel ca
 rum deo faciens. **A**lia est differentia inter
 predicta. quia amamus deum propter se. di
 ligimus eum super omnia propter sua be
 neficia. qz dilectio est diuersoz electio chari
 tas vnqꝝ pplectū. s. sup oīa. et propter se di

ligere deum in hoc differt a dilectione pro-
 ximi. q̄ diligere bonum est velle ei bonum
 q̄d habet. s. q̄ sit omnipotens. ⁊ summe bo-
 nus: ⁊ huiusmodi. Item diligere deum est
 precepta eius seruari cum intentione fruendi
 ei eo. Item diligere deum est cum velle pos-
 siedere: ⁊ ab ipso possideri. Itē diligere de-
 um est voluntatem dei voluntati sue in om-
 nibus preferre. Diligere vero proximus est
 velle sibi bonum non per estimiam: s; per
 gratiam. Item diligere proximum est idēz
 velle: ⁊ idēz nolle in bono. Item diligere
 proximum est successe bonum ei optare ⁊
 querere. Item diligere proximum est velle
 ei q̄d sibi. Est iterum differentia inter dile-
 ctionem dei ⁊ proximi: quia deum diligim⁹
 in se ⁊ propter se proximus vero diligimus
 in deo ⁊ propter deum. Quando dicimus
 duplicem esse charitatem. s. dei ⁊ proximi.
 hec duplicitas non intelligitur q̄sum ad ha-
 bitus. sed quantum ad actus. q̄ vno habi-
 tu charitatis diligitur deus ⁊ proximus
 Charitas quandoq; dicit habitum. Ro. 5
 Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris.
 quandoq; dicit motum. Lan. 2. ⁊ dicitur
 vult in me charitatem. quandoq; signum.
 Vnde Jo. 15. Maiorē charitatem nemo
 habet. i. maius signum charitatis: quando
 q; tertiam personam in trinitate. i. Jo. 4.
 Deus charitas est: ⁊ sic sumitur essentiali-
 ter: ⁊ tota trinitas dicitur charitas. quando
 q; sumitur pro seruiore charitatis. Vñ Lu-
 ce. 7. Dimissa sunt ei peccata multa quoniam
 dilexit multum.

De effectu charitatis.

Capitulum 25.

Charitas peccatum expellit. Vnde
 de Magdalcna dicitur. Luce. 7.
 Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam
 dilexit multum. Legem custodi. Ro. 13. Qui
 diligit proximum suum legē impleuit. Deū
 homini iungit. i. Jo. 4. Qui manet in cha-
 ritate in deo manet. ⁊ deus in eo. Adventēz
 virtutib⁹ ornat. i. Cor. 13. Charitas patiens
 benigna est. ⁊ c. Perfectionē adducit Ap⁹
 ad Cor. 13. Adhuc excellentiorē viam vo-

bis demonstro. Gloria tribuit. Joā. 2.
 Si q̄s diligit me: ⁊ c. ⁊ sequitur ad eum ve-
 niemus ⁊ mansionem apud eum faciemus
 Dilectione dei dignum facit. Jo. 16. Si q̄s
 diligit me diligitur a patre meo. Charitas
 in cordibus diffunditur cum ad proximum
 dilatur. Effunditur per predicationem: ⁊
 per opera misericordie. Infunditur per il-
 laminationem gratie. Superinfunditur p
 opera perfectionis ⁊ supererogationis.

Per charitatem venit deus ad homines in
 carnationem. ⁊ in homines in gratie collati-
 one. per ipsam charitatem currunt homines
 ad deum bona operatione. ⁊ perueniunt ad
 eum in glorificatione. Amoris penetrantia:
 q̄ ita cordis penetrat. Lan. 2. Dul-
 nerata charitate ego sum. Languidum sa-
 cit. ⁊ hoc per desiderium essendi cum ama-
 to. Lan. 5. Muncietis dilecto meo: q̄ amo-
 re langueo. Inebriare ego sum. sic tendit in ama-
 tum q̄ suis ipsius ⁊ omnium reruz p̄ter ip-
 sum obliuiscitur. Lan. 5. Comedite amici
 mei. ⁊ bibite ⁊ inebriamini carissimi. Lique-
 scere: q̄ cor in diuina dulcedine sic resolu-
 tur q̄ appetens euz appetibili mirabili ami-
 cicia vniuntur. Lan. v. Anima mea liquefac-
 ta est: vt dilectus loquitur mihi. Amor hēt
 vim diffusiuam in bona operatione. vni-
 uam in proximi dilectione. transformatur
 in iustificatione. Item aliter hoc ostendit-
 tur q̄ habet vim diffusiuam. vt p̄z in creati-
 one. vniuiam vt patet in christi incarnatio-
 ne. transformatiuam vt in glorificatione.

Quibus rebus charitas assumetur.

Capitulum 26.

Charitas est bonorum principium
 q̄ a deo ipsa est. Bonoz medium
 q̄ fm deum ipsa est. Bonoz finis
 q̄ propter deum charitas dicitur bone ope-
 rationis principiu. q̄ mouet ad id. Greg.
 Charitas operatur sic est. Dicit etiā mediū
 q̄ opa informat. Dicit quoq; finis. q̄ ope-
 ra dirigit: ⁊ debitū finem pducit. Quomo-
 do charitas dicatur finis sciendum est q̄ tri-
 plex est finis. scilicet consumptionis. consu-
 mationis. ⁊ terminationis. primo modo cha-

ritas est finis peccatorum quia ea consumat. se-
 cundo modo est finis preceptorum. quia ea p-
 ficit. tertio modo tam via eterna quam ipse de-
 us est finis nostri laboris sed via eterna fi-
 nis est quo quiescitur. sed deus terminus in quo
 quiescitur. cbaritas dicitur forma virtutum
 multipliciter. primo quia mouet omnes virtu-
 tes ad exteriora opera per que perficiuntur
 virtutes et merentur augeri. Secundo quia
 omnes virtutes mouentur ad finem. Cha-
 ritalis. scilicet ad bonum charitas enim habet bo-
 num pro obiecto. Alie virtutes habent
 bonum. non pro obiecto. sed pro fine tamen et ille
 finis virtutum perfectionem denotat. Ter-
 tio charitas auget virtutum delectationem
 et tollit fastidium. et alleviat onera propter ip-
 sius desiderium. quarto quia componit animas
 et perficit. non quidem in esse nature. sed in esse gra-
 tuito et meritorio. Charitas multis rebus di-
 citur sicut quia comparat auro quod format
 tribulationis probat. Aurore quam sequitur
 dies eternitatis. Arche Noe in qua per non
 fuit inuentus perijt. Arbori bonos fructus
 profert. Ale ad ecclesia subleuanti. Vitu-
 mini anima deo coniungenti. Clauicelum
 aperienti. corone mentem decoranti capiti
 sensum et motum influenti charitas enim in-
 fluit sensum. id est ratione merendi alij virtuti-
 bus. et motum. id est affectum mouendi merito-
 rie mentem deo illuminante. Ebori thronum
 deo exhibenti. firmamento aquas voluptatis
 ab aquis eternitatis diuidenti. Fonti
 mentem irriganti. Venne aiam ornati.
 Bladio flamine paradisu custodiendi. Igni
 affectus accedenti. Iugo suaviter premendi.
 Adane de celo descendenti. Rose rubenti.
 Radice humorem gratie quem a summo tra-
 hu ad virtutes transmittendi ut sic nutrian-
 tur et conseruentur in bono. Soli fulgenti.
 Thesauros latentis. Vinculo omnes rationes
 diligendi in dilectio colliganti. Vino inebri-
 anti. Vestigi peccatorum turpitudine coopi-
 anti. Unguento vulnera leualia curanti.

De excellentia charitatis.

Capitulum.

27.

Charitas excellit alias virtutes in
 multis. primo in die conformitate.
 Jo. diligemus dominum quam ipse pater di-
 lexit nos. secundo in spali dignitate. Ricar-
 dus. Charitas est regina virtutum. tertio in
 speciositate. quia est planities veneris et anime
 pulchritudo. quia sicut pulchritudo exterioris
 hominis est et decenti membrorum ordina-
 tione et venustate coloris sic plebitudo ani-
 me est et decenti ordinatione actuum et ha-
 bitu venusto. hoc facit charitas in anima cu-
 ius actus ordinatus est et venustus habi-
 tus. quinto in suppositione laboris Aug.
 Omnia grauius et imania leuius facit amor.
 sexto in vigoziositate. castr. 8. Fortis est ut
 mors dilectio. septimo in utilitate. Aug. Ma-
 be charitatem et fac quod vis. octauo in de-
 lectione quia charitas secundum actum su-
 um facit delectare in deo non solum in pa-
 tria sed etiam in via.

De signis dilectionis.

Capitulum.

28.

Igna dilectionis sunt hec quia ami-
 cus amicum libenter audit libenter
 de ipso loquitur. Sepe de ipso cogi-
 tat sine tedio sibi obsequitur. corpus et res pro
 illo exponit. Offensam cauere offensum pla-
 cat. congaudet prosperitati condolet aduer-
 sitati. Baudet de sua presentia dolet de sua
 absentia. Diligit et odit hoc quod ille cona-
 tur ei placere timet displicere. Trahit alios
 ad eius amicitiam. Munera ab eo data non
 alienat. Consilijs suis acquiescit perit ab eo
 fiducialiter. Qualiter possit quis scire virtu-
 tem habeat charitatem. Nota quod quidam sciunt
 si non habere charitatem ut qui sunt in actu
 peccandi vel in proposito. Quidam dubi-
 tant se habere charitatem quia rationes ha-
 bent pro utraque parte. ut sunt illi qui incipi-
 unt facere quod in se est. Quidam pu-
 tant se habere charitatem. sicut qui multa bo-
 na fecerunt et diu abstinerunt a peccato.

i 2

adhuc tñ sustinent motus tentationis ⁊ ima-
ginatur turpia. Quidam experiuntur se ha-
bere charitatē vř illi q gustant diuinā dul-
cedinē in quibus sones fere extinctus ē. ⁊
quasi semp vel bona faciunt, vř affectant. q
dā certū sunt se hōc charitatē. vi quibus de⁹
reuelauit. qualis fuit paulus. cui dñs dixit.
Sufficit tibi gratia mea.

De gradibus amoris.

Capitulum. 29.

8 Radus amoris sunt istī. Prim⁹ ē
cū diligo me ppter me. Iste amor
non est bonus. Secundus est cum
diligo deū ppter me hic ē mercenari⁹. s; tūc
est bon⁹ si principalis finis ē de⁹. Tertius
ē cū diligo deū ppter se. i. q. bonus. Hic ē
valde bonus. q. talis amor vno tantū ocu-
lo. i. dextero respicit deū. Quartus ē cū di-
ligo me pp deū. hic ē optimus q. i. tali amo-
re nihil ē q. querat hō de suo etiam i se ipso.
sed que dei sunt. Super oia diligendus est
deus quia cū ipse sit principium. ⁊ hoc ipso
est summū. ⁊ hoc ipso quod summū est sum-
me bonum est. ⁊ hoc ipso quod summe bo-
nū est summe beatū est. ⁊ hoc ipso quod summe
beatū est. summe beatificū est. ⁊ hoc ipso est sū-
me fruendus. ⁊ hoc ipso est summe p amorez
ei inherendū ⁊ in eo tāq; in fine quiescēdū.
Tria generaliter diliguntur. s. vile. delec-
tabile. ⁊ honestū. Ppter primū diligen-
da ē tribulatio. q. vř illis ppter terciū dilige-
da est virtus. q. honesta. Sed ppter secun-
dū diligens ē. deus quia delectabilis inimo
ppter hec oia diligendus est deus. quia ip-
sum diligere ē vile. delectabile. ⁊ honestū.
Gradus amoris vel charitatis in quibus
tollit peccatū sunt istī. Primo tollit peccatū
mortale. nō quantū ad habitū. sed quantum
ad actum. liberat enim a peccato mortali. s;
non a pte cadendi in illud. Secundo mō
tollit peccatū quātum ad actum ⁊ quantū ad
habitum. sed neutro mō ventiale. sicut pz in
aliquibus sanctificatis. Tertio mō charitas
tollit peccatū vřoq; modo. ⁊ ventiale quan-
tum ad actum. sed nō quo ad habitum. talis
fuit in beata virgine ante cōceptionem xpi.

Quarto modo tollit vřoq; vřoq; modo.
sicut fuit in beata virgine in cōceptione xpi
⁊ post. tunc enim fuit i ipsa sublatus fomes
peccandi totaliter. Quinto mō tollit vřoq;
vřoq; modo. ⁊ insup omnem miseriam ⁊
hoc fiet in patria. perfecta ē charitas quādo
est habitu magna motu interiori directa. ope
exteriori sollicita. radice. stabilita. feruore di-
screta. dulcedine consolatoria. Diligit de⁹
toto corde. i. intellectu sine errore. tota ani-
ma. i. voluntate sine contrarietate. tota mē-
te. i. memoria sine oblivione.

De ordine charitatis.

Capitulum.

30.

8 Rdo charitatis fm Aug. ē dilige/
o re primo quod supra nos est. i. deū
deinde quod nos sumus. post hoc
qđ iuxta nos ē. i. primus. vltimo quod in-
tra nos est. i. corpus nostrum propriū. In
eodem gradu contineri d; corpus xpi. quia
vřoq; tener rōnez inferioris boni respectu
spūs nostri. Secundū Ambro. Diligend⁹
est primo de⁹. ⁊ parētes. deinde filij postea
domestici. vltimo inimici. s; hoc de exhibi-
tione quidaz intelligunt. Aliquis diligitur
magis ab altero multipliciter. s. maior af-
fectu sic sup omnia diligendus est deus. sed
inter hoies magis diligendi sunt parentes
q; filij deinde consanguinei secundum gra-
dus cognationis. Maior affectu diligēdi
sunt filij quam parentes. sed eque pertinēti-
bus prius succurrendum est magis indigen-
ti. Ad differentiam magis diligendi sunt q
se magis ad grām preparant ⁊ militant ad
gloriā sic diligendi sunt secundum gradus
participandi bonum gratie. Mo a q. idem
ordo dilectionis est nature ⁊ gratie. hoc ex-
cepto q. dilectione naturali homo se magis
diligit quam deum. sed econtra in dilectōe
gratuita. Pterea sciendum est q. idē ē or-
do charitatis qui fm Aug. est i via erit ē i
patria. q. cum gloria perficiat naturam q.
qd non erat i perfectionis i natura manebit
in gloria.

De dilectione proximi. Capitulum. 31.

In duo se debent hoies diligere qz omēs membra vnūs corporis mpyfici xpi. qz vno spū scō viuificātūr spūaliter z vnūtur. qz vnā fidē bēnt. quia vnū bapnīsmā receperunt qz vnum patrem habent z dominū. qz ad vnū regnū tendūt. **Dilectionem proximi suadet ius nature.** **Mathe. 7.º.** Omnia quecunq̄ vultis vt faciant vobis hoies. z vos facite illis. **Ius scripture.** **Mathe. 22.º.** Diliges proximum tuū sicut te ipsum. **Exemplum creature.** ga omne simile diligit sibi simile. **Melius est diligrē qz diligi quadruplici ratione.** **prō qz quod diligitur scimus. sed qd diligitur nescimus. sed credimus. scō. ga diligrē proprie virtutis est. sed diligi aliene. tertio qz cū diligitur alios nobis obligamus. cum vero diligitur alijs obligamur quarto quia cū diligitur meremur nobis cum autem diligitur alijs merētūr sibi per dilectionem. proximi efficiamur imitatores christi. **Joan. 17.** Hoc est preceptum meuz vt diligatis inuicem. sicut. dil. vos. **Discipuli saluatoris. Joā. 13.** In hoc cognoscēt omnes qz discipuli mei eritis. **28.** Speculatores dei. **i. Joā. 2.** Qui diligit fratrem suum in lumine permanet z videt deuz. **Societas fraterna vilis est ratione subleuatio nis. Eccl. 4.** Deb soli. qz si ceciderit non habet subleuantem. **Ratione subleuationis. psal. cccc qz bonum z qz iocundum habita re fratres. Rōne exhortationis. Seneca.** Semper ante oculos tuos ponendus est aliquis. cuius exemplo proficias. qz nisi ad regulam praua non corriges. **proverbior. 2.** Modica simula augetur ignis.**

De dilectione inimicorum. Lapi. 32.

Intra dilectionem inimicorum nota q̄ alia est dilectio affectus. z alia affectus. dilectio affectus duplex ē. qz alia est innocētie z alia beneficētie. **Dilectione innocētie tenemur diligrē inimicos. qz non debemus eis optare malum in quantum malum. sed inq̄tum est ei expedit. vcl reip. Affectus dilectionis bñficien-**

tie duplex est. s. principalis z secundarius. Affectus principalis est velle z optare in iūmicis bona spūalia sicut est gratia z gloria. hoc modo tenemur p̄ affectū diligrē inimicos. Affectus autem dilectionis secundarius est optare inimicis bona ipalia hoc modo tenemur semper diligrē inimicos. quia non semper expedit eis bona ipalia. **Eodē mō distinguendū est de dilectione effectus. qui est filii innocētie z bñficiētie. P̄mō modo tenemur omnes diligrē inimicos. qz tenemur eis non inferre mala nisi p̄pter bonum p̄sonę vcl reipū. Scō modo distinguenda est dilectio beneficētie. qz si est bñficiū spūale ad salutē necessarium tunc tenemur illud inimicis impendere. sicut orare pro eis non qdē in spūali. sed in gnāli. ita. s. vt non excludamus eos ab orationib⁹ cōibus. Scōdo est bñficiū ipale ad hoc tenemur nisi in casu necessitatis. **Nota tñ ē duplicem inimicum. s. p̄sonę nostre z ecclie. Igit̄ inimico p̄sonę bñfacere p̄fectionis est nisi inquantū sibi vcl alteri bñficiū no. tuū esset. qz in tali casu bñficiū subtrahere vile est. Inimico autem ecclie bñficiū subtrahere p̄fectiō ē meli⁹ nisi inq̄tū p̄ bñficiū speratur reconciliandus ecclie. **Ex predictis patet qz optare bona ipalia inimicis ecclie imp̄fectionis est nisi per accidens. scz quando creduntur per hoc conuerti. Inimico vō per sone optare bona temporalia p̄fectionis est nisi per accidens. scilicet quando putatur ei fore vcl alijs nocua. **Nota qz lz amicum diligrē fit magis debitum tñ diligrē inimicum magis est meritum remissionis pene z ad alia multuz valet. primo qz magis accedit ad p̄fectiōem virtutis. **Maiores. n. p̄fectiōis vcl maior virtus est. quia magis. gratuitum est. Scundo qz motus charitatis diligendi inimicum magis meritorius est remissionis pene. z hoc ratione difficultatis. lz in amicum fit magis meritorius vite eterne rōne intentionis. **Amor enim naturalis feruentior facit motū charitatis sicut dist. 6. mālīs p̄fert forme. tertio qz inimicū diligrē exp̄ctus************

signum charitatis est. qz contra motum nature est. vnde valde difficile ē nisi ad sit gratia per quam vincatur natura. Nota qz ille cui iniuria facta est non debet reconciliatio nem querere ex debito necessitatis. sed si facit complere debum perfectionis. vnde dicitur *Uriso*. qz talis debet reconciliationē que rere vt duplicem gloriā consequatur. Vna qz iuriā passus. alterā qz prior rogauit.

De virtutibus cardinalibus. Ca. 33.

Per virtutes cardiales anima recitificatur in suis viribus. Nam prudentia recificat rationalem. sicut ordo irascibilem. Temperantia concupiscibilem. Iusticia vero recificat omnes vires. prout nomen iusticie comprehendit non solum specialem iusticiam que est in commutationibus vel distributionibus. sed etiam legalem que est omnis virtus. prout eius actus ad proximum ordinatur. Et iusticia generalem que est omnis virtus prout eius actus pertinet ad debum obedientie preceptorum. Ipsa enim iusticia generalis comprehendit virtutes ordinantes ad proximum vt est equitas et liberalitas et ordinantes ad seipsum. sicut est innocentia et penitentia. et ordinantes ad deum. sicut est patria pietas. obedientia. propter hoc iusticia dicitur circuire omnes virtutes. et qz non tantum est virtus specialis: sed etiam generalis comprehendens totius anime rectitudinem cuius ipsa dicitur rectitudo voluntatis. Itē per virtutes cardiales instruitur homo in operibus et contravitiis armatur. Primum fit dupliciter. qz instruitur quo ad se per prudentiam et quo ad proximum per iusticiam. Secundum etiam fit dupliciter. qz homo armatur in prosperis per temperantiam: et in adversis per fortitudinem. Item dicit *Aug.* qz prudentia est in eligendis. fortitudo in tollerandis temperantia in vitandis. iusticia in distibuentis. Item dicit qz prudentia est in peccandis insidijs. iusticia in subueniendo miseris: fortitudo in preferendis molestiis. temperantia in cohercendis delectationibus prauis. *Aug.* qu in musica sua qz su

cedit prudentie contemplatio fortitudini firmatas adherentie temperantie mensura delectationis. iusticie debita ordinatio ad deum et proximum. iste quattuor virtutes appellatur cardinales. qz sicut hostium vertitur in cardine: sic in his vertitur et regitur vita hominis. Vocantur etiam politice. qz ordinantur in his vita ciuili. Dicuntur etiam humane: qz humano studio acquiruntur nisi diuinitis infundatur. Appellantur etiam consuetudinales. qz non ex vno actu sed ex consuetudine nascuntur. vel qz honestas se magis exerceret in istis. sicut deuotio se magis exerceret in virtutibus theologis. Nota qz prudentia est scire quid possit. temperantie est non presumere quod non possit. iusticie est velle quod in omnibus equum sit. fortitudinis est velle plus qz possit. Iste virtutes habent suos gradus perfectionis sicut quos aliter possident incipientes. aliter proficientes aliter perfecti. Dicuntur etiam virtutes politice quando qz sicut regunt vitam hominis quo ad opera exteriora. et prout pugnant contra vitia. et hoc modo sunt incipientium purgatorie dicuntur sicut iam sunt in victoria vitiorum. et consistunt partim intra partem extra. et sic sunt proficientium. Dicuntur etiam purgati animi sicut iam deuictis vitis quiescit homo. ita qz raro primum motus insurgunt. et hoc modo pertinent ad perfectos. Exemplares dicuntur prout sunt in mente diuina. Nam sicut omnium rerum deus exemplar est. ita et idcirco virtutum in ipso consistit.

De prudentia.

Capitulum 34.

Prudentia sicut est virtus politica est vt ait *Macrobius* ad rationis normam que cogitat quecuqz agit vniter se dirigere ac nibi preter reatum vel leuel facere. Prudentia vero sicut est virtus purgatoria est vt idem ait. et mundus et omnia que in mundo sunt diuinarum contemplatione despiciere. et omnem aie cognitionem

in sola diuina erigere. prudentia autē, prout est virtus purgati et est sola diuina noscere et ea tāquam nihil aliud sit inueneri prudentia sane exemplaris ē ipsa mens diuina cui omnia nuda sunt et aperta partes prudentie s; Tullium. i. officioꝝ sunt intelligentia puidencia. Ademozia intelligentia vero ē per quam animus prospicit ea que sunt prudentia autē virtus est. vt idem ait per quam videtur aliquid futurū ante q̄s fit. Ademozia secundum eundē est per quam reperit quis ea que fuerunt. Nota q̄ duplex est iudiciū rationis discretium. s. et diffinitium iudiciū discretium est quo ratio iudicat aliquid esse faciendum vel non faciendum. Circa tale iudicium est scientia et non virtus iudicium vero diffinitium est quo ratio imperat aliquid fieri vel non fieri. et circa istud ē virtus. Vnde in primo iudicio se habet scientia ad operationes bonas vt consiliarius in secundo vero iudicio se habet virtus vt imperator. prudentia habet regere ceteras virtutes in actibus suis secundum omnes partes pbilosophie moralis que sunt ethica. siue monastica. byconomica et politica quarū prima mores quo ad se ipsum instruit. secunda familiam disponit tertia vrbes et regna regit. triplex est prudentia. prima est cordis et hec est in dispositione presentiam et recognitione p̄teritorū et p̄uisionē futurorū. Deutero. 32°. Vtinam saperent. s. p̄terita. et intelligerēt. s. presentia ac nouissima prouiderent. s. futura. Secunda est oris et hec est in moderatione sermonum prouer. 4. Qui moderatur labia sua prudentissim⁹ est psal. pone domine custodiam ori meo. tertia est operis et hoc consistit vt ait tullius in fuga mali. et electione boni psal. 33. Declina a malo et fac bonum. Nota q̄ alia est prudentia mundana alia humana. alia diuina. prima ē in temporalibus acquirendis. secunda in cōmodo carnis. tertia in obsequiis diuinis. Officium prudentie ē actus aliarum virtutum dirigere sicut supra dictum est. Ber. Discretio non tam virtus q̄s auriga virtutum est. Nolle fallare nec falli. vt

dicit. Seneca est res secundum veritatem extimare idem. tunc per rationem recte viues si diuina prius. estimes. si dignitate rerum non ex opinione multorum. sed ex earum natura constituas nobis conmissa ad dei gloriam et proximi edificationem dis pensare. Luc. Quis putas est fidelis seruus et prudens etc. Mutabilitatem fugere Seneca. Scito te in quibusdam per seuerate debere quia cepisti quedam nec incipere;

De temperantia.

Capitulum.

35.

Temperantia s; Macrobius p̄ ut est virtus politica est nihil appetere penitendum in nullo legem moderationis excedere sub iugo rationis cupiditatem domare temperantia prout est virtus purgatoria est omnia relinquere inquit natura patitur. que corporis vsus requirit temperantia prout est virtus purgati animi est terrenas cupiditates non solum reprimere sed penitus obliuisci. Temperantia prout est virtus exemplaris est quedam in se perpetua intentione conuersio. Partes temperantie s; Tullium sunt. Continentia. Clementia. et Modestia. Continentia secundum eundem Tu. est virtus per quam cupiditas consilij gubernatione regitur. Clementia est per quā motus animi in odium alicuius concitati comunitate vel hylaritate continentur seu retinentur. Modestia est virtus per quam pudor honestus parat et stabilem auctoritatem comparat. Species temperantie sunt. Sobrietas continentia et modestia. Modestia consistit circa gustum in quo ponitur modum sobrietas secunda est circa tactum quātum ad vim generatiuam quia ibi ponitur modum castitas. Habet enim homo vehementem appetitum conseruandi se in esse indiuidui per nutritiuam. et conseruandi

se in esse sp̄ei per generatiuā. Isti aut̄ appe-
 titus restringuntur per sobrietatem ⁊ conti-
 nentiā, tercia in dictis ⁊ factis. ⁊ actum aut̄
 put̄ hic accipitur p̄iunct ad tres sensus ⁊ cir-
 ca proprias eorū materias. s. visum, auditū,
 olfactū. p̄inet etiam hoc factum ad tactum.
 non quidē qui est in generatiua. s; ad alios
 tactus quarum organa sunt manus ad per-
 cutiendum, vel capiendum, ⁊ pedes ad am-
 bulandum. In omnibus istis modum po-
 nit modestia. Dignitas temperantie i hoc
 est q̄ aiam decorat. q; sicut i naturis forma
 decentior est materia sic ⁊ in moribus plus
 cōmendat̄ modus q̄ ipsa actio. p̄pter hoc
 temptantia compar̄ foli q̄ medius plane ar-
 bor ⁊ decentior inter oēs. Adertū cumulat,
 quia medium tenere b̄ti. vñ d̄r q; verbis
 nō mereamur, sed aduerbijs. i. nō eo q̄ ali-
 quis facimus, sed in eo q̄ b̄n̄facim⁹. Istud
 p̄z in illa vidua que obtulit p̄cē minuta. ⁊
 magis cōmendata ē q̄z qui magna miserūt
 in gazophylatio. Vitiosos appetitus refre-
 nat sicut supra dictū est. vnde compar̄t̄ fre-
 no. ⁊ remo. ⁊ lūne que sup̄fluum tollit rubi-
 ginis de ferro. Actiones temp̄t secunduz
 q̄ apostolus instruit dicens. Rōnale obse-
 quitium vestrū. Adediū seruat. Ber. Tene
 mediū si nō vis p̄dere moduz. De hoc me-
 dio dicitur. Adedio iustissimus ibis. Istud
 mediū voluit d̄ns nos tenere quando fecit nō
 de capite, vel de pede mulierem, sed de co-
 lla. Et quando fecit hoīem partim corp̄ale,
 ⁊ partim spirituale. vt dignitate nature eēt
 sub natura angelica. ⁊ sup̄ corp̄ porcā. L̄ b̄ri-
 sto assimilat qui stetit in medio discipuloz,
 sed i in medio doctoruz. suspensio est i me-
 dio latronum locatus est in medio duorum
 animalium. visus est a Joanne in apoca.
 5. In medio candelabozū aureozum. Na-
 turam conseruat, quia natura in medijs de-
 lectatur. ⁊ p̄ extrema corumpitur. Vñ phi-
 losophus. 2. d̄ aia. Excellentia sensatorum
 corumpit sensus. ⁊ creulis eternis cibant.
 Vñ temptantia compar̄t̄ ligno vitē quod
 erat in medio paradisi.

De fortitudine.

Capitulum.

36.

Quidam fm̄ Macrobiū put̄ est
 virtus politica est animū supra me-
 tum piculi agere nihilq; nisi turpia
 tenere tollerare fortiter aduersa vel prospere.
 ⁊ fortitudinis purgatorie est aīo non ter-
 reri a corp̄e recedente nec altitudine abbor-
 rere. ⁊ fortitudinis purgati aī est passiones
 ignorare, nō metuere vt nesciat irasci ⁊ ni-
 hil cupiat in honestū. ⁊ fortitudinis exēpla-
 ris ē esse immutabile, qz semper idem est.
 nec aliquando mutatur. Partes fortitudi-
 nis fm̄ Tullium sunt quattuor. Adagnifi-
 centia. ⁊ fiducia. Perseuerantia. ⁊ Perseuerantia.
 Adagnificentia secundum eundē est
 magnarum ⁊ excelsarum rerū cum ampla
 quadam animi propositione cogitatio atq;
 ministratio. ⁊ fiducia est virtus per quam i-
 magis ⁊ honestis rebus multum in se ani-
 mus ex spe certa fiducie collocatur. Pati-
 entia est honestatis ⁊ vtilitatis causa rerū ar-
 duarum, atq; difficultium voluntaria ⁊ diu-
 turna perperatio. Perseuerantia est virtus
 in rōne bene considerata, stabilis ⁊ perpe-
 tua permansio. multi sunt effectus fortitudi-
 nis. Primus est quia de hostibus trium-
 phat. Math. 4. Vir fortissimus. 2. quia
 homini sua bona cōseruat. Luc. xi. cū for-
 tis armatus ⁊c. 3. quia dicit puer. Adanus
 fortis diuitias parat. quartus quia regnum
 celozum expugnat. Math. xi. Regnū celo-
 rum vim patitur. quintus quia ornat. pro-
 uer. ⁊ fortitudo ⁊ decor indumentum eius;
 secus quia in extremis assecurat. prouer.
 Leo fortissimus bestiarum a nullis pauca
 occurfu. septimus quia remunerationem
 expectat. prouer. mulierem fortem quis in-
 ueniet ⁊c. ⁊ fortitudo consistit in quinq; s.
 in aggressionē arduozum psal. 26. Viri-
 ter agite ⁊ confortetur cor vestrum. In con-
 remptu terrenozum. Debe. xi. moyses ne-
 gauit se esse filium p̄pharaonis ⁊c. In susti-
 nentia tribulationuz. Cant. octauo. Fortis
 est vt mors dilectio. In resistentia t̄natio-
 num. Apostolus. i. tibi. 2. Non coronabi-
 tur nisi qui legitime certauerit. In impu-

gnatione vitiorum. Job. 7.º. militia est vita
 hominis super terram. multa inuuant forti-
 tudinem. primum est exoratio prudentiã.
 Vnde legitur de Iuda machabco q̄ arma
 uis socios non clipei vel haste minutione.
 sed sermonibus optimis. secundum exem-
 plum robustorum. Vnde legitur de Eleaza-
 ro q̄ elegit fortiter mori p̄ paternis legib⁹
 reliquens virtutis et fortitudinis posteris
 relinquens. Tertius exoratio impugnis.
 vnde legitur in Iosue q̄ dominus non de-
 leuit hostes filiorum Israel statim oēs. sed
 reliquit aliquos vt haberet consuetudinē
 preliandi. quartum est spes remuneratio-
 nis. 2.º paralip. confortentur manus vestre
 et non dissoluãt. est enim merces operi ve-
 stro. quintum hostium debilitas. Drego.
 Debilis ē hostis qui non potest vincere ni-
 si volentem. sextus orationis adiutorium.
 Nu. 20. cum eleuaret manus moyses oim-
 cebant filij Israel. septimum armorum spi-
 ritualium apparatus. vñ Sanson vincebat
 philisteos in mandibula asini. i. tempantia
 et simplicitate. octauus memoria dominice
 passionis quod signatum est in Dauid qui
 contra Boliã venit in baculo et funda.
 nonum cibus spūalis psal. Panis cor ho-
 minis cōfirmet. 3.º rñ. Ambulauit helyas i
 fortitudine cibi illius etc. vnde et petrus po-
 tatus spūs sancti gratia confortatus est di-
 cens. O portet deo obedire magis q̄z boi-
 bus. Idē vero Ap⁹ ante talē confortatio-
 nem dixit. Mescio hominem hunc.

De iusticia politica.

Capitulum. 37.

Iusticie politice s̄m Macrobiū
 est seruare vnicuiqz qd̄ suū ē. Iusti-
 cie purgatorie secundū eundē est ad
 vnā cuiusqz p̄positā viā vniuscuiusqz virtu-
 tis officium conseruare vsqz ad vltimū de-
 scendēdo. Iusticie autē purgatiuē est ita cū
 sup̄na mente sociari vt seruet cū ea sedus p̄
 pctuā imitando. Iusticie exemplaris est q̄
 perenni lege sempiterna opis sui p̄matio-
 ne nō flectitur. partes iusticie s̄m Tullium
 sunt sex. scilicet religio. pietas. gr̄a. vindicatio.

obseruantia. veritas. Religio s̄m eundē
 Tullius est. virtus quē superioris cuiusdam
 nature quā diuinā vocant curā certimonij
 qz assert. pietas est per quā coniunctio s̄m
 quine et beneuolentia officij et diligens tri-
 buitur oculus. Gratia est in qua amicitia
 rā et officiorum alterius memoria. et remu-
 nerandi voluntas continetur. Vindicatio
 ē per quam vis et iniuria. et oē qd̄ ob futurę
 defendendo atqz vlciscendo ppul af. Ob-
 seruantia ē virtus per quā hoies aliqua di-
 gnitate antecessentes cultu quodā et honore
 dignantur. veritas est virtus per quā imu-
 tata ea que sunt. aut fuerunt. aut futura di-
 cuntur. Nota q̄ iusticia non tam est virtus
 specialis q̄z generalis. vi habes sup̄a de v-
 tibus cardinalibus in genere. Iusticia vt
 dicitur in libro sapientie est perpetua multi-
 plici ratione primo quia perpetuat animam
 stabiliendo eā in debito loco. s. sub deo et su-
 pra corporales creaturas. secundo quia ma-
 ncbit in patria secundū essentiā et vsū. Alie
 autē virtutes cardinales et si mancant i pa-
 tria secundum essentiā non tamen secundū
 omnē vsū. Temperantia enim non refrena-
 bit motus illicitos. prudentia non cauebit
 ab insidijs. Fortitudo non aggreditur ter-
 ribilia. Iusticia p̄uertitur tripliciter. s. amo-
 re p̄sone. vel pecunie. Isa. vii. vbe qui in-
 stificatis impiū pro munere. Timore euan-
 geliū. Nolite timere eos qui occidunt cor-
 pus. Rancore. Idē. sciens q̄ per inuidiaz
 tradidissent eū. plura mouent ad recitudi-
 nem iusticie. primum est recitudo humani
 corporis. quia indecens valde ē in recto cor-
 pore curuū habere animū. secundū ē natura-
 lis inclinatio. qz vt ait Aug. Iusticia ē i cor-
 dō hois naturaliter. tertij qz bruta aialia do-
 cent multa que pertinent ad iusticiā. vt ē in-
 nocentia. cōcordia. et huiusmodi. quartū ē
 scriptura. ecel. 4. vsqz ad moxē certa p̄ iu-
 sticia. effectus iusticie ē qz beatificat. Mat.
 quinto. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiā
 Petrus. Si quid patimini p̄pter iusticiā
 beati. Quæ exaitat. ecel. secundo. Qui p̄pe-
 ratur iusticiam exaltabitur. quia appetitum

concupiscentie refrenat. *Iſa. ii.* Erit iusticia cingulum lumborum eius. quod locum deo preparat *psal. 88.* Iusticia et iudicium preparatio sedis tue quia morte eterna liberat prover. Iusticia vero liberabit a morte. Quia coronat *Abino. 4.* Reposita est tibi corona iusticie. Quia remunerat *psal. xvii.* Retribuet tibi dominus secundum iustitiam meam. Iusticia consistit in fide. *Ap^o. 2.* Credidit Abraham deo. et reputatum est ei ad iustitiam. *Ite* in oratione *psal. 33.* Clamaverunt iusti. et do. er. e. In sancta meditabitur. *Ecl^o.* Beatus vir qui in sapientia morabitur. et in iusticia meditabitur. In humiliatione. *Math.* Sic deceat nos implere omnem iustitiam. *Blo.* Perfecta iusticia est subdere se minore in eruditione puer. Seminanti iusticia merces fidelis

De donis in communi.

Capitulum.

38.

Item omnes hiis dati diuinitus possunt dici generaliter dona dei. Specialiter tamen et appropriate septem sunt dona spiritus sancti que per ordinem. *Iſa. xi. cap.* Enumerata a summo incipiunt usque ad ultimum descendendo. Septem igitur sunt dona multiplici ratione. Primo ut per septem expellantur vitia septem. scilicet ut timor expellat superbiam. Diligentia inuidiam. Scia iram que est quasi quedam insania. Fortitudo accidiam. Consilium auaritiam intellectus gulam. Sapientia luxuriam. secundo dicuntur esse septem dona. propter expediendas vires naturales. Nam irascibilis indiget expediri tantum in prosperis quam in aduersis in prosperis quidem per timorem. In aduersis autem per fortitudinem. Concupiscibilis indiget expediri quantum ad effectum respectu proximi. quod fit per pietatem et quantum ad effectum respectu dei quod fit per gustum sapientie. Rationalis vero indiget expediri in veritatis speculatione quod fit per donum intellectus. et in veri electione. quod fit per consilium donum atque in electi executione quod fit per scientiam. per hanc enim recte conuersamur in medio nationis prave et peruersae. tertio di-

cuntur esse septem dona propter regimen actus et conieplatiue vite. Conieplatiua siquidem tria dona debet habere. scilicet timore ad reuerentiam maiestatis. intellectum ad intelligentiam veritatis. Sapientiam ad gustum bonitatis. Actiua vero habet pietatem ad agendam bonitatem ad sustinendum scientiam ad discretionem pietatis consilium ad discretionem fortitudinis. plurima ergo dona sunt ad intellectum spectantia. quia lux cognitionis multum valet ad recte viuendum propter eandem causam fit donorum combinatio ubi quasi si semper adiungitur vnum directum cum alio quod spectat ad actionem vel passionem. Unde Gregorius super Ezechiel. Dicit quod sumitur per sapientiam maturi. per intellectum prouidentia. per consilium cauti per fortitudinem animi. per scientiam discreti. per pietatem misericordes. per timorem humiles.

De timore in coi.

Capitulum.

39.

Item est vtriusque Augustinus fuga mali. Species timoris sunt sex. primus est naturalis quo quilibet naturaliter timet nocumentum nature iste non est merito. neque demeritorium. quia non subiacet libero arbitrio et dicitur naturalis non a natura instituta sed destituta. quia iste timor est per peccatum primorum parentum inflictus hoc timore christus naturaliter mori timuit. Secundus est timor humanus quo quis nimis timet pelli sue iste timor nascitur ex nimio amore presentis vite. et est quandoque mortalis actus eius. id est cum prius quis peccaret mortaliter quam amitteret vitam suam quandoque est venialis. ut cum quis faceret prius peccatum veniale quam permetteret se occidi. Tertius est timor mundanus quo quis nimis suis rebus inberet. Quartus nascitur ex nimio amore rerum temporalium et est quandoque mortalis quandoque venialis penitus eodem modo quo dictum est de humano. quartus est timor scrupulis quo quis timet peccare principaliter propter penam. quintus est timor

initialis quo timet quis penam & dei offen-
sam. Vnde quasi duos habet oculos. vñ
ad penam. alium ad deum. & hic est princi-
palior. Sertus est timor filialis quo quis ti-
met offensam dei. vel separationem a deo.
Numerus predicatorum timorum sic accipi-
tur. Aliquis timor est a spiritu sancto & cu-
spiritu sancto. sicut timor initialis & filialis.
Aliquis a spiritu sancto est & non cum spi-
ritu sancto est. sicut timor seruilis. Aliquis
est cum spiritu sancto. & non a spiritu san-
cto. nec cum spiritu sancto sicut timor na-
turalis. Aliquis nec a spiritu sancto :
nec cum spiritu sancto : sicut est timor hu-
manus & mundanus quos nec spiritus san-
cti gratia secum comparatur. nec per spiri-
tum sanctum dantur. Est adhuc alius timor
reuerentie qui solus inter timores erit in
patria. sicut dicit psalmus. 16. Timor domi-
ni sanctus permanet in seculum seculi. re-
uerentia vero est resiliuo a considerata ma-
gnitudine dei in propria paruitate. Timor
domini multa bona facit. Primo quia ex-
pellit peccatum. ecclesie. 1. Timor dñi expel-
lit peccatum. Sapientiaz gignit. eccel. pmo
Qui timet nihil negligit. Mentem stabili-
t. prouer. Nisi in timore domini tenueris
te instanter subuertetur domus tua Spiritu-
ualiter data. psalmus. Non est in opia ti-
mentibus eum Bona opera cumulat. eccl.
15. Qui timet deum faciet bona. Lor de
lectat eccl. Timor domini delectat cor. vi-
tam prolugat. eccl. 1. timor domini apponit
viam. Deuotionem irritat. eccl. primo. ti-
mor domini fons vite. eternaliter remune-
rat. eccl. 1. timenti deum erit in extremis.
De timore seruili.

Capitulum. xl.

Timor seruilis donum spiritus san-
cti est. non tamen est cum spiritu sa-
cto. sicut aurore est a sole non tamē
cum sole. Timor seruilis spiritui sancto lo-
cum preparat. vt cum sicut seta filium intro-
ducat. Seta filium introducendo ipsuz pre-
cedit. non tamen cum ipso permanet: sicut
ait Aug. Timor seruilis est bonum quo ne

imo bene vitur. q; s; habitus timoris serui-
lis bonus fit in se s; q; donum spiritus sa-
cti est. tamen eius actus quandoq; peccatū
est. Ti mor itaq; seruilis duo facit: primum
est q; preparat viam charitati. Secundum
est q; retrahit a peccato motu penę tantum.
Ratione p̄ imi bonus est. sed ratione secū-
di distinguitur. Vnde notandum est q; v-
sus timoris seruilis duplex est. s. cum quis
vitur seruilitate. primo modovsus eius bo-
nus est. Nam vsus ille abhorret penas eter-
nas quod bonum est. cum sit etiam in timo-
re initiali. Secundo modovsus eius malus
est. quia vsus eius vitare malum ex coactio-
ne per penam. cuius tamen affectus habe-
tur involuntate. & sequeretur effectus si spe-
raretur impunitas. vt ait August. & intelli-
gitur dictum eius qui ait. q; timor seruilis
bonus est. non tamē qui timet seruilitate
ne agit. quia agere bonum est ex voluntate
facti. sed agere bene id est merito:ie est ex vo-
luntate agentis. qui agit ex virtute charita-
tis & gracie.

De timore initiali.

Capitulum. 41.

Timor initialis ideo sic dictum est.
quia est incipientiam primę penę /
re. Vnde Isa. 29. Domine a timo-
re tuo concepimus & peperimus spiritum
salutis. Qui adhuc sūt in angustia hoc
re tuo concepimus & peperimus spiritum
salutis. Qui adhuc sūt in angustia hoc
peccato quod commiserunt. sed angustia hoc
foras mittitur. quando conscientia serena /
tur ad plenum. quia perfecta charitas fo-
ras mittit timorem initialem inquantuz ha-
bet naturam timoris seruilis secunduz hoc
quod scilicet habet oculos ad penam.
Aurore enim initialis habet duos oculos.
vñ ad gloriā qui est ei essentialis. alterū
ad penā qui est ei accidentalis. s; timore ser-
uili. essentialis. Præterea timor initialis ab-
stinet a peccato veniali propter penā purga-
torii in quo casu pot̄ puenire cū pfecto q; est

timet penam purgatorij. in quantum est di-
lativa glorie. siue separatiua ad tempus.
Duplex est amor. s. filialis quo deum dili-
gimus propter se tantum & mercenarius :
quo non diligimus principaliter : sed secun-
dario habito respectu ad mercedem. huic
duplici amori respondet duplex. s. initialis
& filialis. Nam filialis timor respōdet amo-
ri filiali. initialis vero respōdet amori mer-
cenario.

De timore filiali. Capitulū. 42.
Timor filialis proprie timet offen-
dere deum. qui & si propter pecca-
tum non separaretur a deo. tamen
a peccato abstinere nec ipsum offenderet.
Et in hoc timor filialis differt ab initiali. q
proprie est timor separationis : qui propter
conscientiam peccati timet separari a deo.
Timor vero filialis tantummodo timet of-
fendere deum. Alia est differentia. qz timō
initialis est imperfectiorum : sed filialis per-
fectiorum. Tertia est differentia : qz cum in
timore pene sint duo. scilicet puniō & cau-
tela. Ipsa puniō pertinet ad timorem ini-
tiale. talis enim puniō est ex conscientia
peccati de quo nescit an sit dimissum. Cau-
tela vero pertinet ad timorem filialem. sicut
enim perfectus cauet peccatum. quia deum
offendit ita per consequens cauet penam.
sed tamen per accidens timor etiam filialis
dicitur sanctus & castus.

De dono pietatis. Capitulū. 43.
Donum pietatis in tribus consistit.
d scilicet in cultu dei. in veneratione
sacre scripture. & in proximi bono-
re. Cultus dei consistit in professione diui-
ne e maiestatis. & hoc est theosebua. Venera-
tio sacre scripture consistit in hoc. vt ei firmi-
ter credatur. vt sollicite custodiatur. & fide-
liter dispensetur. Honor proximi consistit in
veneratione superiorum in eorum imitate equa-
litate in subuentione inferiorum.

De dono scientie. Capitulū. 44.
Scientie donum similem actum ha-
bet cum prudentia. quia est virtus
politica sed differt in ratione agen-

di. Prudentia enim procedit ex principijs
iuris naturalis. Scientie vero donum ex
principijs fidei. Proprius actus scientie do-
ni est docere recte conuersari in medio na-
tionis prae & peruersae. Ad quod requiritur
tria. Primum est qd habeat rationes q
bus se defendat ab impugnantibus fidem
suam. Secundum est qd a malo absteat.
Tertium qd bene & prudenter temporalia am-
ministrat. Propterea scientie doni est diri-
gere opera ad normam rationis & ad con-
formitatem dei. Item per scientie donum sci-
tur ne sub specie boni malum lateat. Item
donum scientie regit pietatem. propter qd
etiam hoc duo combinantur. Item per do-
num scientie scit homo quid sit : & a quo sit.
& ad quid sit. Scientie donum est scientia fa-
ciendorum. & ideo ratione scientie consistit
in cognitione sui quam non virtus sed ra-
tione faciendorum consistit in operatione :
& secundum hoc est virtus.

De dono consilij. Capitulū. 45

Consilium sumitur tribus modis.
quandoqz dicitur consilium delibe-
ratio de rebus valentibus ad fines
ad quem tendimus. & tale consilium pertinet
ad prudentiam. vel idem est qd prudentia :
quandoqz dicitur consilium per suasio rerū
excellentium ad quas non tenemur. sicut qd
dicitur hoc esse consilium. Si vis perfectus
esse uade & vende omnia que habes & cetera
Quandoqz dicitur consilium prudentia val-
de exercitata in medio contemplatiuorum &
actiuorum donorum & deliberatio de operi-
bus arduis. siue teneamur ad ea. siue non
& sicut hoc sumitur consilij donum. Mora. p
sicut ad scientie donum pertinet reprobare
malum & eligere bonum ita pertinet ad con-
siliū cauere pericula que sunt in hoc seculo.
Item sicut scientie donum habet regere
pietatem. ita donum consilij habet regere
fortitudinem. In hoc autem differunt con-
siliū & scientia. quia scientia est circa bonū
& malum. s. consilij est circa difficile & arduū
De dono sapientie & intellectus :

Capitulum.

46.

Apientia et intellectus differunt. qz
f sapia est cognitio dei absolute. intel
lectus vero est cognitio collectiue. s.
in copatione ad creaturas. Itz alia dra. qz
intellectum cognoscitur deus p illuminatione
de auditis in scriptura sapia autem cogno
scitur ipso experimento. Item per intellec
tum deum cognoscimus. per sapiam dulcedi
ne eius gustamus. Vñ sapia dicitur quasi
sapore virtutum condita scia. Item sicut di
cit Brego. per intellectum sumus puidi.
per sapiam maturi.

De beatitudinibus in gñe.

Capitulum.

47.

b Beatitudines sunt septem secundum di
stinctione graduu. quam sint octo
secundum essentiam quas saluator e
numerat in sermone de monte. s. paupras
spus miritas luctus. esuries iusticie miseri
cordia. munditia cordis. par quaru beatitu
dinu numerus sic accipitur secundum integri
tatem pfectionis. Requiritur autē ad ire
gritatem pfectionis tria. s. recessus a malo.
pcessus i bono. et pfectus status i optimo.
sane autē oē malū pcedit r timore supbie.
aut ex rancore malicie. aut ex langore cocu
piscencie. Contra hec tria sunt tres beatitudi
nes. s. paupertas spūs cōtra malum tumo
ris. miritas contra malum rancoris. luctus
contra malum libidinis. Item pfectus at
tenditur secundum mutatione que est secūduz
duas vias dñi. s. misericordiā. et veritatem
de qbus in ps. i. Vniuerse vie dñi miseri
cordia et veritas. Itē secundum has duas
vias sumuntur due beatitudines. s. esuries
iusticie et affectus misericordie. pterea sta
tur in optimo attendit duobus modis. s. in
limpidia cognitōe. et tranquilla affectione.
et secundum hoc sumuntur due vltime beati
tudines. s. munditia cordis ad deū vidēdū
et par mētis ad pfecte fruendū. p has septē
beatitudines excludit septē capitalia vitia.
paupras spiritus excludit supbiā. Adāfue
tudo irā. Luctus inuidiā quoniam q luget p
peccatis alioz nō inuidet illis. Esuries iu

sticie accidiā. Ad misericordia auaritiā. Adū
ditia cordis gulā. qz cordis munditia nō ser
uit ventri ad modū bruti animalis par ex
cludit luxuriā. quia gustato spū decipit oīs
caro. Et sicut in enumeratione donoz ē or
do artificialis quo primo ponuntur dignio
ra. ita in beatitudinibus est ordo naturalis
vbi digniores ponuntur vltimo.

De prima beatitudine.

Capitulum.

48.

p Aupertas spūs ponitur hic p absti
nentia ab amore mundi. i. ab amo
re carnalium voluptatū et diuitiaz
ac pprie excellentie. Hec tria plectit amō
mundi. Vñ dicitur sup Lucā. pauperes sū
qui non querunt illecebrosa. Sup Adath.
Brego. pauperes spū sūt humiles et timē
tes deū. alia glosa dicit q pauperes sunt qui
nihil habent et omnia possident.

De secunda beatitudine.

Capitulum.

49.

m Itis est sicut dicit Arist. q nec pari
tur nec deducitur. Est autem mū
tas eadē cū mansuetudine. habetur
enim in glo. sup Adath. q mansuetus est q
nullam amaritudinē sentit. ex quo pz q mā
suetudo est purgati ai et pot dicit q mansue
tudo ē spēs fortitudinis medianic paciētia.
Differunt tñ mansuetudo et paciētia. quo
niam paciētia est in sustinentia molestiarū
corporalium. mansuetudo in sustinentia cō
tumeliarum.

De tertia beatitudine.

Capitulum.

50.

l Dctus est lugere p peccato. et ipsū
odire. ita q insurgamus ad destru
ctionem ipsius. Lugere autem de
malo vt fugiamus ipsum. in quantum auer
tit ab amico. sic lugere est solius charitans.
Lugere autem de quolibet malo speciali ē
cuiuslibet virtutis. Quelibet enim virtus
luget de suo contrario.

De quarta beatitudine.

Capitulum.

51.

e Esuries iusticie est vehemēs deside
riū iusticie suae sumi boni. Esuries iu

autem iusticie potius est beatitudo q̄z esuri
es aliarū virtutū cardinalium. quia per iust
ciā immediate coniungimur deo quod nō sit
p̄ alias virtutes cardinales. Iusticia enim
per hic sumit̄ cōprehendit fidē spē charitā
temque immediate cōiungunt nos deo.

De quinta.

Capitulum.

52.

Miseri cordia est p̄ qua p̄ terrenis ce
lestia meremur. Opera misericor
die sunt. i. s. septe corpalia. et septe
spūalia. Corpalia sūt hec visitatio infirmo
rū cibatio exurientū. Potatio sitientium.
Redēptō captiuoz. Vestitio nudoz. Col
lectio pegrinoz. Sepultura mortuozum.
Prima sex de istis habemus de euangelio
septimā de thob. Opera spūalia sūt hec. De
linquenti ignoscere. Peccantem corripe.
Ignorantem docere. Timbanti consolare.
Destum consolari. Pro salute primi exo
rare. Iniurias sustinere. Et hoc vltimum
p̄pterea dī opus misericordie. quia respon
sio mollis et humilis frangit iram et hoc piū
est. s. furorem irati mitigare.

De sexta.

Capitulum.

53.

Munditia cordis est qua clarificatur
in cor et mundatur ad videndū deum
et ardentissime diligendū. Accipitur
aut̄ munditia cordis hic nō p̄ virtute. s. p̄
statu quodā qui est purgati animi.

De septima.

Capitulum.

54.

Ar est status virtutis i quo est delec
p ratio in deo sine cōtradictione car
nis mundi et diaboli. vel si aliqua ē
inefficax ē. Vnde p̄ q̄ par ē status ai pur
gatissimi. Pacificis autē magis attribuit̄
esse filios dei q̄z alijs. q̄z misericordia ma
xime assimilet hominē deo quantū ad opa
exteriora in quantū ad interiora magis assi
mulat par.

De octava.

Capitulum.

55.

Octava beatitudo ē de qua dī bti qui
persecutionē patiunt̄ p̄pter iusticiā

quia ipsoz ē regnum celoꝝ. Hec virt̄. s.
sustinentia persecutionū p̄pter iusticie āngra
ē paci. cū enim pacificus sic absq̄z contradic
tione carnis mundi et diaboli. p̄ q̄ idē pa
ratus ē sup̄are tentationē mortis. p̄ xpo i co
dē gradu est in pace. p̄pter hoc diximus q̄
octo sunt beatitudines quantū ad essentias. s. z
tantū septem q̄stum ad distinctionem gra
duum qm̄ super pacez non est virtus alia:
Dicit enī Aug. Pax ē finis et consumatio
omnium virtutum. Octava beatitudo dicit̄
tur redire ad caput duobus modis. primo
quia idem primum sibi p̄mittitur q̄ p̄ ame
beatitudini. s. regnū celoꝝ. 2º quia omnes
p̄bant a prima vsq̄z ad vltimam vtrum ve
re sint. Vnde Breg. Quas vnusquisq̄z
apud se lateat illata contumelia p̄bat. Ex
his dictis colligitur q̄ habitus virtutū car
dinalium principaliter disponūt ad exerciti
um actiue habitus vero donozum disponūt
ad actus contemplatiue maxime habū? ve
ro beatitudinum disponunt ad perfectionē
vtriusq̄z.

De sensibus spiritualibus.

Capitulum.

56.

Et sensus spūales percipit anima
p spūalia quia videt spōsi sui pulchri
tudinem sub rōne splendoris audit
amenissimā armoniā sub rōne verbi. Vis
stat summā dulcedinem sub ratione sapien
tie comprehendentis vtrunq̄z. s. verbum et
splendorem. odorat summam fragrantiam
sub ratione verbi inspirati. Tangit summā
suauitatem sub ratione verbi incarnati. et i
ter nos corpali ter habitantis. reddentis se
nobis palpabilem. et oculis. ut in per ardē
tissimam charitatem. Et predictis p̄ q̄ se
sus spūales dicuntur conceptiones mensu
les circa virtutem contemplandam que
qdē cōtemplatio incipit a sensu. et peruenit
ad imaginationem et de imaginatione ad
rationem et de ratione ad intellectum et de
intellectu ad intelligentiam et de intelligen
tia ad sapientiam siue notitiam excessiuam
que incipit hic in via et consumatur in gloria

De fructibus spiritualibus.

Capitulum. 57.

Fructus duodecim spirituales nō dicuntur nouos habitus: sed statim consolationis quibus consolatur spūs iustorum: et iste delectationes consequentur opera perfecta. Sunt autē isti fructus charitas. Gaudium. pax. Patientia. Longanimitas. Bonitas. Benignitas. Mansuetudo. fides. Modestia. Continentia et Castitas.

De dulia et latria.

Capitulum. 58.

Atria et seruitus et reuerentia deo exhibita vnde si creature exhibetur honor deo debitus est idolatria. Latria cōprehendit quinqz. s. f. idem. Sapientiam. Reuerentiam. Sacrificium et Oratōnes. Prima duo sunt cordis. alia duo sūt operis. vltimum est oris. Dulia debet creature in quā tum est imago dei. Vnde dulia est honor qui debetur sanctis. Vnde de beata virgine sciendum est: q̄ in quantum est persona sancta debetur ei dulia: sed in quantum mater dei debetur ei iperdulia. i. superior dulia. Sane si persona cui debetur dulia est in p̄latione constituta debetur ei reuerentia que consistit in obedientia mandatorum. et in exhibitione bonorum. Si autem est persona simplex debetur ei reuerentia tantum que consistit in exhibitione bonorum. Iperdulia debentur creature excellenti sicut est caro christi. beata virgo. crux xpi. Vnde sciendum est q̄ vere ligno crucis christi in quo pependit siue sit figurata si gno crucifixi debetur iperdulia. q̄ est instrumentum nostre redemptionis. crucibus autem factis in quantum sunt lignum siue resales nihil debetur. sed crucibus factis in signum christi crucifixi debetur latria. Imaginibus autē eadē debetur adoratio que debetur et illis quorum sunt imagines non in quantum res facte adorantur. sed illos quorum sunt imagines adoramus.

De preceptis in genere.

Capitulum. 56

Receptum est imperium faciendi aliquid. vel non faciēdo. Preceptorum alia sunt affirmatiua. vt honorare patrem. alia negatiua vt non occides precepta affirmatiua stricte sumendo dicuntur precepta. sed negatiua dicuntur prohibitiones. Precepta affirmatiua obligant semper. sed non ad semper. Sed negatiua obligant semper. et ad semper. Precepta decalogi possunt dici data vel innata. Primo modo tantum pertinent ad populum Israheliticum. Secundo modo ad omnes et obligant. quia quicquid continet decalogus explicite. hoc continet lex nature que scripta est in corde cuiuslibet implicite. Istud enim preceptum legis nature. s. Quod tibi non vis fieri: aliis ne feceris. includit hec precepta. Non occides. Non furtum facies. et huiusmodi que decalogus ponit explicite. Quaedam precepta traduntur imperatiue. scilicet licet illa que sunt affirmatiua. quedam iudicatiue. scilicet negatiua. et hoc ideo quia difficilior est facere bonum q̄ declinare malum plures enim in faciendo bonum requiruntur circumstantie. In quibusdam preceptis prohibetur actus et effectus. vt patet in his. Non mechaberis. Non concupisces rem proximi tui. quia appetitus est nimis ordinatus ad illa. In quibusdam solummodo prohibentur actus. vt cum dicitur. non occides. Hoc dico s̄m formam tradendi. non per virtutem intelligendi. quia omnia precepta negatiua coercent manum et animum. Ad vltis modis ligamur. s. lege nature. vt est diligere deum super omnia. Et nulli facere quod nobis fieri volumus. preceptis diuinis vt legabatur Adādam preceptis sibi datis. et iudei suis. Notis. quia s̄m Augustinum. Volere est voluntatis: sed reddere est necessitatis. Vnde quibusdam consilia etiam precepta sunt. sicut religiosi qui vouerunt talia decretis patrū. vt est ieiunare aliquas vigilias. et huiusmodi. Consuetudie

fm q in Francia primogenitus succedit i
 regno. Adandanis prelator. Vnde sup ca
 thedrani Moysi. ꝛc. Conscia. qz fm Au /
 gu. Quicquid contra conscientiam edificat
 ad gehenam. Numerus epreceptor sumi
 tur si. qz quedam ordinant nos ad d um q
 dam ad proximum. Quod deus insinuare
 voluit quando in duabus tabulis legē de /
 dit. In prima tabula sunt tria precepta que
 pertinent ad deum. Primum pertinet ad
 patrem: qui est de divina vnitate. Secundū
 ad dei filium qz est de iuramenti veritate.
 Tertium ad scām sanctum: qz est de spir itū
 alivocatione. In secunda tabula sunt septē
 precepta ad proximum spectantia. Primum
 est de exhibendis bonis vt est illud. Hono
 ra patrem tuum ꝛc. Reliqua sex sunt de ca /
 uendis malis que inferri possunt corde vel
 opere: vel ore. Opere ledimus primus tri
 pliciter. propter quod dantur tria dcepta
 Primum est non occides. Secundum nō
 me habebis. Tertium non furtum facies.
 Ore quoqz ledimus proximum. ꝛ contra
 illud non dices contra proximum tuum fal
 sum testimonium. Lorde ledimus primus
 dupliciter. Quandoqz respectu rei irratio
 nalis. de hoc dicitur. Non concupisces rez
 proximi tui. Quandoqz respectu rei ratio
 nalis. ꝛ de hoc dicitur non concupisces vro
 rem proximi tui.

De primo precepto.

Cap. iululum. 60

Primum preceptum habet tres cla
 usulas. prima est non habebis de /
 os alienos coram me. Vbi probi
 bemur adorare creaturas spirituales scilicet
 angelos. Secunda est nō facies tibi scul
 ptile. hoc est imagines fictas que nullius rei
 naturalis sunt representatiue. Tertia est ne
 qz ornem similitudinem scilicet imaginem
 rei naturalis ꝛ sequitur que est in celo desu
 per solis ꝛ lures ꝛ que in terra deorsuz vt ho
 minis bouis ꝛ similitum. Neqz eorum que
 sunt in aquis sub terra. i. piscium non ado
 rabis ca. s. actu exteriori. neqz colles. i. affe

etu interiori. Et his patet q non reprehē
 duntur christiani qui faciunt imagines nō
 quidem ad adorandum. sed ad memorian
 dū. Honoꝛ autem qui exhibet nō est latrē
 sed dulie. Sedꝛ rōnem allegoricā. Prima
 clausula huius precepti ostendit iudeos ꝛ sa
 racenos esse idolatras qui deos habent alie
 nos. Iudei quidem Adessiam. Sarraceni
 Adaugmetib. Contra scđam clausulā. s. nō
 facies tibi sculptile faciunt heretici pessimi q
 non credunt de deo. nisi q imaginatiōe sua
 ꝛ fantasia confingunt. Contra tertiam faci
 unt mali quia superbi colunt similitudinem
 eorum que sunt super terram. s. honores :
 diliguntqz prelaturas. Auari colunt simili
 tudines eorum que sunt in terra. s. pecuniā
 ꝛ diuicias. voluptuosus colit similitud inez
 eorum que sunt in aqs. i. delicias voluptatis
 De secundo.

Capitulum. 61

Secundum est. Non assumes no /
f men dei tui in vanum: Sic probi
 betur iuramentuz quod fit sine cau
 sa ꝛ periuurium. Vterqz enim peccat. s. pro
 nibilo iurans. ꝛ falso iurans assumit no /
 men dei in vanum. qz primus sine causā no
 minat summam veritatem. Secundus autē
 nomina. ā contēnit. Tribus modis qs pec
 cat in periuurio vel iurando contra conscien
 tiam vel iurando illicituz vel veniendo con
 tra iuramentum. Preterea scienduz est q
 iuramenta que quis ex certa scientia facit vt
 sonant in blasphemiam. vt quando quis iu
 rat per corpus dei: ꝛ similia vel sonant irre
 uerentiam: sicut quando iurat per vulnera
 christi sunt peccatum mortale vel graue etiā
 si verum est quod iurat istud preceptum nō
 solum intelligitur fm predictam rationem
 litteralem: sed fm intentionem moralem af
 sumitur. n. nomen dei in vanum multiplici
 ter. s. corde. ore. ꝛ opere. cōde sicut mali qui
 tantum nomine sine re dicuntur christiani
 qui lz sacramentum receperunt baptisimi tñ
 rem faci non habent id est gratiam. Ore.
 s. mala iuratione voti transgressione predica

hione facta vna intentione et in deuota ora-
tione de qua dicitur propheta hic labijs meis honorat
et cetera. Opere secundum quod hypochrite nomen dei
assumunt in simulatione operis exterioris
non in puritate cordis. Unde sumunt in va-
num quia receperunt mercedem suam.

De tertio precepto.

Capitulum. lxx.

Ertius est. memento ut die sabbati
facias. non facies omne opus in
eo hoc precepto quoddam est morale.
ut vacatio que ad deum est orando colendo me-
ditando quoddam certimoniale ut assigna-
tio diei septimi qui signat triplicem cessatio-
nem peccati. Allegorice quietem corporis christi
in sepulchro. Anagorice requiem eternam
in celo. Istud ergo preceptum potest tripliciter
accipi. Primo generaliter ut cessemus a
vitijs. secundo specialiter ut cessemus ab
operibus corporalibus que impediunt vaca-
tionem ad deum. tertio spiritualiter. ut est in vi-
ris contemplatiuis qui ab omnibus mundanis se
separant ut totaliter deo vacent. Prima
vacatio est necessaria. secunda debita. tertia per-
fecta. Secundus ergo quod sabbatum dicitur requi-
es siue vacatio ad deum sic dies dominica po-
test dici dies sabbati et quelibet dies statum
ad venerationem diuinam in quibus ces-
sandum est ab opere seruili. id est a peccato. et
ab opere impediendo vacationem ad deum.
Opera enim seruilia determinantur ab eccle-
sia ut opera mechanica que sunt agricul-
tura mercatum placita exercita.

De quarto precepto. Capitulum. .65.

Hartum est. Honora patrem tuum et
matrem tuam. Huic precepto addi-
tur promissio. scilicet ut sis longeuus su-
per terram quia iustus est ut conseruatio vi-
te aliene meretur conseruationem vite pro-
prie. Pater dicitur in hoc mandato. qui est
principium per generationem quo ad esse
nature ut pater carnalis. vel qui est princi-
pium per ministerium regenerationis quo
ad esse gratie. ut pater spiritualis. Sumi-
tur alio modo pater non secundum rationem pro-
prietatis. sed secundum rationem persone qui dicitur

pater etate vel pro rege qui dicitur pater de
fensione. Honor hic intelligitur dupliciter
scilicet exhibitio corporalis in sustentatione
et spiritualis in reuerentia et obedientia. In
in obedientia diuersificatur secundum diuersitates
patrum. quia patri spirituali debemus obe-
dire in spiritualibus scilicet prelatio secula-
ri scilicet regi in temporalibus reipublice. patri
carnali in dispositione. rei familiaris.

De quinto precepto.

Capitulum. 64.

Vintum est. Non occides. Hic ex-
plicitè prohibetur homicidium. In
plicitè omnis motus ire contra proximum si-
ue ille sit in corde ut ira siue oritur ut con-
tumelia. siue operis ut percussio circa mor-
tem vel depillatio. prohibetur hic omnis occi-
sio iniusta que fit tripliciter. scilicet ex causa ut in il-
lo qui occiditur siue culpa. vel ex ordine ut
cum ille qui non est minister legis occidit.
vel ex omnia ut quando minister legis occidit
non amore iustitie. sed libidine vindicte. Di-
stinguitur homicidium genus dupliciter. scilicet
ceterum quod dicitur corporale. et interpre-
tatum quod dicitur spirituale homicidium spirituale
fit duobus modis. Uno modo omitendo ut
cum quis videt alium in extrema necessitate
et non subuenit ei interpretatiue dicitur eum
occidisse. Alio modo fit committendo et hoc
quod est corde. scilicet odiendo. j. Jo. 10. Qui odit fra-
trem suum homicidium est. quodammodo oritur. scilicet de-
trahendo quia ille cui detrahatur occiditur
in consciencia illius qui audit detractorem in
qua prius vivebat per bonam famam. quan-
doque opere. scilicet malo exemplo alicui occasio-
nem ruine prestando. et tunc interpretatiue
dicitur illum occidisse.

De sexto.

Capitulum. lxxv.

Extum est non mechaberis. In hoc
precepto ut dicit Augustinus. prohibet omnis
illicitus concubitus et omnis illegitimus
usus corporum membrorum. De hac materia que-
re supra. li. 3. in. c. de luxuria. et c. sequenti.

De septimo.

Capitulum. 66.

Eptimum est. non furum facies. Hic
secundum Augustinum. prohibet omnis contractio

k

rei aliene ex cupiditate. Contractatio rei aliene potest fieri licite tribus modis. Primo quando fit non ex cupiditate sed ex obedientia. sicut fecerunt filii Ifrahel auferendo vasa egyptiorum. Secundo quando fit ex cautela. ut si aliquis furctur gladium furiosi: ne sibi vel aliis noceat. Tertio quando fit ex necessitate. ut cum aliquis esuriens ad mortem furatur panem. quia in necessitate sunt omnia communia.

De octavo precepto.

Capitulum. 67.

Octauum est. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Hic prohibetur omne genus mendacii. sicut dicit. Augustinus quod de terminatur per tres differentias. Est enim mendacium perniciosum quod nocet. officiosum quod prodest. iocosum quod delectat. Includitur in hoc precepto taciturnitas veritatis tempore necessitatis. tamen causa et oportunitas facit ipsam taciturnitatem veritatis esse licitam.

De nono et decimo.

Capitulum. 68.

Nonum et decimum preceptum est. Non concupisces rem proximi tui nec desiderabis uxorem eius. non seruum non ancillam. non bouem non asinum. nec omnia que illius sunt. Duo prohibentur hic. scilicet concupiscentia carnis in uxore proximi. et concupiscentia oculorum in re aliena. Nam ad hec duo maxime inclinatur natura corrupta. ad vnum propter conseruationem sui in esse speciei. Hic non prohibetur appetitus qui est ex corruptione somitis. vel ad delectationem sensualitatis. quia impossibile est quod ille concupiscentie non sint in nobis. sed prohibetur habitus qui est ex consensu rationis. quibus istud preceptum ad duo tantum determinetur. tamen videtur ibi vniuersaliter omnia concupiscentia maleuolentis.

De consiliis in genere.

Capitulum. 69.

Consilium prout dicitur contra preceptum est persuasio melioris boni ad quod non tenemur. Consilia in multis differunt a preceptis. Primo quia precepta tenemur. ad consilia vero non. quia precepta seruare est necessitatis. consilia vero voluntatis. Item lex vetus et precepta. euangelia vero consilia superaddunt. Item consilium pertinet ad perfectos. preceptum ad perficiendos. sed permissio ad imperfectos. prohibitio vero ad peruersos. Item precepta separant nos ab illicitis. consilia vero a concessis. Item per precepta declinamus peccatum. sed per consilia occasiones peccati. Item per precepta maxime negatiua penam fugimus. sed per consilia precepta cumulamur. Item consilia seruata absunt premium. non seruata non adducunt supplicium. Item ad precepta constringimur ex debito. sed ad consilia non nisi ex voluntate. Item consilium per votum fit preceptum. sicut ait Augu. Douere est voluntatis. sed reddere est necessitatis. Item melius est esse deuotum in minoribus quam in maioribus in deuorum inueniri. Unde melius est nuda precepta seruare cum deuotione. quam se ad consilia obligare. et in his negligenter esse. Nota quod in lege moysae et fuerunt iudicia cerimonialia et moralia. Lex autem euangelica iudicia temperat partem auferendo. figuras euacuat rerum. veritatem exhibendo precepta consumat adiungendo. adijcerat enim tria. scilicet instructionem docuimento. promissionem premio. et prefectionem consilio. Et ideo dicitur lex moysae ab euangelica differre. quia illa figurata est. hec veritatis. ista pene. hec gratie illa literalis. hec spiritualis illa occidens hec viuificans illa timoris. hec amoris illa seruitutis. hec liberalitatis illa oneris. hec honoris.

De consiliis euangelicis.

Capitulum. 70.

Consilia que christus adijcit preceptis sunt ista. Primum est paupertas quod consistit in abdicatione proprietatis. vti

Lu. 14. Qui non renunciauerit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus. **Matth. 19.** Omnis qui reliquerit domum vel fratres etc. propter nomen meum centuplum accipiet. et vitam eternam possidebit. De hoc Hieronymus. Monachus habens obolum non valet obolum. secundum est obedientie unde illud super cathedram mo. sederunt scribe. et pharisei. que. di. facta. **Matth. ultimo.** Si quis vult post me venire ab. se. met. et sol. etc. Sciendum autem quod duplex est obedientia. scilicet perfecta que se extendit ad omnia que non sunt contra deum vel contra regulam quam quis professus est et que dispensationi plati non subditur. De hac obedientia. **Ber.** perfecta obedientia legem nescit. terminis non artatur non continentur professionis angustia. Ad hanc nullus tenetur debito necessitatis. sed solus perfectionis sicut tenemur semper imitari charismata meliora. Alia est obedientia perfecta tamen sufficiens ad salutem qua quis obedit tantum in his que seruire promisit vel in illis que in his implicite continentur sicut sunt illa sine quibus religionis perfectio non seruatur vt recipere officia et huiusmodi et talis obedientia necessitatis est. Cum ergo dicit beatus **Benedictus** in regula quod si prelati precipiat aliquid impossibile tentandum est facere loquitur de obedientia perfecta quam obseruat subditus in his ad que non obligatur ad prelati preceptum consilij est et magne perfectionis. et non necessitatis. sed si seruat ad simplicem ammonitionem tale quid est maioris perfectionis. tertium est castitas de qua dicit. Sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum etc. Ad illud pertinet illud **Matth.** Audi filius quia dicitur est antiquis. non mechaberis. Ego autem dico vobis qui viderit mulierem ad concupiscere eam etc. Sic ostendit quod non solum consensus est damnabilis ad opus mechaberationis sed etiam consensus ad dilectandum. Nota quod concupiscere ex subito motu veniale est. sed concupiscere ex deli-

beratione. perficiendi mortale est predicta tria consilia sunt spiritualia et substantialia omnis perfecte religionis quia suos obseruatores elongant a malo. non solum quantum ad culpam. sed etiam quantum ad causam. Omne namque malum oritur ex triplici radice. scilicet ex concupiscentia carnis ex concupiscentia oculorum et ex superbia vite predicta tria consilia perfecte et ex superbia vite predicta tria consilia perfecte nos elongant ab hac radice triplici. Quartum consilium est charitatis. Diligite inimicos etc. **Luce. vi.** Illud quantum ad dilectionem affectus est preceptum. sed quantum ad dilectionem effectus est consilium. quia inimico velle gratiam et gloriam est necessitatis. sed ostendit re ei signa benivolentie est perfectionis et cordis filij. unde ad hoc omnes non tenentur sane negare homini signa familiaritatis quando veniam petiit. vel necessitas exposcit vix dicta est. vel quando se ille qui hostis erat ad familiaritatem ingerit si habeatur presumptio quod non simulate vel irrisorie faciat. tunc diligendus. et inter amicos computandus. sed quod aliquis vltro se ad familiaritatem inimico ingerat hoc perfectionis est. Unde quod aliquis iniuriam passus reconciliacionem querat et amicitiam non est debitum necessitatis sine quo non est salus sed est perfectionis et consilij quo magnum expectatur premium. Quintum est mansuetudinis. **Matth. 5.** si quis te percusserit in unam maxillam prebe ei aliam hoc sic intelligitur paratus sis aliam sustinere patienter. et istud consilium est patientie respectu lesionis corporis. Sed ad idem pertinet illud quod est patientie respectu ablationis rerum sicut est illud. Qui vult tecum contendere in iudicio et tunicam tollere relinque ei et passum. Nota quod contingit sua repetere coram iudice fidelis dupliciter aut cum cōtentione et fraude aut cum charitate. Primum nulli licet. secundum vero licet infirmis et imperfectis. perfectis autem non. Unde non repetere consilium est infirmis perfectis vltro preceptum. Illis aut qui renunciauerunt

proprietati non licet repetere sua vt sua sed vt congregacionis. ⁊ nec ppter se. sed propter comune bonum. Seruum est misericō die ⁊ supererrogacionis. vt illud. Omni penitenti te tribue. ⁊ illud. Si vis perfectus esse. vade ⁊ vende omnia ⁊c. Nota q̄ dare superfluum ē necessitatis in necessitate extreme. sed dare q̄bus egemus cōsilijs. Aug: Melius est minus agere q̄ plus habere. Quod autem dicit dñs. Omnia quecumq; vultis vt faciant vobis homines vos eadē facite illis sic intelligendū. Quicumq; vultis rōnabiliter ⁊ dicantē charitate vt faciāt vobis ⁊c. Vnde si patremus rē aliquam ⁊ non videremus illud esse rōnabile. non vellemus iam rationabiliter dari nobis. Septimum consilium est de simplicitate vborū. vt ibi. si sermo vester est est. no nō. Cuius sensus ē si affirmatio vel negatio ē in ore sit ⁊ in corde. ⁊ ad hoc cōsiliū reducitur illud. Audistis quia dictū est antiquis non peritūras. Ego autē dico vobis nō iurare omnino. Nota q̄ iurare quantum ad infirmitatem pertinet pmissio sē. Nō iurare autē quantum ad perfectionem pertinet cōsiliū est. si prohibet dominum iurare per creaturas. s. per cellum vel terram. vel capillum. propter idolatriam. nec. s. credam⁹ aliquid muniminis esse in illis. siunt tamē iuramenta per euangelium ⁊ cruces. i. per eum cui hec sunt dedicata. octauum est deuitanda occasione peccati. vnde dicitur. Si oculus tuus scandalizat te erue eum ⁊ projice abste. fm Aug. nullum membrorū erui precipitur ad litteram. sed occasio peccādi. Pōt est enim occasio esse ex aspectu. ⁊ tunc oculus scandalizat. Vnde pōt esse occasio ex contactu. ⁊ tunc manus scādalizat. Pōt est in super eē occasio ex alio ⁊ hoc vel a cōsiliario qui dicitur oculus. vel ab adiutore qui dicitur manus. ⁊ est dextera que est adiutor in spiritualibus. sinistra in temporalibus. huiusmodi enim si scandalizant abijcti endi sunt quia occasiones peccandi sunt abijcti endi. nonum cōsiliū ē de rectitudine intentionis ac finis. vñ dī. Attendite ne iusti-

ciam vestram faciatis corā hominibus ⁊c. Itē illud nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Item sic luceant opera vestra corā hominibus vt glorificent patrem vestrum ⁊c. De his nota q̄ contingit constituere duos fines. s. temporale. ⁊ eternum. sed si eternus finis est vltimus. hoc bene licet. Actio autem spiritualis vel predicatio non potest referri ad finem temporalem. ita q̄ illud tēporale referatur ad deum. quia non sunt facienda mala vt veniant bona: ⁊ quod dicit Augu. Non debemus euangelizare vt manducemus. sed manducare vt euangelizemus. Nota q̄ tenemus illos actus referre ad deum quorum habemus dominium ex imperio rationis. vt est manducare. cogitare. eligere. fini. ia. sed non tenemus actus referre inobedientes rationi. vt est nutritiua. respiratiua. ⁊ huiusmodi. Decimū consilium est de confirmate operis ad doctrinam. vt ibi. Alligant onera grauiā ⁊ importabilia digito autem suo nolunt ea mouere ⁊c. Ad idem. hypocritā cūce prius trabem de oculo tuo ⁊c. Nota q̄ in predicacione asseritur aliquando rēto generaliter scilicet de his que continent ad statum salutis. aliquando asseritur tentio secundum status perfectionis. vt pote religionis. P̄mo modo tenetur predicator facere quod dicit. cum asserit ad hoc omnes tenere. Secundo modo non tenetur nisi perfectionem illam ipse nouerit. Vtrum autē malus peccet predicando. distinguitur quia existens in peccato notorio peccat quando predicat. siue ex necessitate officij h̄ faciat. siue ex voluntate. quia scandalizat. existens autē peccato occulto si predicat. ⁊ non studet ex dicto suo compungi abduc videtur peccare. qz videtur contemnere. Vndecimum consilium est de vitanda sollicitudine vt ibi. Nolite solliciti esse ⁊c. ⁊ ibi. Nolite cogitare de crastino. Sciendum q̄ triplex est sollicitudo. prima est laudabilis. vt est prouidentia spiritualis. Vnde Ap⁹ prima ad cor. vii. Qui sine vxore est sollicitus est que dei sit quomodo placeat deo. Item ad Ro. cap.

ii. de prelatiis. Qui preest in sollicitudine.

Secunda est tollerabilis. et est sollicitudo cure temporalis quo ad corpus. Luce La. x. Martha mar. solli. es. et tur. erga plu. Xrta est vituperabilis: et ista est superflue thesaurizationis quo ad auaritiam. Eccli. capitulo. 2. Peccatori autem dedit deus afflictionem pessimam ut addat et congreget: et hec vanitas et cassa sollicitudo mentis.

Sollicitudo prima precipitur. secunda tolleratur. tertia prohibetur. Duodecimum est fraternae correctionis ibi. Si peccauerit in te frater tuus etc. Nota quod fratrem corripere quandoque consilium est. ut quando corripitur supervenialibus. quandoque est preceptum ut corripere de mortalibus. de secundo modo ad omnes pertinet et obligat semper sed non ad semper. quia pro loco et tempore scilicet quando vacat et videt quod vilius est correctio. Sciendum est quod triplex est correctio scilicet amoris. timoris. et pudoris.

Hunc ordinem fraternae correctionis docet dominus in evangelio. Primo enim inquit fratrem renocandum esse amore. cum iubet eum singulariter corripere dicens. Corripe eum inter te et ipsum solus. Sed si hoc non valet docet eum esse renocandum timore vbi ait. Si te non audierit adhibe unum vel duos tecum: et si hoc non valuerit docet eum esse renocandum timore. vbi ait. Si te non audierit adhibe unum vel duos tecum: et si hoc non valuerit docet eum esse reuocandum pudore vbi dicit. Si nec illos audierit dic ecclesie. Si autem ecclesia non audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. id est excommunicari debet. et sic citari. Sane predictus ordo fraternae correctionis intelligitur tamen de criminalibus. quia de culpis civilibus solent claustrales se in suis capitulis accusare. non premissa tamen admonitione. Veruntamen accusans alium caueat diligenter ne hoc faciat ad diffamandum. sed ad corrigendum: quoniam si quis ex liberatione contrarium faceret mortaliter peccaret.

Explicit liber quintus.

Incipiunt capitula libri sexti.

De medicina sacramentorum.	1
De diffinitionibus sacramenti.	2
De sacramentis noue legis.	3
De effectu sacramentorum.	4
De numero sacramentorum.	5
De potestate dispensationis sacramentorum.	6
De triplici statu fidelium.	7
De institutione sacramentorum.	8
De baptismo.	9
De carbecismo et exorcismo.	10
De confirmatione.	11
De eucharistia.	12
De dignitate eucharistie.	13
De mirabilibus que fiunt in eucharistia.	14
De dignitate in suscipientibus corpus christi.	15
De modis sumendi eucharistiam.	16
De abstinentia a communione.	17
De officio misse.	18
De negligentis que fiunt in missa.	19
De penitentia.	20
De qualitate penitentie.	21
De partibus penitentie.	22
De contritione.	23
De confessione.	24
De qualitate et effectu confessionis.	25
Qui debeat fieri confessio.	26
De sigillo confessionis.	27
De satisfactione.	28
De partibus satisfactionis.	29
De iustificatione impii.	30
De penitentia ventralium.	31
Propter quid dimittitur peccatum veniale.	32
De extrema unctione.	33
De sacramento ordinis.	34
De qualitate ordinandorum.	35
De sacramento matrimonii.	36
	37

Expliciunt capitula. Incipit liber sextus

De medicina sacramentorum.

Capitulum primum.

k 3

Electis medi

bu
mani generis reparatiuus ta
li modo sanauit egromz sicut
opportune competeat egro/
tanti. ⁊ egritudini. ⁊ occasione egrotandi. ⁊
ipſus egritudinis curationi. Egromz igitur
est homo. Adorbus autem originalis ē
culpa. Dico istius culpa licet princ'paliter
fuerit ex consensu rationis occasione ta/
mē sumpſit ex sensibus carnis. Ad hoc er/
go q' medicina respondeat moro oportuit
q' non tantum esset spiritalis. sed aliquid
haberet de sensibilibus signis. vt sicut sensi
bilia fuerunt anime occasio labedi. ita esset
ei occasio resurgendi. Et propter hoc medi
cina nostri vulneris consistit in ecclesiasti/
cis sacramentis.

De diffinitionibus sacramenti:

Capitulum. 2.

Sacramentum est vt ait Augustin⁹
inuisibilis gratie visibilis forma.
Hec diffinitio generalis est. et conuenit sa
cramentis tam noue qz veteris legis. quia
tam illa qz ista sunt ex similitudine represen
tatiua. ⁊ ex institutione significatiua. Scie
dum enim q' eadem diffinitio conuenit sa
cramentis noue legis. sed sic supplenda ē
ita vt eius similitudinem gerat. ⁊ causa eri
stat. quia non solum ex similitudine represe
tant. vel ex institutione signant sed ex vir
tute diuina sanctificat. ⁊ gratiam conferunt
per quas anima curatur ab infirmitatibus
vitijs. ⁊ hoc est quod insinuat. Augusti
ni alia diffinitione. dicens. sacramentū est
illud in quo sub regimento rerum visibilium
diuina virtus secretius operatur. est ⁊ ter
tia diffinitio. Dgo. de sancto vic. qui ait. sa
cramentū est materiale elementū extrinse
cus oculis suppositum ex institutione signifi
cans. ex similitudine representans. ex sanctifi
catione aliquam gratiaz conferens inuisibi
lem. tria tanguntur hic que sunt de ratione
sacri scilicet ⁊ proprie sumpſi. Primum est
naturalis similitudo ex qua habet aptitudi

nem significandi. Secundum est actualis
institutio ex qua habet ordinem. determina
tum respectu huius significati. tertium est
spiritalis sanctificatio. ex qua habet virtu
tem efficiendi illud significatum.

De sacramentis noue legis.

Capitulum tertium.

Sacramta legis gratie ⁊ pſiſtituit tā
qz legislator in qua vocans ad pre
mia dedit precepta instituit sacramē
ta. Christus enim verbum patris cum sit sū
me veritatis ⁊ bonitatis ⁊ summe virtutis.
Ratione summe bonitatis promissit premia
beatificantiā. ratione virtutis dedit precep
ta d'rigentia. ratione virtutis instituit sacra
menta adiuantia vt per sacramenta repa
retur virtus ad implenda precepta. ⁊ per p
cepta perueniatur ad premia. Instituit au
tem sacramenta in verbis ⁊ elementis vt ait
Augustin⁹. Accedit ad verbum ad elemen
tum. ⁊ sit sacramentum. ⁊ est etiam elemen
tum pro materia. ⁊ forma verborum. p for
ma. Ad hoc vero instituta sunt sacramenta
in verbis ⁊ elementis. vt haberent euiden
tiam significandi ⁊ efficiaciam sanctificandi
quia dum elementa oculis ⁊ verba auribus
se offerunt. qui sunt duo sensus precipue eo
gnoscitui dant euidentiā. significationis
Deinde verba sanctificant elementa vt ple
nior fiat humane creationis efficiacia. In
stituit autem deus sacramenta diuersimo
de. Quedam enim sunt ante aduentum
suum vt matrimonium ⁊ penitentia. Sed
hec duo confirmauit ⁊ consumauit in lege
euangelica dum penitentiam predicauit. et
nuptijs interfuit. Alia quinque sacramenta
christus instituit. Confirmationem quidez
parulis manum imponendo. Vnctiones
vero discipulos ad curandum. mittendo q
infirmos ungebant oleo. sicut dicit in Alde
the. Baptismum vero suscipiendo. deinde
formam dando. Ordinem autem potesta
tem ligandi ⁊ soluendi tribuendo. ⁊ confi
ciendo sacramentum altaris. Eucharistiaz
ante operando. Comparando se gra

no sinapsi & consociendo ac dando discipulis imminente passione sacramentum corporis & sanguinis sui. instituta s. ut etiam sacramenta multiplici de causa. Primo propter humilitatem qua homo querit salutem inferioribus se. Secundo propter eruditionem qua homo notiam declinet occupacionem & otium. Quarto propter congruitatem medici ad medicinam. quia cum medicus sit deus & homo congruenter continere medicina debet aliquid diuinum. s. inuisibilem gratiam & aliquid humanum. s. visibilem gratie formam. Quinto est congruitas ex parte infirmi. quia cum infirmus sit homo constans ex corpore spiritu. spiritus autem in corpore non bene capiat spiritalia nisi in corporalibus congruum fuit dare medicamenta spiritalia in rebus corporalibus sicut pilule in nebula dantur. Sexto propter augmentationem meriti multum enim valet ad meritum quando deo creditur in his ubi ratio humana non potest dare experimentum. Patet ergo ex predictis quod sacramentorum causa efficiens quia diuina institutio. que formalis. quia gratie sanctificatio que finalis. quia humane infirmitatis curatio.

De effectu sacramentorum.

Capitulum.

4.

Effectus sacramentorum noue legis multiplex est. Primo a peccato mundant. Secundo in bono conseruant. Tertio corpori christi mystico conseruant. Quarto iustificanc. Quinto ad futuram vitam preparant. Sexto erudiendo illuminant. Septimo a malo preseruat. Ista patent in septem sacramentis per ordinem. Nam primum operatur baptisimus. Secu-

dum confirmatio. & sic de alijs. Sacramenta dicuntur vasa gratie & causa. non quod in eis gratia substantialiter contineatur. vel aliter efficiatur. cum sola anima habeant locari. & a solo deo infundi. sed quia in illis & per illa gratiam curationis a summo medico christo oportet hauriri. licet non alligauerit potentiam suam in sacramentis. quin & per alias vias gratiam conferre valeat. quando vult. Sacramenta semper habent significationem veritatis. sed non semper efficaciam curationis. non propter defectum ex parte sui. sed ex parte suscipientis. quia gratia nulli datur repugnantis gratie fonti. Unde & sacramenta non sanctificant. nisi accedentes digne. & absque omni fictione. Aliquando vero virtute sacramentorum fit de alitro contritus. ita quod defectus dignitatis vel preparationis ex parte suscipientis suppletur virtute diuina in sacramentis contenta dummodo non accedat sciens in mortali peccato vel in proposito peccandi. Unde sciendum quod quidam suscipiunt sacramentum tantum. vt sic accedentes. quidam rem tantum vt qui per contritionem & fidei deuotionem recipiunt gratiam ante quam veniat ad sacramenta. quidam & sacramentum & rem suscipiunt vt digne accedentes. Sacramentum dicitur a sacramento. & hoc potest intelligi tripliciter. aut sanctitatem efficiendo tantum aut sanctitatem signando tantum. aut sanctitatem signando & efficiendo simul. Primo modo conuenit ratio sacramenti rebus signatis per sacramenta tam veteris quam noue legis. Secundo modo conuenit signis veteris legis. Tertio modo conuenit sacramentis noue legis. Huiusmodi exemplum habemus in naturis. quia medicina dicitur sanare efficiendo tantum. sed sudor sanat signando tantum. exercitatio sanat efficiendo & signando. Quinque sunt que habent iustificare animam. sed diuersimode. Deus enim iustificat auctoritate gratia iustificat formaliter expellendo modum spuralem. Impletio mandatorum iustificat. vt dicta.

k 4

Sacramenta vero tanq̄z vasa medicinalia in quibus conferuntur gratia. Sacerdos autem ministerio. Exemplum horum habemus in curatione morbi corporalis. Deus enim sanat corpus auctoritate. medicina efficitur dicta conseruatione vas medici conserptiue. Vnde dicitur vulgariter piscis iste sanauit me. medicus vero sanat vt minister.

De numero sacramentorum.

Capitulum. 5.

Sacramenta noue legis sunt septem secundū septem diuersitates hoīz in ecclesia. Primum ē in trantium vt baptismus. Secundū est pugnantium vt confirmatio. Tertium vires resumentium vt eucharistia. Quartum resurgentiū vt penitentia. Quintum excurrentium vt extrema vinctio. Sextum ministrantium vt ordo. Septimum nouos milites introducentium vt matrimonium. Sacramenta si gurata sunt in septē sigillis. quibus fuit veteris testamenti pagina sigillata que agnus q̄ h̄z clauē dauid q̄ claudit. et nemo aperit referat. Itē in septē tubis quibus angeli cecinerunt. Itē in septē stellis quas habebat similis filio hominis in dextera sua. Item in septem panibus quibus dominus turbā satiauit. Itē in septē oculis super vnum lapidē. Item in septem lucernis tabernaculi supra positis candelabro. Itē in septem lorionib⁹ Naaman. Sacramenta sunt septem que disponunt ad septē virtutes habendas. Nam baptismus est sacramentū fidei. Confirmatio spei. Eucharistia charitatis. Penitentia iusticie. Extrema vinctio perseuerantie. Quod est fortitudinis complementum. Ordo prudentie. Matrimonium temperantie. Alia etiam ratio numeri sacramentoz est q̄ ordinantur contra triplicem culpam. et contra quadruplicem penam. Vñ baptism⁹ ordinatur cōtra peccatū originale. penitentia contra morale. Extrema vinctio cōtra veniale. Ordo cōtra ignorantiam. Echari-

stia contra malitiā. Confirmatio contra impotentiam. Matrimonium contra concupiscentiam quā temperat et excusat. Alia ad huc rō numeri. q̄ facta sunt causa sanatiua morbi spūalis ad modū corporalem. Ad dicitur na vero corporalis quadruplex est. curatiua. conseruatiua. preseruatiua. et melioratiua. Simili modo sacramēta curant. Baptism⁹ curat simul et totaliter. Penitentia vero curat paulatim q̄stū ad penā cuiuscunq̄z pene hō debitor sit. Extrema vinctio curat a morbis leuioribus. et a venialibus. sicut baptis⁹ mus et penitentia curāt a letalibus sic ergo predicta tria sacramenta sunt quasi medici/na curatiua. Confirmatio est medicina conseruatiua sanitatis spūalis in qua datur spiritus sanctus ad robur et cōseruationē gratie date in baptismo. Matrimoniu⁹ est medicina preseruatiua. Ordo ē medicina melioratiua in quo augmentatur grā. eucharistia he. oia simul facit. Curat enim venialia. que sunt occasio ruine maioris. conseruat enim gratiam inuictā in homine et augmentat. sicq̄ meliorat. et nihilominus a peccato preseruat.

De potestate dispensationis sacrorum.

Capitulum. 6.

Dispensationis sacramentorum regulariter spectant ad genus humanum. In omnibus sacramentis dispensandis necessaria ē indefesante in iudicio qua quis intendit facere quod xps instituit ad humanā salutē. Vel saltem facere quod facit ecclesia in quo clauditur in generali intentione predicta. quia ipsa ecclesia sicut sacramenta a xpo accepit sic ad fideliū salutem dispensat. rursū quia ordo dignitatis exigit vt maiora maioribus et minora minoribus comitantur. Quedam respiciunt excellentiam dignitatis. vt sacramentū confirmationis et ordinis. vnde confirmatio et ordo conferuntur ab episcopis. Quedam respiciunt indigentias necessitatis. vt baptismus et matrimoniu⁹ quoz vnum re-

generat. alteruz generat & horz dispensatio
 enā perſonis inferioribus conceditur. ma
 xime in articulo neceſſitatis quod dico rōne
 baptiſmi non matrimoni. Quaedam autēz
 ſacramenta ſūt quaſi media. vt euchariftia.
 penitētia. & extrema vntio. & iſtorum diſ
 pensatio ad ſolos pertinet ſacerdotes q̄ ſunt
 quaſi in medio inter epiſcopos & minores
 perſonas conſtituti. ſacramenta diſpensari
 poſſunt a bonis & malis. a fidelibus & infi
 delibus intra eccleſiam & extra. quia ſi diſpē
 ſari poſſet tantum a bonis nullus eſſet cer
 tus de ſuſceptione ſacramenti. cum nullus
 ſit certus de bonitate miniſtri. ſicut nec de
 propria pſona. & ita oportet iterari. & ma
 litia vnius preiudicaret aliene ſaluti. Idcir
 eo diſpensatio ſacramenti cōmittit homini.
 non ratione ſancitatis que variatur. ſed ra
 tione auctoritatis diuine que ſemper manet
 quantum eſt de ſe. ſciendum autē q̄ in ſa
 cramentis quedam ſunt ſubſtantialia. que
 dam vero ſacramentalia. Quantuz ad ſub
 ſtantialia non plus valet operatio boni mi
 niſtri q̄z mali. quia deus ibi operatur vt au
 cto. homo vero vt miniſter. ſed in ſacramē
 talibus ſicut ſunt orationes plus pōrvalere
 opatio boni q̄z mali hoc ē autē per accidēs.
 non per ſe. i. quantum ad alios effectus ac
 cidentales. non quantum ad eſſentiales. quā
 nis apud hereticos ſint ſacramēta vera nō
 tñ recipientibus vtilia niſi ad eccleſie vnta
 tem redeant. vnde Augu. eccleſia cōparata
 paradifo iudicat poſſe baptiſmum hoies fo
 ris recipere. ſed ſalutē non tenere. Nam &
 flumina de paradifo fonte largitur mānane
 runt. nō ſi in Aſdeſopotamia. nec in egypto
 quo illa flumina peruenierunt eſt ſ. licitas
 vite que de paradifo commemoratur.

De triplici ſtatu fidelium.

Capitulum.

7.

Triplex ē ſtat⁹ fidelium i acie eccleſiaſti
 ce hierarchie. ſ. fidei genite fidei ro
 borate. & fidei multiplicata. per pri
 mū ſit diſtinctio fidelium ab incredulis i ba
 ptiſmo. per ſecundū ſit diſtinctio ſortium ab
 infirmis. & hoc in confirmatione per tertiu

ſit diſtinctio clericoz a laicis per ſacramētū
 ordinis. bin⁹ ē q̄ hec tria ſacramenta caſac
 teres imprimunt quos indelebiliter impreſ
 ſos ſemp diſtingunt. vnde nullatenus iterari
 poſſunt. Character ergo baptiſmalis ē in
 cipientium. Confirmationis vero proficiē
 tiuz. ſed ordinis perfectoz. predicta triplex
 diſtinctio ſit ad ſimilitudinē diſtinctionis ali
 cuius exercitus. prima ē cōmunis. ſ. totius
 exercitus ab alio exercitu & hec ſit principa
 liter p̄ baptiſmū. ſecunda eſt ſpecialis. ſ. mi
 litū a popularibus. hec autē ſit per confir
 mationē. tertia eſt ſpecialiſſima. ſ. ducū mi
 litum ab vtriuſq̄. & hec ſit per ſacramentuz
 ordinis. preterea q̄z character eſt ſignū diſtin
 ctium ſpūale & huiuſmodi. notan
 dū ergo q̄ character baptiſmalis eſt omnū
 characterum alioz fundamentum. & ideo il
 lo non habito non poſſent ceteri imprimi.
 ac p̄ hoc oportet denuo fieri vt illi characteres
 habeātur. vnde ſi quis ordinatur nō bap
 tizatus nibi proſus agituz q̄z ſuis tria ſacra
 menta vt dictum eſt. ppter characteris impreſ
 ſionem non iterantur tñ quaſi cōmune eſt
 hoc oibus ſacris. nō iterari circa eādem p
 ſonā & materiā. & ex eadez cā. & hoc eſt ideo
 ne fiat ſtrumelia ſacramēto et hoc enim cre
 di poſſet q̄ ſacramēta prius diſpēſata eōnt
 in eſſentia & inepta. licet quedam ex neceſſi
 tate & alijs cauſis iterari poſſint. Quedam
 ſunt de ſacramentoz ſubā quedam de con
 gruētia ſi ea que ſunt de ſubā omitantur
 euacuātur facta. & ſit iterāda. Omiſſio ve
 ro illoz que ſit de congruētia nō euacuat
 ſacramenta.

De institutione ſacramētorum.

Capitulum.

8.

¶ In initio iuſticia ſunt ſacramēta ad
 a curationēz hominum. & ſemper cū
 morbo cucurrerunt. In lege enim
 nature fuerunt oblationes ſacrificia & deci

maliones. In lege autem scripta introducta est circumcisio. et adiuncta expiatio atq; superaddita oblationum et sacrificiorum multiformis distinctio. In lege autem noua statuta sacramenta numero pauciora. utilitate potiora virtute efficaciora preeminentia digniora. atq; significatione euidenciora in quibus est impletio simul et euacuatio omnium. Primum temporis sacramenta fuerunt sicut ymbra. Secundum temporis sicut imago. siue figura postremi vero temporis. scilicet gratie sicut corpus quod intra se veritatem continet et gratiam quam significatione representant et principaliter conferunt et promittunt. Predicta patent quia eiusdem mundationis similitudo est in oblatione legis nature. sed occulte inuenitur. in circumcisione vero euidencius aliquantulum exprimitur. per baptismum autem manifestus declaratur. item sacramenta veteris legis nutritant paruulos. exercebant perfectos et duos onerando domabant. Sed sacramenta noue legis conferunt que vetera de longinquo monstrabant. Unde priora sacramenta preparauerunt. et perducerunt ad noua sicut via ad terminum sicut figura ad veritatem. item sacramenta noue legis efficiunt quod figurant. sed hoc non faciunt sacramenta veteris legis. Est et alia differentia que commune est omnibus sacramentis. quia consistunt in rebus sensibilibus inuisibilem tamen gratiam significantibus sed speciale est sacramentis noue legis que consistunt in verbis rebus. item sacramenta noue legis iustificat. et quantum ad opus operatum et quantum ad opus operans. sed sacramenta veteris legis solum quantum ad opus operans quia non valebant facientibus. nisi quantum illorum charitas et deuotio fidei extendebat. hoc non intelligitur de circumcisione que cum non fuerit in lege data nequaquam inter legalia computantur que quia ipsa in puulis tollebat originale et gratiam conferat que non faciebant legalia. Item legalia fuerunt secundum Augustinum ante pas-

siionem domini viua et statim post passionem mortua. et postquam claruit euangelij fuerunt omnino sepulta. Nostra vero sacramenta vsq; ad finem mundi semper in suo vigore manebunt.

De baptismo.

Capitulum:

9.

Baptismus est ianua omnium sacramentorum. quia nulli confertur in ecclesia aliud sacramentum ante ipsum. De substantia baptismi sunt quinque. Primum expressio forme vocalis a deo instituta que est hec. Ego te baptizo. In nomine patris et filij et spiritus sancti. absque omissione additione dictionis vel prepositione ordinis vel commutatione nominis. his enim quattuor modis forma verborum violatur. scilicet omissione additione transpositione commutatione. si ponitur loco patris et filij spiritus sancti nomen potentis sapientis. et benigni. quia in quocumque idiomate baptizetur non debet poni propria tribus personis sed expressa nomina personarum. Similiter baptizato non debet dici immergo vel iungo. Secundum est ablutio per elementum aque cuiuslibet vel maris vel fontis. vel fluminis. siue frigide vel calide in toto corpore facienda. vel saltem in digniori parte scilicet in capite. Tertium est quod immergitur ista fiat ab uno. et eodem tempore quando forma verborum exprimitur ita que non vnus puerum immergat. et alius verba proferat. Quartum est intentio vel specialis vel generalis. Specialis autem intentio est ut ille baptizandus mundetur. Generalis autem est facere illud quod facit ecclesia. Intentio quoque illius requiritur qui est baptizandus si est adultus. quia qui inuerti baptizantur non recipiunt sacramentum. Quintum est fides ipsius baptizandi quia in adultis requiritur fides propria. sed in paruulis aliena quia paruuli

In fide ecclesie baptizantur. Baptizantur merito fit in aqua et non in alio liquore. quia homo cum per peccatum primi parentis incurrerit immunditiam. Ignorantiam. et concupiscentiam. per baptismum ab his tribus liberatur. et hoc notatur in proprietatibus aque. scilicet puritate. perspicacitate. et frigiditate. Nam baptismalis aqua sua puritate nos mundat. sua perspicacitate illuminat. suaque frigiditate ab effectu concupiscentie nos temperat. Item baptismus fit in aqua ne quem inopia excusaret. et ne propter defectum salutis periculum homines incurrerent. si in alio aliquo liquore fieret. et ut inueniatur apud omnes communis baptismi materia. Triplex est baptismus. scilicet fluminis. fluminis et sanguinis. Inter hostas est differentia. quia baptismus fluminis a tota pena liberat a culpa. et gratiam in habitu infundit. et characterem imprimit. Baptismus fluminis debet culpam. non semel tantum sed pluries. et habet per gratiam in usu in quo consistit meritum. Baptismus sanguinis liberat ab omni tentatione. et confortat in premium. quia proprium est maris et primum situm euolare. Ex his patet quis sit melior inter hos baptismus. quia se habet ut excelsa et excelsa. In baptismo quoddam est sacramentum tantum ut ablutio exterior. quoddam res et sacramentum ut character. Quot sunt de solemnitate baptismi que non sunt de substantia. Unde versus. Sal oleum. chrisma ceruus. christinale salina. Flatus virtutem baptismus ista figurant hec cum patris non mutant ess. sed ornant In quatuor locis iniungitur baptizandus scilicet in fronte. ut fidem publice profiteatur. In verice. ut agenda ab eo subtilius intelligatur. Inter scapulas ut iugis christi suauis portetur. In pectore ut dulci corde deus diligatur. Baptismus fuit institutus materialiter quando christus baptizatus fuit. formaliter quando dixit. Ite docete omnes gentes etc. finaliter quando dixit Nicodemus.

demo. Nisi quis renatus fuerit. etc. Efficitur etiam quando christus passus est. Efficitur baptismi duplex est. Ad alia sacramenta preparat. quia baptismus est in tantum. Apoc. 6 mundat. quod signatus est in mari rubro. ubi submersi sunt egyptij. sed filij Israel erunt securi. Nota quod in baptismo deletur originalis peccati macula. sordes non tollitur: sed remittit penam relaxat. Unde pueri induuntur veste candida. Rationalem illuminatur. Unde ponitur sal in ore. Non concupisibilem ad bonum inflammat. Unde datur candela puero. Infractibiles confortat Unde Israel vidit Amalech post transitum maris rubri. Innocentiam tribuit quod figuratum est per columbam que sedet super Iesum baptizatum. Characterem imprimit. hoc signatur per mare vitæ cum i Apocalypsis. quarto. Fontem mittit: quod figurat aque frigiditas. Communionem ecclesie prestat. sicut Jeremie circumcisio. quibus sanctificatus fuerit in vicio. A sanctificatione exteriori liberat. quia non requirit genitum neque placentum intellige exteriori Nam exteriori requiritur in adulto. scilicet contritus. potestatem diaboli minuit. quod signatur et sufflatis. Ianuas celi aperit. quod signatur et christo baptizato. Aperiunt sunt celi. Et notandum quod passio christi aperit ianuam celi per causam meritoriam et satisfactoriam generalem. Baptismus autem aperit causam efficientem singularem. Os ad laudandum et aures ad audiendum aperit. Unde ponitur salina in ore et aure pueri. Templum christi efficit. Unde dicitur baptizato. Eximunde spiritus et dabo cum spiritu sancto. Laudabilem coram deo reddit. Unde balsamus est in chusinate. Solent pueri baptizandi vice ad pascha et pentecosten. nisi vigeat necessitas vel timeatur periculum referuari ad signandum quod in baptismo fit resurrectio spiritualis. et quod gratia spiritus sancti datur. Baptismus christi et Jo. conueniunt in modo et modo mergendi

sed differunt in forma quia baptisimus Joā
nis tradebat noie vtri. Differunt et affectu
quia baptisimus christi vivificat. Joānis au
tem non Item in fine q̄ baptisimus Joā
nis ad baptisimum christi mutabat.

De cathecismo et exorcismo.

Capitulum .io.

Catecismus et exorcismus tanq̄
preparatorij premituntur baptisimo
ut in ipso gratia efficacius opere
tur. Tribus de causis cathecismus institui
tus est. Primo propter instructionez de ar
ticulis omnibus ad fidei susceptionem. Se
cundo propter responsiones ad fidei profe
sionem. Tertio propter responsionem ad
fidei observantiam. Quia vero adultus pec
catum proprium habet responditur hec ab
eo et pro se respondere debet. Parvulus
autem quia non habet peccatum actuale nec
per se respondere potest requiritur hec ab
eo per vicarium quia pro ipso respondet de
fidei observantia: Exorcismus ideo institu
tus est ut baptizando diaboli potestas repel
latur. Nam propter peccatum hominis di
abolus in homine potestatem accepit. et eti
am illa que veniunt in vsum hominis. Un
de tam adulti q̄ parvuli exorcizari debent
ad expulsionem diabolicę potestatis.

De confirmatione.

Capitulum secundum.

Confirmatio sacramentum est pu
gnantium de cuius pugnancia ser
sunt duo ex parte sacramenti in se
scilicet materia charismatis. et forma verbo
rum que talis est. In morem magis cōdem.
Signo te signo crucis. confirmo te charis
mate salutis. In nomine patris et filii et spi
ritus sancti. Duo ex parte ministri. s. digni
tas pontificalis. et intentio debita. Duo ex
parte susipientis. s. fons in quo debet fieri
christianitas. et q̄ confirmandus sit bap
tizatus. Unctio christianitatis triplex fit in tri
bus sacramentis quorum diversitas ex fine
accipitur. In baptismo fit in vertice ad si
gnandum fidei susceptionem. quia vertex ē

locus cellule rationalis. In confirmatione
fit in fronte ad significandum audaciam cō
fessionis cuius impedimentum est timor.
et verecundia que specialiter manifestatur
in palore vel rabore frontis ex propinquitate
cellule imaginabilis. In ordine fit in
manibus ad significandum potestatem cō
secrandi domini corporis sacramentum.
Divius sacramenti multiplex est vitalitas. qz
gratiam datam in baptismo confirmat. ps
77. Confirma hoc deus quod operatus es
in no. s. in baptismo. Ad militiam spiritu
alem preparat. Unde confirmati tanq̄ pu
giles pugnaturi iniunguntur ne ab inimi
cis de facili terreantur. Et qz omnes christi
ani debent esse in bello christi. propter hoc
omnes debent hoc sacramentum accipere.
ut facilius possint contra mundum carnem
et diabolum pugnare ad confessionem con
stantem nominis christi animati quez opoz
tet verum deum et verum hominem confir
teri. Primo ut confiteamur cum fm divi
nam naturam patri et spiritui sancto. equa
lem. Secundo confiteamur cum fm huma
nam naturam crucis pertulisse supplicium

Primum apparet in forma verborum in
trinitatis expressione. Secm̄ claret in fron
te crucis signatione. Intus et extra nos
nat spiritali decore. intus qdem per consci
entię puritatem sed extra per odorem bone
sane. Et hec duo signantur i christianitate: qd̄
conficitur ex oleo propter primum. et ex bal
samo propter scdm̄ in bonis agendis et ma
lis sustinendis roborat. Datur enī ibi spiri
tus sanctus ad robur. Animam et corpus
armat. Animam quidem per impressionez
caracteris contra pusillanimitatis vitium.
Corpus vero per clypeum crucis contra in
sultus demonum audaciam prestat. contra
timorem in confessione nominis christi. et
in configuratione frontis qui est locus vere
cundie. post pugnā corōna. quod nota
tur in vita que circa caput ligatur cōfirmati

Quedam sunt circa confirmationem que
non sunt de esse sacramenti sed de bū esse q̄
sunt hec. Quod ieiunius et a ieiunio dicitur.

quod p aliquē epō presentetur. quin etiā pa-
trius efficitur. q̄ mitra circa caput circumli-
getur. per istud factū sūt fideles plene chr̄i-
stiani plenitudinem dico copie qui tantum
in batismo pleni facti sunt plenitudine suffi-
cientie. Sacramenta se habent in dignitate
vt excedentia & excessa. naz eucharistia pre-
eminet in esse. Baptismus in effectu. Ad-
trinionum in mysterio quia signat coniu-
tionem xp̄i & ecclesie. Confirmatio in di-
gnitate ministri. quia non confertur nisi ab
episcopis. p̄ntia in peccatorum remissione:
& sic de alijs sacramentis.

De eucharistia.

Cap. iij.

Eucharistia ē sac̄m charitatis tā di-
uine q̄z nostre. qz deus in hoc sac̄o
signum magne dilectōis nobis on-
dit & nostre dilectionis affectū per idem sa-
cramentum sp̄aliter erga se inflammat.
De subā huius sacramenti sunt quattuor.
primum est q̄ consecrans eucharistiā sit fa-
cerdos. Secundū sp̄s panis & vini. Ter-
tū intentio consecrantis. Quartum est for-
ma verbor̄ v̄z. Hoc est enim corpus. m. et
ista est super calicēz. Hic est enim calix &c.
Ad pleniū intelligendum ista nota circa i-
ntentionem q̄ aliud est intentio aliud atten-
tio. quia intentio semper est necessaria vel
sp̄alis vel generalis. sicut dicitur est de bap̄.
Intentio autem non est de subā. sicut quan-
do mens rapitur in prolatione verbor̄ ad
alia. quod quandoqz contingit ex infirmita-
te. quandoqz ex negligentia vel in curia. et
tunc est peccatum. Sciendum p̄terea q̄
non solum requiritur intentio cōsecrantis.
sed etiam intentio istud sac̄m instituentis.
Vnde si aliquis sacerdos staret i foro & su-
per oēs panes formaz verbor̄ proferret et
cum intentione consecrandi non fieret ibi
transubstantiatio. & hoc non esset p̄pter de-
fectum virtutis verbor̄ cum vna vice sacer-
dos possit p̄secrare tot hostias quortoti mū-
do sufficerent si essent necessarie ecclesie sed
p̄pter defectū intentionis illius q̄ hoc sac̄m
instituit qui non intendit q̄ cum tali ludibrio
vel stulticia fieret cōsecratio. sed p̄ vilitate

vel necessitate ecclesie generalis vel particu-
laris. Circa quoqz formam verbor̄ scien-
dū q̄ cum dicitur. hoc enim corpus meūz.
ista coniunctio enim nō est de subā forme s̄z
de bene esse ipsius. Vñ omitti non dz. aliō
nāqz est forma necessaria sine qua non pōt
transubstantiatio fieri. aliud est forma debi-
ta sine qua nō debet fieri eodē modo dicen-
dum ē de speciebus panis & vini. Vñ nō
ta q̄ materia eucharistic. alia ē necessaria.
alia est debita. Materia necessaria ē q̄ eu-
charistia panis sit frumentinus. quia sine il-
lo non pōt fieri cōfectio. S; materia debi-
ta ē q̄ panis ille sit azimus. quia s̄z in fermē-
tato possit cōfici. tñ hoc nō dz fieri duplici
causa. prima est q̄ panis azimus conuenit
institutioni. Christus enim dedit discipulis
corpus suum cōfectū in tali materia. secun-
da est q̄ talis panis conuenit etiā significati-
o. Christus enim sine oī sermone peccati
fuit. Similiter dicendum ē de materia cali-
cis. qz alia est materia necessaria. alia debi-
ta. Materia necessaria calici est vinum. qz
sanguis xp̄i nō pōt i alia mā p̄fici q̄z i vino.
Materia vero debita ē q̄ aqua vino misce-
atur. & hoc duplici rōne. prima qz talis mā
conuenit institutioni. xps enim sanguinē suū
sub tali sp̄e dedit. secūda qz talis mā conue-
nit et̄ significato. qz ecclesia que per aquā si-
gnatur. xp̄o per fidem & charitatem iungi-
tur. sciendum q̄ in aceto & agresta non con-
ficitur. qz acētū non est vinū fuit sic. & agre-
sta non vinū. sed erit. In cōfectione sāgu-
nis tā modicū aque debet amiseri vino qd̄
absorberi possit ab illo alioquin impeditur
cōsecratio. s. si vinū ab aqua vincit. Istō
designatur. quia cum nos ad xp̄m conuer-
timur non ipse in nos. sed nos in ipsuz mu-
tamur. qz corpi suo mistico incorporamur.
Si vna gutta vini imponitur ex aliqua ne-
gligentia sanguini non propter amixtionē vinū
in sanguinem mutatur. sed vtraqz sp̄s in
sua natura p̄manet. sed si de vino multū po-
nitur ad vna guttā sanguinis. sicut q̄siqz sū i
ablutōe. tñ ibi definit esse sanguis. qz sp̄s

illius gutte sub qua ē sanguis absorbetur a
 multo vino adiuncto. Circa eucharistiam ē
 quoddam sacm̄ tm̄ vt spēs panis : et vini
 quoddā est ibi res tm̄ vt corpus xpi mysti-
 cū quoddā est ibi res et sacm̄ vt corpus xpi
 eū quod traxit de virgine. Istud enim ē
 res primi et sacm̄ secundi. Sub vtrāq; spē
 totus xps est indiuisus. s. corpus et aīa et de-
 us. ac p hoc vtrobiq; ē vnus simplicissimū
 sacm̄. Sub spē nāq; panis est corpus xpi
 p conuersionē et sanguis per connexionem
 et a a per coniunctionē. et diuinitas p vnio-
 nē. Ista enī quatuor non pū diuidi nec ab
 inuicem sperari codē modo dicendū est de
 sanguine. **D**icere xps totus ē in tota spē
 sic q̄ est in qualibet pre eius siue sit integra
 illa spēs siue diuisa. ac per hoc non ē ibi vt
 circūscriptus vel occupans locum vel ha-
 bens sitū vel perceptibilis per aliquē sensū
 corporeū. **E**xēplum huius habemus i spe-
 culo quod si diuidat in multas partes i qua
 libet appareat imago que prius appebat i in-
 tegro. **I**dē exēplū est de sermone multis re-
 cito q; quilibet auditor recipit illū totū. **V**nū
 quis sermo sit vnicus in pferente totus tm̄
 est in quolibet audiente. **H**ostia frangitur
 in tres partes propter multas rōnes. **P**ri-
 mo propter tres personas diuinas in vna
 essentia. sic per tres partes in diuisione ho-
 stie. vnus in est xps. **S**ecūdo propter tres
 status ecclesie. s. militantiū triumphantiū.
 et in purgatorio existentiū. **T**erno propter
 tres status xpi in quib; fuit. s. mortalis mor-
 tuus et immortalis. **Q**uarto propter tres
 opationes i corpore xpi tēpore passionis. s.
 manū pedū. et lateris. **Q**uinto ppter tres
 subās in xpo. s. diuinitatis aīe et corporis.
Sacm̄ corporis xpi figuratum est multipli-
 citer. s. in oblatione melchisedech in qua si-
 gurare habemus formā extertorem sacri. et
 primū effectum. s. refectionē ibi enim pre-
 cesse figura spiritualis in pane. et vino **I**tē
 eucharistia est resectio spiritualis vite i re.
Itē in manna vbi figuratur effect; glorie.
Itē in agno paschali in quo figurabatur li-
 beratio a seruiute egyptiaca. **I**tem nosser

agnus est signum liberationis a diabolo.
Itē in diuersis sacrificijs de quibus habe-
 tur in leuitico quibus figurabatur oblatio
 passionis xpi vbi fuit hostia ad reconcilia-
 tionē et vitia quo ad satisfactionem pro pec-
 caris nostris et holocaustū quo ad totū cor-
 poris sui lesionē. **I**tē in oblatione māne
 qua legitur libro. **J**udic. per quā figurabatur
 in quo debet fieri oblatio et super quē quia i
 fide **I**esu xpi qui per petra designatur. **I**tē
 in virga tonatbe mellita vbi figurabatur
 offerre debeat. per sanū enī mellis designa-
 tur deuotio offerentis. **F**igura sanguinis
 xpi fuit vnū ad dignādū refectionē. **L**ant.
 cap. i. **I**ntroduxit me rex in cellā viniariā.
Item aqua ad significandum abluitionem.
Vnde illud. **V**idi aquam egredientē et.
Itē sanguis ad designandum redemptionē
 nē. **H**eb. cap. 9. **S**ine sanguinis effusio-
 ne non sit remissio.

De dignitate eucharistie.

Capitulum.

15.

Ignitas et excellentia huius sacra-
 menti apparet in multis. primo q; sicut
 dictum est tam ante legē q; in
 lege fuit prefiguratum. **S**ecundo quia a p-
 phetis pronunciatum psal. 77. **P**anez an-
 geloz mā. homo. ponitur hic pteritū pro
 futuro prophetali certitudine. **T**ertio quia
 a xpo institutum. et hoc dupliciter. s. verbo
 et facto. **V**erbo vt patet Jo. 6. **E**go sum in
 qui panis viuus q de ce. de. **F**acto. **M**at-
 thei. 9. **A**ccipite et come. hoc est corpus me-
 um. **Q**uarto quia ab apostolis seruatum.
Cor. cap. 11. **C**onuenitibus uobis in vnū
 et cetera. **Q**uinto quia a summis pontifi-
 cibus sollempnizatum qui ordinauerunt cen-
 tum et orationes locum et tempus vestimen-
 ta et vasa diuersa que omnia sunt ab deco-
 re huius sacramenti. **M**axima dignitas
 apparet in hoc sacramento quia cum chris-
 tus conflet et tribus substantijs. s. deitas
 et. anima et corpore. **I**pla liquidē deitas et

cessit omnia p̄. lxvii. Magnus dominus
7 Jan. ni. Item aia eius percellit oēs aias
cū sit plena gr̄a 7 veritate. i. perfectissima i
affectiva 7 cognitiua. Item corpus eius ex
cessit oia corpora quod de scificato corpore
beatissime virginis fuit sumptum 7 diuini
tate unitum ergo in xpo nobilissimum qd̄ ē
in celo 7 nobilissimum in terra unita sunt.

De mirabilibus que sunt in eucharistia
Capitulum. xiiii.

Frabilia sunt in hoc sacramento.
m̄ primus est quod est ibi corpus xpi i
in tanta q̄uitate sicut fuit in cruce. 7
sicut iam est in celo. nec tamen excedit termi
nos. illius forme. Secundum q̄ ibi sunt ac
cidentia sine subiecto. Tertium q̄ ibi p̄s
ita conuertitur in corpore xpi qd̄ non sit ma
teria corporis christi. nec annihilatur. quar
tum. q̄ idem corpus non augetur ex multa
rum hostierum sumptione. q̄ntum q̄ idē
corp⁹ in plurib⁹ locis est sub oib⁹ hostiis cō
secratis. sextū q̄ quādo diuiditur hostia nō
diuiditur corpus. sed sub qualibet parte to
tus est christus. septimū q̄ quando tenetur
hostia in manibus 7 videtur oculis. corp⁹
christi nec tangitur nec videtur. sed hec tan
tummodo circa species sunt. octauum quia
desinunt iste forme: tunc etiā desinit eē ibi
corpus a sanguine xpi. nonū q̄ cum non sit
ibi panis vel vinū: tñ accidentia eundē esse
cum habentur prius. s. facere inebriare. et
huiusmodi. Nota q̄ deo conuenit esse vbi
q̄ simpliciter 7 proprie. 7 creature conue
nit esse in vno m̄ loco. Lo. pus vero xpi me
dio modo se habet. Lum. n. sit creatura nō
debet equari creatori in hoc q̄ sit vbiq̄. Lū
7 vnitū sit deitati d̄z in hoc excellere alia
corpora. 7 simul 7 semel possit esse in pluri
bus locis. sub istovz sacro. In sacramen
to eucharistie quoddam est fm̄ naturam vt
hoc q̄ ibi accidentia sunt in loco terminato
Quoddam est ibi super naturam: sed non
ibi super intellectum vt hoc q̄ ibi sunt acci
dentia sine subiecto. Quoddam est ibi su
pra naturā 7 intellectum. vt q̄ ibi christus ē
sōus. 7 tantus quantus fuit in cruce. nec ta

men excedit terminos illius parue forme.
De mirabili transubstantiatione nota q̄ tri
plex est mutatio. Vna est artificialis. vt q̄n
do firvrum de cineribus. Alia naturalis
7 hec duplex. s. substantialis 7 accidentalis.
Accidentalis est quando idem subiectū ma
net sub diuersis accidentibus sibi inuicem
succedentibus. Substantialis est quando
eadem materia manet sub diuisis formis
substantialibus. sicut p̄z in transmutatione
elorum adinuicem. Tertia est mutatio sup
naturalis vt quando nec materia nec subiec
tum manet. sed tñ accidentia sine subiecto.
7 talis mutatio est in transubstantiatione cor
poris christi. In rerum mutatione pōt no
tari triplex difficultas. vel ex parte termini
a quo: vel ex parte termini ad quem. vel ex
parte distantie terminorum adinuicem.
primo modo creatio est mirabilior omnib⁹
mutationibus que est de non ente simplr.
Secundo mō consecratio corporis xpi est mi
rabilior oibus: q̄ est ens in actu prius exist
Tertio mō incarnatio xpi est mirabilior qua
cunqz mutatione. q̄ ibi est vno infinite sbe
ad finitā. pb̄us distinguit quadruplicē mu
tationē substantialem. prima est a non ente
in ens. 7 hec dicitur generatio. secda est ab
ente in non ens. vt corruptio. Tertia est ab
ente in ens. quod modo non est. sed erit vt
productio. quarta est ab ente in ens iam exi
stens. 7 est talis conuersio panis in corpus
christi. hec mutatio nō h̄z similitudinē i na
tura. sed alteratio quasi contraria. quia hic
mutatur substantia vna in aliam. manent
tamen eadem accidentia. sed in alteratione
e conuerso est. quia ibi mutantur acciden
tia. 7 manet eadem substantia: sicut patet in
corporalibus quando fit de albo nigrum. 7
i spiritalibus quando fit de iusto impus.
vel de ignorante scien. nota q̄ hec preposi
tio de multipliciter sumitur. quandoqz no
tat causam efficientem. vt cum dicitur chri
stus conceptus est de spiritu sancto. quan
doqz materiam. vt cum dicitur christus na
tus de virgine. q̄sqz idēmitatem sbe vt
cum d̄r christus natus de patre. quandoqz

transubstantiationem vel conversionem ut cum corpus dicitur christi su de pane. quan doq; ordinem. ut cum dicitur creatura esse de nibilo.

De effectu eucharistic.

Capitulum. .iij.

igne suscipiens corpus christi bonum multipliciter consequitur. Durum est commemoratio christi. *Ad Arb. ca. 26.* Hoc facite in meam commemorationem. s. dilectionis. liberationis. et imitationis. Item viuificatio interior. qz aliquando per virtutem huius sacramenti fit de arido virtus. *Vnde Ven. 3. Li. gnum vite comestum vitam prestabat.* sic per gratiam purgamur. illuminamur. perficimur. reficimur. et viuificamur. Et bene red dicitur vita per cibum. per quem et mors intravit. Item corpori christi mistico incorporamur. *Vnde dictum fuit Augu.* Non tu me mutabis in te. sed tu mutaberis in me. Istud non intelligit de vno corpore mystici de nouo factenda sed de augenda. non n. vnic dissilia. Item spualis refectio. *ps. 22.* In loco pascue etc. *Deus. n.* non in istitut facim quod nos in esse gre. n. ut ba ptisimum. vel qz genitus roboraret. ut confirmacionem. Verum etiam qz roboratos nutriet. ut eucharistiaz. ppter qdhec tria sacra dantur omnibus qui ad fidem accedunt. Item deuotionis augmentatio. *ps. 22.* Impinguasti in oleo caput meum. nutrimentum: n. quod datur vobis quantum ad esse gratuitum in tribus attenditur. s. in pntinuatione deuotionis ad deum et dilectionis ad patrem. et dulcedinis intra mentis. Item somitis mitigatio. *ps. 22.* Sup aqua refecionis et qz sicut aqua refrigerat. sic et istud sacrum furorem concupiscentie mitigat. Item collo gte. *Exo. ca. 16.* Descendete in ana descēdebat pariter et ros Item vtiunt roboratio. *psal. 103.* Panis cor nois confirmet. Item peccatorum remissio. qz per istum cibum fit reparatio deperditi. *Vnde quando dicitur in oratione dominica. panem nram quot. da no. ho. statim sequitur et di. no. de. no. istud itel*

ligitur de venialibus tñ. qz sicut alimentum naturale prodest viuenti et non mortuo. sic alimentum spuale. Item contra diabolū ar matio. *ps. 22.* Parasti in cor. meo. me. etc. Item speculatio. *Vnde Ap. ad Ro. 8.* Quod cum illo non omnia nobis donauit. Item amoris excitatio. *Bern. Dicit xpiane quantum debes amare christum qui dedit nobis carnem suam in cibum. sanguinem in potum. animam in precium. aquam lateris in lauacrum. Item fides comendatio. qz in hoc sacro fides eleuatur super naturam. supra sensum. et supra intellectum. Ap. 2. ad Cor. 1. Captiuates in oem intellectum in obsequium xpi. Item angelica puiatio. *psal. 103.* Panem an. man. bo. Item regni celestis collo. *Jo. 6. Qui man. m. car. et b. m. s. habet vitam eternam. Item spualis delectatio: Sapie. c. 16.* Panem de celo pre. etc. Item intellectum illum. *Rc. 14.* Sustant Jonathas de melle et illuati sunt oculi eius. De effectu eucharistie dicit *Ber.* Corpus christi egritis medicina. peregrinantibus vita. debiles confortat. valentes delectat. languores sanat. sanitatem seruat. peccator homo mansuetior ad correccionem. patientior ad laborem. ardentior ad amorem sagacior ad cautelam. ad obedientiam promptior. ad gratiarum actiones deuotior. Sicut recte communitantibus multa bona proueniunt. ut dictum est. sic indigne sume nribus corpore christi multi mala occurrunt. Nullius enim opus placet deo. nisi placeat ipse prius. indigna enim communio peccatis hominem illaqueat damnationem preparat. proximum scandalizat. mentem excecet. tentationi subiugat. deum irritat. vitam temporalem breuiat. gratuitis spoliat. de his per ordinem dicitur in *psal. 68.* Fiat inquit mensa eorum coram ipsis in laqueum. ecce primum. et in retributionem em ecce secundum. et in scandalum. ecce tertium obsecrentur. oculi eorum ne videant ecce quartum. et deorsum eorum semper incurua. ecce quintum. effunde super eum iram tuam. ecce sextum. Fiat habitatio eorum deserta. ecce septimum. Et in*

se infimo .i. peccato subiciatur postea inferioribus .i. penis. Nota q̄ antea postq̄ fuerint in igne sufficienter purgati statim euolant ad gloriā; et hoc p̄ multiplici ratione. Primo quia post purgationē nulla remanet adglā; dissimilitudo in aīa. Vñ merito illi debet iungi. Secundo quia ianua celi illi semper est aperta qui nullum habent obstaculum. Tertio quia necesse est illos spiritus in quibus est charitas sursum eleuans et nihil retardās sursum eleuari ad gloriā. Quarto quia cum deus sit prior ad miserendum q̄ ad puniendum merito d̄ purgatos coniungere glorie. quos purgandos subicit pene. Quinto quia non punit deus bis in idipsum. Vnde cum iste sufficienter satisfecerit in penitē ignium non amplius debet puniri in dilatione premiorum. Sexto quia post purgationem non debet talis esse in purgatorio. neq; in limbo neq; in inferno. quia non est de numero damnatorum. ergo oportet esse in celo. quia post mortem non sunt alia receptacula animarum. Septimo quia efficacior est charitas q̄ iniquitas sed iniquitas statim ducit ad supplicia. ergo charitas statim ducit ad premia. Octauo q̄ cessante impedimento corpora grauiā feruntur deorsum et leuia sursum. sic et malorum spiritus remoto carnis onere statim feruntur ad locum suppliciorum propter peccati grauitatem. Spiritus vero bonorum si non sit impedimentum altius culpe vel pene debite statim feruntur ad locū premiorum.

De acerbitate purgatorii.

Capitulum tertium

In purgatorio duplex est pena. Una est damni de carentia diuine visionis. Alia sensus de afflictione ignis. et quantum ad utrunq; minima pena purgatorii maior est maxima mundi.

Illud patet de pena homini. q̄ affectu de quo desideratur summum bonum post hanc vitam ab omnibus sanctis intentio est q̄; aliquis affectus rei temporalis in ista vita: maxime cum tempus habendi aduenerit: id carentia eius molestius tolleratur. Illud etiam patet de pena sensus. quia cum dolor non sit essentialiter ipsa lesio: sed lesionis lesionis sensus tanto magis dolet anima: quanto magis sentit sensitiuum aliquid.

Ideo ab igne in ipsa agente maxime affligitur. Ratio acerbitatis pene purgatorii. hec est. quia cum deus magis querat emendat q̄ penam plus ponderat in penitentiā virtutem boni voluntas q̄ penam afflictionis. Vnde plus ponderat deus modicum penā voluntariam in presenti q̄ in multo maiorem. non ita voluntariam in futuro. Sicut plus valet modicum auri q̄ multum plumbum. Vnde oportet quod ibi deficit in voluntate ut hic suppletur in acerbitate. De igne qui purgat animas dupliciter est loquendum. vel quantum ad id quod proxime mediate animas affligit. et sic est corporeus.

Primo modo dicitur ignis vere. Secundo modo similitudinarie. sicut leo verus et leo pictus. Vtrunq; tangit Gregorius quando dicit. In eo etiam ardent dum a mortem vident. Ille autem ignis corporeus dupliciter potest considerari. Primo ut est instrumentum nature sic agere potest in corpore et non in anima. Secundo prout est instrumentū diuine iusticie sic agit in animam imprimendo speciem suam per quam affligitur quia violenter illa specie non informatur. Sicut enim finem ordinem nature vnitur corpori ut instituat vitam. sic merito finem ordinem iusticie vnitur igni a quo suscipit penam. Nota q̄ demones non puniunt animas in purgatorio sed illic eas adducunt vel etiam assistunt ut communiter dicitur. Ex premissione tamen dei demones in hac vita quandoq; bonos affligunt. sed hec est ratio: quia in presenti dantur pugna infirmis et hominē qui demonem habet in eo.

potestate exercitii. sed post hanc vitam non
est sic. Vnde et per iste caliginosus est assu-
gnatus demonibus magis propter exerci-
tium q̄s propter supplicium. De locis pena-
libus vbi sint et quot require supra li. q̄to.
in e. de descensu christi ad inferos. Sciendū
tamen de loco purgationis q̄ dupliciter assi-
gnatur aut est s̄m legem cōmūnem. et sic est
in vno loco in parte inferi circa limbum pa-
trum. Aut s̄m dispensationem specialem.
et sic purgantur anime aliquando in locis di-
uersis in quibus peccauerunt. Hoc autem
fit propter aliquam suam reuelationes. per
suffragia eorum quibus apparent in istis lo-
cis vel etiam propter aliquam edificationes
viventium. Ille ignis plus vel minus cru-
ciat s̄m q̄ plus vel minus quisq̄ de crimi-
nali secum tulit. **D** potest enim q̄ priusq̄ sa-
cies dei videatur q̄ ligna. scilicet. stipulam.
i. maiora minima mediocra. et venialia totali-
ter per cremationem consumantur predicta
vero ignis diuersitas non est ex diuersitate
ignis ardentis seu agentis seu subiecti pati-
entis. Sicut sub eodem sole vnus plus est
at. alter minus v̄d dicit. **V.** Necessē est au-
tem v̄d dicit Augu. q̄ tantū durēt dolor quā-
tum helerat amor. Tanto enim quisq̄ tor-
quebitur diutius quanto affectus venialib⁹
adheret bar forius.

Def. Ar. gij. ecclesie.

Cap. 4.

Sicut peremer ad diuine iusticie seu
ritatem propter venialia puniri eos
Ita pertinet ad bonitatem diuine
misericordie eisdem per suffragia eleuari.
profunt ergo suffragia defunctis nō ad me-
ritum vite eterne. sed ad solutionem pene. et
hoc vel ad penarum mitigationem vel cele-
riorem liberationem. Sunt autem quantum
modi suffragiorum generales ad quos om-
nes alij reducuntur. s. oratio. ieiunium. cle-
mosyna. et sacramentum altaris. quorū nu-
merus sic accipitur. quoniam defunctia pe-
na absolui possunt duobus modis. s. per vi-
am gratie et per viam iusticie. per viam gra-
tie dupliciter. Primo per intercessionem pu-
blicam capitis que est in oblatione sacamen-

ti altaris. Secundo per intercessionem qua
si priuam membrorum. scilicet per oratio-
nes iustorum. S. vtiliter per viam iusticie.
dupliciter. Primo per modum redemptionis
pene. s. elemosynarum largitionem.
Secundo per modum solutionis pene. scilicet
in ieiuniorum afflictione. Si autem que-
ratur quando incipiat valere defuncto id qd
per se fieri mandauit. dicendum q̄ opus
perans id est meritum auctoris statim pro-
sequitur mortuum de bonisque preceptis fie-
ri pro anima sua. Sed non opus operatus.
id est fructus ipsius operis vsq̄ quosiant.
primum valet ex merito absoluto. sed secun-
dum ex merito conditionali.

Quorum suffragia profunt.

Capitulum quintum.

Hoc q̄ valeant suffragia requiri-
tur aliquid ex parte agentis et aliqd
ex parte mortui recipientis ex par-
te agentis requiritur. q̄ sit in charitate. et q̄
intentionem suam dirigat ad illos quibus
vult et opera sua proficiant. Distinguentū
est tamen q̄ suffragia possunt fieri duplici-
ter vel vi per auctorem. et sic non profunt nī
si forte per accidens. s. inq̄tum per clemo-
synas mali hominis excitantur boni paupe-
res ad orandum pro defunctis. vel vi p̄ mi-
nistrum. et hoc dupliciter. quia vel facies est
vt minister public⁹ dei et ecclesie. Sicut quā-
do sacerdos malus celebrat missas vel agit
exequias mortuorum. et talia semper profunt
quia malitia ministr. non nocet operi boni
auctoris. sicut pater in domino iusto dante
elemosynam per malum. Si vero facit ea
vt minister priuare persone existentis tamē
in charitate siue defuncti siue alterius etiam
taliam profunt. quia opus illud lz sit mortuū
quo ad ministrum. non tamen quo ad auc-
torcm. Si vero malus minister facit aliqua
de mandato eius qui nō est in charitate nō
profunt. Aliquid etiam existit ex parte re-
cipientis ad hoc q̄ suffragia profunt illi.
Primum est q̄ ipse sit in charitate. Vnde
de non valet his qui sunt in inferno. quia

funt a corpore xpi mystico separati. vnde nulla spūalis influentia peruenit ad eos sicut influentia corporalis non valet mēbris a corpore amputatis. Secundum est indigentia. Vnde non valent beatis. qz non sunt amplius in via sed in termino. nec possunt ad altiora ascendere. sed potius e conuerso illoz suffragia profunt nobis vtrunqz ē in his qui sūt in purgatorio. s. charitas et indigentia vnde sicut potest homo satisficere pro altero viuente qui per se non valet ita potest etiam pro defunctis. sed magis. et minus pro diuersitate meritorum et mortuorum vel. p. qualitate et vniuorum qui magis sollicitantur. p. aliquibus qz pro alijs. Illa enim suffragia que spūaliter sunt. p. aliquibus plus valēt illis qz alijs lz etiam alijs quodammodo cōmunicentur. Suffragia vero que cōmuniter. p. defuncto sunt quāuis. p. modulo suffragia profunt illis in amplius qui deum essent in via magis meruerunt. vbi sibi. p. dēscēt quāuis autē vt dictū est suffragia non. p. sūt illis qui sunt in celo. nec illis qui sunt in inferno. tamen aliquo mō. p. sūt. vnde nota q. valent illis qui sunt in purgatorio per modum purgationis valent saluatis in celum per modum cōiunctionis. quia multiplicatio saluātorum augmentat glām accidentalem valēt et dānatis in inferno per modum diminutionis. quanto enim plures saluantur p. meritum ecclesie tanto pauciores damnabunt et ita minor erit pena per subtractionem cōfortij illoz. valent etiam impijs facientibus per modum meriti. quod paruulis defunctis celebrantur missae mortuoz. hoc non fit propter illoz indigentiam cum statim exultent ad glōriam. sed propter gratiarum actionem.

Utrum indulgentie valeant defunctis.

Capitulum. 6.

Apales indulgentie p. sūt defunctis in purgatorio. qd. p. qz. quia crux ali quādo dat. p. duabus vel tribus vel quattuor vel decē aiabus. In ecclia enī est

thesaurus meritorū tā xpi quā p. sctorū de q. solus papa q. habet clauces huius thesauri. p. necessitate ecclesie pot. accipere et dispensare. re. Alij autem sicut epi. non hnt in his p. tatem g. nalem sed limitatam et non nisi p. summi pontificis dispensationem. Dicendū er go q. papa. p. p. non absoluit defunctos a pena sed quasi. p. eis de cōi thesauro ecclesie soluit. sicut alter creditor liberat debitorem a debito dum cum absoluit. et alter amicus debitoris dum. p. eo debitum soluit sed viuētes vtroqz modo absoluit papa. Illi autem quibus datur indulgentia non possunt eaz vterius dare nec viuīs nec defunctis. et hoc dupli. ratione. primo quia indulgentia nō est donum collatum gratie. sed p. uatiū p. ne p. uatio cum nihil sit alijs cōmunicari non potest. Secūdo quia dare indulgentiam est auctoritatis et iurisdictionis quam non habent laici ex eo q. indulgentias ab alijs recipiunt vnde non possunt defunctis impendere indulgentiam per auctoritatem. s. solum boni operis sui suffragium per charitatem papa potest vtrunqz.

De aduentu antixpi.

Capitulum

7.

Nequam dominus veniat ad iudiciū regni romani sicut destructio. Nam sicut dicit glo. super Apoc. prius erit dissensio ab vtroqz imperio qua completa adert antixpi. hic ex parentum seminibus concipitur sed post conceptum descendet spūs malignus in matris vteruz cuius virtute et operatione deinceps puer nascetur aletur adolescet. propter quod et filius perditionis vocabitur. nascetur autē in babilonia de tribu dan. sicut dicit glo. super Apoc. post hoc veniet in hierusalem et circumcidet se dicens iudeis se esse christum illis promissum. vnde plebs iudea specialiter ei adhibebit. sicut dicit haymo super Apoc. alip. donec. Enoc et helya p. dicantibus qui. ex illis saluandi fuerint.

m. 2.

ad xpm reuertantur. Angelus bonus deputabitur primo antichristo ad custodiã. s. qz / to ira obstinabitur in pctõ q. dicit se esse deum / et extollet se super omnem id quod dicit deus aut super omne id qd colit. colitur sicut dicit apostolus. tunc pio deseret euz angelus ex toto. nec habebit eum postmodum ad protectionem. sed ad accusationem.

De vita antichristi.

Capitulum:

8.

Antichristus erit luxuriosus et cõcupiscibilis seminat. vt habetur Daniel. ii°. In aperto autẽ per hypocrisim simulabit sanctitatẽ vt facilius decipere possit. Cor suum per superbiam magnificabit. Dani. elis. 8. Et contra principem principum confurget. i. contra deuz. Et ut dicit glosa super Daniel. 8. In tantam eleuabitur superbiam. vt leges et ceremonias mutare conabitur. vt cursum temporum. Tãte quoq. presumptionis erit q. non putabit se a deo puniendum. propter hoc quia iudicium differtur psal. Auserunt iudicia tua a fa. eius. Erunt etiam blasphemus. sicut in Apoc. 12. dicitur. Vnde Daniel. ii°. Aduersus deum deoz loquetur. Item ad maiorem dei contumeliam faciet imaginez suã adorari. et omnes suo character signari i manu dextera et frontibus suis. sicut habetur i Apoc. Constatibitur enim se verum filium dei. et filius hominis. ita vt in templo dei se deat tanq. ipse sit deus. et se faciet adorari. Audi etiã templum quod romani destruxerunt rccdicabunt. Assit mabit ante se nullum fuisse xpm. Dicitur in glo. ad thesalonicenses. q. sicut in xpo diuinitatis plenitudo habuit. ita et in antichristo plenitudo vis iniquitatis. quia in ipso erit caput oium maloz. i. diabolus.

De modis quibus decipiet.

Capitulum.

9.

Erit comparatur antixps in Bess. in creasti q. est serpens communis quia

quattuor cornibus armabit. s. caulis perbiaione. miraculoz operatione. donecum largitione. et tormentoz exhibitione. Prius ergo modus subuertendi hoines erit calida persuasio. Predicabit enim legem nonnam prauã et legem xpi pro posse destruet. Predicatores enim sui discurrent per vniuersas ptes mundi. Impedient quoq. apsti antixpi ne scriptura secundum veritatem exponatur a catholicis doctoribus vel a fidelibus audiatur. ipsi autẽ bonos se simulabunt et tamen mala suadebunt. Secundus modus subuertendi erit per falsa miracula. qz per artem magicam faciet illa. Vnde glosa super Apoc. 13. Magica arte faciet statuas loqui et futura predicet. Faciet sicut dicitur Apoc. 13. ignem de celo descendere in terrã Blo. i. malignum spm faciet super suos descendere. vt loquantur varijs linguis. Spiritus enim malignus descendet in eos in conspectu hominum. sicut sps sanctus descendit in apostolos xpi. Vnde iacobus se esse iustiores apostolis xpi qui spiritũ acceperunt in conclau. Item per artem magicam simulabit se mortuum et feretur a demonibus in aera quasi ascenderit in celus. et sic putabitur ab hominibus resurrexisse q. prius mortuus per triduum putabatur. et tunc mirabuntur populi et adorabunt atq. laudabunt eum. Ecclesia enim non faciet tunc miracula. De hoc modo decipiendi dicit psal. Insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua. Glosa. Recte antixps comparatur leoni existenti in spelunca. quia in eo vis et dolus operatur. vis enim per leonem. dolus per speluncã intelligit. Breg. Pensemus que erit humane menti illa tentatio quando pius martyr et corpus tormentis subijciet. et tamẽ toroz ante eius oculos miracula faciet. sicut enim antixps finget se a mortuis resurgere. ita quoq. finget se ad celum ascenderet Apoc. 13. Et plaga mortis eius curata est. Blo. Arte magica ascendet antichristus in aera sercensibus euz demonibus. Faciet arbores cito florere et arefcere. mare turbari. naturas in diuisas si

figuras mutari mortuos etiam in cōspectu
 hominū suscitabit. Tertio decipiet per my
 nera. Ipse namq; antichristus inueniet the
 sauros absconditos per quos ad sequendum
 se inclinabit plurimos. Vitabit enim bo
 nis diuites huius seculi. et tūc eorum falsam
 securitatem ad decipiendum eos ostēdetur
 Quarto compellet per minas et tormenta
 quos aliter vincere non poterit. Tanta ve
 ro sicut ait dominus tunc erit tribulatio vt
 in errorem ducatur si fieri potest etiam electi
 et hoc innuitur in Apocalipsis. vbi dicitur
 Pedes eius similes auricalcho. sicut in ca
 mino ardenti. Per pedes vltima xpi mē
 bra. Per caminus vero vehemens tribu
 latio designatur. Exhibebit enī cuncta que
 in precedentibus marii yb^o impleta sunt ge
 nera tormentorum. sed in illis regionibus
 tunc fideles maxime sunt vexandi et vehe
 mentius vbi dominus fuit crucifixus. Et di
 cū baymo super Apocalipsis. Illa tēratio
 non per partes. sed simul totum examina
 bit mundum soluentur enim demones qui
 modo ligati sūt. nec possunt nocere quantū
 valent. si ideles illo tempore non predica
 bunt. quia tanquam excommunicati habe
 buntur tunc boni nec venderentur eis nec eme
 tur ab eis. nisi habeant characterem. idest si
 gnum aliquod ad literam vt adherentes si
 bi cognoscentur. et alij interficiantur. Aut
 nomen bestie. i. confessionem oris. aut nu
 merum nominis eius. idest multiplicatio
 nem operum. vt habetur in Apocalip. Si
 cut enim antichristus erit crudelior omnib^o
 persecutoribus. ita sancti tunc temporis for
 tiores erunt omnibus retro martyribus

De sequentibus antichristum.

Capitulum. io.

Redictis qua tuor modis antichri
 stus multos ad se trahet. Vnde A
 pocaliph. 12. Lauda eius trahabat
 tertiam partem stellarum. et misit eas in tē
 ram trahet autem malos per munera. bo
 nos per tormenta. simplices per predicatio
 nem et miracula. qui enim sancti et iusti cre

debantur adherere ei pro suo arbitrio vo
 luntatis. Habebit scilicet malos et maleficos
 reges quoq; principes. Vnde Apocalip.
 13. Vidi de mari bestiam ascendentem.

Ho. idest antichristum habentem capita
 septem. idest principes vniuersos et conua
 decem. idest eos qui impugnant decalogi.

Nota igitur q; antichristus veniet in be
 nignitate et miraculorum operatione. et tūc
 a iudeis suscipietur qui ei specialiter adbe
 rebunt. ad quorum conuersionem veniet be
 lias et Enoch. et antichristus tunc in aper
 tam persecutionem confurget.

De Bog et Magog.

Capitulum. ii.

E Bog et magog dicunt quidam
 q; sunt decem tribus intra montes
 caspios claufe. non ita tamen quin
 exire possent si permitterentur. sed non per
 mittuntur a regina amazonum: sub cuius
 regno et ditone viuunt. Has dicunt iudei
 in fine exituras et venturas in hierusalem.
 et cum suo messia ecclesias destructuras.

Alij dicunt q; per gog et magog intelli
 gitur exercitus antichristi qui in fine seculi
 veniet expugnare ecclesiam. Per gog fm
 glo. illi et per quos latentur diabolus perse
 quetur. fideles designantur. Per magog
 illi per quos aperte ecclesia opprimetur.
 vel idem qui tempore antichristi prius ocu
 te et postmodum aperte ecclesiam persequē
 tur. Scdm Aug. gog refertur ad gentes.
 magog ad diabolum. quia gog inierpreta
 tur. occultatio et magog detectio.

De Helya et Enoch.

Capitulum. ii.

Alter occultum aduentum antichri
 sti qui est per natiuitatem et manife
 stum eius aduentum qui est p;pre
 dicationem et apertam persecutionem. ve
 niet Helya et Enoch. et conuertent. sicut
 dicitur Malach vi. corda patrum filios gl. q
 suscipiet fidē tuā illi buerunt. vñ et christiā

Unde pariter tunc in christi religione contententur. De eorum predicatione et sancta conversatione dicitur Apoc. ii. Dabo duobus testibus meis scilicet heise et cnech. et prophetae i. predicabunt. i. 246. i. tribus annis sicut ipse xps predicavit amicus facis. Glo. predicantes penitentiam et exemplum ostendentes hi sunt due olive et duo candelabra. glo. i. lumen dantes alijs. Tandem anti xps occidet eos in hierusalem. et iacubunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus cum dimidio. quia nullus audebit corpora eorum sepelire propter metum anti xpi. Occisores autem eorum erunt valde lecti propter mortem eorum. Post dies tres et dimidium resurgent. eorum occisores audient vocem talem Helphas. et Enoch ascedite hic. et ascendent in celum in nube. anti christus regnabit post mortem illorum quiddecim diebus.

De duratione huius persecutionis.

Capitulum. 13.

Regnabit anti xps sicut dicit glo. super Apo. tribus annis cum dimidio. Unde Dani. ii. Jurabit angelus per viventem in eternum quod in tempus scilicet rypius anni et rpa. i. duorum annorum et dimidii temporis. i. dimidii anni. glo. Hoc spacio dicitur duratura desolatio anti xpi. Mihi autem videtur dicitur in Adathe. breuiati fuerunt dies illi non fuisse salua omnis creatura enim et superbo et infirmos dicit aspicit deus dies quos similiter malos intulit misericorditer breuiandos. Dicit glo. super Adath. Hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto breuitate mod eratio.

De morte anti christi.

Capitulum. 14.

Testate sua dominus occidet anti xpm sicut dicit glo. super Apoc. sicut ne per se. sive per Adibaclem. Decidetur autem in monte oliueti in papillone et in folio suo in loco vel circa que dominus ascendit in celum. Interfecto anti christo non

statim veniet dominus ad iudicium. se d secundum glo. super Daniele. et concedentur 45 dies in refrigerium sanctorum. et ad conversionem et penitentiam subuersorum. Quam unum autem spacium sicut iter illos. 45 dies et finem mundi nemo scit. Ad iniuriam vero anti christi post mortem illius gaudebunt ducentes uxores et dicentes. Rex princeps noster mortuus sit. habemus tamen potestatem. pacem et securitatem. et cum talia dixerint repentinus eis superueniet interitus. Judei vero tunc conuerterentur ad fidem. Sancta ecclesia usque ad finem pacificata quiescit. quia erunt fraudulencia et scintilla diaboli penitus vbius deficiet.

De conflagratione mundi.

Capitulum 15.

Ignis permaximus precedet faciem iudicis. qui virtute diuina non solum ignis qui est in spera sua. sed omnes ignes qui in terra et super terram sunt concurrent ad mundi conflagrationem. Ignis autem iste habebit officium quattuor ignium. scilicet ignis infernalis reprobos puniendo. et ignis purgatorij bonos a venialibus purgando. Et ignis terrestris vegetabilia et sensibilia consumendo. et omnium hominum corpora cremando. et ignis elementalif elementa subtiliando. et ad inuouationem desponendo. Per illum igitur ignem ita facies terre eruretur quod figura mundi peribit sicut olim factum fuit per diluuium. et merito primo dei iudicium fuit per aquam contra ardores luxurie qui tunc viguit. vltimum vero per ignem erit contra corporem charitatis que tunc quasi si fenesciente mundo refrigeret. Ignis ignis actio erit successiua. habebit enim initium medium et finem. Primo namque iudicis aduentum preuenient et quasi simul sit et per illum purgatio iustorum et purgatio malorum. et cineratio corporum cum consumptione terre nascentium. sicut dictum est. Quo facto

Statim erit resurrectio corporum cum aduentu iudicis ad lucidum, et tunc inflammabitur totus mundus per circuitum. Terminato vero iudicio tota caliditas illius ignis exiit in iudicium. Inaoluatur enim peccatores et trahet in infernum. Et ita post quod ignis ille aduentu iudicis precedet et comburabitur et sequetur, post predicta fiet mundi innovatio. Sed inter purgationem et innovationem multiplex est differentia. Primo quod purgatio erit qualitativa penalis detractio, sed innovatio erit pulchritudinis elementorum et in nouatione quam habet ex coniunctione ad puritatem mutatio. Innovatio vero est a veteri in statum novum commutatio, et hoc est per cessationem a motu. In celis enim propter impermissionem nulla impuritas est sed imperfectio motus. Unde non erit in eis purgatio per ignem, sed a motu cessatio. Ita autem purgabuntur elementa quod precedet ab igne vis combustibilis, ab aere obscuritas ab aqua glacialis frigiditas, a terra vero grauitas et opacitas.

De resurrectione generali.

Capitulum.

19.

Eus enim sicut potentissimus est in conditione naturarum, ita est clementissimus in collatione gratiarum et iustissimus in retributione stipendiorum. Omnis igitur homo quecumque anima simul et in corpore meruit vel demeruit puniatur vel premiabitur in utroque. Unde in eisdem ipsum oportet resurgere. Ad vocem autem tube resurgent mortui sicut dicit apostolus. Duplex autem intelligitur illa vox, secundum autem quosdam vox tube est impium christi resurgere imperatis, secundum alios vox tube est manifesta christi appitio, unde Gregorius. Tu bam sonare nihil aliud est quam mundo dei filium monstrare, resurgente, enim omnes nulli in eis existente differentia quantum ad ordinem temporis sed magna quantum ad ordinem dignitatis. Nam mali resurgent deformes et passibiles. In bonis natura saluabitur et vitia retrahetur, omnes vero tam mali quam boni resur-

gent integri corpore debita statura secundum etatem plenitudinis christi. Resurrectio igitur tria corrigat in natura, scilicet defectum sicut in pariteris, et inutilitatis sive in diminuta natura membrorum superfluum vnguis crinitum et huiusmodi errorum sicut in monstruositate membrorum. Resurgent quoque corpora eadem natura que prius erant et eodem numero ex eodem puluere in quem reducta fuerant, ita quod quas cumque horas vel sinus puluis ille dispersus fuerit, ad eandem etiam redeat que ipsi prius ut viveret et cresceret creauit. Nec solum resurgent corpora quantum ad membra principalia, sed etiam saluis capillis et ceteris membris que faciunt ad decorem, resurgent etiam hoies quantum ad eam, et quantum ad integritatem eam, et resurget unumquodque corpus in optimo suo eam. Et quod duplex est mors, scilicet anime culpam et corporis per penam, duplex est resurrectio, scilicet anime per gratiam. In resurrectione occurrunt quatuor cause, scilicet efficiens, id est ipse deus materialis, scilicet pulueres, formalis, scilicet coniunctio corporis et anime finalis, scilicet ut recipiatur unumquodque propter gestum sive bonum sive malum, resurgent tunc hoies velociter, integraliter socialiter eternaliter. Et erit ista resurrectio iusta quantum ad deum perfecta quantum ad resurgentes miraculosa quantum ad ipsam resurrectionem.

De iudicio extremo.

Capitulum.

17.

Statim resurrectioes statim erit iudicium. Ipsum vero iudicium precedet trina citatio. Prima sive per prophetas. Unde illud vocauit et renouistis. Secunda per apostolos et predicatores. Luc. Adhuc seruos suos hora cene, et cetera. Tertia erit per ultimam vocem tube et hec citatio erit preceptorum secundum Ricardum. Triplex est iudicium. Primum est vniuersum hoc est iudicium presentis ecclesie que non iudicatur nisi de sola qualitate retributionis in genere, scilicet quia bona bonis malis mala reddant sed numerum et quantitatem retributionis nec sicut secundum deum multiforme, scilicet quod quilibet ex

in 4

pitur in morte accipiendo finem de oibus bonis et malis que gessit. sed non oia bona vel mala statim recipit. qz recipit in aia tm et non in co:pe. tertiu dicit eis forme. s. vltimu iudiciu. qm recipit vnuqzqz secundum nu/meru et quantitate siue bona siue mala i corpe et in anima. vltimum iudicium est horribile ex o parte. qz supra est iudex austerus subitus patens infernus. intus conscientia remodens. extra modus ordēs. a dexteris peccā accusantia. a sinistris demonia terrenia contra illos boni angeli in infernu ppelescentes et oēs sci iudicis finiam approbantes et oēs mali cuz bonis peccā dānatoz cogno scēies. De qualitate iudicij nota qz erit horribile. *Luce. Virtutes celoz mouebūt. In terrore Job. Quis mihi tribuat vt iser no ptegar me et. In euitabile apls. Omnes nos o3 ma. añ tribu. xpi. Inopinabile qz dies dñi sicut fur. ita i no. ue. Inexorabile puer. Obiurat aurca suas et. Erubescibile apls. Quē fructū. ha. tūc in illis iu qui bus nunc eru. Medica vero erubescētia erit in duobus primo inueniendo ad iudiciū. qz mali cū hēant corpa pōcrofa o3 eos illuc portari ab angelis sicut Abacuc portatus fuit ad lacū leonu i babilonez. secundo stando corā iudice. qz peccā eoz omnib⁹ hoī bus erunt manifesta. Vnde illud. *Reuela bo pudenda tua i facte et. Voc⁹ iudicij erit in valle Josaphat. et hoc mltiplici ratione. Primo qz locum iudicij o3 esse cōem. et ille huiusmodi ē. cum quasi sit medius nre bī/rationis locus. 2⁹ qz debet esse publicus. sed locus predictus est famosissim⁹ ppter opera nostre redēpt onis que ibidē gesta sunt. tertio cōpnt locus ille rōne negocij. qz tractandum ē ibi opus misericordie et iusticie. Mons autē oliueti qui est apud illam vallem designat misericordiam. Josaphat qd interpretatur iudicium designat iusticiam. De iudicantibus.**

Capitulum. is.

On solū secundū p̄tātē diuinā sed i forma hūana xps iudicabit. qz in iurisdictione ordinaria iudicabit. vt

deus cum nota trinitate sed in iurisdictione delegata iudicabit vt hō. vnde nota qz quin q3 sunt modi iudicādi. Primus modus ē prime auctoritatis quo iudicabit tota trinitas. secund⁹ modus ē sub auctoritatis quo iudicabit xps. vt hō. Tertius est accessorie dignitate quo iudicabunt apostoli et viri pfecti qui cum iudice eminentius residēbunt tanqz melius scientes leges et cōsuetudines regni dei. quibus impendis et sciendis opera dederunt. Quartus est approbationis quo iudicabunt omnes sancti et etiam angeli. Quintus modus iudicandi est culpam iudicandoz manifestare sic etiam mali iudicabunt. Iudicando xps habebit duos act⁹ oppositos. vñ passiuē. et alium actiuē. p̄imus vero est infirmitatis et aius potestatis. In primo autē aduentu xps venit ad iudiciū passiuē. In secundo veniet ad iudiciū actiuē. In primo venit in forma infirma. In secundo apparebit in forma glorioza. Hinc est qz xpm videbunt iusti n iudicio tam in natura diuinitatis qz humanitatis. A malis autem nullo modo videri poterit in forma diuinitatis. et hoc duplici ratione. Primo propter defectum dispositionis in ipso vidente. quia natura sine gratia non sufficit ad dei visionem. Secundo propter demerium delectationis que est in diuinitatis visione. quia videre dominum secundum *Jo. Vita eterna est que non potest cōmunicari reprobis. Ex predictis patet qz xps apparebit blandus iustis. et terribilis iniustis sicut dicit Grego. Quod figuratum est in columna nubis in die et ignis in nocte videbunt mali humanitatem xpi. vt timeant. et non diuinitatem vt gaudeāt. Boni autem vtranzqz christi naturam videbunt. Stigmata quoqz christus monstrabit. et insignia passionis eius scilicet crucez clauoz et. Sedebit autem christus in eminentiori loco cum sanctis. mali vero subitus in terra quam dilexerunt. tunc christus iudicium exercebit. tunc quia vere scū merita singulorū in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. tum*

quia non est reus super aliquo illorum & q
bus iudicabit. Non enim facit peccatū nec
inuenit e dolus in ore eius. & hec duo pre
cipue decent iudicem.

De iudicandis.

Capitulum. 19.

Rdines quatuor in iudicio erunt

Quidam enim iudicabuntur & dā
nabuntur. vt quorum merita dam

nabilia pmixta sunt aliquibus bonis. sicut
illorum qui habuerunt fidem sine operibus
quidam iudicabuntur & saluabuntur vt quo
rum sua merita omnino impermixta sunt
bonis vt qui caruerunt fundamento fidei.
quidam vero non iudicabuntur. sed iudica
bunt & saluabuntur. vt quorum merita bo
na impermixta sunt malis sicut perfectorum
pauperum christi. De quibus Matthe. 19.
Vos qui reliquistis omnia & secu. estis me
et cetera. De predictis quatuor ordinibus
nota q omnes iudicabuntur iudicio retri
butionis sed non iudicio damnationis.

In fideles enim quia non fuerunt ciues ci
uitatis dei tanqz hostes sine vlla meritorum
discussione & audientia punientur. Iusti
vero non iudicabuntur vt eorum merita de
nouo discutiantur an bona vel mala sint. s3
vt bonorum preeminencia omnibus mani
festetur. & vt contra malos appareat iusta se
rentia damnationis. Duce sententie ferētur
in iudicio. vna pro bonis. alia cōtra malos

sententia pro bonis continet septē clausula
Prima est a mali vocatio. Ibi. Venite.
Secūda est benedictio. ibi. benedicti. Ter
tia ē paterna dilectio. ibi. parris mei. Quar
ta est remanerationis retributio. ibi. perci
pite. Quinta est regni assignatio. ibi. regnū
Sexta est glorie preparatio. ibi. quod vobis
paratum est. Septima est eterna predestina
tio. ibi. ab origine mundi. Item sen tentia
contra malos continet in ipsa sex clausulas.
Prima a deo separationem cum dicitur sic
Secūda dei maledictionem. ibi. maledicti
Tertia incarcerationem. per hanc preposi
tionem in signata. Quarta pene acerbuate
ibi. ignem. Quinta liberationis desperatio

nem. ibi. eternum. Sexta demonum affoc
ationem. ibi. qui paratus est diabolo. & an
gelis eius.

De innovatione mundi.

Capitulum. 20.

Erminato iudicio statim erit inno
uatio mundi que non complebitur
qz diu peccator est in mundo. id est
quousqz deerrudatur in infernum. Sicut. n
ille maximus ignis elementa purgabit cuz
habeat virtutem expulsiuam forme extranee
sic mundum innovabit cum habeat virtute
subiliatiuam. Abundum autē innovari. i
pulchriorem formam accipere debere osten
ditur multiplici ratione. Primo quia sicut
dignum fuit q elementa purgarentur pro
eo q infecta erant propter peccatum homi
nis. ita dignum est vt mundus innovetur
propter glorificationem hominis. Secun
do vt creature remunerētur. pro labore quo
homini seruerūt. Tertio vt totus mundus
prouit est possibile conformatur homini glo
rificato. Quarto quia mundus factus est vt
homo per speculum creature nunc deuz co
gnoscat quem in sua natura videre non po
tuit. Vnde in futurum oportet speculari me
liorari. & purgari vt in plenitudine creatu
rarum amplius resfulgeat species creatoris
hoc autem non erit ad necessitatem quin de
us aliter videri non possit sicut modo. s3 ad
iocunditatem. vt. s. delectationi visionis in
tellectualis addatur delectatio visionis sen
sualis. Quides celestes & sidera propter im
perfectionē nullā habent impuritatem si
cut & elementa. s3 tūmō motus impfectionē
& iō innovabunt. sed nō purgabunt. In
nouatio vō in illis duo requirit. s. mor^o cessa
tionē & celeritatē splendoris ampliorē quā
do stabit sol in oriente & luna in occidente.
vbi creati sunt. huius dicitur hec est ratio. q
corpora superiora facta sunt ad vsū homi
nis dupliciter. Vno^o pp necessitatē corporis.
s. statū gnātionis & corruptōis & iō cessatē
illo cessabit mot^o. Alio^o pp delectationē in
pulchritudine creature. & ppter cognitionē
in illis. ideo lux illorū non cessabit. sed auge
en 5

bitur. Circa elementa nota q̄ terra erit sicut
 cristallus & complanabitur. Aer erit clarior
 nec habebit impressiones quas mō h̄z. ga
 non erunt nubes neq; venti neq; pluuia ne
 q; ros neq; nix neq; tonitrua neq; fulgura.
 Ignis etiā & aqua sicut puriores & mane
 bunt non solum secundum habām sed secu
 dum suas qualitates quas subeunt q̄tuz
 ad habitum sed nō q̄tuz ad vsum. quia in
 his duobus elementis cū magis vigeant qua
 litates actiue. s. frigiditas i aqua & caliditas
 in igne. magis sunt generationis & corrup
 tionis principium. & talis effectus illoꝝ nō
 erit amplius & ppter hoc dñr interire. Vel
 secundū aliquos dñr hec duo elemēta inter
 ire. qz dominus tunc intercidet in illis teste
 Basilio sup psal. Vox domini interciden
 tis s̄mān ignis. ita q̄ calidū v̄stiuū & fri
 gidum glaciale tendēt inferius. perspicuus
 autem in aqua & lux in igne manebūt. quia
 de omnibus elementis ignobile tēdet deor
 sum. sicut grossum terrenū & opacū ac tene
 brosum & huiusmodi. Patet ergo q̄ celum
 & terra transibunt q̄tuz ad formā. sed nō q̄
 tuz ad habām. p̄z ex predictis terminari tra
 nsmutationes elementoz & generationes aia
 lium & plantaz. quia cause illoꝝ cessabunt
 & ppter ista dñr elementa interire. nō quan
 tū ad substantiā. sed quantū ad a. rōnem &
 passiōē. & corpa celestia habita quiete & lu
 mine clarioꝝ dñr renouari. Vex tamē illa
 que sicut dictū ē saluabunt in boie qz simili
 tudinē h̄z cum oī genere creature. ppter et
 boīs innouationē & glorificationē possunt
 dici omnia renouari.

De penis inferni.

Capitulum.

21.

Sicut p̄z diuina potētia in creando.
 diuina sapia i gubernando. diuina
 elementa i remunerando. sic pate
 bit diuina iusticia i puniēdo. Dignum est
 enī vī nō remaneat dedecus culpe sine de
 core iusticie. Licet autē peccū sit transitorioꝝ.
 tñ erit pena perpetua multiplici rōne. P̄z
 mā q̄ peccauit i suo eterno. iō puniet i eter
 no dei. Scd̄a qz mā ignis infernalis ē eter

na. sic & peccū macula. iō & pena. Tertia qz
 peccū est cōtra illū q̄ est infinitus. vñ & pena
 d̄z cē infinita nō qdē acerbitate s; duratiōē.
 quarta qz hō peccū perimit i se bonū qd̄ pos
 set ē eternū. & iō merito icurrit malū. quin
 ta qz mala voluntas reprobōꝝ eterna est vel
 lent enī in peccō si possent ppetuo delectari.
 & iō ppetuo debent puniri. sexta qz in infi
 nitū erat rō cū in iudicio preponit finitū in
 finito. silt cōcupiscibilis in appetendo. & ira
 scibilis in adherendo. Vnde & merito pe
 na erit infinita. septima qz dānatus de peccō
 ppetrato nunq; habebit verā pniām ideo
 deo nunq; mutabit punitiōis illius finis.
 octaua ē qz peccat & a vita ppetua sepat. s. a
 deo. iō morte ppetuam peccō icurrit. P̄z est
 rōnes inducuntur exēpla de eadē materia.
 Videmus enī qz emptio momentanea dat
 ius possidendi ppetuū. Itē vulneratio mo
 mentanea dat mortē ppetuā. Itē casus iso
 ueam tpalis. qñq; ē detentio ppetua. Item
 crimē lese maiestatis tpale seruus ē perpe
 tua. Itē plaga tēporalis ē liuor ppetuus.
 Quā in peccō est delectatio cuz cōtēptu deī
 merito precipitat peccōꝝ locū infinitam &
 despectum. & maxime a statu glorie dei elō
 gatum. s. in infernuz. vī a despectis rebus
 puniat. s. a fecibus corpoꝝ mundanoꝝ. qz
 in nouatione mūdi q̄qd est ignobile in mū
 do ad locū penaz decluet. & ibi hō roꝝ car
 ceris multiplicabit.

De diuersitate penaz.

Capitulum.

22.

Quā i dānatis sit diuersitas peccōꝝ
 erit & diuersitas penaz. Vñ cuz in
 peccō sit auersio a creatōe & cōuersio
 ad bonū & mutabile. & deordinatio volunta
 tis s̄ dictā rōnis. merito pena variabit pp
 ista. Vñ pp auersionē erit carētia visionis
 diuine s; pp cōuersionē erit pena malis in
 cēdij pp deordinationē volūtatis erit pena
 vn̄lis. que cōsistit in afflictione varia. a cer
 ba. & eterna. Ignis infernalis nō oēs equa
 liter cruciabit. s; ab eodē igne alij plus alij
 min⁹ torquebūt. scd̄a qz plus & min⁹ pee
 auerūt. Sic ab eodē igne aliter vñ palca &

Alter lignū. Quāuis autē ignis ille sit corpe
 us nec possit agere in spūm ipsum calefaci
 endo agit tū i ipsū istrumentū diuine iusticie
 ipsū lededo & ille dolor est marini? nī ppter
 potētā diuine man? ipsū ignez mouētis. tū
 ppter sensibilitatē patiētis. nī pp imediatio
 nē conuccionis. Infernus ē locus tenebro
 sus cū sit locus iusticie. Numē at cū sit delec
 tabile nī igerit tristitiā p accidēs qñqz. s. in
 quātū oñdit aliqd triste. Vnde i inferno est
 aliqd obscuri lumis quo dānati videre pos
 sint vñ doleant & nō vñ letent. Reprobivi
 dent vsqz ad diē iudicij gl'iam bñōz in vñi
 rō in p'culari. qz vidēt eos in magna gl'ia
 sed nō clare in quali. De huiusmodi visūe
 autē nō letant. sed tristant. tū ppter inuidi
 am aliene felicitatis. tū ppter carentiā pprie
 beatitudinis. Post iustū & vltimū iudiciūz
 hoc eis subtrahet in pena eoz. cū videbunt
 etiā hoc aspectu indignos se reputari. In dā
 natis erit fletus spūalis. s. dolor interior. &
 nō fletus corp'alis q ē cū resolutione lachry
 max qz cessate motu celi nulla tā erit gene
 ratio nō corruptio. nī erit ibi illa que non
 sūt i corporalit' inspicienda. s. corp'. Iffio. ce
 rebri & formatio faciei. & huiusmodi. Der
 mis quez dñs in Ista. cōminat' nequaquē
 material' est. qz nullū atal p'cter boicem re
 māebit. Erū ar'ibi vermis cōsciētie rodēs
 animā & non corpus. In sumo loco sola ē
 letitia. In loco infimo sola est tristitia. In
 medio hoc est in mundo hec sūt mō pmixta.
 Post diez iudicij tria loca tū mō erunt bi
 tata. s. celuz. infernus. & libus. Quor' s' loca
 penaz. Rñ. i libro. quarto d' d'cētu xprad
 inferos. Quo gl'ia penarū in lege scripsit
 Tullius. s. damnū vincula verba. rationem
 i gnominiā. exiliū. morē feruūtē. Hec
 oia possunt penis infernalibus adaptari p
 mū p'z qz dānati amiserunt deū. & oia bona
 tā grē quam gl'ie nō soluz in re. sed et i spe.
 Ista. Nō remanebit testa vt hauriatur pa
 rum aque de fouea. s. diuine mie. aut depoz
 tes igniculus de incendio. s. charitatis. quia
 scōm Jere. s' inita est estas. cōsumata est
 messis. De secundo ligatis manibus & pe

dibus &c. De tertio. puer. Adalei p'ccantē
 tes impioz corpib'. De quarto Apoc. 18.
 Quantū glorificauit se & in delictis suis tātz
 date ei tormentū. & lucū. & lucū. De quin
 to. Ista. Omnes facies cōbuste erunt. imo
 tā ignominiosū erit corp' peccatoris q' ani
 ma refumens ipsū stupebit. qñ tāz terribile
 id videbit. & velle hīc tale sicut fuit quādo
 cōmestum erat a vermibus. De 6. Adat.
 projicite cū i tene. ex. De. 7. B. Ibi mors
 semp' viuūt. & hec sicut dicitur in Apoc. erit
 mors secunda. De. 8. Tre. Prouinciaz
 princeps facta est sub tributo. Nota qz dā
 nati sub tributo penarum semper seruiunt.
 & tamen nunquam perfoluet. Ex predic
 tis collige q' erit calor ignis stridor. tenebre
 sumus lachryme interiozes aspectus demō
 num clamor impioz. ariditas fistis. se
 tor sulphurus vermis cōsciē. vincula car
 cer. timor dolor. pudor. inuidia rancor. ca
 rentia visionis diuine. ablatio sp'ei ois salu
 tis. Ipsū etiā eē quod omnis creatura ap
 p'etit erit eis pena. quia querēt omnes mor
 tem & nō inuenient. Ibi erit sicut ait Dio
 nyfius. proterua fantasia. demones. concu
 piscencia. & furor irascibilis.

De gloria sanctorum.

Capitulum.

23.

Numquodqz tanto perfectus ē qz
 u to magis coniungitur essendi prin
 cipio. Homo autem qui perfectus
 esse expectat duplicem habet finem vltimū.
 Vnum extrinsecum que est beatitudo crea
 ta que nos in patria beatificabit formaliter.
 Alium habet finem intrinsecum qui est be
 atitudo increata que nos beatificabit effe
 ctive scilicet deum. Prima scilicet beati
 tudo creata est tanquam finis in quo spera
 tur. Secunda vero scilicet increata tan
 quam finis in quo quiescitur. Alio modo
 iudicabant pbi de beatitudine. s. male. Di

cebant enim Royi beatitudinem i virtute
animi consistere per hipatenci aut incogni
tionem veritatis. Epycuri vero in volu
ptate. Nos autem dicimus esse beatitudi
nem sicut dictum est. Deus enim remune
rat suos fm merita. Apostolus. Vnusq
q3 ppria mercede accipit. fm suum laborem
et ppriet merita. Jo. i. gratia pro gra. Ma
the. Ite et vos in vi. mc. xc. Et supra meri
ta. Vnde illud mensura bona. et o. xc.

De dotibus in communi:

Capitulum. 24.

Dos in patria est id qd immediate ani
mando coniungit. vt est visio. di
lectio et pprehensio. Sunt. n. dona
quedam patrie sicut est sapia et intellectus q
lz deo aiaz coniungat no in sine hitu medio
et pp no dicunt dotes. sed aie pmiaciones.
Dotes. n. no appellant dona quelibz q da
tur aie in traductione sui in gloria m. s3 do
na precipua per que id acti vite gloriose dis
ponitur. sicut et in puit non appellat proprie
dos quodcumq3 donu datu sponse i sua tra
ductione. s3 donu pcapu de quo sustenta
ri debeat. Dotes sut duplexes. quedā. n. ex
parte aie. qbus deo tanq3 principio vite sue
sine hitu medio iungit. et per quas tradu
citur in amplexus sponsi i dissolubiles et fru
itione. Quedā vo dotes sut ex pte corporis
qbus ipm corpus subicit aie tanq3 pncipio
vite ne per ipm aia ab actu glorie retardet.
Notandū etiā q dotes aie sunt de premio
subali. dotes autē corporis de premio accitāli
xps dotes non h3. q3 sponsus est. dos autez
possessio sponse est que vsum eiusdē habe
bit post mortē viri. Sili nec angeli dicuntur
hēre dotes. q3 cū in nuptijs sit cō sensus aio
ruz et vno naturaz. scdm no est in angelis
lz principium habeant. Vnde angeli non
possunt dici sponse vt hō. ergo nec dotes. p
prie habebunt. Sponsis carnaliter dantur
tria. s. dos. donatio propter nuptias. et pa
rasrenalia. dos autem est donatio facta spō
se ex parte patris. et hoc ad vsum sponsi. pp
ter onera matrimonij. sed ad possessionem

sponse. In diuinis autez deus pater dat
sponse dotem ad poss. dendum sponus chri
stum ad gloriam et honorem et non ad vsum
quia bonorum nostrorum non eget. Dona
tio autem propter nuptias est que a sponso
datur sponse. et hoc erit in futuro gaudium.
quod habebit anima in visione christi bo
minis Parasrenalia est quod habet spon
sa preter dotem. sicut sunt in manera que dan
tur sibi ab amicis et huiusmodi. Istud. cris
in patria pregaudium quod habebit anima
de societate beatorum. et de congratulatione
felicitatis eorum.

De dotibus anime in generali.

Capitulum 25.

Dotes anime sut tres. scilicet cogni
tio. dilectio et inhectio siue tenio. q
a quibusdam appellatur comprehē
sio. a quibusdam fructio. Harum dotium
numerus in tripliciter accipitur. Primo ex
parte virtutum theologicarum. quia cogni
tio succedit fidei. dilectio charitati. compre
hensio autem spei. Accipitur alio modo ex
parte potentiarum anime. Cognitio autem
potest appropriari intelligentie. dilectio vo
luntati. comprehensio memorie. Appro
prianur etiam a quibusdam aliis tribus po
tentijs. s. rationali. concupiscibili et irascibi
li. Possunt etiam predicte dotes accipi fm
tria que tribus personis appropriantur. ita
vt comprehensio respiciat patris potentias
Cognitio filij sapientiam. et dilectio bonita
tem spiritus sancti. Circa istas dotes nota
q3 cognitio rei vise in se ponit presentiam.
comprehensio ponit rei contingentiam. di
lectio ponit amantis ad rem amatam collu
gantium.

De dotibus anime in speciali.

Capitulum. 26.

Rima dos anime est cognitio. qua
p diuina essentia videbitur tota ab oī
bus. sed non totaliter prout est in fi
nita. Videbitur tamen diuina essentia lim
pidius ab vno q3 ab alio. Et iste defectus
erit etiam ex parte videntis non visi. quia
idem erit visum. Beatitudo nanque

confistit in perfecta operatione potentie altissime. i. intelligentie. & circa obiectum altissimum. s. deum. Ex parte igitur obiecti cum sit vnum simplicissimum nulla potest esse diuersitas. sed ex parte potentie. Nam in quantum vna potentia magis est perfecta lumine glorie quam altera. tanto perfectius operabitur circa vnum et idem subiectum. siue obiectum. Si autem idem sol diuersimode a diuersis aspiciatur vel eodem itinere a diuersis legentibus. secundum quod oculus est magis vel minus dispositus. Tribus modis cognoscitur aliquid quod est. vel sicut est. vel quid est. Primo modo cognoscitur deus in via etiam a malis. secundo modo videtur in patria a bonis. vnde Iohannes 1. Similes ei erimus. quoniam videbimus eum sicuti est. i. suam maiestatem. claritatem et bonitatem. Tertio modo nec a malis. nec in via nec in patria. quod finitum nunquam videbit infinitum. Videbimus tamen deum in se. et deum in nobis. et nos in deo. Cognoscere autem deum in sua essentia est visio meridiana. cognoscere vero creatura in verbo est visio matutina. sed cognoscere creaturam in se hoc est in proprio genere appellat visio vespertina. Videbit vnusquisque cogitationes alterius. prout vult ipse cogitans manifestare. Vnde Bernardus. Vnusquisque mentem ab alterius oculis corporulentia non abscondet. Videbunt itaque iusti deum ut gaudeant. videbunt gloriam sanctorum ut congaudeant. videbunt quorumque penas reproborum ut de euasione peccatorum gratias agant. Ad sciendum qualiter deus sine medio videatur nota quod triplex est medium. scilicet serens obnubilans et disponens. Sine medio igitur differentie videbitur deus. quia dei visio non est per distantiam. sed per presentiam cum ipse sit essentialiter vbiusque videbitur sine medio obnubilante. quia tollitur speculatus et enigma que ambo sunt in via. Lum enim visus non ster in presentia non possit propter debilitatem in tam excellentem lucem figi. necesse est habere medium. scilicet speculum creature. Quia vero infinita est distantia inter speculum et

rem visam. propter hoc obscure relucet sibi similitudo. vnde videmus in enigmatibus. i. obscure. Videbitur quoque sine medio similitudinali. quia deus cognoscetur in seipso et non per aliquam abstractam similitudinem alias creatura esset terminus. et deus a bonis videbitur neca non esset vere finis omnium. Non autem videbitur deus sine medio disponente quod est gratia et gloria. Dicitur enim proportionem esse in videntem et visum. hoc autem dispositio est ex parte videntis et non rei vise. Sciendum quod multiplex est medium. Primum est peccati. Isa. Peccata vestra diuiserunt inter vos et deum vestrum. Secundum est medium inceptorum. Inuisibilia dei a creatura mundi per ea que facta sunt cognosci possunt hoc est medium philosophorum. Tertium est figure. Apoc. Omnia in figura contingebant illis. hoc est medium prophetarum et patriarcharum. Quartum est medium scripture psalmi. Declaratio sermonum tuorum illi. et intelli de. per hoc est medium theologorum. Quintum est medium fidei. Apoc. Esto fidelis usque ad mortem. et cetera hoc est medium fidei quo tanquam in enigmatibus vident deum. Secunda dos anime est dilectio. sed inter dilectionem et virtutem differentia est duplex. Vna est secundum habitum quia virtus est proprie id quod transit de statu gratie ad statum glorie. Dos autem est id quod supra meritum datur in traductione spose. Alia est differentia penas obiectum. quia licet obiectum vtriusque sit deus. non tamen secundum quod deus. sed erit obiectus virtutis in quantum est summa bonitas. obiectum autem dotis est in quantum est ipsa anima vmbilis in vnum spiritum. Nota quod si des et spes secundum rem euacuabitur in patria. Caritas nec secundum rem nec secundum acum euacuabitur. sed solum secundum modum. quia imperfectio eius tolletur. Dicit autem Augustinus. quod fidei succedit spes quam videbimus. Spei vero succedit beatitudo

ad quam peruenturi sumus . sed charitati
nihil succedet . quia potius augebitur . Ter
tia dos anime est comprehensio que est ten
tio vifit & amati . vel tenio veri & boni primi
& istud verum est prout comprehendere su
mitur . p. attingere . & non . p. circumplecti di
uinitatem immensitatem .

De dotibus corporis in generali.

Capitulum: 27.

Maqueq; pars perfectius se habet
u in iuo toro quas in se . Vnde nunc
sicut anima a corpore corruptibili
sepata perfectius habet esse quam ei coniuic
ta . sic in futuro reconiuncta corpori iconup
tibili perfectius habebit esse qz modo . ma
xime cum non impediatur . tunc a corpore
sicut modo quin potius de glorificatioe cor
poris habebit tunc gaudium . Dotes corpo
ris sunt quatuor . quarum numerus sic ha
betur . Nam ad hoc q; corpus sit perfecte
subm anime nec impediatur eas in operibus
glorie quatuor requiruntur . quorum duo
pertinent ad sensum requirunt q; sit recep
tibile facilliter specierum sensibilium ad qd
disponit . claritas . Alterum vt non sit recep
tibile passionum ignobilium . ad quod dis
ponit impassibilitas quo ad motum etiam
duo requiruntur . Vnum est vt per contra
riam inclinationem non resistat suo motori
ad quod disponit agilitas . Aliud vt corpo
ra per que mouet non resistant ei . ad quod
disponit subtilitas . Alia differentia talis e .
quia in homine est quadruplex compositio .
Prima est qualitatum contrariarum . hec
compositio tunc erit perfecta . quando qua
litates ita equabunt . vt nulla sit pugna vni
us contra aliam . & hec faciet impassibilitas .
Secunda compositio est materie . cum for
ma . hec autem compositio tunc erit perfecta
qñ materia vincetur a forma . penes hanc p
fectionem sumitur subtilitas . Tertia cõposi
tio est corporis organizzati cum anima . per

fectio istius compositionis est q; omnia gra
gona sine impedimento sint mobilia ab ani
ma . penes hac perfectionem sumitur agili
tas . Quarta compositio est corporis cum
spiritibus lucidis . quibus mouetur corpus
ab anima . & hanc perfectio secundum per
fectum statum respondet claritas . Tertio
sumitur predictarum dotium numerus se
cundum pprietates que sunt in eis . Nam
penes aque transparentiam sumitur clari
tas . penes terre soliditatem sumitur impas
sibilitas . penes tenuitatem ignis sumitur
subtilitas . penes mobilitatem aeris sumit
agilitas . Quarto sumuntur iste dotes secu
dum quatuor defectus quos habet corpus
humanum a quatuor elementis de quibus
componitur . Habet enim corpus humanū
ab igne caliditatem & inde nigridine . a ter
ra grossitiē . ab aere passibilitatem . ab aqua
frigiditatem . & inde tarditates . Sed istis ol
luntur p quatuor dotes corporis quas xps
assumpsit ante passionem suam . sicut Hu
go de sancto Vic . Dicit . Claritatem in trā
sfiguratione . Agilitatem quando supra ma
re ambulauit . Subtilitatem in nauitate .
quia salua virginali integritate matris na
tus fuit . Impassibilitatem . quando in ce
na corpus suum manducandum discipulis
dedit . quod intelligendum est secundum ac
tum non secundum habitum . quia aliter o
rogaretur diuinis miraculis .

De dotibus corporis in spālī.

Capitulum: 28.

Tertia dos corpis est claritas . Et
p nota q; dicitur aliquid clarum du
pliciter . aut quia purius & sic dicitur
vitrum clarum aut quia lucidum . & sic dicit
stella clara . Corpus autem glorificatum &
erit purius & lucidum . vnde vtroq; modo
erūt corpa clara . Duo enī sūt q; nūc causant
obscuritatē i hūano corpe . Vnū est materie

impuritas. Alterum luminis paucitas tunc
vero tollitur vtrique. scilicet et illa impura de-
finitas et obscuritas que ex modicitate lumi-
nis est. et ideo erunt corpora clarissima. Nota
quod corpora gl'ificata spe's erunt tunc clariora quibus sol
sic modo. sicut dominus ait. quia iusti fulge-
bunt sicut sol. Ita. Erunt lux sicut lux so-
lis. et lux solis septemplex sicut lux septem-
dicrum. Sciendum quoque quod corpora san-
ctorum non equaliter erunt clara. quia me-
rito anima habebit corpus lucidius. Unde
si corpus christi supra modum excedat clari-
tatem aliorum. tamen in comparatione san-
ctorum potest claritas eius assimilari clari-
tati solis. sicut in vobis timentibus nomen me-
um orietur sol iusticie. id est christus. Clari-
tas sanctorum potest respectu christi compa-
rari claritate stellarum. Unde Apocalypsis
Stella autem lucet in claritate. hoc est quod sa-
cti plus vel minus lucent secundum differentiam
meritorum. Claritas vero puerozum qui
post baptismum moriuntur antequam veniant
ad annos discretionis comparari potest lu-
mini lune. quia sicut luna non habet lumē
a se sed a sole. ita isti non habent gloriam ex
merito proprio. sed ex merito christi. Bap-
tismus enim ex passione christi habet effica-
ciam. Secunda dos corporis est impassibi-
litas que resultat ex virtute anime corpus su-
um potenter continentis. ita ut a nullo exte-
riore agente valeat immutari. Preterea quibus
uis corpora sanctorum sint composita ex con-
trariis illa tamen contrarietas erit ad omni-
modam equalitatem et concordiam redacta
Dixerunt quidam quod impassibilitas sancto-
rum corporum resultabit ex natura quinti
corporis. id est quinte essentie. Sed hoc non
est verum. quia nihil de quinto corpore ve-
nit in compositione materialium corporum
inferiorum. Differentia est inter impassibi-
litate corporum sanctorum et Ade in statu
innocentie et puerozum. quia impassibilitas
sanctorum erit non posse pati. Impassibili-
tas Ade fuit posse non pati. Impassibilitas
puerozum erit nihil pati. et hoc non est ex po-

tentia resistendi lesionem extrinsecam quas non
habebunt. sed ex ordine diuine misericordie
que non permittit eis aliquid adhiberi per
quod possint ledi. Ex quo patet quod si tales
pueri ponerentur ad ignem post resurrecti-
onem lederebantur ab eo. nisi obstarat diuina
misericordia. secus est de corporibus glori-
ficatis. que si etiam ponerentur in inferno.
non sentirent aliquam lesionem. subtilitas
est tertia dos que auferit grossitatem corporis
causata ex materialitate elementi. et ex co-
positione elementalium qualitatum. Nota
quod duplex est subtilitas. vna scilicet ex rari-
tate partium stantium non propinque. sed ex
tali subtilitate efficitur corpus facile diuisibi-
le que non erit in corporibus glorificatis.
alia est ex perfecta victoria forme super ma-
teriam et huius subtilitas est vniuersalis substan-
tie. sicut dicitur celus subtilis hoc modo erunt
corpora sanctorum subtilia. Et est sciendum
quod duo corpora non glorificata non possunt
esse simul in eodem loco sicut nec duo glori-
ficata. alioquin sequeretur quod in vno corpore
glorificato essent potentie intrandi partes al-
terius corporis. in alio vero essent in poten-
tia resistendi. Corpus vero glorificatum po-
test esse simul cum corpore non glorioso sicut
dictum antiquorum. quod tamen nec fides
habet nec auctoritas. et ratio contradicit. ha-
bent tamen aliquid apparentie pro se. Max-
sicut in corporibus non gloriosis ipsa gros-
sities impedit ne duo corpora possint esse in
eodem loco. quia vnus alteri resistit. ita gros-
sities ista per glorie subtilitatem tollitur. a-
deo quod corpus gloriosum non possit resistere
glorioso. ita quod corpora gloriosa penetra-
bunt alia corpora non ea diuidendo. sed sub
intrando manente distinctione diuisi-
onum vtriusque corporis. Quarta dos corporis
est agilitas que tanta erit sicut dicit Augu-
stinus. quod protinus vbi uolet spiritus ibi erit corpus
Veruntamen sicut melior anima corpus
habebit lucidius. ita et agilius. Ita tamen
quod voluntas sanctorum erit coniuncta omni
rationi. unde voluntas eorum nunquam apparet quod

non debet. sed voluntas anime melioris vo-
let irrationabiliter citius moueri corpus su-
um q̄ alterius. ⁊ spūs minoris glorie non
uolēt corpus suum tam cito moueri. sicut al-
terius. Vnde patet q̄ in omnibus verifica-
bitur dictū Auga. q̄ vbi uolet spiritus pro-
tinus erit corpus. Quare mō corpora sunt
tarda ⁊ tunc agilia. hec ē ratio. q̄ nunc in
corpore duplex est motor. s. natura elemen-
ti predestinans que mouet ad medium locū
⁊ uoluntas anime que mouet indifferēter
ad quēlibet locum. Nunc autem corpora
tarda sunt ex contraria inclinatione nature
ad uoluntatem. quia terra predestinans na-
turaliter deorsum trahit. In futuro autem
natura erit totaliter subiecta uolūtati. Vn-
de ⁊ hic corp⁹ mouebitur ad imperiū spūs.

De aureolis in genere.

Capitulum. 19

Aureola est mentis speciale gaudiū
ueniens ex opere precellentis ⁊ pri-
uilegiato. Sciendum autem q̄ sicut
ex gaudiō premij essentialis quod est aurea
redundat in corpore quidam decor: qui est
gloria corporis ita ex aureole gaudiō resul-
tat aliquid in corpore. ut sic aureola princi-
paliter sit in mente. sed per quandam ani-
mi redundantiam refulget etiam in carne.

Sciendum tamen q̄ decor cicatricum qui
in martyrum corporibus apparebit non po-
est dici aureola quia martyres aliqui cicarri-
tricos non habebunt. ut pote qui submersi
sunt. uel qui famis media uel squalore car-
ceris interempti ⁊ isti tamen aureolam ha-
bebunt. Tribus generibus hominum dbe-
tur aureola. quid patet multiplici ratione.

Primo ex operibus excellentibus trium
anime potentiarum. Excellentissimum au-
tem opus concupiscibilis est obseruatio ca-

stitatis uirginalis. Excellentissimum uero
opus rationalis est predicatio ueritatis. Ex-
cellentissimum opus irascibilis est perpet-
uo mortis. vnde patet q̄ uirginibus predi-
cat. oribus ⁊ martyribus debetur aureola.

Secundo patet ex hostibus quos per pu-
gnas magnificas uincimus qui sunt mun-
dus caro. demonia. Martyres enim uin-
cunt mundum. Virgines carnem. Predi-
catores diabolum quem non solum de se. s̄
etiam de cordibus alienis expellūt. Ter-
tio patet id per uictoriam triplicium passio-
num. Sunt enim passionē innate. illate. ⁊
⁊ in cordibus alienis inflite. sed passionē
innatas superat uirginitas illatas martyres
illas autem que sunt in cordibus alienis pre-
dicatores. Quarto distinguuntur aureo-
le s̄m q̄ agimus ea quibus christo nobilissi-
me conformamur. Ipse fuit doctor ueritatē
manifestando. Martyria mundo passionē
sustinendo. Virgo puritatem seruando.

Quinto sumuntur aureole s̄m purifica-
tionem. In veteri namq̄ testamēto tria ha-
bebant aureolas. scilicet altare. incensi arca
federis ⁊ mensa propositionis. Prima si-
gnat aureolam martyrum qui corpora sua
super altare passionis immolauerūt. Se-
cunda significat aureolam uirginum. quia
sicut arca federis fuit intus ⁊ extra aure de-
corata. ita uirginitas mentem ⁊ corpus de-
corat ⁊ ornat. Tertia significat aureolam
predicatorum qui sunt in mensa propositio-
nis ministri antes panem doctrine. Aureo-
la diminutione dicitur. ⁊ hoc in comparati-
one ad auream. Vnde nota q̄ inter au-
ream ⁊ aureola ⁊ palmā dra est. Aurea
enim premium est substantiale qd metapho-
rice dicitur corona. tum ex parte meriti. ga-
non respondet generi operis: sed radici ca-
ritatis. tum etiam ex parte premij. quia per
hoc efficitur homo particeps diuinitatis. ⁊
per consequens regie potestatis. tum etiam
rōne pfectionis qd significat figura cir-
cularis. Aureola dicitur premium accidentale. nō
tū quodlibet premium accidentale. sed illud

quod respōdet operi excellentie ⁊ p̄uilegia
to. s. v̄ginitati. martirio ⁊ predicatōi. Val
ma est p̄miū accidentale q̄d nec radici nec
opi debet sed voluntati. Tale p̄miū debu
it sanctus martirus ex eo q̄ martiriu defū
derauit licet opus nō fuerit obsecutū. Vñ
de ipso cantat. Quam ⁊ si gladius p̄secuto
ris. s. animāz non abstulit. tamen palmam
martirij non amisit. Nec autēz palma nec
aurea nec aureola debet dici.

De aureolis in specie.

Capitulum.

30.

Aureola prima debetur martiribus
in quibus p̄fectissima victoria est d̄
impugn. tione exteriori. ⁊ bec p̄fec
tio victorie consideratur ex duobus. P̄rio
ex magnitudine passionis. quia iter omnes
passiones illatas exterioris mors supremum
tenet locum. ⁊ p̄terea dolor tactus omni
bus alijs doloribus p̄ceminet. ⁊ ideo in h̄
glorioso victoria est. Secundo considera
tur ex causa pugne que ipse xp̄s est. Ad arti
rem enim non facit pena sed causa. i. mors
p̄pter xp̄m suscepta. Sciendū q̄ martirio
non debetur p̄miū secundum q̄ ab ex
teriori infligitur. sed secundū hoc q̄ volūta
ric p̄ xp̄i nomine sustinet. q̄ nō meremur.
nisi per ea que sunt extra nos. sicut nec de
beremur nisi per ea q̄ sunt intra nos. Quā
to autem id quod quis sustinet voluntarie
difficilius est voluntati sustinere. tanto vo
luntas que p̄pter xp̄m id sustinet ostenditur
firmius in xp̄o fixa. ⁊ ideo excellentius ei p̄
miū debetur. Aureola secunda debetur
virginibus p̄pter singularem victoriā quā
de carne obtinet contra quam quotidie bel
lum geritur. Quāuis autē ⁊ vidue pugnēt
contra carnem perfectius tamen virgines.
quia nobilissimum genus victorie est nun
quam hosti cessisse. Illis virginibus tantū
modo aureola qui vel que habuerunt p̄po
situm seruandi v̄ginitatem. quāuis hoc p̄
positum sit interruptum integritate tamen
carnis manente. dummodo in fine vite in
ueniatur ad p̄positum rediisse. quia virgi
nitas menti reparari potest. sed non virgi

nitas carnis. si aliqua sit virgo ⁊ si p̄positū
non habuit perpetuo seruandi v̄ginitatē.
non est tamen dubiū quin habitura sit sp̄a
le gaudium de in corrupt one carnis super
essentiale gaudium sicut etiam innocentes
de hoc gaudebunt. quia immunes a peccat
to fuerunt quāuis peccati oportunitatez nō
habuerunt. Nota q̄ aliquē possunt coram
pi carne. nec tamen aureolam amittit. sicut
illa que violenter opprimitur. Vnde lucia
sancta dixit. Si inuitā me corumpas mer
ces mihi duplicabitur ad coronam. q̄d non
intelligendum de aureola duplicata. lz quia
duplex p̄miū repositabit. vnum pro in
tegritate seruata. Aliud pro iniuria quam
passa est. Insuper sciendum est q̄ virgini
bus debetur fructus centesimus ⁊ hoc quia
celestem vitam ducunt que significatur per
centum. q̄ numerus ille de leua transit ad
dexteram. viduis debetur fructus sexagesi
mus quia tales exercere se debent in operi
bus minime que significantur per sexagige
ta. coniugatis autem debetur fructus trige
simus quia talibus sufficet implere decalo
gum in fide trinitatis. Ex ductu enim ter
narj in denariū sunt triginta. Aureola ter
tia ē predicatoz q̄ perfectissima victoria cō
tra diabolū obtinetur. quando diabolo i
pugnanti non cedit. sed etiam ipsum de re
gno eius expellit. ⁊ non solum a se sed etiaz
ab alijs. Nec est dicendum vt quidam vo
luerunt q̄ aureola predicatoribus debeat
tantummodo illis quibus competit predica
re ex officio ⁊ docere. sed quibuscuqz exer
cent licite actum iustum. P̄relatis autē nō
debetur hec aureola quāuis habeant officiū
predicandi nisi actu predicent. quia aureola
non debetur habitui sed actui pugne. secun
dum illud apli. Non coronabitur nisi q̄ le
cer. P̄dicare ⁊ docere cum sit actus mise
ricordie inter spiriuales elemosynas com
putatur.

De enumeratione celestiu gaudior.

Capitulum.

31.

¶ Primo celoz gaudia sub ep̄logo e
numeramus non quidē singula ge

nerum, sed genera singulorum. Tot enim sunt gaudia particularia que quilibet hinc in se vel in alijs, quod ea solius dei notitia comprehendit, et illi quos summa sapientia voluerit ea scire. Tanti namque gaudebit quisque de bono alterius quam de bono proprio quod tamen non est intelligendum de intentione gaudij, sed numero gaudiorum. Tot igitur sunt gaudia ibi quod omnes arithmetici huius mundi non possent ea numerari nec geometrici mensurare, nec grammatici dialectici et rhetorici explicare, quia nec oculus vidit, nec auris audiit, etc. Gaudebit sancti supra se de dei visione, et infra se de creaturarum pulchritudine intra se de corporis glorificatione, extra se de angelorum et hominum associatione. Deus omnes sensus spirituales ineffabili delectatione reficiet, cuius ipse sit futurus obiectum omnium sensuum spiritualium. Erunt namque deus speculum visui, cithara auditui, mel gustui, balsamum olfactui, flos tactui. Ibi erit cadaver lucis estivalis, amenitas vernalis, abundantia autumnalis, reges hyemalis. Ibi teste Augustinus, fulget quod non capit locus, sonat quod non cepit tempus, olet quod non spargit flatus, sapit quod non minuit edacitas, non erit quod diueller sanctitas. Ite Augustinus, Ibi deus videbitur sine fine, sine fastidio amabilis, si ne fatigatione laudabitur. Ibi uideret stultitia sapientia salomonis. Ibi esset deformitas pulchritudo absalonis. Ibi esset tarditas et celeritas asaelis. Ibi iudicaret infirmitas fortitudo sanfonis. Ibi esset mortalitas longa vita marisale. Ibi esset paupertas regnum augusti. Ibi sine Augustinus, nihil obest, nihil affluit, nihil desinit, nihil est extra quod appetat, nihil intra quod fastidiatur. Ibi sine Bertrando, erit rationi plenitudo deus, lux voluntati, multitudo pacis, memorie continuatio eternitatis. Ite Augustinus, de corporis et anime miserata vita. O caro illam vitam amplecti debuisse ubi vita sine morte, ubi iuuentus sine senectute, ubi lux sine tenebris, ubi gaudium sine tristitia, ubi pax sine discordia, ubi voluntas sine turbatione, ubi regnum sine mutatione. Bertrando, Adreces sanctorum tanta magna est quod non potest mensurari tam multa

quod non potest numerari, tam copiosa quod non potest fieri, tam preciosa quod non potest estimari, item Augustinus, Illud quod pro mittit deus fide non capiunt, spe non attinguntur, charitate non comprehenduntur desideria et vota transcendit, acquiri potest estimari non potest, ibi carmina non desunt premia non deficiunt, ibi nihil quod amabitur deerit, ibi nihil desiderabitur quod non ad illa beatitudo sicut ait Augustinus, in deo nobis consistit, scilicet in necessaria presentia omnis boni, et in necessaria absentia omnis mali, ut Augustinus. O vita vitalis dulcis et amabilis et semper inextinguibilis, ubi summa securitas, ubi secura tranquillitas, ubi tranquilla iocunditas, ubi iocunda felicitas, ubi felix eternitas, ubi eterna beatitudo, ubi beata certitudo, ubi certa visio et sine fine laudatio. Ibi affluentia diuitiarum influentia deliciarum et confluentia bonorum. Denique de gaudijs celestibus repleat nos dei filius qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat deus, Amen.

Explicit compendium theologicæ veritatis compilatum per Albertum magnum impressusque Venetijs, per Gabrielē grassis de papia, MDCCLXXV, die xiiii, Junij.

Faint, illegible handwritten text at the top of the page.

fallus. L. in Summa. ut conperitur.

UVA. BHSC. IyR. 109. 2

101
74

ALBERTI
Magni
Compend.^{mo}
Theolog.^m

1485

Comienza
con
Summa de
fessionibus
Antonii
Ilori

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 109

STAVENBERG